

POGLAVLJE 1

Operativni pojmovi

Broj u pravokutniku 3-27 pokazuje broj stranice na kojoj se nalazi grafički znak za navedeni pojam.

A

zasjeka (abatis) - Zapreka za vozila napravljena od srušenog drveća odsječenog na visini 1 - 2 metra iznad zemlje s obje strane puta tako da kad drveće padne bude povezano i usmjereno prema očekivanom smjeru neprijateljevog nastupanja. Kako bi zasjeka bila najučinkovitija, krošnje trebaju ostati povezane sa stablom, pasti pod kutom od 45° na put, a dubina zapreke treba biti najmanje 75 metara.

kriterij za prekid (abort criteria) – Unaprijed određen skup okolnosti, temeljen na prosudbi rizika, čijim se ispunjavanjme uspjeh operacije više ne čini vjerojatnim, te se zbog toga ona prekida. Te se okolnosti mogu odnositi na promjene: sigurnosti; raspoloživih snaga i sredstava; vremena pripreme ili vremena probe operacije; vremenskih prilika; neprijatelja; pretrpljenih gubitaka tijekom provedbe operacije ili kombinacije navedenih elemenata.

iznad površine zemlje (above ground level – AGL) – Visina zrakoplova mjerena između površine zemlje (isključujući vegetaciju i objekte koje je napravio čovjek) i visine leta zrakoplova. Visina obično nije ista kao kad se mjeri od površine mora. (*Vidi visina usklađivanja*).

apsorbirana doza (absorbed doze) – Količina energije koju nuklearna (ili ionizirajuća) radijacija prenosi na jedinicu mase ili absorbirane tvari. Jedinica za absorbiranu dozu je centigray (centygray). (*Vidi centigray i doza zračenja*).

popratna sredstva (accompanying supplies) - Sve klase opskrbnih sredstava koje postrojbe i vojnici nose sa sobom tijekom razvoja i djelovanja k cilju i od cilja bojnih djelovanja ili područja za obuku. (*Vidi borbeni komplet, klase opskrbnih sredstava i temeljni komplet*).

potvrditi prijam (acknowledge) - Uputa pošiljatelja poruke kojom se od primatelja poruke traži da upozna pošiljatelja je li poruka primljena i shvaćena. Ovaj je pojam normalno uključen u elektronički prijenos zapovijedi kako bi se osiguralo da će prijamna stanica ili osoba potvrditi prijam zapovijedi. (*Vidi potvrda prijama*).

potvrda prijama (acknowledgement) - Poruka od primatelja kojom se pošiljatelj upoznaje da je njegova poruka primljena i shvaćena. (*Vidi potvrditi prijam*).

zvukovno izviđanje (acoustical surveillance) – Uporaba elektroničkih naprava, uključujući opremu za slušanje, snimanje i prijenos zvukova radi skupljanja informacija.

aktivna protuzračna obrana (active air defense) - Izravno obrambeno djelovanje poduzeto za poništavanje ili smanjivanje uspješnosti neprijateljskog zračnog djelovanja.

Uključuje mjere kao što su uporaba zrakoplova, oružja za protuzračnu obranu, ostalog oružja kojemu protuzračna obrana nije prvotna namjena te elektroničkog ratovanja.

djelatna sastavnica (active component) – Onaj dio oružanih snaga koji služi 24 sata dnevno, 365 dana u godini sve do umirovljenja, prebacivanja u pričuvnu sastavnicu ili do otpusta iz oružanih snaga.

aktivna obrana (active defense) – Odnosi se na djelovanja pokrenuta za zaštitu snaga i sredstava od napadaja taktičkih raketnih projektila uništenjem nosača raketa ili uništavanjem raketa u letu. Aktivna obrana uključuje višeslojnu obranu u dubini uporabom zračnih, kopnenih i pomorskih proturaketnih obrambenih sustava. Uključuje i elektroničko ratovanje za ometanje neprijateljskih daljinskih ili u raketu ugrađenih sustava vođenja rakete do cilja. Aktivna se obrana provodi na razini zemljopisnog područja/ratišta.

povećavati (add) – Kod topničkih, minobacačkih i drugih gađanja ispravka kojom motritelj ukazuje na potrebu povećanja domašaja uzduž promatrane crte gađanja.

podesiti (adjust) – Naredba motritelju za početak podešavanja na određeni cilj.

podesiti vatru (adjust fire) – U topničkoj potpori: **1.** Naredba ili zahtjev za početak podešavanja vatre. **2.** Nadzorna metoda prilikom prijenosa poziva za vatrom kojom motritelj ukazuje da će nadzirati podešavanje vatre. Odnosi se i na minobacačku vatru.

podešavanje vatre (adjustment of fire) – Proces koji se rabi u topništvu za postizanje ispravnog smjera, domašaja i visine eksplozije (ako se koriste vremenski upaljači) topničkih projektila kada se ciljevi gađaju promatranom vatrom. Odnosi se i na minobacačku vatru.

administrativni nadzor (administrative control) – Usmjerenje ili provedba ovlasti nad podređenima ili drugim organizacijama u odnosu na administraciju i potporu, uključujući organizaciju granskih snaga, nadzor izvora i opreme, personalno upravljanje, logistiku, pojedinačnu obuku i obuku postrojbe, spremnost, mobilizaciju, demobilizaciju, stegu i druga pitanja koja nisu uključena u operativne zadaće podređenih ili drugih organizacija. (*Vidi zapovjedni odnosi.*)

administrativno kretanje (administrative movement) – Kretanje u kojem su postrojbe i vozila raspoređeni tako da ubrzaju svoje kretanje i uštede vrijeme i snagu kada se ne očekuje neprijateljsko ometanje kretanja, osim iz zraka. (*Vidi taktičko kretanje.*)

istaknuta operativna baza (advanced operations base – AOB) – U specijalnim operacijama/ djelovanjima, mala privremena baza uspostavljena blizu ili unutar područja za združene specijalne operacije/djelovanja za zapovijedanje, nadzor i/ili potporu obuke ili taktičkih djelovanja specijalnih snaga. Objekti su normalno vrlo jednostavni. Baza može biti na obali ili na brodu. Ako je na obali, može uključivati uzletišta, sidrište ili pristanište. Istaknutu operativnu bazu normalno nadzire i/ili podupire glavna operativna baza ili prednja operativna baza. (*Vidi glavna operativna baza i prednja operativna baza.*)

napredovanje za stupanje u dodir (advance to contact) – Navalno djelovanje oblikovano za uspostavljanje ili ponovno uspostavljanje dodira s neprijateljem. (*Vidi kretanje za stupanje u dodir i nastupna hodnja.*)

prednja zaštitnica (advance guard) – Izdvojeni dio koji se šalje ispred glavnine za osiguranje neometanog napredovanja; za zaštitu glavnine od iznenađenja; za olakšavanje napredovanja uklanjanjem zapreka te popravkom putova i mostova; te za pokrivanje razvoja glavnine kada se ona sprema za djelovanje. Djeluje unutar domašaja potpore koju joj pruža glavnina. (*Vidi gonidba, iskorištavanje uspjeha, kretanje za stupanje u dodir i nasilno izviđanje.*)

prethodnica (advance party) – Skupina koja usklađuje dolazak konvoja na odredište. Na početku se može kretati zajedno s glavninom ali mora stići na odredište dovoljno prije glavnine. (*Vidi hodna kolona.*)

zračna luka (aerial port) – Uzletište koje je određeno za neprekidno zračno kretanje osoblja i tvari, te koje služi kao ovlaštena luka za ulazak i izlazak iz države u kojoj se nalazi. (*Vidi pomorska luka.*)

zračna iskrcajna luka (aerial port of debarkation – APOD) – Uzletište za potporu zračnog kretanja na kojem se osoblje i tvari iskrcavaju/istovaruju iz zrakoplova. Normalno služe kao ukrcajne luke za povratne putnike i terete.

zračna ukrcajna luka (aerial port of embarkation – APOE) – Uzletište za potporu zračnog kretanja na kojem se osoblje i tvari ukrcavaju/utovaruju u zrakoplov za početak zračnog kretanja. Mogu služiti kao iskrcajne luke za povratne putnike i terete.

obrana zračnog prostora (aerospace defense) – **1.** Sve obrambene mjere za uništavanje i poništavanje sposobnosti djelovanja neprijateljskih zrakoplova i projektila te neprijateljskih svemirskih sustava. **2.** Opći pojam koji obuhvaća protuzračnu obranu, obranu od balističkih raketa i obranu svemira. (*Vidi obrana zraka i protuzračna obrana.*)

okretnost (agility) – Sposobnost vlastitih postrojbi da djeluju brže od neprijatelja te je preduvjet za preuzimanje i držanje inicijative. Okretnost je i duševna i fizička kakvoća.

stanica za prvu pomoć (aid station) – Prvi medicinski objekt koji može pružiti poboljšanu obradu rana i ozljeda žrtava na bojištu. Ona pruža prvu razinu ocjenjivanja potrebne razine njege žrtava i provodi rutinske liječničke preglede osoblja koje je zatražilo pomoć. (*Vidi postroj medicinske skrbi.*)

u zraku (air) – U topničkoj potpori izvješće motritelja kojim se ukazuje da se eksplozija ili skupina eksplozija dogodila u zraku prije dodira s ciljem. Odnosi se i na minobacačku vatru. (*Vidi podešavanje vatre.*)

zračni desant (air assault) – Operacije/djelovanja u kojima snage za nasrtaj iz zraka (borbene, za borbenu potporu i logističku potporu), rabeći vatrenu moć, pokretljivost i cjelokupnu integraciju helikoptera u njihovim ulogama djelovanja na kopnu ili u zraku, manevriraju na bojištu pod nadzorom zapovjednika kopnenih ili zračnih snaga radi djelovanja na neprijateljske snage i njihova uništenja ili za osvajanje i držanje ključnog zemljišta. (*Vidi zapovjednik operacije zračnih snaga i zračni mostobran.*)

zračnoprijevozni/zračnoprijenosni (airborne) – 1. U odnosu na osoblje, postrojbe posebno obučene da se, nakon prijevoza zrakom, iskrcaju u područje napadaja ili nasrtaja bilo padobranskim iskakanjem bilo slijetanjem zrakoplova. 2. U odnosu na opremu, dijelovi opreme koji su posebno oblikovani za uporabu od zračnoprijevoznih (zračnoprijenosnih) postrojbi tijekom ili nakon iskrcavanja. 3. U odnosu na tvari, dijelovi koji čine sastavni dio zrakoplova. 4. Stanje zrakoplova od trenutka kada ga zrak podržava do trenutka kada ga zrak prestaje podržavati. Zrakoplov koji je lakši od zraka ne smatra se zračnoprijevoznim/zračnoprijenosnim kada se nalazi na zemlji, osim usidrenih balona koji to postaju uvijek kada se pošalju u zrak.

zračno zapovjedno mjesto (airborne command post) - Odgovarajuće opremljen zrakoplov kojeg zapovjednik rabi za nadzor svojih snaga.

zračna rana upozorba i nadzor (airborne early warning and control) – Zračno motrenje i nadzor kojeg pruža zrakoplov za ranu upozorbu opremljen s radarima i sredstvima veze za nadzor sustava oružja.

zračno-desantna snaga (airborne force) - Snaga sastavljena prvenstveno od kopnenih i zrakoplovnih postrojbi organiziranih, opremljenih i osposobljenih za zračno-desantne operacije/djelovanja. To je snaga velikih sposobnosti za operacije projekcije snaga velikog razmjera provedbom zračnih desanata višerodnih sastava koji se spuštaju padobranima ili slijeću u područje.

zračno-desantna operacija/djelovanje (airborne operation) – Operacija/djelovanje koja uključuje zračno kretanje borbenih snaga i njihove logističke potpore do cilja provedbe taktičke, operativne ili strateške zadaće. Uporabljena sredstva mogu biti bilo koja kombinacija zračno-desantnih postrojbi, zračno-prijevoznih postrojbi i prijevoznih zrakoplova, ovisno o zadaći i ukupnom stanju.

zračna eksplozija (airburst) – Eksplozija bombe ili granate iznad površine za razliku od eksplozije koja nastaje pri dodiru bombe ili granate s površinom ili nakon probijanja površine.

zračna nadzorna točka (air control point - ACP) - Lako prepoznatljiva točka na zemljištu ili elektronička navigacijska pomoć kojom se osigurava potreban nadzor tijekom zračnog kretanja. Ove se točke općenito određuju u svakoj točki u kojoj se smjer leta jasno mijenja, te u svakoj drugoj točki koja se smatra potrebnom za vremensko usklađivanje ili nadzor operacije/djelovanja. (*Vidi nadzorna komunikacijska točka, put najmanjeg rizika i zračni koridor.*)

zračni koridor (air corridor) - Ograničen zračni smjer određen za letenje naših/prijateljskih zrakoplova kako bi se spriječilo djelovanje naših/prijateljskih snaga po našim/prijateljskim zrakoplovima. (*Vidi zračna nadzorna točka.*)

protuzračna obrana – PZO (air defense) - Sve obrambene mjere oblikovane za uništavanje neprijateljskih zrakoplova ili raketa u zemljinoj atmosferi, ili mjere za poništavanje ili smanjivanje učinkovitosti takvih napadaja iz zraka. (*Vidi aktivna protuzračna obrana, obrana zračnog prostora, pasivna protuzračna obrana i gušenje protuzračne obrane.*)

gušenje protuzračne obrane (air defense suppression) – U zračnim operacijama, djelovanja koja se poduzimaju za smanjivanje sposobnosti neprijateljskih

nepokretnih i pokretnih sustava protuzračne obrane kako bi naše navalne zračne snage mogle djelotvorno napadati neprijateljske ciljeve.

upozorbe u protuzračnoj obrani (air defense warnings) - Stupanj vjerojatnosti neprijateljskog napadaja iz zraka sukladno sljedećim kodnim nazivima:

ŽUTO (YELLOW). Napadaj neprijateljskih zrakoplova i/ili projektila je vjerojatan. To znači da su neprijateljski zrakoplovi i/ili projektili na putu prema našem području.

CRVENO (RED). Napadaj neprijateljskih zrakoplova i/ili projektila je neizbježan ili je u tijeku. To znači da se neprijateljski zrakoplovi i/ili projektili nalaze unutar područja ili u njegovoj blizini s visokim stupnjem vjerojatnosti ulaza u područje.

BIJELO (WHITE). Napadaj neprijateljskih zrakoplova i/ili projektila nije vjerojatan. Može se objaviti prije ili nakon ŽUTOG ili CRVENOG.

stanje nadzora oružja za protuzračnu obranu (air defense weapons control status) - Stupanj nadzora vatre nametnut postrojbama koje posjeduju oružje za protuzračnu obranu, bilo da je to oružje pridodano ili ustrojbeno. Stanja nadzora oružja su: oružje slobodno, oružje vezano i oružje na čekanju. (*Vidi oružje na čekanju, oružje slobodno i oružje vezano.*)

iskakanje/izbacivanje iz zraka (airdrop) - Iskrčavanje osoblja ili tvornih sredstava iz zrakoplova u letu. (*Vidi zračno kretanje.*)

zračni mostobran (airhead) - **1.** Označeno područje na neprijateljskom ili ugroženom teritoriju koje, nakon što je osvojeno i držano, omogućuje neprekidan dolazak (iskakanjem ili slijetanjem) snaga i sredstava i daje manevarski prostor za planirane operacije/djelovanja. Normalno je to područje zauzeto tijekom nasrtajne faze zračnog desanta. **2.** Određeno mjesto u području operacija koje se rabi kao baza za opskrbu i evakuaciju zrakom. Zračni mostobran sadrži dovoljno zona iskakanja/izbacivanja i slijetnih zona za osiguranje koncentracije snaga, unutarnjih komunikacijskih linija i obranu po dubini. (*Vidi zračni desant i zračno-desantna operacija/djelovanje.*)

crta zračnog mostobrana (airhead line) - Crta opisana ili prikazana u operativnoj zapovijedi koja označava vanjsku granicu zračnog mostobrana kojeg treba zauzeti od neprijatelja. (*Vidi zračni desant i zračno-desantna operacija/djelovanje.*)

zračno isključivanje (air interdiction) - Zračne operacije/djelovanja koje se provode radi uništavanja, neutraliziranja ili zadržavanja uporabe neprijateljskog vojnog potencijala prije no što se on može učinkovito uporabiti protiv naših snaga. Provode se na takvoj udaljenosti od naših snaga da nije potrebna integracija između svake zračne zadaće i vatre i kretanja naših snaga na kopnu. Normalno se provodi ispred prednje granice zapovjednika kopnenih snaga.

iskrcan (air landed) - Osoblje ili tvorna sredstva koja se premještaju zrakom i koja su iskrcana ili istovarena nakon što je zrakoplov sletio ili dok helikopter lebdi.

zrakoplovni časnik za vezu (air liaison officer - ALO) – **1.** Zrakoplovni časnik dodijeljen kopnenoj postrojbama koji djeluje kao savjetnik zapovjednika kopnenih snaga u pitanjima zračnih operacija/djelovanja. **2.** Najviši zrakoplovni časnik u svakoj taktičkoj skupini za zrakoplovni nadzor koji savjetuje zapovjednika i stožer

kopnenih snaga o mogućnostima, ograničenjima i djelovanju zrakoplova i koji usklađuje zadaće bliske zračne potpore s elementom za vatrenu potporu. (*Vidi element za vatrenu potporu i taktička skupina za zrakoplovni nadzor.*)

zapovjednik zračnih snaga (air mission commander - AMC) – Zapovjednik najveće zrakoplovne postrojbe koja podupire zračni desant. Odgovoran je za sve ukrucane vojnike i za usklađivanje cjelokupne potpore od uzlijetanja do slijetanja.

prebacivanje zrakom (air movement) – Zračni prijevoz postrojbi, osoblja, opskrbnih sredstava, opreme i tvari.

zračno izviđanje (air reconnaissance) – Skupljanje obavještajnih informacija primjenom vizualnog motrenja i/li senzora u zrakoplovima. Uporaba zrakoplova za dobivanje informacija o zemljištu, vremenu, te rasporedu, sastavu, kretanju, objektima, komunikacijskim linijama i elektroničkim emitiranjima i emitiranjima sredstava veze neprijateljskih snaga. Uključuje i podešavanje topničkih vatri, te sustavno ili slučajno motrenje kopnenih borbenih područja, ciljeva i/ili zračnih sektora. (*Vidi izviđanje.*)

područje nadzora zračnoga prostora (airspace control area – ACA) – Zračni prostor određen granicama područja operacija/djelovanja koji može biti podijeljen u podpodručja nadzora zračnoga prostora.

osoba ovlaštena za nadzor zračnoga prostora (airspace control authority - ACA) – Zapovjednik određen za preuzimanje cjelokupne odgovornosti za sustav nadzora zračnoga prostora u području nadzora zračnoga prostora. Ako se tako odluči, najčešće zapovjednik zrakoplovne sastavnice združene snage ima odgovornost za sva zračna djelovanja iznad visine usklađivanja i ispred prednje granice područja operacija zapovjednika kopnene sastavnice združene snage. (*Vidi područje nadzora zračnoga prostora i visina usklađivanja.*)

nadzor zračnoga prostora u borbenoj zoni (airspace control in the combat zone) – proces koji se rabi za povećanje borbene učinkovitosti promicanjem sigurne, uspješne i elastične uporabe zračnoga prostora. Nadzor zračnoga prostora provodi se radi sprječavanja bratoubojstva, poboljšanja protuzračnih djelovanja i omogućavanja veće elastičnosti operacija/djelovanja. Nadzor zračnoga prostora ne narušava ovlasti koje imaju zapovjednici za odobravanje, odbijanje ili zabranu provedbe borbenih operacija/djelovanja. (*Vidi osoba ovlaštena za nadzor zračnoga prostora, usklađeni zračni prostor i zapovijed za nadzor zračnoga prostora.*)

mjere nadzora zračnoga prostora (airspace control measures) – Pravila, mehanizmi i smjernice vođene združenom doktrinom i definirane planom nadzora zračnoga prostora kojima se nadzire uporaba zračnoga prostora određenih dimenzija. (*Vidi nadzorna zona zračnoga prostora visoke gustoće, put najmanjeg rizika, standardna uporaba letnog smjera zrakoplova kopnene vojske i tranzitni smjer na maloj visini.*)

zapovijed za nadzor zračnoga prostora (airspace control order – ACO) – Zapovijed kojom se primjenjuje plan nadzora zračnoga prostora, a koja daje detalje o odobrenim zahtjevima za mjere nadzora zračnoga prostora. Objavljuje se kao dio zapovijedi za zračne zadaće ili kao zaseban dokument. Uključuje privremene mjere nadzora zračnoga prostora i određuje koja je organizacija ima nadzorne ovlasti nad njima. (*Vidi mjere nadzora zračnoga prostora.*)

usklađeni zračni prostor (airspace coordination area - ACA) – Kod vatrene potpore, ograničavajuća mjera usklađivanja vatrene potpore kojom se u borbenom području određuje trodimenzionalna kutija na nebu u kojoj su naši zrakoplovi razumno sigurni od površinskih vatri naših snaga. Zrakoplovi i neizravne vatre odvojeni su vremenom, prostorom ili visinom. Svrha usklađenog zračnog prostora jest omogućavanje istodobnog napadaja na ciljeve koji su blizu jedni drugima, a na koje se djeluje višestrukim sredstvima vatrene potpore, od kojih je jedno za zračnu potporu.

zračni udar (air strike) - Napadaj na određene ciljeve lovcima, bombarderima ili borbenim helikopterima. Može se sastojati od nekoliko zračnih organizacija pod jednim zračnim zapovjedništvom.

zračna nadmoć (air superiority) – Onaj stupanj prevlasti u borbenom prostoru koju jedna snaga ima nad drugom snagom, a koji toj snazi i njezinim povezanim kopnenim, morskim i zračnim snagama omogućava provedbu operacija/djelovanja u određenom vremenu i prostoru bez velikog miješanja druge snage.

zračna potpora (air support) - Svi oblici potpore koje zračne snage pružaju snagama na kopnu ili moru.

operativno središte za zračnu potporu (air support operations center - ASOC) - Operativno središte za zračnu potporu planira, usklađuje i usmjerava taktičku zračnu potporu kopnenih snaga. Smješteno je zajedno sa zapovjedništvom korpusa/zbornog područja ili drugim odgovarajućim zapovjedništvom kopnenih snaga koje usklađuje i vodi blisku zračnu potporu i drugu taktičku zračnu potporu.

savez (alliance) – Ishod službenih sporazuma/ugovora između dvije ili više država za ostvarenje širokih, dugoročnih ciljeva koji promiču zajedničke interese svojih članova. (*Vidi koalicija i višenacionalne operacije.*)

dodjela (allocation) – U općem smislu, raspodjela ograničenih izvora između konkurentskih zahtjeva za njihovom uporabom. Osebuje dodjele su dodjele zrakoplova (zračnih naleta), snaga, prijevoznih sredstava, nuklearnog oružja i dr.

dopušteni teret (allowable load) – Ukupni teret kojeg zrakoplov može prenijeti preko dane udaljenosti, uzimajući u obzir težinu i obujam tereta.

pomoćno zapovjedno mjesto (alternate command post) – Svako mjesto kojeg zapovjednik određuje za preuzimanje funkcija zapovjednog mjesta kada temeljno zapovjedno mjesto postane neuporabljivo. Može biti dijelom ili potpuno opremljeno i popunjeno osobljem, ili to može biti zapovjedno mjesto podređene postrojbe. (*Vidi zapovjedno mjesto.*)

pomoćni položaj (alternate position) - Položaj dan oružju, postrojbi ili pojedincu koji se zaposjeda kada temeljni položaj postane neodrživ ili neprikladan za provedbu njihove zadaće. Pomoćni je položaj smješten tako da pojedinac može nastaviti s ispunjavanjem svoje izvorne zadaće. (*Vidi dopunski položaj, temeljni položaj i uzastopni položaji.*)

pomoćni put opskrbe (alternate supply route – ASR) – Put ili putovi koji se određuju u području operacija za preuzimanje prometa kada glavni put opskrbe postane onesposobljen ili zakrčen. (*Vidi glavni put opskrbe.*)

točka razmjene bolničkih kola (ambulance exchange point – AXP) – Mjesto gdje se pacijent prebacuje iz jednih bolničkih kola u druga na putu ka medicinskom objektu.

zasjeda (ambush) - Iznenađni napadaj vatrom s prikrivenih položaja na neprijatelja koji se kreće ili je privremeno zaustavljen.

točka opskrbe streljivom (ammunition supply point - ASP) - Mjesto što bliže prednjoj crti gdje se streljivo dijeli postrojbama korisnicima na temelju teritorijalne podjele, ili gdje postrojba korisnik prima, skladišti, prepakira i dijeli streljivo podređenim postrojbama.

točka prijenosa streljiva (ammunition transfer point - ATP) - Mjesto koje se određuje u području logističke potpore (pozadina) brigade kako bi se smanjila udaljenost koju prevaljuju vozila za opskrbu. Početne zalihe za svaku brigadnu stanicu za prijenos streljiva nalaze se na kamionima i poluprikolicama u logistici korpusa/zbornog područja, a sastoje se od sredstava velikog obujma i težine.

pomorsko-desantna operacija/djelovanje (amphibious operation) - Napadaj proveden s mora mornaričkim i desantnim snagama ukrcanim na brodovlje ili splavi koji uključuje iskrcavanje na neprijateljsku ili potencijalnu neprijateljsku obalu. Kao cjelina, pomorsko-desantna operacija/djelovanje uključuje slijedeće faze: **a. planiranje** – Razdoblje od izdavanja početnih smjernica do ukrcavanja. **b. ukrcavanje** – Razdoblje tijekom kojeg se snage, sa svojom opremom i opskrbnim sredstvima ukrcavaju na dodijeljeno brodovlje. **c. proba** – Razdoblje tijekom kojeg se operacija proba radi: (1) provjere ispravnosti planova, vremena pojedinih dijelova operacije, te borbene spremnosti sudjelujućih snaga; (2) osiguranja da svi postroji budu dobro upoznati s planom; i (3) provjere veza. **d. kretanje** – Razdoblje tijekom kojeg se različite sastavnice pomorsko-desantnih snaga kreću od mjesta ukrcavanja do ciljeva. **e. nasrtaj** – Razdoblje od dolaska glavnih desantnih snaga u područje cilja do ostvarenja zadaće pomorsko-desantne snage.

element za raščlambu i nadzor (analysis and control element – ACE) – Temeljni dio unutar G2 za nadzor operacija/djelovanja obavještajnog i elektroničkog ratovanja. On provodi upravljanje prikupljanjem informacija, proizvodi obavještajno znanje iz svih izvora, pruža tehničku pomoć u obavještajnom i elektroničkom ratovanju i dostavlja obavještajne podatke i podatke o ciljevima u svim vojnim operacijama/djelovanjima.

tim za raščlambu i nadzor (analysis and control team – ACT) – Ustrojbeni tim koji se nalazi u vojnoj obavještajnoj satniji za izravnu potporu, a koji pruža S2 u manevarskoj brigadi sposobnosti za autmatsku obradu, raščlambu i dostavljanje obavještajnih informacija. Za razliku od elementa za raščlambu i nadzor koji djeluje na višim razinama, tim za raščlambu i nadzor obično nije pod operativnim nadzorom S2 brigade.

protuterorizam (antiterrorism) – Obrambene mjere koje se rabe za smanjenje osjetljivosti pojedinaca i vlasništva na teroristička djela, uključujući i ograničeni odgovor od strane lokalnih vojnih snaga. (*Vidi borba protiv terorizma.*)

nastupna hodnja (approach march) – Taktičko kretanje koje naglašava brzinu pred taktičkim razvojem. Koristi se kada je neprijateljski položaj poznat, omogućujući napadajnoj snazi da se kreće većom brzinom sa smanjenom fizičkom sigurnošću i raspršenošću. Nastupna hodnja završava se na napadajnom položaju, u očekujućem području ili na nasrtajnom položaju. Može se koristiti za prijelaz u napadaj. Snage koje imaju zadaću slijediti i preuzeti napadaj i pričuvne snage mogu isto provoditi nastupnu hodnju. (*Vidi kretanje za uspostavljanje dodira.*)

prosudba područja (area assessment) – U nekonvencionalnom ratovanju, skupljanje određenih informacija koje određuje zapovjednik, a koje počinje odmah nakon ubacivanja snaga u neprijateljsko područje. To je neprekidno djelovanje koje potvrđuje, ispravlja, pobija ili dodaje obavještajne informacije dobivene iz studije područja i drugih izvora prije ubacivanja snaga.

nadzor nad štetama u području (area damage control - ADC) - Mjere poduzete prije, tijekom i nakon neprijateljskog djelovanja, te katastrofa nastalih radom prirode ili ljudi, za smanjenje vjerojatnosti nastanka šteta i najvećeg smanjivanja njihovih učinaka. Proces uključuje neprekidno planiranje i djelovanje oblikovano za minimiziranje šteta te sustavni pristup rješavanja utjecaja koje štete imaju na operaciju/djelovanje. (*Vidi operacije/djelovanja u vlastitoj pozadini.*)

obrana područja (area defense) – Oblik obrane koji se više usredotočuje na to da neprijatelju onemogući pristup određenom zemljištu za određeno vrijeme, a manje na njegovo izravno uništenje. Zapovjednik može provoditi obranu područja korištenjem međusobno podupirućih položaja po dubini. (*Vidi obrambene operacije/ djelovanja.*)

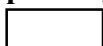
područje utjecaja (area of influence) - Zemljopisno područje u kojem zapovjednik može manevrom ili sustavima vatrene potpore pod svojim zapovijedanjem ili nadzorom izravno utjecati na operacije/djelovanja.

područje obavještajne odgovornosti (area of intelligence responsibility) – Područje dodijeljeno zapovjedniku u kojem je on odgovoran za pružanje obavještajnih informacija pomoću sredstava koja su mu na raspolaganju.

područje interesa (area of interest - AOI) - Ono područje skrbi zapovjednika, koje uključuje područje utjecaja, susjedna područja i širi se u dubinu neprijateljskog teritorija sve do ciljeva tekućih ili planiranih operacija/djelovanja. To područje uključuje i područja zauzeta od neprijateljskih snaga koje bi mogle ugroziti provedbu zadaće. To je zemljopisno područje iz kojeg zapovjednik prikuplja obavještajne informacije i podatke potrebne za provedbu uspješnih djelovanja te za planiranje budućih operacija/djelovanja. Uključuje bilo koje neprijateljske snage ili značajke okruženja koje će bitno utjecati na provedbu zapovjednikove zadaće. (*Vidi borbeni prostor i područje operacija/djelovanja.*)

ograničeno područje (area of limitation) – Definirano područje u kojem su postavljena posebna ograničenja za jačinu sukobljenih ili neprijateljskih snaga. Normalno, gornja ograničenja određuju se za broj i vrstu postrojbi, tankova, protuzračnih oružja, topništva i drugih oružnih sustava.

područje operacija/djelovanja (area of operations - AO) – Zemljopisno područje, uključujući i zračni prostor iznad njega, obično određeno prednjom, zadnjom i bočnim granicama, kojeg viši zapovjednik dodjeljuje nižem zapovjedniku, a u

kojem je niži zapovjednik odgovoran i ovlašten za provedbu vojnih operacija/djelovanja. (*Vidi borbeni prostor i područje interesa.*)

područje odgovornosti (area of responsibility) - Određeno područje u kojem je zapovjedniku jasno dodijeljena odgovornost za razvoj i održavanje vojnih baza i instalacija, za nadzor kretanja te za planiranje i provedbu operacija/djelovanja koje provode postrojbe pod njegovim nadzorom.

izviđanje područja (area reconnaissance) – Oblik izvidničkog djelovanja koji predstavlja usmjereni napor za stjecanje detaljnih informacija o zemljištu ili djelovanju neprijatelja unutar imenovanog područja, kao što su grad, vododjelnica, šuma ili drugi objekti i oblici kritični za operaciju/djelovanje. Izviđanje područja može biti izviđanje jedne točke, kao što je most ili neki infrastrukturni objekt. (*Vidi izviđanje smjera i izviđanje zone.*)

sigurnost područja (area security) – Oblik sigurnosnih djelovanja koji uključuje izviđanje područja, operacije/djelovanja u vlastitoj pozadini, sigurnost određenog osoblja, konvoja, objekata i kritičnih točaka na glavnom putu opskrbe. (*Vidi izviđanje područja i operacije/djelovanja u vlastitoj pozadini.*)

potpora u području (area support) – Metoda logističke i zdravstvene borbene potpore u kojoj su odnosi izravne logističke potpore određeni mjestom postrojbe koja treba potporu. Podređene postrojbe za izravnu potporu pružaju potporu u području postrojbama koje su smještene u područjima odgovornosti ili prolaze kroz njih. (*Vidi područje odgovornosti.*)

borbeno izviđanje (armed reconnaissance) - Zadaća s prvotnom svrhom pronalaženja prikladnih ciljeva i napadaja na njih (kao što su neprijateljska sredstva, osoblje i objekti) u dodijeljenim općim područjima ili uzduž dodijeljenih kopnenih komunikacijskih smjerova, a ne u svrhu napadaja na unaprijed određene ciljeve.

crta razgraničenja u primirju (armistice demarcation line) – Zemljopisno definirana crta s koje se sukobljene snage razdvajaju i povlače na svoje strane nakon potpisivanja sporazuma o primirju ili prekidu vatre.

zapovijedanje i nadzor Kopnene vojske nad zračnim prostorom (Army airspace command and control - A²C²) – Nadzor nad zračnim prostorom od strane Kopnene vojske kojim se usklađuju istodobno djelovanje korisnika zračnog prostora radi provedbe dodijeljenih zadaća.

topnička priprema (artillery preparation) - Topnička vatra provedena prije napadaja za uništavanje, neutraliziranje ili gušenje neprijateljske obrane, narušavanje veza i remećenje neprijateljske obrane. To je veliki obujam vatre koji se otvara u skladu s vremenskim rasporedom. Vatre normalno počinju prije sata-S, a mogu se nastaviti i nakon njega. Mogu početi u unaprijed određeno vrijeme ili prema pozivu. Trajanje pripreme ovisi o različitim čimbenicima, kao što su potrebe za vatrenom potporom cijele snage, broj ciljeva i broj topničkih oružja, te dostupno streljivo.

bok/ovi pogodan/ni za napadaj (assailable flank(s)) - Izloženi neprijateljski bok/ovi koji je osjetljiv na obuhvat. Da bi bok bio pogodan za napadaj on mora imati dovoljno manevarskog prostora za manevar napadajne snage.

nasrtaj (assault) - 1. Vrhunac napadaja kojim se stupa u fizički dodir s neprijateljem i vodi borba prsa o prsa. **2.** Razdoblje u pomorsko-desantnoj operaciji/djelovanju od prijelaza polazne crte prvog vala do osvajanja početnih ciljeva. **3.** Faza padobransko-desantne ili helikoptersko-desantne operacije/djelovanja koja počinje iskrcavanjem desantnih snaga u planirano područje, a nastavlja se napadajem na ciljeve i učvršćenjem na početnom zračnom mostobranu. **4.** Razdoblje kod prijelaza rijeke od prijelaza prvog vala do osiguranja početnog riječnog mostobrana i prijenosa odgovornosti na zapovjednika prijelaza. **5.** Provesti kratak, nasilan, ali dobro organiziran napadaj na lokalni cilj, kao što je strojničko gnijezdo ili utvrđeni položaj.

nasrtajni/brzi prodor (assault breach) – Taktika izradbe prolaza koju rabe male postrojbe (satnije i vodovi) za probijanje neprijateljskih zaštitnih zapreka i zauzimanje oslonca unutar njegove obrane. Normalno se radi o vrlo decentraliziranom djelovanju s akcijama gušenja i smanjivanja neprijateljskog otpora i osiguravanja oslonca sinkroniziranim na razini voda i satnije.

nasrtajno zapovjedno mjesto (assault command post) – Jednostavno, privremeno zapovjedno mjesto koje se uspostavlja za provedbu kritičnih funkcija zapovijedanja i nadzora kod pomorskog, padobranskog ili helikopterskog desanta. Nasrtajno zapovjedno mjesto služi kao rana veza u nasrtaju ili razvoju snaga na kopnu i prvog višeg zapovjedništva taktičkih snaga. Doktrinarne funkcije nasrtajnog zapovjednog mjesta prenose se na taktičko, temeljno i pozadinsko zapovjedno mjesto kada ona stignu i postanu operativna.

nasrtajni postroj (assault echelon) – Onaj dio snaga koji je određen za početni nasrtaj na cilj. (*Vidi pozadinski postroj i prateći postroj.*)

nasrtajna vatra (assault fire) – 1. Vatra koju napadajne snage otvaraju prilikom približavanja neprijatelju. **2.** U topništvu, izvanredno precizna, razorna vatra koja se otvara na točkaste ciljeve na maloj udaljenosti.

nasrtajna snaga (assault force) - 1. Kod pomorskog, padobranskog ili helikopterskog desanta postrojbe koje trebaju zauzeti mostobran. **2.** One postrojbe zadužene za prolaz kroz otvor u neprijateljskim utvrđenim položajima ili točkama i zauzimanje cilja ili za dovršenje uništavanja neprijatelja. **3.** Snage koje su dobile zadaću da osvoje neki objekt u napadaju.

nasrtajna faza (assault phase) - 1. Ona faza padobranskog, helikopterskog ili pomorskog desanta, te prijelaza rijeke koja počinje dolaskom nasrtajnih snaga u planirano područje i svršava kada su svi ciljevi nasrtaja osvojeni. **2.** Ono razdoblje tijekom napadaja koje počinje kada nasrtajne snage napreduju sa svojih nasrtajnih položaja, a svršava kada je cilj osvojen i učvršćen. (*Vidi padobransko-desantna operacija/djelovanje, pomorsko-desantna operacija/djelovanje, prijelaz rijeke i zračni desant.*)

nasrtajni položaj (assault position) - U napadaju, položaj između polazne crte i cilja s kojeg snage nasreću na cilj. U idealnim uvjetima to je zadnji zaklonjeni i prikriveni položaj prije dosizanja cilja (poglavito rabljen od pješništva koje se iskrcalo iz vozila). (*Vidi granica napredovanja i vjerojatna crta razvoja.*)

područje prikupljanja (assembly area) – 1. Područje u kojem se postrojba prikuplja i priprema za buduće djelovanje. 2. U opskrbnim objektima, područje za skupljanje i kombiniranje dijelova u nove sklopove i komplete.

stalno dodijeliti (assign) – 1. Staviti postrojbe ili osoblje u organizaciju u kojoj će to biti relativno trajno i/ili gdje takva organizacija nadzire, upravlja i pruža logističku potporu postrojbama ili osoblju kao temeljnu funkciju, ili veći dio funkcija koje te postrojbe ili osoblje provode u matičnoj postrojbi ili organizaciji. 2. Dati pojedincima određene dužnosti ili funkcije gdje su takve dužnosti ili funkcije relativno trajne. (*Vidi pridodati.*)

pridodati (attach) – Privremeno stavljanje postrojbi ili osoblja u organizaciju gdje je to stavljanje relativno privremeno. Na temelju ograničenja nametnutih u zapovijedi za pridodavanje, zapovjednik postrojbe, postrojba ili organizacija koja prima pridodanu postrojbu provodit će isti stupanj zapovijedanja i nadzora kao i nad svojim ustrojbenim postrojbama i osobljem. Međutim, odgovornost za premještaj i promicanje osoblja, nesudsko kažnjavanje, upućivanje na vojni sud i druge administrativne akcije normalno će biti zadržana u matičnoj postrojbi ili organizaciji. (*Vidi operativni nadzor, operativno zapovijedanje, stalno dodijeliti i ustrojben.*)

napadaj (attack) – Oblik navalne operacije znakovit po usklađenom kretanju uz potporu vatre. Može biti određen kao glavni ili pomoćni napadaj. Temeljne mogućnosti provedbe napadaja uključuju brzi napadaj, pripremljeni napadaj, preventivni napadaj/ispad, prepad, lažni napadaj i demonstraciju. (*Vidi brzi napadaj, demonstracija, lažni napadaj, navalne operacije, prepad, preventivni napadaj/ispad, pripremljeni napadaj i protunapadaj.*)

napadaj vatrom (attack by fire) – Vatre (izravne ili neizravne) koje se otvaraju za uništenje neprijatelja s udaljenosti, uobičajeno kada zadaća ne traži ili ne podupire zauzimanje cilja/objekta. Ova se zadaća obično daje potpornim elementima tijekom navale te kao zadaća protunapadaja za pričuvu tijekom obrambenih operacija/djelovanja. Napadaj vatrom nije povezan s manevarskom snagom. Kada dodjeljuje tu zadaću, zapovjednik mora točno odrediti svrhu vatre – uništiti, vezati ili ugušiti. (*Vidi čelni napadaj i potpora vatrom.*)

napadajni položaj (attack position) - Posljedni položaj kojeg je zauzeo ili prešao nasrtajni postroj prije prijelaza polazne crte. (*Vidi nasrtajni položaj.*)

iscrpljivanje (attrition) - Smanjenje učinkovitosti snaga uzrokovano gubitkom osoblja i tvarnih sredstava.

ovjeriti (authenticate) – Poziv upućen glasom ili elektroničkim sredstvima za provjeru vjerodostojnosti poruke.

ovjera (authentication) – 1. Mjera sigurnosti za zaštitu sustava veze od lažnih prijenosa ili simulacija uspostavljanjem ispravnosti prijensa, poruke ili izvornika. 2. Sredstva za prepoznavanje pojedinaca i potvrđivanje njihove prihvatljivosti za prijam određenih kategorija informacija. 3. Dokaz ispravnog potpisa ili žiga da je dokument nepatvoren i služben. 4. Kod prihvata prebjega proces kojim se potvrđuje identitet prebjega.

popis odobrenih sredstava za skladištenje (authorized stockage list - ASL) - Popis stavki svih klasa opskrbnih sredstava odobrenih za skladištenje na određenoj razini opskrbe.

automatska doopskrba (automatic resupply) – Doopskrba koja je potpuno isplanirana prije ubacivanja specijalnih snaga u područje operacija, a provodi se u unaprijed dogovoreno vrijeme i na dogovorenom mjestu ako nije došlo do promjena koje traže specijalne snage nakon ubacivanja. (*Vidi doopskrba po pozivu i izvanredna doopskrba.*)

prilaz (avenue of approach) - Zračni ili kopneni smjer napadajne snage određene veličine koji na svom putu vodi k cilju ili ključnom zemljištu.

zrakoplovni borbeni element (aviation combat element – ACE) – Element marinske zračno-kopnene namjenski organizirane snage koji je namjenski organiziran za pružanje svih ili dijela funkcija zrakoplovstva morskog korpusa u različitim stupnjevima na temelju taktičke situacije te zadaće i veličine marinske zračno-kopnene snage. Te su funkcije zračno izviđanje, borba protiv ciljeva u zraku, potpora desanta, navalna zračna potpora, elektroničko ratovanje i nadzor zrakoplova i raketa. Zrakoplovni borbeni element organizira se oko zrakoplovnog zapovjedništva i različitih je veličina, od pojačane helikopterske eskadrile do jednog ili više marinskih zrakoplovnih krila/pukovnika. Normalno se u marinskoj zračno-kopnenoj namjenski organiziranoj snazi nalazi samo jedan zrakoplovni borbeni element.

os napredovanja (axis of advance) - Opći smjer napredovanja, imenovan u svrhu nadzora, koji se pruža ka neprijatelju. Znak osi napredovanja grafički iskazuje zapovjednikovu namjeru, kao što je izbjegavanje naseljenih područja ili obuhvat neprijateljskih snaga. Prati zemljište odgovarajuće veličini snaga dodijeljenih osi, te se često radi o putu, skupini putova ili određenom nizu mjesta/položaja. Zapovjednik može manevrirati svojim snagama i vatrama potpore s bilo koje strane osi tako da postrojba ostaje usredotočena na os i na cilj. Otkloni od dodijeljene osi ne smiju smetati manevar susjednih postrojbi bez ranijeg odobrenja višeg zapovjednika. Neprijateljske snage koje ne prijete sigurnosti ili ne ugrožavaju provedbu zadaće mogu se obići. Os napredovanja ne rabi se za nadzor zemljišta ili za čišćenje neprijateljskih snaga s određenih mjesta/položaja. U tu se svrhu uobičajeno dodjeljuju međuciljevi. (*Vidi kretanje za uspostavljanje dodira, napadaj, navalne operacije i smjer napadaja.*)

azimut (azimuth) - Azimut jest vodoravni kut, mjeran u smjeru kazaljke na satu između početnog azimuta i crte prema promatranoj ili imenovanoj točki. Postoje tri temeljna (početna) smjera ili azimuta: pravi, mrežni i magnetski. (*Vidi magnetski azimut, mrežni azimut i pravi azimut.*)

B

povratni brifing (backbrief) – Brifing kojeg podređeni podnose zapovjedniku da bi se provjerilo kako podređeni namjeravaju provesti svoje zadaće. To je brifing zapovjednik-zapovjednik ili jedan-na-jedan brifing. On ima dva oblika: **1.** Nakon operativne zapovijedi kako bi osigurali da podređeni razumije svoju zadaću. **2.** Kada pojedini zapovjednik podnosi brifing kako će provesti zadaću. (*Vidi brifing potvrđivanja.*)

povratni prijevoz (backhaul) – Uporaba prijevoznih sredstava koja su, nakon što su iskrcala svoj temeljni teret, raspoloživa za prijevoz ljudi i stvari s mjesta iskrcavanja na drugo mjesto *na putu* prema odredištu na koje se prijevozna sredstva moraju vratiti.

baražna vatra (barrage fire) – Vatra koja je prvenstveno namijenjena za ispunjavanje volumena određenog prostora ili područja, a manje je usmjerena određeno na dani cilj.

širokopojasno/barožno elektroničko ometanje (barrage jamming) - Istodobno elektroničko ometanje širokog pojasa frekvencija. (*Vidi elektroničko ometanje.*)

pregrada (barrier) – Usklađeni niz zapreka oblikovan za usmjeravanje, ograničavanje, zadržavanje ili zaustavljanje kretanja neprijateljskih snaga ili za nanošenje neprijatelju dodatnih gubitaka u osoblju, vremenu i opremi. Pregrade mogu biti prirodne, umjetne ili njihova kombinacija. (*Vidi zasjeka, operacije/djelovanja protupokretljivosti i zapreka.*)

baza (base) - **1.** Mjesto na kojem se planiraju ili s kojeg se podupiru operacije/djelovanja. **2.** Područje ili mjesto s objektima koji pružaju logističku ili drugu potporu. **3.** Zračna luka ili nosač zrakoplova za zrakoplove koji im pripadaju. **4.** Položaj jedne ili više postrojbi koji ima jasno određen prednji kraj kružne obrane s određenim nadzornim točkama prilaza i nadzorom prometa. Sve postrojbe ili aktivnosti koje se provode unutar baze su pod operativnim nadzorom jednog zapovjednika za sigurnosne operacije/djelovanja.

skupina baza (base cluster) - Baze u vlastitoj pozadini grupirane za vođenje operacija/djelovanja u vlastitoj pozadini ili za druge svrhe povezane s borbenom zadaćom, tako da se međusobno štite i olakšavaju zapovijedanje i nadzor. Skupina baza nema jasno određen prednji kraj kružne obrane ili uspostavljene točke prilaza za cijelu skupinu. Sve baze unutar skupine su pod operativnim nadzorom jednog zapovjednika za sigurnosne operacije/djelovanja.

operativno središte skupine baza (base cluster operations center - BCOC) – Jednostavno zapovjedno mjesto kojeg uspostavlja zapovjednik skupine baza za usklađivanje sigurnosnih potreba između baza te za provedbu ograničenih sigurnosnih operacija/djelovanja.

obrana baze (base defense) – Lokalne vojne mjere, i redovite i hitne, potrebne za poništavanje ili smanjivanje učinkovitosti neprijateljskih napadaja na bazu ili sabotaza u njoj kako bi se osiguralo da su najveći kapaciteti objekata u bazi dostupni drugim snagama. To su obrambene mjere koje provodi baza s ciljem pružanja unutarnje sigurnosti i sigurnosti kružne obrane. Mjere uključuju organiziranje i pripremanje osoblja i opreme za obranu baze sve dok vojna policija ili taktičke borbene snage ne odgovore na prijetnju. Ponekad se koristi pojam obrambene operacije/djelovanja baze (*base defense operations*).

operativno središte obrane baze (base defense operations center – BDOC) – Jednostavno zapovjedno mjesto kojeg uspostavlja zapovjednik baze za planiranje, usklađivanje i nadzor obrambenih operacija/djelovanja baze kako bi se osigurala zaštita osoblja, opreme i izvora od neprijateljskog napadaja.

snage za brzi odgovor u obrani baze (base defense reaction forces) – Snage koje se sastoje od osoblja ili dijelova postrojbi dodijeljene određenoj bazi s odgovornošću brzoga jačanja obrane baze ili odgovora na nepredviđene prijetnje.

stanje obrane baze (base defense status) – Dvoznakovni pokazatelj određen prosudbom obrane i postotkom osoblja koje se fizički nalazi u kružnoj obrani baze. Prvi znak je slovni (A-G) i odnosi se na razvoj obrane baze. Drugi znak je brojčani (1-9) i odnosi se na postotak vojnika koji se fizički nalaze u kružnoj obrani baze.

zona obrane baze (base defense zone – BDZ) – Zona zračne obrane koja se uspostavlja oko zračne baze, a veličina joj je određena na temelju domašaja protuzračnih oružnih sustava malog domašaja koji brane bazu. U zonama obrane baze uspostavljaju se posebni postupci za ulazak, izlazak i identifikaciju. (*Vidi obrana baze i protuzračna obrana.*)

temeljni komplet (basic load) – Količina opskrbnih sredstava i streljiva koju čuva, nosi i nadzire određena organizacija. Određuje ga nadređeno zapovjedništvo na temelju zadaće i raščlambe neprijatelja.

namjenski organizirane snage bojne (battalion task force) – **1.** Privremeno grupiranje postrojbi pod jednim zapovjednikom za provedbu određene operacije/djelovanja ili zadaće. **2.** Polutrajna organizacija postrojbi pod jednim zapovjednikom ustrojena za provedbu trajnije, posebne zadaće. **3.** Postrojba jačine bojne, sastavljena od više rodova, koja ima zapovjedništvo bojne, najmanje jednu stalno dodijeljenu postrojbu veličine satnije i najmanje jednu pridodanu postrojbu veličine satnije iz nekog drugog borbenog roda ili roda borbene potpore. (*Vidi namjenski organizirane snage i organizacija za zadaću.*)

bitka (battle) – Niz povezanih taktičkih bojeva koji traje duže od boja, uključuje veće snage, te može utjecati na tijek pohoda. Bitke se događaju kada se zapovjednici divizija, korpusa/zbornih područja i armija bore za važne ciljeve. Mogu biti kratkotrajne i provoditi se na relativno malim područjima ili trajati više tjedana te pokriti prostrana područja. (*Vidi boj, glavna operacija i pohod.*)

borbeno zapovijedanje (battle command - BC) – Vještina borbenog odlučivanja i vođenja. Uključuje nadzor operacija/djelovanja i motiviranje vojnika i njihovih organizacija za provedbu zadaća. Uključuje vizualizaciju trenutnog stanja i budućeg stanja, te stvaranje zamisli operacija/djelovanja za prijelaz s jedne na drugu uz najmanju cijenu. Uključuje i dodjelu zadaća, prioritiziranje i dodjelu izvora, odabir kritičnog vremena i mjesta djelovanja i poznavanje kako i kada raditi promjene i prilagodbe tijekom borbe.

prosudba borbene štete (battle damage assesment - BDA) - Pravodobna i precizna ocjena štete nastale djelovanjem vojne snage, bilo smrtonosne ili nesmrtonosne, na određenom cilju ili objektu. Prosudba borbene štete može se primijeniti na uporabu svih vrsta oružnih sustava (zračnih, kopnenih, pomorskih i oružnih sustava specijalnih snaga) u cjelokupnom nizu vojnih operacija/djelovanja. To je prvenstveno obavještajna odgovornost koja traži ulazne podatke od posluga oružnih sustava. Sastoji se od prosudbe fizičke štete, prosudbe funkcionalne štete i prosudbe sustava za pronalaženje i praćenje ciljeva. U NATO-u se koristi pojam *battle damage*.

prosudba borbene štete i popravak (battle damage assesment and repair - BDAR) – Brza akcija koja vraća oštećeno sredstvo ili sklop u stanje potpune ili djelomične spremnosti za djelovanje. Popravke su često privremene. (*Vidi skidanje uporabljivih dijelova/raskompletiranje.*)

borbeni dril/uvježbavanje(battle drill) – Standardizirane akcije koje se provode kao odgovor na uobičajena događanja na bojištu. Namijenjene su za prilike u kojima treba brzo djelovati. To su obično akcije posluga, desetina, vodova i satnija koje su upamćene i provedene na isti način u svim uvjetima.

uređivanje prometa na bojištu (battlefield circulation control - BCC) - Zadaća vojne policije koja uključuje izviđanje i motrenje putova, nadzor prometa na glavnom putu opskrbe, nadzor zaostalih vojnika i izbjeglica te skupljanje, izvješćivanje i raspodjelu informacija.

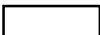
radni okvir bojišta (battlefield framework) – Ukupna struktura bojišta koja se na taktičkoj razini rata sastoji se od četiri međupovezane sastavnice: područja interesa, područja operacija/djelovanja, borbenog prostora i organizacije bojišta. Radni okvir bojišta pruža način na koji zapovjednici povezuju svoje snage s neprijateljem u odnosu na vrijeme, prostor i svrhu. Primjenjuje i kod slijednih (linearnih) bojišta i kod isprekidanih bojišta. (*Vidi borbeni prostor, područje interesa, područje operacija/djelovanja i područje utjecaja.*)

operativni sustav na bojištu (battlefield operating system - BOS) – Glavne funkcije koje se provode na bojištu, a olakšavaju integraciju, usklađivanje, pripremu i provedbu operacija/djelovanja združenih rodova za uspješnu provedbu operacija/djelovanja kopnene vojske i ostvarenje vojnih ciljeva koje određuje operativni zapovjednik. Uključuju: obavještajne poslove; manevar; vatrenu potporu; pokretljivost, protupokretljivost i preživljavanje; protuzračnu obranu; logističku potporu, te zapovijedanje i vezu.

organizacija bojišta (battlefield organization) – Uređenje i sinkronizacija svih aktivnosti na bojištu u području operacija/djelovanja za provedbu istodobnih dubokih, bliskih i operacija/djelovanja u vlastitoj pozadini. (*Vidi bliske operacije(djelovanja, duboke operacije/djelovanja, istodobni napadaj u dubini i operacije/djelovanja u vlastitoj pozadini.*)

vizualizacija bojišta (battlefield visualization) - Proces kojim zapovjednik stvara jasno razumijevanje svog trenutnog stanja u odnosu na neprijatelja i okruženje, zamišlja željeno krajnje stanje te nakon toga stvara sliku radoslijeda aktivnosti čijom će provedbom njegove snage prijeći iz trenutnog stanja u krajnje stanje. Zapovjednik prenosi svoju vizualizaciju podređenima i stožeru kroz svoj navod namjere koji vodi razvoj njegove zamisli operacije/djelovanja i njezinu kasniju provedbu. (*Vidi nastavak, ogranak, ratna igra i zamisao operacije/djelovanja.*)

preuzimanje borbe (battle handover) – Određena točka (fazna crta) na zemljištu gdje odgovornost za borbu prelazi s nepokretne snage na pokretnu snagu i obrnuto. Ona se nalazi unutar vatrene domašaja sredstava za izravno djelovanje i promatranog vatrene domašaja sredstava za neizravno djelovanje nepokretne snage. (*Vidi potpora vatrom.*)

borbeni položaj (battle position - BP) – 1. Obrambeno mjesto usmjereno ka najvjerojatnijem smjeru neprijateljskog prilaza, s kojeg se postrojba može braniti

ili napadati. Takve postrojbe mogu biti veličine od namjenski organiziranih snaga bojne do voda. Postrojba kojoj je dodijeljen borbeni položaj nalazi se unutar općeg ocrtanog borbenog položaja. Snage sigurnosti i snage borbene i logističke potpore mogu djelovati izvan borbenog položaja s ciljem ranog otkrivanja neprijatelja i sigurnosti cijelog kruga obrane. **2.** Za napadajne helikoptere, određeno područje u kojem mogu manevrirati i pucati u područje boja ili gađati prigodne ciljeve.

borbeni prostor (battlespace) – Zamišljeni fizički volumen u kojem zapovjednik želi dominirati nad neprijateljem. Širi se i sužava u odnosu na zapovjednikovu sposobnost pronalaženja i djelovanja na neprijatelja ili se može mijenjati kako se mijenja zapovjednikova vizija bojišta. On je trodimenzionalan i pod utjecajem je operativnih dimenzija vremena, tempa, dubine i sinkronizacije. Ne dodjeljuje ga nadređeni zapovjednik i nije ograničen dodijeljenim granicama. (*Vidi radni okvir bojišta.*)

zapremnina obale (beach capacity) – Procijenjena veličina tereta izražena u tonama koja se može iskrcati na određenom dijelu plaže u jednom danu.

obalni mostobran (beachhead) - Određeno područje na neprijateljskoj ili potencijalno neprijateljskoj obali, koje kada je osvojeno i osigurano, omogućuje neprekidno iskrcavanje vojnika i sredstava, te pruža manevarski prostor potreban za naredna planirana djelovanja na obali. Obalni je mostobran fizički cilj pomorsko-desantne operacije/djelovanja. (*Vidi pomorsko-desantna operacija/djelovanje.*)

početak jutarnjeg civilnog svitanja (begin morning civil twilight - BMCT) – Počinje kada je sunce na pola puta između početka jutra i nautičkog svitanja i izlaska sunca, kada ima dovoljno svjetla da bi se objekti jasno vidjeli golim okom. U tom vremenu optička sredstva za pojačavanje svjetlosti više nisu učinkovita, a sunce se nalazi 6° ispod istočnog obzora.

početak jutarnjeg nautičkog svitanja (begin morning nautical twilight - BMNT) - Početak razdoblja u kojem, u dobrim uvjetima i u odsutnosti druge svjetlosti, ima dostatno svjetla za određivanje općih obrisa zemljišnih objekata, za provedbu ograničenih vojnih djelovanja i za provedbu većine vrsta kretanja po kopnu bez teškoća. Optička sredstva za pojačavanje svjetla još su uvijek učinkovita i mogu se koristiti s povećanim mogućnostima. U to je vrijeme sunce 12° ispod istočnog obzora. (*Vidi svitanje.*)

biti-spreman zadaća (be-prepared mission) – Zadaća dodijeljena postrojbi koja bi se mogla provesti. To je općenito izvanredna zadaća koja će se provesti zbog toga što je nešto planirano bilo uspješno ili neuspješno. U prioritetima planiranja planira se nakon svake na-zapovijed zadaće. (*Vidi na-zapovijed zadaća.*)

biološki bojni otrov (biological agent) - Mikroorganizam koji uzrokuje bolesti kod ljudi, biljaka i životinja ili uzrokuje kvarenje tvari.

biološko djelovanje (biological operation) - Uporaba bioloških sredstava za stvaranje gubitaka među ljudima ili životinjama i stvaranje šteta na biljkama ili tvarima, ili obrana od takve uporabe.

crna lista (black list) – Službeni protuobavještajni popis stvarnih ili mogućih neprijateljskih suradnika, simpatizera, obavještajaca i drugih osoba čija nazočnost ugrožava sigurnost vlastitih snaga.

crna propaganda (black propaganda) – Propaganda čiji sadržaj dolazi iz lažnih izvora.

učinak udarnog vala eksplozije (blast effect) - Razaranje ili šteta uzrokovana udarnim valom i vjetrovima velike brzine nastalih eksplozijom na površini ili iznad površine zemlje.

slijepi prijenos (blind transmission) – Bilo koji prijenos informacija koji se radi bez očekivanja potvrđivanja prijama.

plikavac (blister agent) - Kemijski bojni otrov koje oštećuje oči i pluća, te stvara opekline ili mjehuriće na koži.

blokirati/blokada (block) – **1.** Taktička zadaća koja se daje postrojbi s ciljem onemogućavanja pristupa neprijatelja u određeno područje ili radi sprječavanja neprijateljskog napredovanja u određenom smjeru. Može biti vremenski određena. Postrojbe kojima je dodijeljena zadaća možda će morati držati zemljište i prihvatiti odlučujući boj. **2.** Učinak zapreke koji integrira planiranje vatre i izradbu zapreka za zaustavljanje napadača na određenom smjeru prilaza ili za sprječavanje neprijatelja da napusti područje boja. (*Vidi raskoliti, skrenuti, vezati i zaustaviti.*)

blokirajući položaj (blocking position) - Obrambeni položaj postavljen tako da neprijatelju onemogući pristup u određeno područje ili spriječi njegovo napredovanje u određenom smjeru. (*Vidi blokirati, borbeni položaj, braniti i otporna točka.*)

krvni bojni otrov (blood agent) - Kemijski spoj, uključujući skupinu cijanida, koji utječe na tjelesne funkcije tako što sprječava normalan prijenos kisika iz krvi u stanice.

mina iznenađenja (booby trap) – Eksplozivna ili neeksplozivna naprava ili druga tvar namjerno ostavljena za ubijanje ili sakaćenje osobe koja ne sluti opasnost od diranja očito bezopasnog predmeta ili koja provodi čin koji je siguran u normalnim uvjetima.

skok (bound) - **1.** U kopnenom ratovanju jedan pokret, obično s jednog zaklonjenog i prikrivenog položaja na drugi, kojeg provode postrojbe često pod neprijateljskom vatom. **2.** Udaljenost koju postrojba koja se kreće u skokovima prelazi u jednom skoku. (*Vidi tehnike kretanja.*)

granica (boundary) – Crta koja označava površinska područja radi olakšavanja usklađivanja i rješavanja spornih pitanja u planiranju i provedbi operacija/djelovanja između susjednih postrojbi ili područja. – **1.** Nadzorna mjera koja definira desni, lijevi, zadnji i prednji kraj područja operacija/djelovanja. **2.** Nadzorna mjera koja se normalno povlači uzduž prepoznatljivih zemljišnih oblika, a koristi se za označavanje područja taktičke odgovornosti između susjednih postrojbi i između viših zapovjedništava postrojbi koje se nalaze iza podređenih postrojbi. Unutar svojih granica postrojbe mogu manevrirati sukladno ukupnom planu bez uskog usklađivanja sa susjednim postrojbama, osim to nije uređeno drugim ograničenjima. Preko granica se može, bez prethodnog usklađivanja, otvarati izravna vatra na jasno određene neprijateljske ciljeve, ako se time ne dovode u opasnost naše snage. Može se rabiti i neizravna vatra nakon prethodnog usklađivanja. (*Vidi mostobran, područje operacija/djelovanja, usklađeni zračni prostor i zračni mostobran.*)

kretanje u skokovima (bounding overwatch) - Tehnika kretanja koja se rabi kada se očekuje dodir s neprijateljem. Postrojbe se kreću u skokovima. Jedan je element uvijek zaustavljen u položaju u kojem prati i nadzire drugi element dok se kreće. Element koji prati i nadzire raspoređen je tako da može podržati vatrom ili vatrom i kretanjem element koji se kreće. (*Vidi tehnike kretanja.*)

četverokutni poredak (box formation) – Poredak u kojem su podređeni dijelovi postrojbe raspoređeni u obliku kutije ili pravokutnika s dva elementa naprijed i dva elementa nazad. To je elastični poredak koji osigurava jednaku vatru u svim smjerovima. Općenito se koristi kada je poznat neprijateljski položaj. Taj poredak može dovesti postrojbu u stanje u kojem je istodobno njezinih 50% snaga odlučujuće uporabljeno, ograničavajući time borbenu moć raspoloživu za manevar protiv neprijatelja. (*Vidi klinasti poredak, kolonski poredak, linijski poredak, poredak, poredak za kretanje, postrojni poredak, romboidni poredak i V-poredak.*)

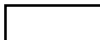
ogranak (branch) – Izvanredni plan ili inačica djelovanja (mogućnost ugrađena u temeljni plan/inačicu djelovanja) za promjenu zadaće, rasporeda, usmjerenja ili smjera kretanja snaga kao pomoć u postizanju uspjeha operacije/djelovanja na temelju predviđenih događanja, prigoda ili prijeloma uzrokovanih neprijateljskim djelovanjem kako je to utvrđeno tijekom ratne igre. (*Vidi nastavak, operativna zapovijed i ratna igra.*)

prodor/prodrijeti (breach) – Taktička zadaća u kojoj se sve raspoložive snage i sredstva uporabljaju za probijanje ili osiguranje prolaza kroz neprijateljsku obranu, zapreku, minsko polje ili utvrdu.

snaga za prodor (breach force) – Namjenski organizirana višerodna snaga s manevarskim i inženjerijskim postrojbama potrebnim za svladavanje zapreka i stvaranje prolaza kroz zapreke za prolaz početnih nasrtajnih snaga. Ta je snaga tipično opremljena s eksplozivom za izradbu prolaza ili tenkovima čistačima mina. Kada je organizirana prvenstveno od inženjerijskih postrojbi, snaga mora biti organizirana s manevarskim snagama potrebnim za sigurnost inženjerijskih snaga i gušenje neprijateljske izravne vatre po njima. Snage za prodor čiste neprijateljske rovove, bunkere i zaklone, te rade prolaz i drže ga otvorenim u neprijateljskim položajima. Tijekom napadaja na neprijateljski utvrđeni položaj ili otpornu točku, snaga za prodor su one snage koje imaju zadaću prodrijeti kroz zapreke uzduž prilaza prema tom položaju ili točki. (*Vidi nasrtajna snaga i snaga za potporu.*)

probijanje iz okruženja (breakout) – Operacija/djelovanje koju provodi okružena snaga za ponovno dobivanje slobode kretanja ili uspostavljanja dodira s vlastitim snagama izvan okruženja. Razlikuje se od ostalih napadaja samo po tome što se istodobno mora provoditi obrana na drugim dijelovima kružne obrane. (*Vidi glavčina, lomiti, okruženje, slijediti i podupirati te zaštitnica.*)

probiti (breakthrough) - Lomljenje neprijateljske prednje obrane nastalo kao ishod probijanja, a čime se omogućuje prolaz snaga za iskorištavanje uspjeha napadaja. (*Vidi gonidba, iskoristavanje uspjeha napadaja i napadaj.*)

mostobran (bridgehead) - **1.** Područje koje se drži ili treba biti osvojeno na neprijateljskoj strani zapreke. **2.** Kod prijelaza rijeke, područje na neprijateljskoj strani vodene zapreke koje je dovoljno veliko za razmještaj glavnine snaga, koje ima odgovarajuće zemljište za obranu mjesta prijelaza, te osigurava temelj za nastavak napadaja. Kao minimum, zemljište mora biti osigurano tako da otklanja

mogućnost da neprijatelj izravnom i promatranom neizravnom paljbom djeluje po mjestu prijelaza. (*Vidi obalni mostobran i zračni mostobran.*)

crta mostobrana (bridgehead line) - Kod prijelaza rijeke, krajnja crta planiranog područja za razvoj mostobrana. Obično je označena kao fazna crta. (*Vidi mostobran i snaga za prijelaz rijeke.*)

područje logističke potpore brigade (brigade support area - BSA) - Određeno područje u kojem dijelovi postrojbi divizijske i korpusne logistike (logistike zbornog područja) pružaju brigadi logističku potporu.

tampon-zona (buffer zone) – Određeno područje koje nadzire mirovna snaga iz kojeg su uklonjene sukobljene strane. Tampon-zonom se stvara područje razdvajanja između sukobljenih strana te se smanjuje rizik obnove sukoba. U nekim operacijama UN-a još se zove i područje razdvajanja. (*Vidi zona razdvajanja.*)

jačanje (buildup) – Proces dostizanja propisane veličine snaga i propisane količine i razine vozila, opreme, opskrbnih sredstava i zaliha.

izgrađeno područje (built-up area) - Koncentracija struktura, objekata i ljudi, kao što su sela i gradovi.

rasuti teret (bulk cargo) – Onaj teret koji se općenito prevozi u vozilima čiji je prostor za teret (sanduk) jedini vanjski kontejner (ambalaža). Obično se radi o tekućinama, rudi i zrnatom teretu (pijesak, šljunak, žitarice i slično).

obići/obilazanje (bypass) – Taktička zadaća koja uključuje manevriranje oko zapreke, položaja ili neprijateljskih snaga s ciljem održavanja zamaha napredovanja. Nadređeno zapovjedništvo se izvješćuje o običenim zaprekama i o običenim neprijateljskim snagama.

kriterij za obilaženje (bypass criteria) – Mjera koju određuje više zapovjedništvo tijekom provedbe navalnih operacija kojom se određuju uvjeti i veličina neprijateljskih postrojbi s kojima se može izbjeći dodir.

C

poziv za vatrom (call for fire) – Zahtjev za vatrom koji sadrži potrebne podatke za otvaranjem tražene vatre na cilj.

maskiranje (camouflage) - Uporaba prirodnih i umjetnih tvari na osoblju, objektima ili taktičkim položajima s ciljem zbunjivanja, zavođenja ili izigravanja neprijatelja. Proces stapanja osobe ili objekta s okruženjem. (*Vidi prikriivanje, zaklon i zavaravanje.*)

pohod (campaign) - Niz povezanih vojnih operacija koji se provodi za ostvarenje strateškog ili operativnog cilja u danom vremenu i prostoru. (*Vidi plan pohoda.*)

plan pohoda (campaign plan) – Plan niza povezanih vojnih operacija koji se provodi za ostvarenje strateškog ili operativnog cilja u danom vremenu i prostoru. (*Vidi pohod.*)

usmjeriti (canalize) – Taktička zadaća za ograničavanje djelovanja na usku zonu uporabom postojećih ili novih zapreka, izravnom ili neizravnom vatrom, manevrom ili postavljanjem/rasporedom postrojbi. (*Vidi zapreka.*)

skidanje uporabljivih dijelova/raskompletiranje (cannibalization) - Odobreno odstranjivanje dijelova ili sklopova sa sredstava koje nije ekonomično popravljati ili su za jednokratnu uporabu, čime se omogućuje ponovna uporaba tih dijelova ili sklopova na srugim sredstvima. (*Vidi prosudba borbenih šteta i popravak.*)

zarobiti (capture) – Uхватiti i staviti pod stražarski i drugi izravni fizički nadzor neprijateljske snage, opremu ili osoblje kao ishod vojnih djelovanja.

zarobljen (captured) – *Vidi* nestao.

žrtva (casualty) – Svaka osoba koja je izgubljena za organizaciju tako što je proglašena mrtvom, nestalom, bolesnom ili ranjenom/ozlijeđenom.

točka prikupljanja žrtava (casualty collection point – CCP) – Određeno mjesto gdje se žrtve prikupljaju da bi se prebacile na mjesta pružanja medicinske skrbi. To je na primjer satnijska stanica prve pomoći.

prijevoz žrtava (casualty transport) – Premještanje žrtava nemedicinskim prijevoznim sredstvima bez osiguranja pružanja medicinske skrbi tijekom premještanja.

dan-C (C-day) – Neimenovani dan kada počinje ili će započeti operacija razvoja snaga u određeno područje. Razvoj može biti kretanje postrojbi, tereta, oružnih sustava ili kombinacija tih elemenata koristeći se svih vrstama prijevoza. Slovo C je jedino koje se rabi za označavanje gore navedenog. Najviše zapovjedništvo odgovorno za usklađivanje planiranja odredit će točno značenje dana-C unutar navedene definicije. Zapovjedništvo koje je izravno odgovorno za provedbu operacije, a nije ono koje je odgovorno za usklađivanje planiranja, napraviti će to u svjetlu značenja koje je odredilo zapovjedništvo koje usklađuje planiranje.

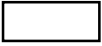
prekid vatre (cease fire) – **1.** Naredba dana protuzračnom topništvu za susprezanje od otvaranja vatre, ali za nastavak praćenja letećeg objekta. Projektilima koji su već u letu dopustiti će se nastavak djelovanja po cilju. **2.** Naredba dana bilo kojoj postrojbi ili pojedincu za prekid gađanja cilja. (*Vidi naredba za otvaranje vatre, poziv za vatrom i vatrena zadaća.*)

prekid punjenja (cease loading) – U topničkoj potpori (zemaljsko i brodsko topništvo) naredba koja se rabi tijekom otvaranja vatre s dvije ili više granata da bi se ukazalo na obustavu stavljanja granata u oružje. Odnosi se i na minobacačku vatru.

ćelija (cell) – Mala skupina ljudi koji rade zajedno radi tajnog ili subverzivnog djelovanja.

stožerne točke (centers of gravity) – One značajke, sposobnosti ili mjesta iz kojih vojna snaga izvlači svoju slobodu djelovanja, fizičku snagu ili volju za borbom. Izvor sve snage i pokreta o kojem sve ovisi. (*Vidi operativna razina ratovanja i operativno umijeće.*)

centigray (centigray - cGy) - Jedinica mjere apsorbirane doze ionizirajućeg zračenja. Zamjenjuje *radiation absorbed dose (RAD)* kao jedinice mjere. (*Vidi dekontaminacija.*)

- lanac zapovijedanja (chain of command)** - Slijed zapovjednika od nadređenog ka podređenom kroz koji se provodi zapovijedanje. Naziva se i zapovjedni kanal.
- lozinka (challenge)** – Svaki postupak postrojbe ili pojedinca s ciljem provjere identiteta suprotne strane. (*Vidi odziv.*)
- zaustaviti vatru (check firing)** – U topničkoj potpori (zemaljskog i brodskog topništva) naredba za privremeno zaustavljanje otvaranja vatre. Odnosi se i na minobacačku vatru. (*Vidi prekid punjenja, prekid vatre i vatrena zadaća.*)
- nadzorna točka (checkpoint)** – **1.** Unaprijed određena točka na površini zemlje koja se rabi kao sredstvo nadzora kretanja i taktičkog manevra naših snaga. **2.** Mjesto gdje vojna policija nadzire promet vozila i pješaka (uključujući i provjeru vozila i tereta) radi provedbe mjera uređivanja prometa, te drugih zakona, zapovijedi i propisa. Na tim se točkama prikupljaju određene informacije i sprječavaju nezakonita postupanja i djelovanja koja pomažu neprijatelju. Nadzorne se točke ne rabe kao orijentirne točke kod izvješćivanja o neprijateljskim položajima.
- kemijski bojni otrov (chemical agent)** - Kemijska tvar namijenjena za uporabu u vojnim djelovanjima za ubijanje, ozbiljno ozljeđivanje ili onesposobljavanje ljudi svojim fiziološkim učincima. Ne uključuje kemijska sredstva za nadzor pobuna i demonstracija, herbicide, dim i plamen. (*Vidi biološki bojni otrov, dekontaminacija i kemijska obrana.*)
- kemijska obrana (chemical defense)** – Metode, planovi i postupci koji uključuju uspostavljanje i provedbu obrambenih mjera protiv napadaja kemijskim bojnim otrovima. (*Vidi dekontaminacija i kemijski bojni otrov.*)
- dojava o značajkama vjetra za uporabu kemijskog oružja (chemical downwind message -CDM)** - Vremenska prognoza koja vrijedi za tri dvosatna razdoblja (6 sati). Predviđa smjer vjetra, brzinu vjetra, zračnu stabilnost, vlažnost, temperaturu zraka i ostale važne vremenske čimbenike. (*Vidi dekontaminacija i zaštitni stav od kemijskog oružja ovisan o zadaći.*)
- kemijsko ratovanje (chemical warfare)** – Sva gledišta vojnih operacija/djelovanja koja uključuju uporabu smrtonosnog i onesposobljavajućeg streljiva/bojnih otrova te mjere upozorbe i zaštite povezane s tim navalnim operacijama/djelovanjima. Kemijska sredstva za nadzor pobuna i demonstracija te herbicidi ne smatraju se dijelom kemijskog ratovanja, već se objašnjavaju posebno ili pod širim pojmom “kemijsko oružje” koji u sebi uključuje sve vrste kemijskog streljiva/bojnih otrova. Pojam “oružje za kemijsko ratovanje” može se rabiti kada se želi ukazati na smrtonosne i onesposobljavajuće streljivo/bojne otrove, bilo kemijskog bilo biološkog podrijetla. (*Vidi herbicid, kemijska obrana i kemijska sredstva za nadzor pobuna i demonstracija.*)
- izbori manevra (choices of maneuver)** – Različite taktičke kombinacije vatre i pokreta s jedinstvenim skupom doktrinarnih značajki koje se poglavito razlikuju u odnosu između manevarske snage i neprijatelja. Izbori navalnog manevra su obuhvat, obilazak, ubacivanje, probijanje i čelni napadaj. Izbori obrambenog manevra su prema naprijed i po dubini. Zapovjednici se koriste izborima manevra kako bi se usmjerili na neprijatelja, a ne na zemljište. Tijekom operacije/djelovanja može se provoditi više različitih manevara u skladu s vrstom operacije/djelovanja. (*Vidi*

čelni napadaj, napadaj, obilazak, obuhvat, probijanje, ubacivanje i vrsta operacije.)

točka zagušenja (choke point) – Zemljopisno mjesto na kopnu ili vodi koje ograničava kretanje snaga, a može biti prirodno, umjetno (nastalo ljudskim radom) ili stvoreno rasporedom snaga.

vjerojatna kružna pogreška (circular error probable - CEP) – **1.** Pokazivač preciznosti oružnog sustava koji se rabi kao čimbenik određivanja vjerojatnog oštećenja cilja. To je površina kruga unutar kojeg se očekuje pad polovine projektila. **2.** Pogreška u određivanju mjesta sustava ili vozila na temelju ugrađenog navigacijskog sustava i udaljenosti od posljednje točke u kojoj se određivalo mjesto sustava ili vozila.

civilna uprava (civil administration) – Uprava koju uspostavlja strana vlada u (1) prijateljskoj državi, u skladu sa sporazumom postignutim s vladom te države za provedbu određenih ovlasti koje su normalno funkcija lokalne vlade, ili (2) u neprijateljskoj državi koje su zaposjele strane snage, gdje strana vlada provodi zakonodavnu, izvršnu i pravosudnu vlast sve dok se ne uspostavi civilna vlada te države. (*Vidi civilni poslovi, civilno-vojne operacije/djelovanja i operacije stabilnosti i potpore.*)

civilni poslovi (civil affairs - CA) – **1.** Aktivnosti zapovjednika kojima on uspostavlja, održava, utječe ili iskorištava odnose između vojnih snaga i civilnih institucija, i vladinih i nevladinih, te pučanstva u prijateljskim, neutralnim i neprijateljskim područjima operacija za olakšavanje provedbe vojnih operacija i učvršćivanje operativnih ciljeva. Civilni poslovi mogu uključivati sudjelovanje vojnih snaga u provedbi aktivnosti i funkcija koje su normalno u odgovornosti lokalne vlade. Te se aktivnosti mogu provoditi prije, tijekom ili poslije nekih drugih vojnih operacija. One se mogu provoditi, ako je zapovijedeno, i kada nema drugih vojnih operacija. **2.** Pitanja odnosa između vojnih snaga smještenih u državi ili području i civilnih vlasti i pučanstva te države ili područja, koja se obično događaju i rješavaju tijekom neprijateljstava ili drugih izvanrednih stanja, te su normalno pokrivena usmenim ili pisanim sporazumom ili dogovorom između dviju strana.

civilno-vojne operacije (civil-military operations - CMO) – Složaj aktivnosti u potpori vojnih operacija koji obuhvaća međuodnose između vojne snage i civilnih vlasti jačajući razvoj osjećaja, stavova ili ponašanja povoljnih za ostvarenje ciljeva vojne snage u neutralnim, prijateljskim ili neprijateljskim skupinama.

središte za civilno-vojne operacije - SCVO (civil-military operations center – CMOC) – Operativno središte ustrojeno od snaga i sredstva za civilne poslove koje služi kao temeljna veza između vojnih snaga i lokalnog pučanstva, humanitarnih organizacija, nevladinih organizacija, privatnih dragovoljačkih organizacija, agencija Ujedinjenih naroda i drugih međunarodnih agencija. Temeljna svrha središta je osigurati neprekidno usklađivanje između ključnih sudionika u određenom području u odnosu na civilno-vojna pitanja.

klase opskrbnih sredstava (classes of supply) - Grupiranje opskrbnih sredstava po vrstama u 10 klasa za lakše upravljanje i planiranje opskrbnih sredstava.

Klasa	Definicija/Primjeri
☐ ☐	I Hrana i besplatni artikli za zdravlje i zabavu: gotova jela za pojedinca (<i>meals ready to eat - MRE</i>) i desetinu (poslugu) (<i>T-rations</i>), svježe voće i povrće.
☐ ☐	II Oprema, osim temeljnih sredstava, koja je propisana ustrojbenom knjigom: oprema za pojedinca, odjeća, šatorska oprema, garniture alata, administrativna i kućanska sredstva.
☐ ☐	III Nafta, ulja i sredstva za podmazivanje: benzinska goriva, hidraulična i izolacijska ulja, kemijski proizvodi, antifriz, komprimirani plinovi, ugljen.
☐ ☐	IV Građevinska tvoriva i tvoriva za izradbu zapreka: drvo, vreće s pijeskom, bodljikava žica.
☐ ☐	V Streljivo: za pješačko oružje, topničke granate, ručne bombe, eksplozivi, mine, stijenj, upaljači, rakete, bombe - uključuje specijalno streljivo.
☐ ☐	VI Osobne potrepštine: sredstva i oprema koja bi se normalno kupovala u vojnim dućanima: artikli za zdravlje i osobnu higijenu, novine, časopisi, pića, cigarete, slatkiši, baterije i fotografski aparati i kamere.
☐ ☐	VII Temeljna sredstva: krajnji sklopovi sredstava koji su spremni (spojeni) za namjeravanu uporabu: vozila, samovozna topnička oruđa, raketni bacači, glavni oružni sustavi, pokretne radionice.
☐ ☐	VIII Medicinska sredstva: lijekovi, nosila, kirurški instrumenti, pričuvni dijelovi za medicinsku opremu, krv.
☐ ☐	IX Pričuvni dijelovi i komponente, uključujući alate, pribore i sklopove; predmeti potrebni za održavanje sve opreme.
☐ ☐	X Tvari potrebne za potporu nevojnih programa kao što su projekti poljoprivrednog i gospodarskog razvoja: traktori, poljoprivredne alatke.
☐ ☐	RAZNO Raznoliki predmeti koji ne pristaju u gornje klase: voda, zemljovidi, zarobljene tvari, otpadne tvari.

očistiti (clear) – 1. Taktička zadaća za uklanjanje svih neprijateljskih snaga i poništavanje organiziranog otpora u dodijeljenoj zoni, području ili mjestu uništavanjem, zarobljavanjem ili prisiljavanjem neprijateljskih snaga na povlačenje tako da one ne mogu ometati sposobnost naše postrojbe u provedbi njezine zadaće. 2. Prekinuti prijenos poruka u taktičkoj radio mreži kako bi se omogućio prijenos radio poruke koja ima veće prvenstvo. 3. Potpuno uklanjanje ili neutralizacija zapreke koju obično provode inženjerijske snage iz pratećeg postroja, a provodi se izvan djelovanja neprijateljske vatre.

čišćenje (clearing operation) – Djelovanje oblikovano za uklanjanje ili neutraliziranje svih mina i zapreka na određenom smjeru ili u određenom području.

bliska zračna potpora (close air support - CAS) - Djelovanje iz zraka protiv neprijateljskih ciljeva koji se nalaze u blizini naših snaga i koje traži detaljnu integraciju svake zračne zadaće s vatrom i kretanjem tih snaga. (*Vidi zračno isključivanje.*)

bliske operacije/djelovanja (close operations) – Uključuju snage u izravnom dodiru s neprijateljem i borbu između uporabljenih snaga i odmah dostupnih taktičkih pričuva obje strane. (*Vidi napadaj, obrana i organizacija bojišta.*)

koalicija (coalition) – *Ad hoc* dogovor između dvije ili više država za provedbu zajedničke akcije. (*Vidi savez i višenacionalne operacije.*)

spirala (coil) - Raspored vozila u obliku kruga koji pruža potpunu (360°) sigurnost u očekujućem području s temeljnim oružnim sustavima okrenutim prema van.

popratna šteta (collateral damage) – Nenamjerne i neželjene ozljede civilnog osoblja ili oštećenja objekata uzrokovano učincima djelovanja vlastitog oružja zbog blizine osoblja ili objekata ciljevima gađanja..

udaljenost popratne štete (collateral damage distance) – Najmanja udaljenost u metrima na kojoj se mora nalaziti željena nulta točka nuklearne eksplozije u odnosu na civilno osoblje i objekte kako bi se s 99% sigurnošću osiguralo da određene ozljede ili štete na vlasništvu neće prijeći 5% utvrđenog stupnja sigurnosti.

plan obavještajnog prikupljanja (collection plan) – Plan za prikupljanje informacija iz svih dostupnih izvora na zadovoljenje obavještajnih potreba i za pretvaranje tih potreba u zapovijedi i zahtjeve za odgovarajuće postrojbe.

točka prikupljanja (collection point) - Mjesto organizirano za skupljanje žrtava, zaostalih vojnika, operativno neispravne opreme i sredstava, zarobljenika i drugoga za pregled, sortiranje, popravak ili daljnje premještanje prema objektima i stanicama u pozadini.

kolonski poredak (column formation) - Raspored vozila ili vojnika u kojem svaki pojedinac ili vozilo u određenoj postrojbi izravno slijedi onoga ispred sebe. Takav poredak pruža dobru sigurnost i maksimum vatre s bokova, olakšava nadzor i brzo raspoređivanje u bilo koji drugi poredak. Rabi se kada je brzina kretanja vrlo važna ili tijekom cestovne hodnje, noćnih kretanja i prigodom prolaska kroz tjesnace, uske prolaze i gustu šumu. (*Vidi četverokutni poredak, klinasti poredak, linijski poredak, poredak, poredak za kretanje, romboidni poredak i V-poredak.*)

borbeno zapovjedništvo (combatant command) – Sjedinjeno ili posebno uspostavljeno zapovjedništvo s širokom trajnom zadaćom pod jednim zapovjednikom kojega je uspostavio i tako odredio Predsjednik preko ministra obrane i uz savjet i pomoć predsjedavajućeg Združenog stožera. Borbena zapovjedništva tipično imaju zemljopisne ili funkcionalne odgovornosti.

borbeni rodovi (combat arms) – Postrojbe ili vojnici koji se približavaju neprijateljskim snagama i uništavaju ih ili pružaju vatrenu potporu i sposobnosti razaranja neprijatelja i objekata na bojištu. Uključuju sljedeće rodove i funkcije: pješništvo, do oklopništvo/konjica, poljsko topništvo, protuzračno topništvo, inženjerija, specijalne snage i zrakoplovstvo kopnene vojske.

- borbena prosudba (combat assessment)** – Utvrđivanje ukupne učinkovitosti uporabe snaga tijekom vojnih operacija/djelovanja. Sastoji se od tri glavne sastavnice: (a) prosudba borbenih šteta, (b) prosudba učinaka streljiva i (c) preporuka za ponovni napadaj. Cilj borbene prosudbe je odrediti preporuke za tijek vojnih operacija/djelovanja. Odgovoran za borbenu prosudbu je G3 (S3) uz pomoć G2 (S2). *(Vidi inačica djelovanja, prosudba borbenih šteta i ratna igra.)*
- borbeno skrojeni teret (combat configured load – CCL)** – Planirani komplet streljiva ili drugih opskrbnih sredstava koji se prevozi kao jedan teret u potpori tipske postrojbe ili oružnog sustava.
- borbeni nadzorni tim (combat control team – CCT)** – Tim ratnog zrakoplovstva organiziran, obučan i opremljen za uspostavljanje i rad na pomagalima za navigaciju i slijetanje, sredstvima veze i objektima za nadzor zrakoplova u području cilja padobransko-desantne operacije.
- borbena djelotvornost (combat effectiveness)** - Sposobnost postrojbe da provede svoju zadaću. Prosuđuju se i ocjenjuju čimbenici kao što su stanje goriva, streljiva, oružnih sustava i osoblja.
- borbene funkcije (combat functions)** – Funkcije koje zapovjednici integriraju i usklađuju za sinkronizaciju borbenih učinaka u vremenu, prostori i po svrsi. To su obavještajno djelovanje, manevar, vatrena potpora, protuzračna obrana, pokretljivost i preživljavanje, logistička potpora i borbeno zapovijedanje.
- borbena zdravstvena potpora (combat health support)** – Sve usluge koje se provode, pružaju ili organiziraju za promicanje, poboljšanje, čuvanje ili obnovu duševnog ili fizičkog stanja osoblja u kopnenoj vojsci, te, po zapovijedi, u drugim granama ili ustanovama.
- borbena informacija (combat information)** - Neocijenjeni podatci koje prikuplja ili izravno dobiva taktički zapovjednik koji, zbog svoje izrazito kratkotrajne prirode ili zbog kritičnosti stanja, ne mogu biti dovoljno brzo obrađeni u taktičke obavještajne podatke koji bi zadovoljili zahtjeve korisnika taktičkih obavještajnih podataka. *(Vidi zahtjevi za informacijama.)*
- borbeno obavještajno znanje (combat intelligence)** - Znanje o neprijatelju, vremenu i zemljištu potrebno zapovjedniku za planiranje i provedbu borbenih operacija/djelovanja. Proistječe iz analize informacija o neprijateljskim sposobnostima, namjerama, slabostima i okruženju. *(Vidi izviđanje, obavještajna priprema bojišta, plan izviđanja i motrenja te plan obavještajnog prikupljanja.)*
- borbeni komplet (combat load)** – One količine svih klasa opskrbnih sredstava koje postrojba drži kod sebe za održavanje borbenih operacija/djelovanja propisani broj dana. Borbeni komplet postrojbe mora se moći odjednom prevoziti u borbi uporabom ustrojbenih prijevoznih sredstava te postrojbe.
- borbeni ukrcaj/utovar (combat loading)** – Raspored osoblja i slaganje opreme i opskrbnih sredstava na način koji odgovara predviđenom taktičkom djelovanju ukrcane postrojbe. Svako je pojedinačno sredstvo složeno tako da se može istovariti u traženom vremenu. *(Vidi plan ukrcavanja/utovara.)*

množitelj borbenih mogućnosti (combat multiplier) - Podupiruća i pomoćna/dopunska sredstva koja značajno povećavaju relativnu borbenu moć snage dok stvarni odnos snaga ostaje isti. Primjeri množitelja borbenih mogućnosti su štedljiva uporaba snaga u jednom području za koncentraciju snaga u drugom području, vođenje, moral, iznenađenje, zavaravanje, maskiranje, elektroničko ratovanje, psihološke operacije, pojačanje/utvrđivanje zemljišta, uporaba dima i neizravne vatre. (*Vidi borbeno moć.*)

laserski tim za borbeno motrenje (combat observation and lasing team – COLT) – Tim za vatrenu potporu koji se nadzire na razini brigade, a sposoban je za otkrivanje i praćenje ciljeva u uvjetima smanjene vidljivosti. Ima sposobnost laserskog pronalaženja i laserskog obilježavanja ciljeva.

borbeni istaknuti položaj (combat outpost) – Dobro pripremljen i utvrđen istaknuti položaj koji se rabi za djelovanje protiv neprijateljskih izvidničkih snaga kao i protiv glavnine neprijatelja. Obično se izrađuju i koriste na zemljištu ograničene prohodnosti gdje se oklopne snage ne mogu najbolje uporabiti ili kada su sigurnosne snage manje pokretne od neprijatelja te se mogu uporabiti tijekom sigurnosnih operacija/djelovanja kao zaštitne snage ili snage za pokrivanje. Snage na borbenim istaknutim položajima mogu prihvatiti okruženje od strane neprijatelja ili se premještati na nove položaje ovisno o zapovjednikovoj namjeri.

borbena ophodnja (combat patrol) – Za kopnene snage, taktička postrojba koja je poslana izvan glavnine snaga za vođenje borbe neovisno o glavnini. To su izdvojeni dijelovi koji imaju zadaću zaštite fronte, boka ili pozadine glavnine boreći se ako je to potrebno. Može se rabiti za osiguranje vlastitih snaga ili za uznemiravanje, uništavanje ili zarobljavanje neprijateljskih snaga, opreme ili objekata. Djelovanja uključuju prepade, zasjede i sigurnosne zadaće. (*Vidi prepad, sigurnosne operacije/djelovanja i zasjeda.*)

borbena moć (combat power) – Ukupna razorna snaga koju vojna postrojba/postroj može uporabiti protiv protivnika u danom vremenu. Borbena se moć sastoji od učinaka manevra, vatrene moći, zaštite i djelotvornosti vođenja.

osiguranje bojnih djelovanja (combat service support - CSS) – Važne sposobnosti, funkcije, aktivnosti i zadaće potrebne za održavanje svih elemenata operativnih snaga u zemljopisnom području na svim razinama rata. Uključuje, ali nije ograničeno na opskrbu, održavanje, prijevoz, zdravstvene usluge i druge usluge (administrativne usluge, duhovne usluge, civilna pitanja, prehranu, financiranje, pravnu pomoć) potrebne postrojbama za provedbu njihovih borbenih zadaća. Osiguranje bojnih djelovanja obuhvaća one aktivnosti na svim razinama rata koje dovode do održavanja i potpore svih operativnih snaga na bojištu.

element osiguranja bojnih djelovanja (combar service support element – CSSE) – Element marinske zračno-kopnene namjenski organizirane snage koji je namjenski organiziran za pružanje svih funkcija osiguranja bojnih djelovanja potrebnih za provedbu zadaće marinske zračno-kopnene snage. Element osiguranja bojnih djelovanja može provoditi opskrbu, održavanje, prijevoz, zdravstvene usluge, poštanske usluge, pravne usluge, usluge registracije grobova, rad s ratnim zarobljenicima, financijske poslove i druge personalne i logističke usluge. Normalno se u marinskoj zračno-kopnenoj namjenski organiziranoj snazi nalazi samo jedan element osiguranja bojnih djelovanja.

nadzor borbenoga stresa (combat stress control – CSC) – Usklađeni program prevencije, obrade i skrbi nad svakom razinom borbenog zamora za najveće ubrzanje povratka ljudi na dužnost i minimiziranje stresnih reakcija i posttraumatskih stresnih poremećaja.

borbena potpora (combat support - CS) – Postrojbe i vojnici koji pružaju kritične borbene funkcije povezane s postrojbama i vojnicima borbenih rodova za osiguranje pobjede. Uključuje sljedeće rodove i funkcije: ABKO, civilni poslovi, psihološke operacije, vojni obavještajni poslovi, vojna policija i veza.

elementi borbene potpore (combat support elements) – Oni elementi čija je temeljna zadaća pružiti borbenu potporu borbenim snagama a koje su dio, ili su pripravne postati dio, namjenski organizirane snage koja se ustrojava za provedbu bojnih djelovanja.

suprotstavljanje terorizmu (combatting terrorism) – Akcije, uključujući protuterorizam (obrambene mjere koje se poduzimaju za smanjenje ranjivosti na teroristička djela) i borbu protiv terorizma (navalne mjere koje se poduzimaju za sprječavanje, odvratanje i odgovor na teroristička djela) kojima je cilj suprotstaviti se terorizmu u cjelokupnom spektru ugroze. (*Vidi operacije stabilnosti i potpore.*)

borbene komore (combat trains) - Dio transporta postrojbe koji pruža logističku potporu potrebnu za izravan odgovor na potrebe prednjih taktičkih dijelova. Na razini satnije borbenu komoru obično čine dijelovi za zdravstvene usluge, opskrbu i održavanje. Na razini bojne borbenu komoru obično čine vozila za gorivo, vozila i posluge za izvlačenje i održavanje sredstava i sanitetska postaja bojne. (*Vidi komore postrojbe, poljske komore i točka prikupljanja.*)

zapovjedno mjesto borbene komore (combat trains command post - CTCP) – Sastoji se od odjela S4 i predstavnika odjela S1. Planira i usklađuje potporu taktičkih djelovanja i služi kao pomoć temeljnom zapovjednom mjestu. (*Vidi područje logističke potpore brigade, pomoćno zapovjedno mjesto, borbene komore, komore postrojbe, poljske komore i točka prikupljanja.*)

borbena zona (combat zone - CZ) - **1.** Područje potrebno borbenim snagama za provedbu operacija/djelovanja. **2.** Područje ispred granice područja vlastite pozadine u postrojbama kopnene vojske. (*Vidi komunikacijska zona.*)

združeni rodovi (combined arms) – Sinkronizirana ili istodobna uporaba nekoliko rodova, kao što su pješatvo, oklopništvo, topništvo, inženjerija, PZO i zrakoplovstvo kopnene vojske za postizanje učinka na neprijatelja koji je veći nego što bi bio kada bi se svaki rod rabio protiv neprijatelja jedan iza drugoga. (*Vidi množitelj borbenih mogućnosti i namjenski organizirane snage.*)

združeni rodovski tim (combined arms team) - Dva ili više rodova koji se međusobno podupiru, a obično se sastoji od pješništva, oklopništva, konjice, zrakoplovstva KoV-a, topništva, protuzračnog topništva i inženjerije. (*Vidi množitelj borbenih mogućnosti, namjenski organizirane snage i združene operacije.*)

kombinirane operacije (combined operations) – *Vidi kombinirano ratovanje.*

kombinirano ratovanje (combined warfare) - Ratovanje koje provode snage dviju ili više savezničkih država u usklađenom djelovanju ka zajedničkim ciljevima. Trenutno

se spominje kao višenacionalno ratovanje. (*Vidi koalicija i višenacionalne operacije.*)

zapovijedanje (command) – Ovlast koju zapovjednik zakonski ima i provodi nad podređenima zbog čina kojeg nosi ili dužnosti na koju je postavljen. Zapovijedanje uključuje ovlast i odgovornost za učinkovitu uporabu raspoloživih izvora i za planiranje razvoja, organiziranja, usmjeravanja, usklađivanja i nadzora nad vojnim snagama za provedbu njihovih dodijeljenih zadaća. Ono uključuje i odgovornost za zdravlje, dobrobit, moral i stegu dodijeljenog osoblja. (*Vidi borbeno zapovijedanje i zapovjednik.*)

naredba (command) – Zapovijed koju izdaje zapovjednik. To je volja zapovjednika izražena radi izazivanja/pokretanja određene akcije.

zapovijedanje i nadzor (command and control - C²) - Provedba ovlasti i zapovijedanja pravilno određenog zapovjednika nad dodijeljenim ili pridodanim snagama za provedbu zadaće. Funkcije zapovijedanja i nadzora provode se kroz osoblje, opremu, komunikacije, objekte i postupke potrebne zapovjedniku za planiranje, usmjeravanje, usklađivanje i nadzor snaga i operacija/djelovanja u provedbi zadaće. (*Vidi borbeno zapovijedanje, zapovijedanje, zapovjednik i zapovjedno mjesto.*)

zapovijedanje, nadzor, komunikacije, računala i obavještajno djelovanje (command, control, communications, computers, and intelligence - C⁴I) – Integrirani sustav doktrine, postupaka, organizacijskih sklopova, objekata, komunikacija, računala i snaga i sredstava za obavještajno djelovanje. Daje sredstva i načine na koje zapovjednik iznosi svoju namjeru, zapovijeda i nadzire svoje snage te prenosi odgovarajuće informacije svima u svom području operacija.

ratovanje u području zapovijedanja i nadzora (command and control warfare - C²W) - Integrirana uporaba operativne sigurnosti, vojnog zavaravanja, psiholoških operacija, elektroničkog ratovanja i fizičkog uništenja, uz uzajamnu potporu obavještajnog djelovanja, kako bi uskratili informacije, utjecali, unazadili ili uništili neprijateljske sposobnosti zapovijedanja i nadzora, dok se istodobno od navedenih djelovanja štite te iste sposobnosti kod vlastitih snaga. To je primjena informacijskog ratovanja u vojnim operacijama i podskup je informacijskog ratovanja. Ratovanje u području zapovijedanja i nadzora koristi se uzduž cjelokupnog operativnog kontinuiteta i na svim razinama sukoba. To ratovanje može biti i navalno i obrambeno: **a. Navalno** - napadaj. Spriječiti učinkovito zapovijedanje i nadzor neprijateljskih snaga uskraćivanjem informacija, utjecanjem, unazađenjem ili uništenjem njegova sustava zapovijedanja i nadzora. **b. Obrambeno** – zaštita. Održavati učinkovito zapovijedanje i nadzor nad vlastitim snagama iskorištenjem vlastitih prednosti ili poništenjem neprijateljskih napora da prikupi informacije, utječe, unazađuje ili uništava naš sustav zapovijedanja i nadzora. (*Vidi informacijsko ratovanje.*)

zapovjedni element (command element – CE) – Zapovjedništvo marinske zračno-kopnene namjenski organizirane snage. To je stalna organizacija sastavljena od zapovjednika, općih ili provedbenih i specijalnih stožernih odjela, odjela zapovjedništva i potrebnih komunikacijskih objekata i objekata za osiguranje bojnih djelovanja. Zapovjedni element pruža zapovijedanje, nadzor i usklađivanje potrebno za učinkovito planiranje i provedbu operacija/djelovanja drugih triju dijelova marinske zračno-kopnene namjenski organizirane snage. Normalno se u

marinskoj zračno-kopnoj namjenski organiziranoj snazi nalazi samo jedan zapovjedni element.

zapovjednik (commander) – Osoba koja zapovijeda zbog čina, dužnosti ili drugih okolnosti. *(Vidi borbeno zapovijedanje i zapovijedanje.)*

zapovjednikovi zahtjevi za kritičnim informacijama (commander's critical information requirements – CCIR) – Informacija koju traži zapovjednik a koja izravno utječe na njegove odluke i vodi uspješnu provedbu operacija ili taktičkih djelovanja. Ovi zahtjevi normalno dovode do stvaranja triju vrsta zahtjeva za informacijama: prioritetni zahtjevi za informacijama, važni dijelovi informacija o vlastitim snagama i važni dijelovi informacija. *(Vidi prioritetni zahtjevi za informacijama, važni dijelovi informacija o vlastitim snagama i važni dijelovi informacija.)*

zapovjednikova prosudba situacije (commander's estimate of the situation) – **1.** Logični proces promišljanja kojim zapovjednik razmatra sve okolnosti koje utječu na vojnu situaciju i dolazi do odluke koju inačicu djelovanja poduzeti za provedbu zadaće. Zapovjednikova prosudba koja razmatra vojnu situaciju toliko daleko u budućnost da traži donošenje važnih pretpostavki zove se zapovjednikova dugoročna prosudba situacije. **2.** Postupak kojim zapovjednik odlučuje kako na najbolji način provesti dodijeljenu zadaću. To je detaljno razmatranje zadaće, neprijatelja, zemljišta i vremenskih prilika, raspoloživih snaga i vremena te drugih relevantnih čimbenika. Zapovjednikova se prosudba temelji na osobnom poznavanju stanja i na stožernim prosudbama. *(Vidi borbeni prostor, borbeno zapovijedanje i stožerne prosudbe.)*

zapovjednikova namjera (commander's intent) – Jasan, kratak navod što postrojba mora napraviti da bi uspjela u odnosu na neprijatelja i zemljište, te željeno krajnje stanje. Ona je veza između zadaće i zamisli operacije/djelovanja navodeći ključne zadaće koje su temelj za podređene u preuzimanju inicijative kada se pojave nepredviđene prigode ili kada se izvorna zamisao operacije/djelovanja više ne može provoditi. Ako zapovjednik želi objasniti širu svrhu izvan onoga što je navedeno u navodu zadaće, on to može napraviti. Namjera se normalno izražava u četiri do pet rečenica i obvezatan je dio svih zapovijedi. Zadaća i zapovjednikova namjera moraju biti shvaćeni u postrojbama dvije niže razine.

zapovjedna skupina (command group) - Mala skupina koja prati zapovjednika kada on napušta zapovjedno mjesto kako bi bio na kritičnom mjestu. Skupina je organizirana i opremljena na način koji odgovara zapovjedniku, te normalno zapovjedniku pruža lokalnu sigurnost i drugu osobnu pomoć po njegovom zahtjevu. *(Vidi zapovjedno mjesto.)*

zapovjedno mjesto (command post - CP) - Glavni objekt kojeg zapovjednik rabi za zapovijedanje i nadzor nad borbenim operacijama/djelovanjima. (Zapovjednik je na zapovjednom mjestu nazočan samo za prijam informacija ili brifinga. On nadzire bojna djelovanja s prednjeg položaja zvanog zapovjedna skupina.) Zapovjedno se mjesto sastoji od onih koordinirajućih i specijalnih stožernih djelatnosti i predstavnika dijelova potpore kopnene vojske i drugih grana koji mogu biti potrebni za provedbu operacija/djelovanja. Zapovjedništva korpusa (zbornih područja) i divizija posebno su prilagodljiva za organiziranje po postrojbama u taktičko zapovjedno mjesto, temeljno zapovjedno mjesto i pozadinsko zapovjedno mjesto. *(Vidi nasrtajno zapovjedno mjesto, operativno središte obrane baze, pomoćno zapovjedno mjesto, pozadinsko zapovjedno mjesto,*

taktičko zapovjedno mjesto, taktičko operativno središte, temeljno zapovjedno mjesto i zapovjedna skupina.)

vježba na zapovjednom mjestu (command post exercise – CPX) – Vježba u kojoj se simuliraju snage, a uključuje zapovjednika, njegov stožer i veze između zapovjedništava. *(Vidi vježba.)*

zapovjedni odnos (command relationship) – Stupanj nadzora i odgovornosti koji zapovjednik ima nad snagama koje djeluju pod njegovim zapovijedanjem. *(Vidi administrativni nadzor, izravna potpora, opća potpora, operativni nadzor, pridodati, stalno dodijeliti i taktički nadzor.)*

uporabljena snaga (committed force) - Snaga u dodiru s neprijateljem ili raspoređena za određenu zadaću ili inačicu djelovanja koja onemogućuje uporabu na nekom drugom mjestu. *(Vidi napadaj, obrana i odlučujući boj.)*

običajno pružanje usluga (common servicing) – Funkcija koju provodi jedna vojna grana u potpori druge vojne grane za koju se od grane koja prima usluge ne traži povrat utrošenih sredstava grani koja pruža usluge. *(Vidi potpora i zapovjedni odnosi.)*

zajedničko razumijevanje bojišta (common understanding of the battlefield) – Način na koji zapovjednik i njegov stožer opažaju bojišničko okruženje. Uključuje zbroj svega što se zna ili pretpostavlja o vlastitim i neprijateljskim snagama te o učincima bojišničkog okruženja.

zavaravanje sredstava veze (communication deception) – Uporaba sprava, djelovanja i tehnika s namjerom zbunjivanja ili varanja korisnika komunikacijskih linija ili navigacijskog sustava. *(Vidi elektroničko ratovanje, informacijsko ratovanje, oponašajuće elektroničko zavaravanje, ratovanje u području zapovijedanja i nadzora i zavaravanje.)*

nadzorna komunikacijska točka (communications checkpoint - CCP) - Zračna nadzorna točka koja traži od vođa letnih skupina da se jave zapovjedniku zračne zadaće ili krajnjem nadzornom objektu/kontroli letenja. *(Vidi zapovijedanje i nadzor Kopnene vojske nad zračnim prostorom, zračna nadzorna točka i zračni koridor.)*

obavještajno znanje iz komunikacijskih izvora (communication intelligence - COMINT) - Tehnike i obavještajne informacije koje osobe koje nisu namjeravani primatelji dobivaju praćenjem stranih komunikacija. *(Vidi borbena obavještajno znanje.)*

elektroničko ometanje komunikacija (communications jamming) - Elektroničke mjere poduzete s ciljem da se neprijatelju onemogući uporaba komunikacijskih sredstava. *(Vidi elektroničko ometanje, elektroničko ratovanje, ratovanje u području zapovijedanja i nadzora i širokopojasno/zaprječno elektroničko ometanje.)*

sigurnost komunikacija (communications security - COMSEC) - Zaštita koja proistječe iz svih mjera kojima se neovlaštenim osobama onemogućuje pristup vrijednim informacijama koje bi se mogle dobiti posjedovanjem i proučavanjem telekomunikacija, ili kojima se neovlaštene osobe navode na pogrešne zaključke u tumačenju ishoda takvog posjedovanja i proučavanja. Uključuje zaštitu šifriranja, sigurnost prijenosa, sigurnost odašiljanja, te fizičku sigurnost sredstava i informacija vezanih za sigurnost komunikacija.

komunikacijska zona (communications zone - COMMZ) - Pozadinski dio područja operacija/djelovanja (pozadi borbene zone ali koji graniči s njom) u kojem se nalaze komunikacijske linije, stanice za opskrbu i evakuaciju, te ostale organizacije potrebne za izravnu potporu i održavanje snaga na zemljištu. (*Vidi borbena zona i pozadinsko područje.*)

namjenski organizirane snage satnije (company team) – Višerodni tim koji nastaje kada se tankovskoj, mehaniziranoj ili lakoj pješačkoj satniji pridoda jedan ili više neustrojbenih tankovskih, mehaniziranih ili lakih pješačkih vodova u zamjenu ustrojbenim vodovima ili kao njihovu dopunu. (*Vidi združeni rodovski tim.*)

odijeljeni prostor (compartment) - Zemljište koje je s najmanje dvije strane omeđeno oblicima, kao što su šume, tjesnaci ili planinski lanci, koji ograničavaju mogućnost motrenja i motrenje vatre u omeđenom području s točaka izvan tog područja. (*Vidi i poprečni koridor.*)

prikrivanje (concealment) - Zaštita od motrenja i izviđanja. (*Vidi maskiranje i zaklon.*)

koncentrirana vatra (concentrated fire) – Velika količina streljiva koja se ispaljuje na ograničeno područje u ograničenom vremenu. (*Vidi masovna vatra.*)

zamisao operacije/djelovanja (concept of operation) – **1.** Grafički, usmeni ili pisani navod koji u širokim crtama daje cjelokupnu sliku zapovjednikovih pretpostavki ili namjere glede operacije/djelovanja ili niza operacija/djelovanja. Zamisao operacije/ djelovanja utjelovljuje se u planu pohoda i operativnom planu, posebice kada planovi pokrivaju niz povezanih operacija/djelovanja koje treba provesti istodobno ili uzastopno. Zamisao je namijenjena za davanje ukupne slike jedne operacije/djelovanja. Uključuje se u zapovijed radi dodatnog razjašnjavanja svrhe djelovanja. **2.** Jasan i kratak navod redoslijeda akcija kojeg ja zapovjednik odabrao za provedbu svoje zadaće. Kao minimum uključuje shemu manevra i zamisao vatri.

brifing potvrđivanja (confirmation briefing) – Brifing kojeg podređeni zapovjednici daju nadređenom zapovjedniku odmah nakon izdavanja zapovijedi. To je njihovo razumijevanje zapovjednikove namjere, njihovih izričitih zadaća i odnosa između njihove zadaće i drugih postrojbi koje sudjeluju u operaciji/djelovanju. (*Vidi povratni brifing.*)

sukob (conflict) – Političko-vojno stanje između mira i rata, koja se razlikuje od mira organiziranim političkim nasiljem, a od rata svojim oslanjanjem na političke metode. Dijeli mnoge ciljeve i značajke rata, uključujući i rušenje vlada i nadzor teritorija.

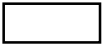
svršetak sukoba (conflict termination) – Točka u kojoj sukob svršava, a počinju aktivnosti poslije sukoba. Neprijatelj treba biti i nesposoban i nevoljan za dalji otpor. Strateški, operativni i politički ciljevi postavljeni na početku sukoba trebaju biti ili osigurani ili će njihovo osiguranje biti izravan ishod svršetka sukoba.

učvršćenje položaja (consolidation of position) - Organiziranje i jačanje novoosvojenog položaja tako da se može uporabiti protiv neprijatelja; snaga koja se nalazi na položaju priprema se i za naredna djelovanja. Još se naziva i faza učvršćenja. (*Vidi cilj, napadaj i nasrtaj.*)

ograničenje (constraint) – Ograničenja koja se više zapovjedništvo stavlja pred postrojbu kojima se diktira djelovanje ili zabrana djelovanja, ograničavajući time slobodu djelovanja koju podređeni zapovjednik ima u planiranju zadaće navođenjem onoga što se mora ili ne smije napraviti.

brzina potrošnje (consumption rate) - Prosječna količina potrošnje određenog sredstva tijekom danog vremena, iskazana u propisanim jedinicama mjere.

dodir (contact) – **1.** S vlastitim snagama, kada se dvije ili više vlastitih snaga povežu vizualno, fizički ili komunikacijskim sredstvima. **2.** S neprijateljem, kada se vlastita snaga fizički spoji s neprijateljskom snagom i vodi borbu prsa o prsa ili se nalaze bliže od najvećeg domašaja oružja i vizualnih ili elektroničkih naprava. (*Vidi bliske operacije/djelovanja.*)

točka susreta/dodira (contact point) – **1.** Kod ratovanja na kopnu, točka na zemljištu koja se može lako prepoznati, gdje se trebaju fizički susresti dvije ili više postrojbi. **2.** U zračnim operacijama, mjesto na kojem zapovjednik zračne zadaće uspostavlja radio vezu s kontrolom letenja.

zaustaviti (contain) – **1.** Ograničiti kretanje neprijateljskih snaga zaustavljanjem, zadržavanjem ili okruživanjem, ili ih prisiliti da usmjere svoja djelovanja na datu frontu s ciljem priječenja kretanja bilo kojeg dijela snaga za uporabu negdje drugdje. **2.** U kopnenoj vojsci taktička zadaća za ograničavanje neprijateljskog kretanja. (*Vidi blokirati i vezati.*)

kontejnerski sustav dostave (container delivery system – CDS) – Sustav zračne dostave opskrbnih sredstava ili manjih dijelova opreme s malih ili većih visina na malo područje. (*Vidi rasuti teret.*)

kontaminacija (contamination) – **1.** Taloženje ili upijanje radioaktivnih tvari, kemijskih ili bioloških otrova u područjima, na osoblju i objektima. **2.** Stvaranje hrane i/ili vode neprikladnima za ljudsku ili životinjsku uporabu zbog postojanja kemijskih tvari, radioaktivnih elemenata, bakterija, nusproizvoda razvoja bakterija, raspadajućih tvari (uključujući raspad hrane) ili otpadnih tvari u hrani ili vodi. (*Vidi dekontaminacija.*)

izvanredno stanje (contingency) – Hitan slučaj koji uključuje vojne snage, uzrokovan prirodnim katastrofama, terorističkim subverzijama ili je nametnut potrebama vojnih operacija/djelovanja. Zbog neizvjesnosti stanja izvanredne prigode traže posebne planove, brzi odgovor i posebne postupke radi sigurnosti i spremnosti osoblja, objekata i opreme. (*Vidi nastavak, ogranak, operativna zapovijed i operativni plan.*)

plan djelovanja u izvanrednom stanju (contingency plan) – Plan koji se rabi za provedbu raznolikih zadaća i predviđenih glavnih događaja prije, tijekom i nakon vojnih operacija/djelovanja.

let praćenjem obrisa (contour flight) – Let koji se odlikuje stalnom brzinom leta i različitim visinama kako to nameće vegetacija, zapreke i okolna svjetlost. (*Vidi let praćenjem reljefa zemljišta.*)

nadzor (control) – **1.** Ovlast koja može biti manja od ovlasti potpunog zapovijedanja koju provodi zapovjednik nad dijelom aktivnosti podređenih. **2.** Pratiti i voditi snage i

funkcije tako da ispune zapovjednikovu namjeru. Nadzor je potreban za utvrđivanje stanja organizacijske djelotvornosti, za utvrđivanje otklona od postavljenih normi te za ispravljanje tih otklona. Daje zapovjednicima sredstvo za mjerenje, izvješćivanje i ispravljanje izvedbe. **3.** Održati fizički utjecaj posjedanjem ili stavljanjem u domašaj oružnih sustava nad aktivnostima ili nad pristupom određenom području. Akcije koje se provode radi odbacivanja opasnosti ili slučajnosti te radi smanjenja rizika od njih (treći korak u procesu upravljanja rizikom). (*Vidi administrativni nadzor, operativni nadzor, taktički nadzor i zapovjedni odnosi.*)

nadzirani zračni prostor (controlled airspace) – **1.** Zračni prostor određenih dimenzija u kojem se nadziranim letovima pružaju usluge kontrole letenja. **2.** Zračni prostor u kojem neka druga postrojba provodi operacije/djelovanja i koji traži dozvolu za ulazak u taj prostor od postrojbe koja ga nadzire. (*Vidi područje operacija/djelovanja, usklađeni zračni prostor, zapovijedanje i nadzor Kopnene vojske nad zračnim prostorom i zona ograničenih operacija/djelovanja.*)

nadzirana zamjena (controlled exchange) - Skidanje uporabljivih dijelova, komponenti ili sklopova s neispravnog sredstva, ali sredstva kojeg se još uvijek može ekonomično popraviti, i njihova izravna uporaba kod popravka jednakog/sličnog sredstva, čime ono postaje borbeno uporabljivo. (*Vidi raskompletiranje.*)

nadzirani stupanj opskrbe (controlled supply rate - CSR) - Stupanj potrošnje streljiva koji se može podržati, uzimajući u obzir raspoloživost vrsta streljiva, objekte za pohranjivanje i prijevozna sredstva u određenom vremenskom razdoblju. Iskazuje se brojem metaka po postrojbi, pojedincu ili po broju borbenih vozila u jednom danu. Glavni stožer objavljuje nadzirani stupanj opskrbe (NSO) za svaku vrstu streljiva zapovjedniku zbornog područja, a dalje redom zapovjednik svake podređene taktičke postrojbe objavljuje stupanj opskrbe svojim zapovjednicima na sljedećoj nižoj razini. Postrojba ne može trošiti veću količinu streljiva od određenog nadziranog stupnja bez odobrenja svoga višeg zapovjedništva. (*Vidi i potrebiti stupanj opskrbe.*)

nadzorne mjere (control measures) - Grafičke ili usmene upute koje zapovjednik daje podređenim zapovjedništvima s ciljem dodjeljivanja odgovornosti, usklađivanja vatre i manevra, te za nadzor borbenih operacija/djelovanja. Svaka nadzorna mjera može se prikazati grafički. Treba se rabiti minimalan broj nadzornih mjera pomoću kojih operacija/djelovanje napreduje sukladno zamisli operacije/djelovanja. Manje ograničavajuće nadzorne mjere rabe se u što je moguće većem broju kako bi se zapovjednicima ostavila sloboda djelovanja u provedbi dodijeljenih zadaća. Općenito, sve se nadzorne mjere trebaju lako prepoznati na zemljištu. Primjeri nadzornih mjera uključuju granice, ciljeve, točke usklađivanja, točke susreta/dodira, polazne crte i smjer napadaja.

nadzorna točka (control point) – **1.** Mjesto uzduž smjera hodnje na kojem se nalaze ljudi koji daju informacije i upute za nadzor opskrbe ili prometa. **2.** Mjesto obilježeno plutačom, čamcem, zrakoplovom, elektoničkom napravom, upadljivim zemljišnim oblikom ili drugim prepoznatljivim objektom koje dobiva ime ili broj, a rabi se kao pomoć u navigaciji ili nadzoru brodova, čamaca ili zrakoplova.

nadzorne mjere (controls) – Akcije koje se provode za uklanjanje opasnosti ili za smanjivanje rizika koji iz njih proizlaze. (*Vidi upravljanje rizikom.*)

stječući snop (converging sheaf) – Postrana (bočna) raspodjela vatre dva ili više oružja tako da se ravnine vatre presjecaju u danoj točki. (*Vidi krajnja zaštitna vatra i snop.*)

konvoj (convoy) – 1. Određeni broj trgovačkih brodova ili pomoćnih brodova, ili obaju, koje obično prate ratni brodovi i/ili zrakoplovi, ili jedan trgovački ili pomoćni brod s površinskom pratnjom, prikupljeni i organizirani radi zajedničke plovidbe i prolaza. 2. Skupina vozila organiziranih u svrhu nadzora i urednog kretanja s ili bez oružane pratnje. 3. Skupina vozila koja se kreće po istom putu u isto vrijeme pod jednim zapovjednikom. (*Vidi hodna kolona.*)

crta vatrenog usklađivanja (coordinated fire line - CFL) - Crta iza koje sredstva potpore konvencionalnim površinskim vatrama (minobacači, poljsko topništvo, brodske topovnjače) mogu bilo kada djelovati unutar zone zapovjedništva koje ju je odredilo bez dodatnog usklađivanja. Obično ju određuju brigada ili divizija, no može ju odrediti i manevarska bojna. (U drugim državama članicama NATO-a se za crtu vatrenog usklađivanja koristi pojam *no-fire line*.)

visina usklađivanja (coordinating altitude) - Nadzorna mjera u zračnom prostoru kojom se razdvajaju zrakolovi i helikopteri određivanjem visine ispod koje zrakolovi normalno neće letjeti i visine iznad koje helikopteri normalno neće letjeti. Visina uklađivanja se normalno određuje u planu nadzora zračnog prostora i može uključiti tampon-zonu za mala odstupanja u visini leta zrakoplova i helikoptera. (*Vidi iznad površine zemlje i nadzirani zračni prostor.*)

točka usklađivanja (coordinating point) – Nadzorna mjera koja naznačuje određeno mjesto za usklađivanje vatri i manevra između susjednih postrojbi. Obično se određuju kad god granica prelazi prednji kraj područja bitke i može se naznačiti kada granica prelazi fazne crte koje se rabe za nadzor zaštitnih snaga. (U NATO-u se traži fizički dodir između susjednih postrojbi.) (*Vidi točka susreta/dodira.*)

usklađivanje (coordination) – Razmjena informacija kojom se informira i integriraju, sinkroniziraju i rješavaju problemi provedbe operacija/djelovanja. Usklađivanje nije nužno proces kojim se dobiva odobrenje za nešto ali se najčešće rabi za međusobnu razmjenu informacija.

put od oblica (corduroy road) – Put napravljen ili pojačan položenim trupcima ili daskama okomitim na smjer putovanja. Obično se radi kada je put blatani, pun snijega ili prolazi kroz močvaru.

protuzračne operacije/djelovanja (counterair) - Zračne operacije/djelovanja koje se provode radi postizanja i održavanja željenog stupnja zračne nadmoći uništenjem ili neutralizacijom neprijateljskih snaga. Protuzračne operacije/djelovanja mogu biti i navalne i obrambene. Navalne se provode na cjelokupnom neprijateljskom teritoriju i obično se provode na poticaj vlastitih snaga. Obrambene se provode u blizini vlastitog teritorija ili na njemu i obično su odgovor na djelovanja neprijateljskih zračnih snaga. (*Vidi navalne protuzračne operacije/djelovanja i obrambene protuzračne operacije/djelovanja.*)

protunapadaj (counterattack) – 1. Napadaj dijela ili čitave obrambene snage protiv neprijateljskih napadajnih snaga, s točno određenom svrhom ponovnog osvajanja izgubljenog ili odsječenog zemljišta, ili uništavanja neprijateljskih prednjih postrojbi, te s općim ciljem sprječavanja neprijatelja u ostvarenju njegove svrhe napadaja. Kod provedbe dugotrajnih upornih obrambenih operacija/djelovanja

provodi se da bi se povratio borbeni položaj i usmjeren je na ograničene ciljeve. **2.** Napadaj pričuvom ili manje uporabljanim prednjim dijelom snaga koji se provodi nakon što neprijatelj otpočne svoj napadaj, nakon što je zapovjednik utvrdio gdje je neprijateljev glavni napor ili kada se odlučnom obranom stvorio neprijateljski bok pogodan za napadaj. (*Vidi napadaj i obrana.*)

borba protiv droge (counterdrug – CD) – One aktivne mjere koje se poduzimaju za otkrivanje, praćenje i suprotstavljanje proizvodnji, trgovini i uporabi droga.

protuvatra (counterfire) - Vatre koje se provode na cijelom bojištu radi napadaja na sve neprijateljske sustave vatrene potpore. Dvije vrste protuvatre su aktivne vatre (otvaraju se prije nego što neprijatelj otpočne sa svojim vatrama) i reaktivne vatre (otvaraju se nakon što je neprijatelj otpočeo sa svojim vatrama.) (*Vidi vatrena zadaća.*)

protupobuna (counterinsurgency) – One vojne, paravojne, političke, gospodarske, psihološke i civilne akcije koje poduzima vlada za poražavanje pobune u svojoj zemlji.

protuobavještajno djelovanje (counterintelligence – CI) – Prikupljene informacije i aktivnosti koje se provode za zaštitu od špijunaže, drugih obavještajnih aktivnosti, sabotaza ili atentata koje provode strane vlade, strane organizacije, strane osobe ili su u njihovom interesu, ili za zaštitu od međunarodnih terorističkih aktivnosti. (*Vidi borbeno obavještajno znanje, sabotaza i sigurnost operacija/djelovanja.*)

protumjere (countermeasures) – Akcije koje se poduzimaju za suprotstavljanje ugrozama, prijetnjama ili rizicima. (*Vidi upravljanje rizikom.*)

protuminska djelovanja (countermine) - Djelovanja poduzeta za otkrivanje, obilazak, svladavanje, obilježavanje, izvješćivanje i uklanjanje neprijateljskih mina ili minskih polja.

operacije/djelovanja protupokretljivosti (countermobility operations) - Gradnja zapreka i postavljanje minskih polja radi zadržavanja, ometanja i uništavanja neprijatelja pojačanjem zemljišta. Temeljna svrha protupokretljivosti jest usporavanje ili skretanje neprijatelja da bi se povećalo vrijeme za otkrivanje ciljeva i povećala djelotvornost oružja.

protuvatrena priprema (counterpreparation fire) – Intenzivna, unaprijed planirana vatra koja se provodi kad se otkrije neizbježnost neprijateljskog napadaja. Namijenjena je za razbijanje neprijateljskih postroja, remećenje neprijateljskog sustava zapovijedanja, veza i motrenja, smanjenje učinkovitosti neprijateljske topničke pripreme te za slabljenje neprijateljskog navalnog duha. (*vidi vatra.*)

borba protiv širenja oružja (counterproliferation) – Vojne mjere usmjerene na odvratanje ili obeshrabrivanje širenja oružja za masovno uništavanje, kao i na obranu od moguće uporabe toga oružja.

protuizvidanje (counterreconnaissance) – Sve mjere koje se poduzimaju za sprječavanje neprijateljskog izviđanja naših snaga, područja ili mjesta.

borba protiv terorizma (counterterrorism - CT) – Navalne mjere koje se poduzimaju za sprječavanje i odvratanje terorizma, kao i odgovor na njega. (*Vidi protuterorizam.*)

inačica djelovanja (course of action) - **1.** Bilo koji redosljed djelovanja koji pojedinac ili postrojba mogu slijediti. **2.** Mogući plan otvoren za pojedinca ili zapovjednika koji bi mogao biti proveden ili je povezan s provedbom zadaće. **3.** Mogući način provedbe zadaće koji slijedi date smjernice, koji neće dovesti do prekomjerne štete li rizika a postrojbu i razvidno se razlikuje od drugih razmatranih inačica djelovanja. Kada se jednom inačica djelovanja odobri ona postaje temelj za razvoj operativnog plana ili operativne zapovijedi.

zaklon (cover) - Prirodna ili umjetna zaštita od neprijateljskog motrenja koja smanjuje učinke neprijateljske izravne i neizravne vatre.

pokrivanje naših položaja (cover) – Vrsta sigurnosnih operacija/djelovanja koja štiti snagu od iznenađenja, razvija stanje na bojištu i daje zapovjedniku vrijeme i prostor u kojem može odgovoriti na neprijateljska djelovanja. (*Vidi snaga za pokrivanje.*)

zaklonjeni prilaz (covered approach) - **1.** Bilo koji smjer koja nudi zaštitu od neprijateljskog motrenja ili vatre. **2.** Prilaz napravljen pod zaštitom drugih snaga ili korištenjem prirodnih pogodnosti zemljišta. (*Vidi prikriivanje i zaklon.*)

vatra za pokrivanje (covering fire) – **1.** Vatra za zaštitu vlastitih snaga kada se nađu u domašaju neprijateljskog streljačkog oružja. **2.** Kod pomorsko-desantnih operacija/djelovanja, vatra koja se otvara prije iskrcavanja za pokrivanje pripremljenih djelovanja, kao što su podvodna miniranja ili uklanjanje mina. (*Vidi vatra.*)

snaga za pokrivanje (covering force) – **1.** Snaga koja djeluje odvojeno od glavnine radi presretanja, zadržavanja, remećenja, zavaravanja i djelovanja protiv neprijatelja prije nego što on može napasti snagu koja se pokriva. **2.** Bilo koji izdvojeni dio snaga koji pruža sigurnost većoj snazi motrenjem, izviđanjem, napadajem ili obranom, ili bilo kojom kombinacijom tih metoda. (*Vidi pokrivanje i sigurnosne operacije/djelovanja.*)

područje snage za pokrivanje (covering force area - CFA) – Područje ispred prednjeg kraja područja bitke do prednjih položaja dodijeljenih snagama za pokrivanje. To je područje u kojem snage za pokrivanje provode dodijeljene zadaće.

skriveni prodor (covert breach) – Taktika izradbe prolaza koja se rabi kada snaga mora neopaženo izraditi prolaze kroz neprijateljske taktičke ili zaštitne zapreke. Kod skrivenog prodora otvaranje vatre postrojbe koja pruža potporu je biti-spreman zadaća ako snaga koja izrađuje prolaze bude otkrivena ili na-zapovijed zadaća kada je jednom izradba prolaza završena i nasrtaj započeo. Normalno, ovaj način izradbe prolaza rabi se kada uspjeh zadaće ovisi o iznenađenju na trošak brzine i koncentracije snaga.

skrivena operacija/djelovanje (covert operation) – Operacija/djelovanje tako planirana i provedena da se sakrije identitet pokrovitelja ili da se pokrovitelju omogući uvjerljivo poricanje pokroviteljstva. Skrivena operacija/djelovanje razlikuje se od tajne operacije/djelovanja po tome što je naglasak dan na skrivanje pokrovitelja umjesto na tajnost same operacije/djelovanja. (*Vidi otvorena operacija/djelovanje.*)

punjenje za izradbu kratera (cratering charge) – **1.** Punjenje koje se stavlja na odgovarajuću dubinu kako bi stvorilo krater. **2.** Eksplozivno punjenje koje se rabi

za stvaranje točkaste zapreke, obično za zatvaranje prolaza ili za blokiranje puta. *(Vidi stanje spremnosti i točkasta zapreka.)*

krizno planiranje (crisis action planning - CAP) – 1. Proces koji se provodi u sklopu Sustava združenog operativnog planiranja i provedbe, a koji uključuje razvoj združenih operativnih planova i zapovijedi u vremenski osjetljivom razdoblju kao odgovor na predstojeću krizu. Ono slijedi propisane postupke za oblikovanje i primjenu učinkovitog odgovora unutar vremenskog okvira koje nam daje razvoj krize. 2. Vremenski osjetljivo planiranje za razvoj, uporabu i održavanje dodijeljenih snaga i izvora koje se događa kao odgovor na stanje koje bi moglo dovesti do stvarnih vojnih operacija. Planeri koji provode krizno planiranje temelje svoj plan na okolnostima koje postoje u vrijeme kada se planiranje provodi. *(Vidi pravodobno planiranje.)*

kritična točka (critical point) – 1. Ključna zemljopisna točka ili položaj važan za uspjeh operacije/djelovanja. 2. U nekoj vremenskoj točki, kriza ili prekretnica u operaciji/djelovanju. 3. Odabrana točka na smjeru hodnje koja se rabi za davanje uputa o hodnji. 4. Točka u kojoj se mijenja smjer vodene zapreke ili nagib strmine grebena. 5. bilo koja točka na smjeru hodnje u kojoj može doći do ometanja hodnje zbog susreta s nekim drugim postrojbama i njihova kretanja. 6. Putovi, tvorevine, umjetni ili prirodni oblici i objekti koji ograničavaju sposobnost manevra.

međusobno pridodavanje (cross-attachment) - Razmjena podređenih postrojbi između postrojbi za privremeno razdoblje. Primjer: tankovska bojna izdvaja tankovsku satniju i pridodaje je mehaniziranoj pješačkoj bojni, a mehanizirana pješačka bojna izdvaja mehaniziranu satniju koja se onda pridodaje tankovskoj bojni.

poprečni koridor (cross-corridor) - Odijeljeni prostor zemljišta čija je dulja os općenito okomita na smjer kretanja snaga. *(Vidi odijeljeni prostor.)*

kretanje izvan putova (cross-country movement) - Kretanje snaga (obično taktičkih) preko zemljišta bez uporabe cesta/putova i mostova.

područje prijelaza (crossing area) – 1. Određeni broj susjednih mjesta prijelaza pod nadzorom jednog zapovjednika. 2. Područje nadziranog pristupa za prijelaz rijeke koje se rabi za smanjivanje prometne zakrčenosti na rijeci. Obično se radi o području koje može primiti postrojbu veličine brigade, definiranom bočnim granicama i oslobađajućim crtama 3 do 4 km (na temelju zadaće, neprijatelja, zemljišta, raspoloživih snaga i vremena) sa svake strane rijeke. *(Vidi mjesto prijelaza, oslobađajuća crta i prijelaz rijeke.)*

zapovjednik područja prijelaza (crossing area commander) - Časnik odgovoran za nadzor svih postrojbi na prijelazima i snaga potpore dok se nalaze u području prijelaza.

snaga za prijelaz (crossing force) – Postrojba koja ima odgovornost uspostavljanja mostobrana (obično veličine divizije). To se provodi u četiri faze: napredovanje k rijeci, nasrtaj preko rijeke, napredovanje s izlazne obale i osiguranje crte mostobrana. *(Vidi crta mostobrana, mjesto prijelaza i područje prijelaza.)*

zapovjednik snaga za prijelaz (crossing force commander) – Pojedinaac određen za nadzor vodećih brigada tijekom nasrtaja preko rijeke za osiguranje crte mostobrana. *(Vidi mostobran.)*

mjesto prijelaza (crossing site) - Mjesto uzduž vodene zapreke gdje se može prijeći uporabom amfibijskih vozila, desantnih čamaca, splavi, mostova ili gazom vozila.

zapovjednik mjesta prijelaza (crossing site commander) – Pojedinaac, obično zapovjednik inženjerijske satnije ili voda, odgovoran za sredstva za prijelaz i mjesto prijelaza, te za prijelaz postrojbi koje se šalju na to mjesto prijelaza. On zapovijeda inženjercima koji rukuju sredstvima za prijelaz i inženjercima na inženjerijskim regulativnim točkama u očekujućim područjima za to mjesto. (*Vidi inženjerijska regulativna točka i mostobran.*)

krstareća raketa (cruise missile) – Vođena raketa, koja se na većem dijelu svoga leta do cilja kreće otprilike stalnom brzinom; ona ovisi o dinamičnoj reakciji zraka za uzdizanje i potisne snage za uravnoteženje otpora.

točka vrhunca (culminating point) – Točka u vremenu i prostoru kada napadač više ne može ostvariti svoj cilj, ili kada branitelj više nema sposobnost ostvarenja svoga cilja. To se može dogoditi zbog čimbenika preostale borbene moći, logističke potpore, vremena, morala i zamora.

kulturni izvor (cultural resource) – Spomenici, nacionalno prepoznatljive ili istaknute zgrade, arhivi i knjižnice, drevne rukotvorine, arheološki važna mjesta, povijesno važna mjesta, katedrale, hramovi, džamije, druge crkve i sakralni spomenici, sveta mjesta ili područja, muzeji i umjetnička djela.

D

dnevni obavještajni sažetak (daily intelligence summary – DISUM) – Izvješće koje se priprema u obliku poruke na razini združenog zapovjedništva koje višim, jednakim i nižim zapovjedništvima daje sažetak svih važnih obavještajnih podataka prikupljenih i stvorenih tijekom prethodnog 24-satnog razdoblja.

prosudba štete (damage assessment) – **1.** Određivanje učinaka napada na ciljeve. **2.** Određivanje učinaka otkrivanja klasificiranih/tajnih informacija po nacionalnu sigurnost. (*Vidi prosudba borbene štete.*)

predviđanje štete (damage estimation) - Raščlamba podataka za predviđanje štete koju će određeno oružje prouzročiti na cilju.

opasno područje (danger area) – **1.** Određeno područje iznad, ispod ili unutar kojeg može postojati potencijalna opasnost. **2.** Kod nadzora letenja, područje definiranih dimenzija unutar kojeg se u određenom vremenu mogu provoditi aktivnosti opasne po let zrakoplova. **3.** Područje u blizini oružja ili zrakoplova u kojem može doći do ozbiljnih povreda ili smrti ako ga pojedinci ili druga sredstva posjeduju ili prolaze kroz njega, kao što je područje povratnog mlaza iza ručnih raketnih bacača. (*Vidi zona ograničenih operacija/djelovanja.*)

opasnost blizu (danger close) – U potpori zemaljskim i brodskim topništvom, informacija u pozivu za vatrom koja ukazuje da se vlastite snage nalaze bliže od 600 metara od cilja. Za minobacače ukazuje da su vlastite snage bliže od 400 metara od cilja. (*Vidi krajnje zaštitne vatre i podesiti vatru.*)

dan opskrbe (day of supply) – *Vidi* opskrbna sredstva za jedan dan. Normalno se rabi za izražavanje količine opskrbnih sredstva koja je unaprijed raspoređena u području operacija/ djelovanja. (*Vidi nadzirani stupanj opskrbe.*)

zasljepljenost (dazzle) - Privremeni gubitak vida ili privremeno smanjenje vizualne oštine. Može se odnositi i na učinke na optičkim napravama.

dan-D (D-day) - Neimenovani dan kada započinje ili će započeti određena operacija/ djelovanje. Služi nam kao pomagalo u planiranju i određivanju redosljeda događaja kada se ne može odrediti točan datum početka. Označavanje broja dana koji prethode ili slijede nakon dana-D provodi se uporabom znaka - ili + i arapskim brojem koji slijedi slovo D. Primjer: D-3 znači tri dana prije dana-D; D+7 znači sedam dana poslije dana-D. (*Vidi dan-C.*)

mrtvi prostor (dead space) – **1.** Područje unutar najvećeg djelotvornog domašaja oružja, radara ili motritelja koje ne može biti pokriveno vatrom i motrenjem s danog položaja zbog postojećih zapreka, prirode zemljišta, osobina putanje ili ograničenja ciljačkih sposobnosti sustava. **2.** Područje ili zona unutar domašaja radio prijenosnika, ali u kojem se radio signal ne prima. **3.** Prostor iznad i oko topa ili sustava vođenih raketa u kojem se ne može gađati zbog mehaničkih ili elektroničkih ograničenja sustava.

iskrcaj (debarcation) – Izlazak osoblja i istovar opreme i opskrbnih sredstava s broda ili zrakoplova. (*Vidi ukrcaj.*)

zavaravanje (deception) – One mjere kojima se neprijatelj navodi na pogrešno zaključivanje manipuliranjem, iskrivljavanjem ili lažiranjem njemu dostupnih informacija tako da napravi nešto suprotno svome interesu. Cilj je učiniti neprijatelja ranjivijim na učinke oružja, manevra i operacija/djelovanja vlastitih snaga. (*Vidi demonstracija, operacija/djelovanje zavaravanja i oponašajuće elektroničko zavaravanje.*)

sredstva za zavaravanje (deception means) – Metode, izvori i tehnike koje se mogu rabiti za prijenos informacija do cilja zavaravanja. Postoje tri kategorije sredstava za zavaravanje: **a. fizička sredstva** – Aktivnosti i izvori koji se rabe za prijenos informacija stranoj sili ili sprječavanje da ta strana sila sazna određene informacije. (Primjeri: vojne operacije/djelovanja, uključujući vježbe, izvidanje, aktivnosti obuke i pokreti snaga; uporaba lažnih sredstava i naprava; baze, logistička djelovanja, skladišta i popravke; i aktivnosti provjere i ocjenjivanja.) **b. tehnička sredstva** – Vojni tvarni izvori i tehnike njihove uporabe koje se rabe za prijenos informacija stranoj sili ili sprječavanje da ta strana sila sazna određene informacije zračenjem, izmjenjivanjem, upijanjem i odbijanjem energije; emitiranjem ili skrivanjem emitiranja nuklearnih čestica, te kemijskih i bioloških supstanci i mirisa. **c. administrativna sredstva** – Izvori, metode i tehnike za prijenos informacija stranoj sili ili sprječavanje da ta strana sila sazna usmene, slikovne, dokumentarne ili druge fizičke dokaze.

operacija/djelovanje zavaravanja (deception operation) - Vojna operacija/djelovanje koja se provodi s ciljem navođenja neprijatelja na pogrešne zaključke. (*Vidi demonstracija, lažni napadaj, napadaj, oponašajuće elektroničko zavaravanje, pokazivanje i varka*)

točka odlučivanja (decision point - DP) – Događaj, područje, crta ili točka na bojištu gdje se traži taktička odluka na temelju procesa ratne igre prije izdavanja operativne

zapovijedi. Točke odlučivanja ne diktiraju zapovjednikove odluke, one samo ukazuju da je potrebno donijeti odluku, te ukazuju kada i gdje se treba donijeti odluka kako bi se postigao najveći učinak na vlastite ili neprijateljske inačice djelovanja. (*Vidi matrica odlučivanja, model odlučivanja i ratna igra.*)

matrica odlučivanja (decision support matrix – DSM) – Pomagalo kojim se služe zapovjednik i stožer za donošenje borbenih odluka. To je stožerni proizvod koji navodi točku odlučivanja, mjesto točke odlučivanja, kriterij koji će se ocjenjivati na točki odlučivanja, akcije ili opcije koje se mogu dogoditi na točki odlučivanja, te postrojbu ili dio koji će tu djelovati i ima odgovornost motriti i izvješćivati o svemu onom što utječe na kriterij na temelju kojeg se odlučuje. (*Vidi matrica sinkronizacije, model za potporu odlučivanja, nastavak, ogranak, ratna igra i točka odlučivanja.*)

model za potporu odlučivanja (decision support template – DST) – Stožerni proizvod koji se početno rabi u procesu ratne igre koji grafički prikazuje točke odlučivanja i projektirano/predviđeno stanje te ukazuje na to kada, gdje i pod kakvim uvjetima će najvjerojatnije trebati donijeti odluku da bi se pokrenula određena aktivnost (kao što je nastavak ili ogranak) ili događaj (kao što je prekid ili prijenos vatri). (*Vidi matrica odlučivanja, obavještajna priprema bojišta, ratna igra i točka odlučivanja.*)

odlučujući boj (decisive engagement) – U kopnenom i pomorskom ratovanju, boj u kojem se postrojba smatra u potpunosti uporabljena i ne može manevrirati ili se izvući iz boja. U odsutnosti vanjske pomoći, djelovanje treba biti provedeno do odluke, bilo pobjedom ili porazom raspoloživih snaga. U nekim prilikama to je željeni ishod kako bi se zadržalo ključno zemljište, porazila određena neprijateljska snaga ili osigurao određeni cilj. U takvom stanju, postrojba može primiti dodatne snage ili potporu kako bi bila sposobna odvojiti se od neprijatelja (izvući se iz boja).

odlučujuća točka (decisive point) – **1.** Točka čijim držanjem zapovjednik postiže naglašenu prednost nad protivnikom. Odlučujuće točke su obično zemljopisne naravi, ali mogu uključiti i druge fizičke elemente, kao što su neprijateljski dijelovi, zapovjedna mjesta i komunikacijski čvorovi. **2.** Vrijeme ili mjesto gdje postoji neprijateljska slabost i gdje je moguće stvoriti nadmoćnu borbenu moć protiv nje. To može biti neprijateljska slabost koju je moguće iskoristiti ili vrijeme kada je neprijateljska borbena moć smanjena. **3.** Ukazuje podređenima na potencijalnu točku koju je zapovjednik utvrdio tijekom procesa prosudbe na kojoj bi se mogla uporabiti nadmoćna borbena moć. (*Vidi borbena moć, sinkronizacija i točka odlučivanja.*)

odlučujuće zemljište (decisive terrain) - Ključno zemljište koje ima izniman utjecaj na zadaću. Odlučujuće zemljište je relativno rijetko i neće se naći u svakom stanju. Imenovanje zemljišta odlučujućim znači prepoznati da uspješna provedba zadaće, bilo napadne bilo obrambene, ovisi o tome hoćemo li ga zauzeti ili sačuvati. Zapovjednik određuje odlučujuće zemljište kako bi priopćio njegov značaj u zamisli operacije/djelovanja, prvo svom stožeru, a kasnije i podređenim zapovjednicima. (*Vidi ključno zemljište.*)

deklinacija (declination) – U navigaciji, na danom mjestu i u danom vremenu, kut između mrežnog sjevernog meridijana i pravog sjevernog meridijana ili magnetnog sjevernog meridijana mjereno u stupnjevima ili tisućitima istočno ili zapadno. Taj

se kut godišnje mijenja u odnosu na magnetni sjeverni meridijan na temelju skretanja magnetnoga pola.

dekontaminator (decontaminant) – Bilo koja tvar koja se rabi za uništenje, neutraliziranje ili uklanjanje kemijskih, bioloških ili radioaktivnih tvari koje ugrožavaju osoblje ili opremu.

dekontaminacija (decontamination) - Proces kojim se svaka osoba, objekt ili područje čine sigurnim upijanjem, uništavanjem, neutraliziranjem, činjenjem bezopasnim ili uklanjanjem kemijskih i bioloških bojnih sredstava, ili uklanjanjem radioaktivnih tvari s osobe, objekta ili područja oko njih. Tri razine dekontaminacije su trenutna, operativna i temeljita dekontaminacija. (*Vidi dekontaminacija pacijenta, operativna dekontaminacija, temeljita dekontaminacija i trenutna dekontaminacija.*)

mamac (decoy) – Imitacija osobe, objekta ili fenomena čija je svrha prevariti neprijateljske motrilačke naprave ili navesti neprijatelja na pogrešne zaključke. Koristi se i riječ *dummy*.

duboki manevar (deep maneuver) – Navalna operacija/djelovanje u kojoj se rabe kopnene i zrakoplovne manevarske snage u potpori dubokih operacija/djelovanja koje uključuju kretanje borbenih snaga u odnosu na neprijatelja uz vatrenu potporu ili vatrene potencijale iz svih raspoloživih izvora. (*Vidi bliske operacije/djelovanja i duboka vatra potpore.*)

duboke operacije/djelovanja (deep operations) – Operacije/djelovanja usmjerene protiv neprijateljskih snaga i funkcija koje nisu u dodiru na prednjoj crti vlastitih snaga, polaznoj crti, ili crti obrane, a provode se između prednje crte vlastitih snaga ili crte obrane i prednje granice postrojbe koja provodi operaciju/djelovanje. U tim se operacijama/djelovanjima koriste dalekometne vatre, kopneni i zračni manevar te ratovanje u području zapovijedanja i nadzora kako bi se porazio neprijatelj smanjenjem ili uklanjanjem njegove slobode djelovanja i narušavanjem njegove pripreme za borbu te njegove potporne strukture i/ili razbijanjem ili uništavanjem sklada i tempa njegovih operacija/djelovanja. (*Vidi istodobni napadaj u dubini, odlučujuća točka i prednja granica.*)

duboka potporna vatra (deep supporting fire) – Vatra koja je usmjerena protiv ciljeva koji nisu u blizini vlastitih snaga radi neutraliziranja i uništavanja neprijateljskih pričuva i oružja, te ometanja i narušavanja neprijateljskog sustava zapovijedanja, opskrbe, veze i motrenja. (*Vidi duboke operacije/djelovanja, istodobni napadaj u dubini i prednja granica.*)

poraziti (defeat) – Taktička zadaća narušavanja ili poništavanja plana zapovjednika neprijateljskih snaga te potčinjavanja njegove volje za borbom, tako da postane nevoljan ili nesposoban dalje provoditi svoju usvojenu inačicu djelovanja te se pokorava volji svoga protivnika. (*Vidi odlučujuća točka.*)

mehanizam za poražavanje (defeat mechanism) – Jedna akcija, ne nužno vrsta snage ili postrojbe, koja osigurava uspjeh inačice djelovanja. Uključuje utvrđivanje ciljeva i određivanje mjesta značajnih ciljeva. (*Vidi stožerna točka.*)

obrana (defense) – Borbena operacija/djelovanje za poražavanje napadača i sprječavanje ostvarenja njegovih ciljeva. Koristi se svim raspoloživim sredstvima i metodama

za sprječavanje, odolijevanje ili uništenje neprijateljskog napadaja. Oblici obrambenih operacija/djelovanja su obrana područja i pokretna obrana. Obrambene tehnike su obrana sektora, obrana borbenog položaja i obrana uporišne točke.

obrana borbenog položaja (defend a battle position) – Tehnika koja stavlja postrojbu na borbeni položaj da bi koncentrirala svoje vatre, ograničila svoj manevar, ili se stavila u pogodan položaj za protunapadaj. Borbeni položaj jest opće mjesto na zemljištu. Zapovjednik raspoređuje svoje snage na najboljem zemljištu unutar borbenog položaja i u njegovoj blizini. Zapovjednik može rasporediti zaštitne/sigurnosne snage ispred i oko borbenog položaja. On isto tako može smjestiti elemente borbene i logističke potpore izvan borbenog položaja. Može slobodno manevrirati svojim snagama unutar borbenog položaja i preuzeti inicijativu za provedbu manevra izvan borbenog položaja da bi napao neprijateljske snage ukoliko to nije suprotno zapovjednikovoj zamisli.

obrana uporišne točke (defend a strongpoint) – Oblik obrane borbenog položaja koji traži više inženjerskog rada i može tražiti zadržavanje položaja pod svaku cijenu. Ona neprijatelju ne dopušta pristup i osvajanje ključnog zemljišta i tjera njegove snage da se kreću u drugom smjeru.

obrana sektora (defend in sector). – Tehnika koja traži od obrambene postrojbe da neprijateljskim snagama spriječi prolaz iza zadnje granice sektora, zadržavajući istodobno sigurnost bokova i osiguravajući cjelovitost napora unutar sheme manevra matične/nadređene postrojbe. Početni se položaji uobičajeno organiziraju što je to moguće više prema naprijed, no zapovjednik može rabiti bilo koju tehniku za provedbu zadaće. Nadređeni zapovjednik će redovito odrediti kriterij neprijateljskog prodiranja preko kojeg se ne smije prijeći. Primjer: “Ne dozvoliti probijanje fazne crte IME s 12 ili više tankova ili pješačkih borbenih vozila”.

obrana u dubini (defense in depth) – Postavljanje obrambenih položaja koji se međusobno podupiru tako da progresivno oslabe napadaj, spriječe neprijatelju da odmah na početku osmotre cjelokupni položaj i omogućće zapovjedniku da manevrira svojom pričuvom.

uvjeti obrambene spremnosti (defense readiness conditions – DEFCON) – Jedinstveni sustav progresivnih stanja upozorbe koji se rabi između predsjedavajućeg Združenog stožera i zapovjednika sjedinjenih i posebnih zapovjedništava i za uporabu u granama. Uvjeti obrambene spremnosti stupnjevani su tako da odgovaraju stanjima različite vojne ozbiljnosti (stanje uzbunjivanja). Određuju se jednostavno brojem od 5 do 1.

obrambene protuzračne operacije/djelovanja (defensive counterair – DCA) – Operacije/ /djelovanja za zaštitu od napadaja neprijateljskih sustava u atmosferi (na primjer, sustav koji se rabi za uništavanje neprijateljskog zrakoplova koji napada naše kopnene snage.)

obrambene protusvemirske operacije/djelovanja (defensive counterspace – DCS) – Operacije/ /djelovanja za zaštitu od napadaja sustava koji djeluju u svemiru.

obrambene operacije/djelovanja (defensive operations) - Operacije/djelovanja provedene s izravnom svrhom dovođenja do neuspjeha neprijateljskog napadaja. Obrambene operacije/djelovanja mogu postizati i jedno ili više od sljedećeg: dobivanje

vremena; koncentriranje snaga negdje drugdje; iscrpljivanje neprijateljskih snaga kao uvod u napadajna djelovanja; te čuvanje taktičkih, strateških ili političkih ciljeva. (*Vidi obrana, obrana područja i pokretna obrana.*)

zaklanjati (defilade) - Zaštita od neprijateljskog motrenja i vatre koju pruža zapreka kao što je brdo, greben ili obala. Zakloniti se od neprijateljske vatre ili motrenja uporabom prirodnih ili umjetnih zapreka.

tjesnac (defile) - Uzak prolaz koji teži ograničiti kretanje postrojbi.

stupanj rizika (nuklearnog) (degree of risk (nuclear)) - Rizik kojeg određuje zapovjednik do kojeg vlastite snage mogu biti izložene učincima eksplozije nuklearnog oružja rabljenog u napadaju na bliske neprijateljske ciljeve; prihvatljivi stupnjevi rizika u različitim taktičkim uvjetima razvrstani su kao izvanredan, umjeren i neznan. (*Vidi izvanredni rizik (nuklearni), neznan rizik (nuklearni), i umjereni rizik (nuklearni).*)

zadržati (delay) – Taktička zadaća u kojoj snaga pod pritiskom zamjenjuje prostor za vrijeme usporavajući neprijateljski tempo i nanoseći mu najveće štete bez da, u načelu, postane odlučujuće uporabljena.

zadržavanje s pomoćnih položaja (delay from alternate positions) - Tehnika koja uključuje dvije manevarske postrojbe u jednom sektoru. Dok se prva bori, druga zauzima sljedeći položaj u dubini i priprema se za preuzimanje odgovornosti za operaciju/djelovanje i vatrom podupire odvajanje prve postrojbe od neprijatelja. Prva se postrojba odvaja od neprijatelja i prolazi kroz drugu postrojbu ili oko nje. Ona se tada priprema za nova zadržavajuća djelovanja s položaja u većoj dubini, dok druga postrojba preuzima borbu.

zadržavanje ispred određene crte za određeno vrijeme ili do određenog događaja (delay forward of a specified line for a specified time or specified event) – To je zadaća visokog rizika koja traži od postrojbe da spriječi neprijateljske snage u dolasku do određenog područja prije određenog vremena ili događaja, bez obzira na cijenu. Ova se zadaća može dati postrojbama u području snaga za pokrivanje ili u području glavne bitke. (*Vidi izvlačenje, povlačenje i uzmak.*)

zadržavanje s uzastopnih položaja (delay from successive positions) - Tehnika koja se provodi kada je sektor toliko širok da raspoložive snage ne mogu zaposjesti više od jednog reda položaja. Manevarske postrojbe neprekidno zadržavaju neprijatelja na položajima i između njih u svojim sektorima, boreći se unazad od jednog do drugog položaja, držeći svaki položaj koliko je dugo moguće ili za određeno vrijeme.

operacija/djelovanje zadržavanja (delaying operation) - Operacija/djelovanje u kojoj snaga pod pritiskom mijenja prostor za vrijeme usporavajući neprijateljski tempo napadaja i nanoseći mu najveće gubitke bez da, u načelu, postane odlučujuće uporabljena. Obično se provodi kada zapovjednik treba vremena za koncentraciju, čuvanje ili povlačenje snaga; za organiziranje obrane u većoj dubini; kada treba ekonomično rabiti snage u području; kada treba pokriti postrojbu koja se brani ili uzmiče; za zaštitu boka; ili kada treba dovršiti napadajna djelovanja negdje drugdje. Kod zadržavanja je uništavanje neprijatelja od sekundarne važnosti u odnosu na važnost usporavanja njegovog napredovanja kako bi se dobilo na vremenu.

zadržavanje u sektoru (delay in sector). Zadaća niskog rizika koja traži od postrojbe da što je god više moguće uspori i porazi neprijatelja bez žrtvovanja taktičke cjelovitosti postrojbe. Ta zadaća može biti dana postrojbama u području snaga za pokrivanje ili snagama u području glavne bitke.

prijenos ovlasti (delegation of authority) – Čin kojim zapovjednik prenosi dio svojih ovlasti na podređenog zapovjednika u skladu s dodijeljenom zadaćom. Dok se zapovjednik ne može osloboditi cjelokupne odgovornosti, prijenos ovlasti sa sobom nosi i nametanje određene odgovornosti na podređenog. Stupanj prenesene ovlasti mora biti jasno izražen.

pripremljeni napadaj (deliberate attack) - Planirani i pažljivo usklađeni i isprobani napadaj sa svim potrebnim elementima, temeljen na detaljnom izviđanju, prosudbi raspoloživih obavještajnih podataka i relativne borbene snage, raščlambi raznolikih inačica djelovanja, te na drugim čimbenicima koji utječu na stanje. Općenito se provodi protiv dobro organizirane obrane kada brzi napadaj nije moguć ili je doživio neuspjeh. (*Vidi napadaj.*)

pripremljeni prodor (deliberate breaching) - Pripremljeni se prodor provodi kada nije moguće ili nije potrebno prijeći zapreku iz pokreta (u hodu) ili kada nije uspio nasrtajni/brzi prodor. Pripremljeni se prodor odlikuje detaljnim planiranjem i pripremom te se provodi uporabom svih raspoloživih izvora. (*Vidi nasrtaj, nasrtajni/brzi prodor, prodor, prodor iz pokreta i snaga za prodor.*)

pripremljeni prijelaz (deliberate crossing) - Prijelaz koji se provodi protiv dobro organizirane obrane kada brzi prijelaz nije uspio ili nije moguć. Normalno zahtijeva detaljno izviđanje, velik broj obavještajnih podataka, detaljno planiranje, pripremu, centralizirani nadzor i intenzivne probe. (*Vidi brzi prijelaz rijeke, mostobran, crta mostobrana i prijelaz rijeke.*)

pripremljena obrana (deliberate defense) - Obrana obično organizirana kada smo izvan dodira s neprijateljem ili kada se ne očekuje skori dodir s neprijateljem, a ima dosta vremena za organizaciju obrane. Normalno uključuje intenzivno utvrđivanje izradbom zaklona, utvrda i komunikacijskih sustava. (*Vidi obrana, obrana u dubini i prednja obrana.*)

pravodobno planiranje (deliberate planning) – **1.** Proces koji se provodi u sklopu Sustava združenog operativnog planiranja i provedbe, a koji uključuje razvoj združenih operativnih planova za izvanredna stanja utvrđenih u dokumentima združenog strateškog planiranja. Provodi se u miru i slijedi propisane postupke planiranja sukladno službeno uspostavljenom Sustavu združenog strateškog planiranja. **2.** Proces planiranja za razvoj i uporabu dodijeljenih snaga i izvora u odgovoru na hipotetsko stanje. Planeri koji provode pravodobno planiranje znatno se oslanjaju na pretpostavke u odnosu na okolnosti koje će vladati kada se plan bude provodio. (*Vidi krizno planiranje.*)

pripremljeno zadimljavanje (deliberate smoke) – Uporaba dima znakovita po integriranom planiranju i produženom trajanju dimne potpore.

razvojačena zona (demilitarized zone – DMZ) – **1.** Određeno područje u kojem je zabranjeno raspoređivanje ili koncentracija vojnih snaga, kao i zadržavanje ili uspostavljanje vojnih baza ili objekata bilo koje vrste. **2.** Prostor stvoren za

neutralizaciju određenih područja od posjedanja vojnim snagama i vojnih aktivnosti. Općenito govoreći, to su područja na koja obje strane polažu pravo, a gdje bi nadzor jedne od njih nad tim područjima predstavljao izravnu ugrozu druge strane. Snage treće strane obično se ne nalaze u tim područjima, a prostor nadziru promatrački timovi ophodnjama ili s motrilačkih mjesta. (*Vidi tampon-zona i zona razdvajanja.*)

demobilizacija (demobilization) – Čin vraćanja snaga i sredstava u stanje prije mobilizacije ili u neko drugo odobreno stanje. Uključuje i vraćanje mobiliziranog dijela industrije u mirnodopske uvjete rada. (*Vidi mobilizacija.*)

rušenje (demolition) – Uništenje određenih tvorevina, objekata ili tvari vatrom, vodom, eksplozivom, mehaničkim i drugim sredstvima.

cilj rušenja (demolition target) – Cilj od znanog vojnog interesa određen za moguće buduće rušenje.

demonstracija (demonstration) – **1.** Napadaj ili pokazivanje snage na dijelu bojišta gdje se ne traži odluka, s ciljem zavaravanja neprijatelja. **2.** Vrsta napadaja koja je slična lažnom napadaju s iznimkom što se ne traži dodir s neprijateljem. **3.** U operacijama stabilnosti i potpore, operacija/djelovanje koju provode vojne snage ispred stvarnog ili mogućeg neprijatelja kako bi se pokazale vojne mogućnosti. (*Vidi operacija/djelovanje zavaravanja i pokazivanje snage/moći.*)

mjera zaprjedžbe (denial measure) - Djelovanje kojim se neprijatelju ometa ili uskraćuje uporaba prostora, osoblja, opskrbnih sredstava ili objekata. Može uključivati uništenje, odstranjivanje, kontaminaciju ili podizanje zapreka.

operacija/djelovanje zaprjedžbe (denial operation) - Operacija/djelovanje oblikovana s ciljem sprječavanja ili ometanja neprijateljskog zauzimanja, ili dobivanja prednosti, područja ili objekata koji imaju taktičku ili stratešku vrijednost.

uskraćeno područje (denied area) – **1.** Područje pod nadzorom neprijatelja ili pod nadzorom snaga koje nisu neprijateljske ali niti prijateljske, u kojem vlastite snage ne mogu očekivati uspješno djelovanje s postojećim operativnim ograničenjima i sposobnostima raspoloživih snaga. **2.** Područje koje je operativno nepogodno za djelovanja snaga opće namjene zbog političkih, taktičkih, ekoloških ili zemljopisnih razloga. To je osnovno područje za djelovanje specijalnih snaga.

polazno uzletište (departure airfield) – Uzletište koje je planirano za let postrojbi i/ili tvornih sredstava. (*Vidi iskrcajna zračna luka i ukrcajna zračna luka.*)

razvoj (deployment) – **1.** Kretanje snaga unutar područja operacija/djelovanja. **2.** Raspoređivanje snaga u borbeni poredak za bitku. **3.** Premještanje snaga i tvari u željena područja operacija/djelovanja. **4.** Aktivnosti potrebne za pripremu i kretanje snage i njezine opreme i opskrbnih sredstava u područja operacija/djelovanja kao odgovor na krizu ili prirodnu katastrofu. (*Vidi projekcija snaga.*)

depo (depot) – **1. opskrbna sredstva** – Aktivnost prijama, razvrstavanja, skladištenja, brojenja, izdavanja, održavanja, nabave, proizvodnje, sklapanja, istraživanja i raspolaganja tvarima. **2. osoblje** - Aktivnost prijama, obrade, obuke, raspoređivanja i slanja zamjene osoblja. (*Vidi klase opskrbnih sredstava i osiguranje bojnih djelovanja.*)

dubina (depth) – Proširenje operacija/djelovanja u vremenu, prostoru i po svrsi.

željena nulta točka (desired ground zero - DGZ) - Točka na površini zemlje ili okomito iznad ili ispod središta planirane nuklearne eksplozije.

uništiti (destroy) – 1. Taktička zadaća kojom treba fizički učiniti neprijateljsku snagu borbeno nesposobnom. 2. Učiniti cilj toliko oštećenim da ne može funkcionirati kako bi želio ili se ne može staviti u uporabno stanje sve dok nije potpuno iznova izgrađen. (*Vidi poraziti.*)

uništenje (destruction) – 1. Kada se odnosi na učinke topničkih vatri, smatra se da je cilj uništen kada je trajno nesposoban za djelovanja, ili su gubici u ljudstvu i oštećenja jednaki ili veći od 30%. Uništenje traži veliku potrošnju streljiva i obično se ne provodi osim ako se ne koristi poboljšano konvencionalno streljivo ili “pametna oružja”. 2. Kada se koristi u zadaćama napadajnih helikoptera, postotak uništenih ili onesposobljenih neprijateljskih borbenih i neborbenih vozila mora odrediti nadređeno zapovjedništvo.

vatra za uništenje (destruction fire) – Vatra koja se otvara s isključivom svrhom uništenja objekata. (*Vidi uništiti i vatrena potpora.*)

izdvojena postrojba (detachment) – 1. Dio postrojbe odvojen od matične postrojbe za službovanje negdje drugdje. 2. Privremena kopnena ili mornarička postrojba stvorena od drugih postrojbi ili njihovih dijelova. 3. Postrojba koja djeluje odvojeno od svoje matične postrojbe u kojoj je ustrojbeni dio i kojoj ostaje stalno dodijeljena. 4. Izdvojena postrojba može djelovati kao neovisna, ili može biti pridodana ili djelovati zajedno s drugom postrojbom ili pod njom. (*Vidi operativni nadzor, pridodati, stalno dodijeliti i zapovjedni odnosi.*)

izdvojena postrojba ostavljena u dodiru (detachment left in contact - DLIC) – Element u bilo kojem postroju koji provodi povlačenje izvan pritiska neprijatelja. Taj element može biti veličine do jedne trećine matične postrojbe. Temeljna svrha ove postrojbe jest zavaravati neprijatelja tako da vjeruje da se matična postrojba još uvijek nalazi na položaju za vrijeme dok se većina postrojbi povlači. Ako je povlačenje otkriveno i neprijatelj napadne, ova se postrojba brani ili usporava neprijatelja sukladno svojim mogućnostima. Izlazi iz dodira s neprijateljem i povlači se nakon što je glavnina počela kretanje prema sljedećoj zadaći.

detaljna dekontaminacija opreme (detailed equipment decontamination) – U temeljitoj dekontaminaciji odnosi se na uklanjanje, neutraliziranje ili smanjivanje kontaminacije na vanjskim i unutarnjim površinama opreme postrojbe do neznatnog rizika čime se omogućuje skidanje zaštitne opreme ili smanjenje razine zaštitne opreme koju treba nositi za dulja razdoblja.

detaljna dekontaminacija postrojbi (detailed troop decontamination) – U temeljitoj dekontaminaciji odnosi se na smanjenje razine zaštitne opreme koju treba nositi za dulja razdoblja dekontaminacijom pojedinačne borbene opreme do neznatnog rizika, skidanje kontaminirane zaštitne opreme, uključujući zaštitnu masku, dekontaminaciju zaštitne maske i praćenje osoblja i opreme kako bi se utvrdila učinkovitost dekontaminacije.

zatočen (detained) – *Vidi nestao.*

zatočenik (detainee) – Pojam koji se rabi da bi ukazalo na bilo koju osobu koju su zarobile ili na drugi način zatočile oružane snage.

odvraćanje (deterrence) – Sprječavanje nekoga da djeluje zbog straha od posljedica. Odvraćanje je stanje svijesti koje proizlazi iz činjenice da postoji vjerodostojna prijetnja od moguće reakcije koja je po svojoj veličini i snazi neprihvatljiva za onoga koji bi pokušao neprimjereno djelovati.

detonirajući stijenj (detonating cord) – Vodootporna, elastična cjevčica napunjena visokorazornom eksplozivnom namijenjena za prijenos detonacijskog vala. (*Vidi rušenje.*)

romboidni poredak (diamond formation) – Taktički poredak ili poredak za kretanje koja je varijacija četverokutnog poretka s jednom manevarskom postrojbom koja je na čelu, dvije manevarske postrojbe postavljene na svaki bok i preostalom manevarskom postrojbom u pozadini. (*Vidi četverokutni poredak, klinasti poredak, kolonski poredak, linijski poredak, poredak, poredak za kretanje postrojbi poredak i V-poredak.*)

umro od rana (died of wounds – DOW) – Neprijateljska ili borbena žrtva koja je umrla nakon dolaska u medicinski objekt/ustanovu. (*Vidi neprijateljska žrtva i ubijen u akciji.*)

umro od rana zadobijenih u akciji (died of wounds received in action – DWRIA) – Kategorija žrtve primjenjiva na neprijateljsku žrtvu, osim žrtve terorističke akcije, koja je umrla od rana ili drugih povreda zadobijenih tijekom akcije nakon dolaska u medicinski objekt/ustanovu.

digitalizacija (digitalization) – **1.** Prijenos borbenih informacija u gotovo stvarnom vremenu između različitih borbenih dijelova čime se stvara podijeljena svijest o taktičkoj situaciji. **2.** Napredne tehnologije informacijskog doba koje poboljšavaju vještinu zapovijedanja i olakšavaju znanost nadzora. (*Vidi informacijsko ratovanje i ratovanje u području zapovijedanja i nadzora.*)

izravna akcija (direct action – DA) – Kratkotrajni udari ili druge navalne akcije manjeg obujma koje provode specijalne snage za zauzimanje, uništavanje, hvatanje, oslobađanje ili nanošenje štete kod određenog osoblja ili stvari. U provedbi tih djelovanja, specijalne snage mogu se koristiti upadima, prepadima, zasjedama i izravnim nasrtajem; postavljati mine i eksplozive; provoditi napadaje vatrom iz zraka, sa zemlje ili s pomorskih platformi; voditi precizno vođeno streljivo; te provoditi sabotaže.

zadaca izravne akcije (direct action mission) – U specijalnim operacijama/djelovanjima, određeni čin koji uljučuje djelovanja otvorene, tajne ili prikrivene naravi, a prvenstveno ga provode specijalne snage u neprijateljskim ili uskraćenim područjima. (*Vidi izravna akcija i operacije(djelovanja izravne akcije.)*)

operacije/djelovanja izravne akcije (direct action operations) – Kratkotrajne navalne operacije/djelovanja koje provode specijalne snage za zauzimanje, uništavanje ili nanošenje šteta na određenom cilju, ili za ubijanje, zarobljavanje ili oslobađanje određenog osoblja. U provedbi tih operacija/djelovanja, specijalne snage mogu provoditi prepade, upade, zasjede ili taktikom izravnog nasrtaja; mogu postavljati

mine i drugo streljivo; provoditi napadaje vatrom iz zraka, sa zemlje ili s pomorskih platformi; voditi precizno vođeno streljivo; te provoditi sabotaze.

usmjerena energija (directed-energy – DE) – Okvirni pojam koji pokriva tehnologije koje se odnose na proizvodnju zrake koncentrirane elektromagnetske energije ili atomskih i subatomskih čestica. Primjer su laseri i mikrovalovi visoke energije.

ratovanje usmjerenom energijom (directed-energy warfare – DEW) – Vojna djelovanja koja uključuju uporabu oružja i naprava s usmjerenom energijom, protumjere koje će dovesti do oštećenja ili uništenja neprijateljske opreme, objekata ili osoblja, ili određivanje, iskorištavanje, smanjivanje ili sprječavanje neprijatelja da se koristi elektromagnetskim spektrom njegovim oštećenjem, uništenjem ili ometanjem. Uključuje i mjere zaštite vlastite opreme, objekata i osoblja i zadržavanje sposobnosti uporabe vlastitog elektromagnetskog spektra. Oružja s usmjerenom energijom rabe se na sličan način kao i oružja za izravnu vatru. (*Vidi izravna vatra i usmjerena energija.*)

zapovijedena zapreka (directed obstacle) – Zapreka koju je viši zapovjednik dao podređenoj postrojbi kao izričitu zadaću.

zapovijedeni cilj (directed target) – Cilj, kojeg je odredio odgovorni zapovjednik, za koji postrojba koja je dobila izričitu zadaću mora biti spremna da bi ga uništila kako bi se podržala namjera zapovjednika.

izravna zamjena (direct exchange) – Metoda opskrbe kojom se izdaje ispravno sredstvo u zamjenu za neispravno sredstvo na bazi sredstvo za sredstvo.

izravna vatra (direct fire) – Topnička vatra usmjerena na cilj koji je vidljiv ciljaču i koji sam služi kao ciljna točka za ciljača ili postrojbu koja ostvaruje vatru. Odnosi se na topničku, minobacačku i raketnu vatru.

smjer napadaja (direction of attack) - Određen smjer ili put kojim će slijediti glavni napadaj ili glavnina snaga. Postrojba je ograničena i od nje se traži da napada označenim smjerom, te joj obično nije dopušteno obilaženje neprijatelja. Smjer napadaja se prvenstveno koristi u protunapadajima ili kako bi se osiguralo da pomoćni napadaji daju najveći doprinos glavnom napadaju. Obično se koristi na razini bojne ili niže. Smjer napadaja je više ograničavajuća nadzorna mjera od osi napredovanja, a postrojbe nemaju slobodu manevra izvan dodijeljenog smjera. Obično je vezan uz pješačke postrojbe koje provode noćne napadaje, ili postrojbe koje djeluju u uvjetima ograničene vidljivosti, te u protunapadajima. (*Vidi i os napredovanja.*)

smjer vatre (direction of fire) - Smjer u kojem je okrenuto topničko ili raketno oružje. Predstavlja smjer prema najvećoj ugrozi u području cilja.

snaga za izravni pritisak (direct pressure force) - Snaga uporabljena u gonidbi koja se usmjerava na glavninu neprijateljskih snaga za sprječavanje prekida dodira ili obrambene rekonstitucije prije nego što naše snage provedu obuhvat s ciljem okruženja neprijatelja. Obično se provodi niz brzih napadaja kako bi se usporilo izvlačenje neprijatelja, prisiljavajući ga da stane i da se bori. (*Vidi gonidba i snaga za okruženje.*)

izravna potpora (direct support - DS) – 1. Zadaća koja traži od jedne snage da podupre drugu određenu snagu, te davanje ovlasti snazi potpore za izravan odgovor na sve zahtjeve koje podržana snaga uputi za pomoć. 2. U NATO-u potpora koju pruža postrojba ili postroj koja nije pridodana i nije pod zapovijedanjem podržane postrojbe ili postroja, ali od koje se traži da prioritetno pruži potporu koju traži ta postrojba ili postroj. (*Vidi opća potpora, pojačavanje i pojačavanje opće potpore.*)

topništvo za izravnu potporu (direct support artillery) - Topništvo čija je temeljna zadaća ostvariti vatre tražene od podržane postrojbe. (*Vidi opća potpora.*)

postrojba za izravnu potporu (direct support unit - DSU) – Postrojba koja pruža usluge opskrbe i održavanja izravno postrojbi koja koristi te usluge.

napustiti borbu/odvojiti se od neprijatelja (disengage) – Taktička zadaća u kojoj dolazi do prekida dodira s neprijateljem i do kretanja prema točki gdje neprijatelj ne može postrojbu koja se odvojila ni motriti niti je napasti izravnom vatrom.

dislocirani civil (dislocated civilian) – Opći pojam koji opisuje civila koji je natjeran napustiti svoju kuću ili neko drugo mjesto zbog rata, revolucije, prirodnih i drugih katastrofa. Dislocirani civili uključuju raseljene osobe, izbjeglice, prognanike, osobe bez države i žrtve rata. Pravna i politička razmatranja definiraju podkategorije dislociranih civila.

raspršenje (dispersion) - 1. Razbacani uzorak pogodaka bombi ili projektila ispaljenih iz istog oružja ili skupine oružja s istim vatrenim podacima. 2. Širenje ili odvajanje snage i njezinih dijelova kako bi se smanjila ranjivost na neprijateljska djelovanja. 3. U kemijskim ili biološkim djelovanjima, širenje bojnih otrova u tekućem ili aerosolnom obliku. 4. Kod padobranskog desanta razbacanost osoblja i/ili tereta u zoni iskakanja.

premjestiti (displace) – Taktička zadaća kojom se napušta jedan položaj da bi se zauzeo drugi položaj. Snage mogu biti premještene postrano da bi se borbena moć koncentrirala u opasnim područjima. (*Vidi obrana i operacija/djelovanje zadržavanja.*)

raseljena osoba (displaced person) – Civil koji se ne svojom voljom nalazi izvan nacionalnih granica svoje države.

pokazivanje (display) - Tehnika zavaravanja s ciljem zavođenja neprijateljskih vidnih osjetila, uključujući njegova motrenja pomoću radara, kamera, infracrvenih naprava ili ljudskog oka. Uključuje simulacije, prerusavanja, prikaze ili neku njihovu kombinaciju.

raspored (disposition) – 1. Rasprostranjenost elemenata postrojbe unutar područja, obično točno mjesto zapovjedništva svake postrojbe i borbeni raspored njemu podređenih snaga. 2. Propisano raspoređivanje mjesta koje trebaju zaposjesti pomorski postroji ili pojedinačni flotni brodovi radi različitih zadaća, kao što su krstarenje, prilaz, održavanje dodira i bitka. 3. Propisano raspoređivanje svih taktičkih zrakoplovnih postrojbi u jednom letu. 4. Premještanje pacijenta iz medicinskog objekta/ustanove zbog povratka na dužnost, premještaja u drugi medicinski objekt/ustanovu, smrti ili drugih razloga zaključivanja medicinskog slučaja. (*Vidi raspršenje i razvoj.*)

narušiti (disrupt) – Taktička zadaća ili učinak zapreke, koji integrira planiranje vatri i zapreku, koja raskida neprijateljev poredak, slama njegov tempo, razbija neprijateljev vremenski raspored, dovodi do preuranjene uporabe njegovih snaga i/ili razbija neprijateljev napadaj na odvojene pokušaje.

točka raspodjele (distribution point) – Točka u kojoj se opskrba sredstva i/ili streljivo, dobiveni iz opskrbnih točaka više postrojbe, dijele na manje dijelove da bi se dali podređenim postrojbama. Na točkama raspodjele obično ne postoje zalihe već se dobivena sredstva što je prije moguće u potpunosti dijele podređenima.

sustav raspodjele (distribution system) – Složaj objekata, metoda i postupaka za prijam, skladištenje, održavanje, raspodjelu i nadzor tijekom vojnih sredstava od točke prijama u vojni sustav do točke izdavanja tih sredstava za uporabu u postrojbama i u različitim aktivnostima.

diverzija (diversion) – Čin privlačenja neprijateljske pozornosti i snaga od točke/prostora gdje se provodi glavna operacija/djelovanje; napadaj, uzbuna ili obmana koja odvlači pozornost.

područje logističke potpore divizije (division support area - DSA) - Područje obično smješteno u pozadini divizije i često u blizini mjesta za slijetanje uzduž glavnog puta opskrbe. U tom se području nalaze dijelovi divizijskog pozadinskog zapovjednog mjesta, zapovjednog mjesta divizijske logistike i ustrojbene i pridodate logističke postrojbe divizije. U njemu se mogu nalaziti i odabrani elementi korpusne logistike za potporu divizije i nedivizijskih postrojbi u divizijskom području.

doktrinarni model (doctrinal template) - Model temeljen na pretpostavljenoj (koja se smatra istinitom) neprijateljskoj taktičkoj doktrini. Obično pokazuje širine, dubine, razmake između postroja te sastav snaga, kao i raspored borbenih postrojbi, postrojbi borbene i logističke potpore za određenu vrstu operacije/djelovanja. Pokazuje kako bi se neprijatelj volio boriti kad ne bi bio ničim ograničen. (*Vidi i model događanja, model odlučivanja, obavještajna priprema bojišta i situacijski model.*)

doktrina (doctrine) – Temeljna načela koja vode djelovanja vojnih snaga ili njihovih dijelova u potpori nacionalnih ciljeva. Ona je služena i mjerodavna ali traži prosuđivanje i razboritost u primjeni.

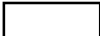
domaća izvanredna stanja (domestic emergencies) – Izvanredna stanja koja pogađaju javnu dobrobit i događaju se unutar države kao ishod neprijateljskog napadaja, pobune, civilnih nemira, potresa, požara, poplava ili drugih katastrofa i stanja koja ugrožavaju živote i vlasništvo ili narušavaju uobičajeni proces vladanja. Pojam domaća izvanredna stanja uključuje bilo koji ili sve izvanredne uvjete definirane u nastavku: **a. izvanredna civilna obrana** - Domaće izvanredno stanje nastalo kao ishod uništenja uzrokovanog neprijateljskim napadajem i koje traži provedbu izvanrednih operacija/djelovanja tijekom i nakon napadaja. Može se proglašiti prije pretpostavljenog napadaja. **b. civilni nemiri** – Nemiri, nasilje, pobune, nezakonito okupljanje ili drugi izgredi štetni po javni zakon i red. **c. velika katastrofa** – Poplava, tornado, potres ili druga katastrofa koja ugrožava ili je dostatne veličine i težine da traži pomoć savezne vlade za pomoć naporima i davanje potrebnih izvora lokalnim vlastima za ublažavanje nastalih šteta, tegoba i

patnji. **d. prirodna katastrofa** – Sva domaća izvanredna stanja osim onih nastalih neprijateljskim napadajem i civilnim nemirima.

dominirajuće zemljište (dominant terrain) - Zemljište koje zbog svoga visine, nagiba, dimenzija ili mjesta pruža odličan pogled i može pružiti vatrene sektore preko zemljišta koje ga okružuje. (*Vidi ključno zemljište i kritična točka.*)

koncept dominantnog korisnika (dominant user concept) – Koncept po kojem će grana koja je glavni potrošač imati odgovornost potpore za sve ostale grane koje se koriste u nekoj operaciji.

veličina doze (dose rate) – Količina ionizirajućeg ili nuklearnog zračenja koju će pojedinac primiti tijekom jedinice vremena. Obično se izražava brojem centigraya po satu. Veličina doze se obično rabi za pokazivanje razine radioaktivnosti u kontaminiranom području.

crta povezivanja veličine doze (dose rate contour line) – Crta na zemljovidu ili dijagramu koja povezuje sve točke na kojima je u dano vrijeme doza zračenja jednaka.

dvostruki obuhvat (double envelopment) – Izbor manevra kojeg provode snage koje se kreću oko oba boka neprijateljskog položaja kako bi se napali bokovi ili ciljevi u neprijateljskoj pozadini. Neprijatelj je obično vezan na položaju čelnim napadajem koji podupire provedbu obuhvata, ili neizravnim vatrama i/ili zračnim vatrama. (*Vidi izbori manevra, obilazak i obuhvat.*)

nesiguran (doubtful) – U topničkoj potpori, pojam kojeg rabi motritelj kako bi ukazao da nije u stanju odrediti razliku u domašaju granata/projektila i cilja na koji padaju. Uključuje minobacačku i izravnu vatru.

dolje/nije (down) – U topničkoj potpori: **1.** Pojam koji se rabi u pozivu za vatrom kako bi se ukazalo da je cilj na manjoj visini od referentne točke koja se rabila za određenje cilja. **2.** Ispravka kojom motritelj naznačuje potrebu za smanjenjem visine na kojoj dolazi do eksplozije projektila. Uključuje minobacačku i izravnu vatru.

točka prihvata srušenih posada zrakoplova (downed aircrew pickup point) – Točka u koju će posade srušenih zrakoplova pokušati pobjeći i sakriti se od neprijatelja kako bi ih naše snage mogle pokupiti i spasiti.

opasno područje niz vjetar (downwind hazard area) - Područje niz vjetar u kojem bi nuklearni, kemijski ili biološki napadaj mogao predstavljati opasnost za nezaštićene postrojbe.

iskakanje/izbacivanje (drop) - Padobranski skok, pojedinačni ili masovni, ili isporuka opskrbnih sredstava padobranima iz zrakoplova u letu, ili čin provedbe takvog skoka ili isporuke sredstava.

smanjiti (drop) – Kod topničke potpore ispravka motritelja kojom naznačuje da se želi smanjenje domašaja uzduž motrene crte.

zona iskakanja/izbacivanja (drop zone) - Određeno područje nad kojim se padobranske postrojbe, oprema ili opskrbna sredstva izbacuju padobranima, ili područje na koje

se opskrbna sredstva i oprema mogu isporučiti slobodnim padom. (*Vidi iskakanje/izbacivanje i zračno-desantna operacija/djelovanje.*)

dvostruki krug paljenja (dual-firing circuit) – Sklop koji se sastoji od dva neovisna sustava paljenja, oba električna ili oba mehanička tako da će paljenje bilo kojeg od njih aktivirati sva eksplozivna punjenja. (*Vidi rušenje i stanje spremnosti.*)

lažno minsko polje (dummy minefield) – Minsko polje u kojem nema pravih bojnih mina i koje predstavlja samo psihološku opasnost. (*Vidi operacija/djelovanje zavaravanja.*)

E

rana upozorba (early warning) – Rano upoznavanje o lansiranju ili dolasku nepoznatog oružja ili nosača oružja. (*Vidi protuzračna obrana.*)

postroj (echelon) - **1.** Podjela zapovjedništava (kao što je prednji postroj, pozadinski postroj). **2.** Odvojena razina zapovijedanja. Ako je uspoređujemo s bojnom, brigada je viši postroj, a satnija je niži postroj. **3.** Podjela postrojbe u smjeru dubine prema kojoj je dodijeljena temeljna borbena zadaća (kao što je napadni postroj, postroj potpore, pričuvni postroj). **4.** Poredak u kojem se poddijelovi nalaze jedan iza drugoga, s jednakim postranim razmakom.

postrojno premještanje (echeloned displacement) - Kretanje postrojbe s jednog položaja na drugi bez prekidanja provedbe temeljne funkcije. Obično, postrojba se dijeli u dva funkcionalna dijela/elementa (temeljni i nastupni) i dok temeljni dio nastavlja s djelovanjem, nastupni dio se premješta na novi položaj, te nakon što postane operativan pridružuje mu se temeljni dio.

postrojni poredak (echelon formation) – Poredak postrojbe u kojoj su podređeni dijelovi raspoređeni pod kutom ulijevo ili udesno u odnosu na smjer napadaja (postroj lijevo; postroj desno). Taj poredak omogućuje otvaranje vatre prema naprijed i prema boku okrenutoim prema smjeru kretanja.. Olakšava nadzor na otvorenim područjima. Daje najmanju sigurnost boku suprotnom u odnosu na smjer kretanja. (*Vidi četverokutni poredak, klinasti poredak, kolonski poredak, linijski poredak, poredak, poredak za kretanje romboidni poredak i V-poredak.*)

postrojavanje (echelonment) – Organiziranje elemenata snage u tri postroja – nasrtajni postroj, prateći postroj i pozadinski postroj.

postroji viši od korpusa (echelons above corps - EAC) - Zapovjedništva i organizacije kopnene vojske koja osiguravaju povezanost između zapovjednika zemljopisnog područja/ratišta (združenog ili kombiniranog) i korpusa glede operativnih pitanja.

ekonomična uporaba snaga (economy of force) - Dodjela najmanje potrebne borbene sposobnosti ili jačine drugorazrednom naporu, tako da se snage mogu usredotočiti na područje gdje se traži odluka. Ekonomična uporaba snaga je načelo rata i uvjet za taktička djelovanja. Ne rabi se za opis zadaće. (*Vidi glavni napor.*)

dojava o djelotvornosti vjetra (effective downwind message) - Dojava kojom se predviđa brzina i smjer vjetra na visinama koje se odnose na unaprijed određene jačine nuklearnih eksplozija.

smjer izlaska (egress route) – Smjer koji se rabi za izlazak s neprijateljskog teritorija nakon provedbe određene zadaće, kao što je duboki napadaj ili upad.

elektromagnetsko zavaravanje (electromagnetic deception) – Planirano zračenje, izmjenjivanje, upijanje ili odbijanje elektromagnetske energije tako da se neprijatelju prenesu informacije koje će njega i njegova oružja koja ovise o elektromagnetskoj energiji navesti na krive zaključke i time umanjiti ili neutralizirati njegovu borbenu sposobnost. Vrste elektromagnetskog zavaravanja su manipulirajuće, oponašajuće i simulirajuće zavaravanje. (*Vidi elektroničko ratovanje, informacijsko ratovanje, manipulirajuće elektroničko zavaravanje, oponašajuće elektroničko zavaravanje i simulirajuće elektroničko zavaravanje.*)

elektromagnetsko ometanje (electromagnetic interference - EMI) – Svaka elektromagnetska smetnja koje prekida, smeta ili na drugi način umanjuje ili ograničava učinkovito djelovanje elektroničke/električne opreme. Može biti namjerno, kao što je to u nekim oblicima elektroničkog ratovanja, ili nenamjerno, kao ishod patvorenih zračenja, prirodnih zračenja i slično.

elektromagnetski impuls/udar (electromagnetic pulse - EMP) - Snažan energetska impuls/udar kratkog trajanja (po nekim značajkama sličan munji) nastao nuklearnom ili nenuklearnom eksplozijom. Može izazvati struju u svakom električnom vodiču i može privremeno prekinuti ili preopteretiti dijelove nepravilno zaštićene ili nezaštićene elektroničke opreme.

elektromagnetsko zračenje (electromagnetic radiation) – Zračenje koje stvaraju oscilirajuće električna i magnetska polja, a širi se brzinom svjetlosti. Uključuje gama zračenje, rendgensko zračenje, ultraljubičasto i infracrveno zračenje te radarske i radio valove.

elektronički napadaj (electronic attack - EA) – Dio elektroničkog ratovanja koji uključuje uporabu elektromagnetskog oružja i oružja s usmjerenom energijom za napadaj na osoblje, objekte ili opremu radi smanjivanja, neutraliziranja ili uništavanja neprijateljske borbene sposobnosti. Elektronički napadaj uključuje: **1.** akcije koje se provode kako bi neprijatelju spriječili ili smanjili mogućnost učinkovite uporabe elektromagnetskog spektra, i **2.** uporaba oružja koja rabe elektromagnetsku ili usmjerenu energiju kao njihov temeljni mehanizam za uništavanje (laseri, radiofrekventna oružja). (*Vidi elektroničko ratovanje i ratovanje u području zapovijedanja i nadzora.*)

obavještajno znanje iz elektroničkih izvora (electronic intelligence – ELINT) – Tehnički podatci prikupljeni praćenjem i izviđanjem stranih nekomunikacijskih elektromagnetskih zračenja. Odnosi se na sva zračenja osim onih nastalih nuklearnim eksplozijama i iz radioaktivnih izvora. (*Vidi obavještajno znanje iz izvora veze.*)

elektronička zaštita (electronic protection - EP) – Onaj dio elektroničkog ratovanja koji se odnosi na djelovanja koja se poduzimaju za zaštitu osoblja, objekata i opreme od učinaka elektroničkog ratovanja i vlastitih i neprijateljskih snaga kojima se smanjuju, neutraliziraju ili uništavaju borbene sposobnosti vlastitih snaga. (*Vidi elektroničko ratovanje.*)

elektroničko ratovanje (electronic warfare - EW) – **1.** Svaka vojna akcija koja uključuje uporabu elektromagnetske energije i usmjerene energije za nadzor

elektromagnetskog spektra ili za napadaj na neprijatelja. Tri glavna dijela elektroničkog ratovanja su: elektronički napadaj, elektronička zaštita i potpora elektroničkog ratovanja. **2.** Uporaba elektromagnetske energije za određivanje, iskorištavanje, smanjivanje ili sprječavanje neprijateljske uporabe elektromagnetskog spektra, osiguravajući time našim snagama uporabu elektromagnetskog spektra.

potpora elektroničkog ratovanja (electronic warfare support - ES) – Onaj dio elektroničkog ratovanja koji uključuje djelovanja, zapovijedena ili pod izravnim nadzorom operativnog zapovjednika, poduzeta radi traženja, presretanja, određivanja položaja i identificiranja izvora namjernog ili nenamjernog zračenja elektromagnetske energije u cilju brzog prepoznavanja opasnosti. Potpora elektroničkog ratovanja daje informacije potrebne za brzo odlučivanje o elektroničkim operacijama/djelovanjima i drugim taktičkim djelovanjima za izbjegavanje opasnosti, pronalaženje i praćenje ciljeva i samonavođenje. (*Vidi elektroničko ratovanje.*)

ukrcavanje (embarkation) - Utovar postrojbi i njihovih zaliha i opreme na brodove i/ili zrakoplove.

zapovijed za ukrcavanje (embarkation order) – Zapovijed koja navodi datume, vremena, putove, dijagrame ukrcavanja i metode kretanja prema brodovima ili zrakoplovima za postrojbe i njihovu opremu. (*Vidi operativna zapovijed i tablica kretanja.*)

izvanredni postupak (emergency procedure) – Obvezatan postupak kojeg posada zrakoplova mora provesti kako bi se spriječio gubitak života ili ozljede te za sprečavanje nastanka šteta kada se dogodi neispravnost na zrakoplovu.

izvanredna doopskrba (emergency resupply) – Zadaća doopskrbe koja se provodi na temelju unaprijed određenog skupa okolnosti i vremenskih intervala ako se ne uspostavi radio veza ili je ona izgubljena između taktičkih dijelova specijalnih snaga i njihove baze. (*Vidi automatska doopskrba i doopskrba po pozivu.*)

izvanredni rizik (nuklearni) (emergency risk (nuclear)) - Stupanj rizika gdje predviđeni učinci mogu uzrokovati privremeni šok i žrtve, te može značajno smanjiti borbenu djelotvornost postrojbe. Opasan rizik se preuzima samo kad je to apsolutno potrebno. Uključuje rizik za neupozoreno, izloženo osoblje; upozoreno, izloženo osoblje; te za upozoreno, zaštićeno osoblje. (*Vidi sigurnost postrojbe, neznan rizik (nuklearni), stupanj rizika (nuklearnog) i umjereni rizik (nuklearni).*)

utvrđeni vatreni položaj (emplacement) - **1.** Pripremljeni položaj za jedno ili više oružja ili dijelova opreme za zaštitu od neprijateljske vatre ili granatiranja, s kojeg vojnici mogu provoditi svoje dodijeljene zadaće. **2.** Čin postavljanja oružja na pripremljeni položaj tako da ono može djelovati.

okruženje (encirclement) - Gubitak slobode manevra kao posljedica neprijateljskog nadzora svih kopnenih putova izvlačenja (evakuacije) i pojačavanja. (*Vidi povezivanje i probijanje iz okruženja.*)

snaga za okruženje (encircling force) - Snage uporabljene u gonidbi s ciljem dolaska u neprijateljsku pozadinu i blokiranja njegovog bijega tako da može biti uništen između snage za izravni pritisak i snage za okruženje. Ta snaga napreduje

smjerovima usporednim s neprijateljskim smjerom povlačenja. Ona može napasti bok neprijateljskih snaga koje se povlače. (*Vidi blokirati, gonidba, obuhvat i snaga za izravni pritisak.*)

svršetak večernjeg civilnog sumraka (end evening civil twilight – EECT) – Događa se kad se sunce spustilo 6° ispod zapadnog obzora, te predstavlja trenutak u kojem nema dovoljno svjetlosti da bi se vidjeli objekti bez optičkih pomagala. Od tog se trenutka preporuča uporaba optičkih sredstava za pojačavanje svjetlosti sve do početka jutarnjeg civilnog svitanja. (*Vidi operacije/djelovanja u uvjetima smanjene vidljivosti i sumrak.*)

svršetak večernjeg nautičkog sumraka (end evening nautical twilight - EENT) - Događa se kad se sunce spustilo 12° ispod zapadnog obzora, te predstavlja kraj zadnjeg danjeg svjetla. U vrijeme svršetka večernjeg nautičkog sumraka nema više sunčeve svjetlosti. (*Vidi operacije/djelovanja u uvjetima smanjene vidljivosti i sumrak.*)

svršetak zadaće (end of mission) – U topničkoj potpori naredba koja se daje za prekid vatre na određeni cilj. Odnosi se i na minobacačku vatru.

krajnje stanje (end state) – Skup potrebnih uvjeta, koji kada se postigne, ostvaruje ciljeve postavljene za određeni pohod ili operaciju/djelovanje. (*Vidi operativna zapovijed, vizualizacija bojišta i zapovjednikova namjera.*)

neprijatelj (enemy) – Pojedinaac, skupina pojedinaca (organizirana ili neorganizirana) paravojna ili vojna snaga, nacija ili nacionalni savez koji je protiv naše države, njezinih saveznika ili višenacionalnih partnera.
do

neprijateljski ratni zarobljenik (enemy prisoner of war (EPW)) – Neprijateljska osoba uhvaćena tijekom operacija/djelovanja koje se provode u ratu ili tijekom operacija stabilnosti i potpore.

djelovati (engage) – U protuzračnoj obrani naredba kojom se zapovijeda ili ovlašćuju postrojbe i/ili oružni sustavi da otvore vatru na određeni cilj.

boj (engagement) – Mali taktički sukob, obično između suprotstavljenih manevarskih snaga. (*Vidi bitka i pohod.*)

područje boja (engagement area - EA) - Područje uzduž neprijateljskog prilaza gdje zapovjednik namjerava zaustaviti i uništiti neprijateljsku snagu masovnom vatrom svih raspoloživih oružja. Veličina i oblik područja boja određuju se na temelju relativne preglednosti područja s vatrenih položaja i najvećeg domašaja oružja na položajima. Podređenima se obično dodjeljuju vatreni sektori kako bi se spriječilo bratoubojstvo.

kriterij za otpočinjanje boja (engagement criteria) – One okolnosti koje dopuštaju otpočinjanje boja s neprijateljem bez izričite zapovijedi da se to napravi. Primjeri su točka ili crta na zemljištu koju neprijatelj prelazi, određeni događaj ili akcija koju neprijatelj provodi. (*Vidi područje boja i točka odlučivanja.*)

prioriteti djelovanja (engagement priorities) – Redoslijed napadaja na ciljeve po redu važnosti dodijeljenih određenim oružnim sustavima za olakšanje uništenja neprijateljskih vozila koja se očekuju u neprijateljskom oklopnom poretku. Prioriteti djelovanja dodjeljuju se na temelju vrste ili razine ugroze na različitim daljinama gađanja kako bi se najbolje poklopile sposobnosti oružnih sustava s neprijateljskim slabostima.

inženjerijska regulativna točka (engineer regulating point – ERP) – Nadzorna točka na kojoj se provjerava i osigurava da vozila ne prelaze mogućnosti sredstava za prijelaz rijeke i na kojoj se vozačima daju završne upute i informacije o posebnim postupcima na mjestu prijelaza, kao što su brzina i razmak između vozila.

inženjerijska radna crta (engineer working line) – Usklađena granica ili fazna crta koja služi za podjelu operativnog područja kako bi se pokazalo gdje određene inženjerijske postrojbe imaju temeljnu odgovornost za inženjerijske radove. Može se rabiti na razini divizije za razlikovanje sektora u kojem rade divizijska inženjerijska sredstva i sektora u kojem rade korpusne inženjerijske postrojbe opće potpore.

obuhvat (envelopment) - Navalni manevar u kojem glavne napadajne snage prolaze oko neprijateljskih temeljnih obrambenih položaja ili preko njih (vertikalni manevar) kako bi osigurali ciljeve (objekte) u neprijateljskoj pozadini. To je jedan od pet izbora navalnog manevra. Zapovjednik mora pronaći ili stvoriti neprijateljski bok koji se može napasti prolazeći s jedne ili s obje strane neprijateljske snage koristeći svoju jakost protiv neprijateljske slabosti. (*Vidi dvostruki obuhvat, izbori manevra, napadaj, navalne operacije/djelovanja, obilazak i snaga za okruženje.*)

ekološko područje interesa (environmental area of interest) – Ekološki osjetljivo područje koje se može činiti vrijednim specijalne brige zbog njegove jedinstvene i važne kakvoće u odnosu na susjedna područja (na primjer, jedina šuma unutar velike regije) ili važnosti svoje prirodne ekološke funkcije (na primjer, obitavalište ugroženih vrsta). Ekološko područje interesa uključuje umjetne objekte kao što su brane i vodna postrojenja.

temeljno ekološko okoliša (environmental base line survey) – Prosudba ili studija provedena o području interesa (vlasništva) kako bi se utvrdilo stanje okoliša (vlasništva) prije dolaska i uporabe od oružanih snaga. Rabi se za određivanje utjecaja snaga na okoliš (vlasništvo) i stupnja ekološke obnove kojeg treba provesti prije vraćanja vlasništva po odlasku snaga iz područja.

zaštita okoliša (environmental protection) – Primjena ljudske domišljatosti i izvora uporabom znanosti i inženjeringa kako se to traži ekološkim zakonima, propisima i politikama za zaštitu prirodnog okoliša.

razina zaštite okoliša (environmental protection level) – Različiti stupanj zaštite okoliša koji se razumno može pružen tijekom bilo kojeg vremena ratovanja ili borbenih uvjeta, uz poštovanje apsolutnog zahtjeva da uzimanje izvora od zadaće za zaštitu okoliša ne smije znatnije utjecati na zadaću, osoblje, domaće pučanstvo ili prognanike.

ekološko izviđanje (environmental reconnaissance) – Sustavno izviđanje, motrenje i bilježenje podataka o mjestu ili području vizualno ili fizičkim sredstvima, što je izravno povezano s postojećim ekološkim uvjetima, te određivanje područja koja

su ekološki osjetljiva ili od relativne ekološke brige, u svrhu informiranja i donošenja odluka.

pratnja (escort) – 1. Borbena postrojba dodijeljena za pratnju nekoj drugoj postrojbi ili konvoju. 2. Zrakoplov koji je dodijeljen za zaštitu drugog zrakoplova tijekom njegove zadaće. 3. Naoružana straža koja prati konvoj, vlak, zatvorenike i drugo. 4. Naoružana straža koja prati osobe kao izraz počasti. 5. Pripadnik oružanih snaga dodijeljen za pratnju, pomoć i vođenje pojedinca ili skupine.

važni dijelovi informacija o vlastitim snagama (essential elements of friendly information - EEFI) – 1. Ključna pitanja koja bi si postavio neprijatelj o određenim namjerama, sposobnostima i aktivnostima naših snaga kako bi dobio odgovore važne za njegovu operativnu učinkovitost. 2. Krična gledišta naše operacije/djelovanja koja bi, ako bi ih neprijatelj znao ugrozila, vodila neuspjehu ili ograničila uspjeh operacije/djelovanja, te zato moraju biti zaštićena od neprijateljskog otkrivanja. (*Vidi zapovjednikovi zahtjevi za kritičnim informacijama.*)

važni dijelovi informacija (essential elements of information - EEI) – Kritični dijelovi informacija o neprijatelju i okruženju koje zapovjednik treba u određeno vrijeme kako bi ih usporedio s ostalim informacijama i obavještajnim podatcima kao pomoć u donošenju logične odluke. (*Vidi zapovjednikovi zahtjevi za kritičnim informacijama.*)

izvlačenje/evakuacija (evacuation) - 1. Proces premještanja ranjene, ozlijeđene ili bolesne osobe u objekte za medicinsku obradu i pomoć i/ili između njih. 2. Funkcija logističke potpore koja uključuje sklanjanje vozila, stvari i sredstava za popravak te žrtava, ratnih zarobljenika i drugih osoba s prednjih točaka prikupljanja uzduž glavnog puta opskrbe prema unazad, obično prema višoj postrojbi, točki razmjene ili objektu. 3. Sklanjanje osoba, životinja ili stvari iz danog područja. 4. Zapovijedeni ili odobreni odlazak neboraca iz određenog područja zbog izvanrednih okolnosti u tom području, a jednako se odnosi na odlazak članova obitelji civilnih i vojnih osoba. (*Vidi medicinska evakuacija i točka prikupljanja.*)

izbjegavanje zarobljavanja i bijeg (evasion and escape - E&E) - Postupci i djelovanja koji se poduzimaju do trenutka kada se vojno osoblje i drugi odabrani pojedinci mogu pojaviti s neprijateljskog teritorija u područja pod nadzorom naših snaga. (*Vidi održanje, izbjegavanje zarobljavanja, otpor i bijeg.*)

model događanja (event template) - Model prema kojem se može zabilježiti i uspoređivati neprijateljska aktivnost. Predstavlja slijedni prikaz događaja u odnosu na prostor i vrijeme na bojištu koji pokazuju sposobnost neprijatelja da usvoji određenu inačicu djelovanja. Model događanja je vodič za planiranje prikupljanja obavještajnih informacija te za planiranje izviđanja i motrenja. (*Vidi doktrinarni model, imenovana područja interesa, model odlučivanja i situacijski model.*)

provedbena matrica (execution matrix) – Grafički i redoslijedni prikaz kritičnih zadaća i odgovornih postrojbi po fazama taktičkog djelovanja, a služi kao stožerna alatka.

vježba (exercise) – Vojni manevar ili simulirana ratna operacija/djelovanje koja uključuje planiranje, pripremu i provedbu. Provodi se za obuku i ocjenjivanje postrojbi, skupina, posada i pojedinaca. Može biti kombinirana, združena ili granaska, ovisno o sudionicama. (*Vidi manevar i vježba na zapovjednom mjestu.*)

izvlačenje iz neprijateljskog područja (exfiltration) - Sklanjanje osoblja ili postrojbi iz područja pod neprijateljskim nadzorom kradomice, obmanom ili iznenađenjem.

ekspedicijska snaga (expeditionary force) – Oružana snaga organizirana za ostvarenje određenog cilja u stranoj državi. (*Vidi združene namjenski organizirane snage.*)

iskorištavanje (exploitation) – **1.** Iskoristiti potpunu prednost uspjeha u bitci i slijediti početne dobitke. **2.** Iskoristiti potpunu prednost bilo koje informacije za taktičke, operativne i strateške svrhe. **3.** Napadajna operacija/djelovanje koja obično slijedi nakon uspješnog napadaja kako bi se iskoristila prednost nad oslabljenom ili uništenom neprijateljskom obranom kako bi se spriječilo njezino obnavljanje i neprijateljsko povlačenje te osigurali duboki ciljevi. (*Vidi gonidba i napadaj.*)

izlaganje (exposure) – Frekvencija i vrijeme izloženosti zračenju.

doza izlaganja (exposure rate) – Doza izlaganja u danj točki je mjera zračenja u odnosu na njezinu sposobnost da proizvede ionizaciju. Jedinica doze izlaganje je rendgen. (*Vidi absorbirana doza i veličina doze.*)

vanjski teret (external load) – Osoba, dio opreme ili paleta koja se prevozi tako da visi izvan helikoptera pomoću teretne kuke(kuka) ili vanjske dizalice.

zona izbacivanja (extraction zone) – Određena zona iskakanja/izbacivanja koja se rabi za opskrbu sredstava ili opreme pomoću tehnike izbacivanja iz zrakoplova koji leti vrlo blizu površine zemlje.

F

imitator (faker) – Naš zrakoplov koji simulira neprijateljski zrakoplov u vježbi protuzračne obrane.

radioaktivne oborine (fallout) - Radioaktivne čestice nastale nuklearnom eksplozijom koje padaju iz atomskog oblaka u obliku uglavnom određenom čimbenicima vjetra. (*Vidi i doza zračenja, opasno područje niz vjetar, primljena doza zračenja i stanje ozračenosti.*)

obitelj raspršenih mina (family of scatterable mine – FASCAM) – Grupiranje streljiva koje izbacuje raspršene mine pomoću topništva, helikoptera, zrakoplova i zemaljskih lansera. Postoje protupješačke i protutankovske mine. Američke raspršene mine se samouništavaju u određeno vrijeme. Vremena samouništavanja ovise o vrsti streljiva. (*Vidi minsko polje i raspršene mine.*)

svežanj (fascine) – Veliki cilindrični snop, obično od pruća, drvenih kolaca, plastičnih ili metalnih cijevi, koji je lagano povezan i baca se u jarkove ili rupe radi lakšeg prijelaza.

lažni napadaj (feint) – Vrsta napadaja koja se rabi za zavaravanje sa svrhom odvlačenja neprijateljske pozornosti od područja glavnog napadaja. Time se neprijatelj potiče na pokretanje svoje pričuve ili premještanje svoje vatrene potpore kao odgovora na lažni napadaj. Lažni napadaji trebaju izgledati kao stvarni napadaji pa je stoga potreban određeni dodir s neprijateljem. Obično je to ograničeni napadaj veličine

od prepada do pomoćnog napadaja. (*Vidi i demonstracija, napadaj, pokazivanje, varka i zavaravanje.*)

vježba na zemljištu (field exercise) – Vježba koja se provodi na zemljištu pod simuliranim ratnim uvjetima u kojoj su postrojbe i oružje jedne strane stvarno nazočne, dok druga strana može biti zamišljena ili prikazana samo u obrisima. (*Vidi vježba na zapovjednom mjestu.*)

vatreno polje (field of fire) - Područje koje oružje ili skupina oružja može djelotvorno pokrivati vatrom s danog položaja. (*Vidi borbeni položaj, mrtvi prostor i obavještajna priprema bojišnice.*)

poljske utvrde (field fortifications) – Utvrđeni vatreni položaj ili sklonište privremene naravi koji postrojbe mogu izgraditi razumnom lakoćom s najmanjim potrebnim inženjerskim nadzorom i najmanjom potrebnom uporabom inženjerskih strojeva i sredstava. (*Vidi borbeni položaj, uporišna točka i utvrđeni vatreni položaj.*)

poljske usluge (field services) – Važne usluge za poboljšanje kakvoće života vojnika tijekom operacija/djelovanja. Obuhvaćaju pripremu hrane, pročišćavanje vode, pogrebne usluge, pranje vojnika i odjeće te popravak odjeće.

poljske komore (field trains) – Logistički dio postrojbe na razini satnije, bojne i brigade od kojeg se ne traži izravan odgovor za logističkom potporom. Na razini satnije će se u komori obično nalaziti timovi za opskrbu i prehranu. Poljske komore na razini bojne mogu uključivati timove za prehranu, dio desetine za opskrbu iz voda za potporu, tim za održavanje kao i dodatno streljivo, benzin, naftu i maziva koje se ne nalazi naprijed u borbenim komorama. Obično se nalaze smještene u području logističke potpore brigade. (*Vidi borbene komore i komore postrojbe.*)

zapovjedno mjesto poljske komore (field trains command post – FTCP) – Na razini bojne mjesto odakle zapovjednik zapovjedne satnije nadzire djelovanja poljske komore.

časnik za vezu s borbenim zrakoplovstvom (fighter liaison officer - FLO) - Član taktičke skupine za zrakoplovni nadzor. Odgovoran je zrakoplovnom časniku za vezu korpusa (zbornog područja) i pruža posebno znanje i iskustvo o uporabi borbenih zrakoplova.

krajnja crta usklađivanja (final coordination line - FCL) - Crta u blizini neprijateljskog položaja koja se rabi za usklađivanje prekida i prijenosa podupirućih vatri s krajnjim razmještajem manevarskih dijelova postrojbe. Mora biti prepoznatljiva na zemljištu. Ona nije mjera za usklađivanje vatrene potpore. (*Vidi nasrtaj.*)

krajnja zaštitna vatra (final protective fire - FPF) - Izravno raspoloživa unaprijed planirana zavjesa izravne i neizravne vatre za blisku zaštitu naših položaja i objekata priječenjem neprijateljskog kretanja kroz obrambene crte ili područja. (*Vidi borbeni položaj, krajnja zaštitna crta i obrana.*)

krajnja zaštitna crta (final protective line - FPL) – Vatrene crta odabrana tamo gdje će neprijateljski napadaj biti zaustavljen unakrsnom vatrom svog raspoloživog oružja. (*Vidi krajnja zaštitna vatra, krajnja zaštitna vatra, mrtvi prostor, temeljni smjer vatre i vatreno polje.*)

vatra (fire) – **1.** Čin opaljenja iz oružja, lansiranja rakete ili aktiviranja eksploziva. **2.** Primiti učinke streljiva i eksploziva.

pali (fire) – Naredba za otvaranje vatre.

vatra i pokret (fire and movement) – Zamisao uporabe vatri iz svih izvora za gušenje, neutraliziranje ili uništavanje neprijatelja i taktičko kretanje borbenih snaga u odnosu na neprijatelja. (*Vidi poredak, potpora vatrom i tehnika kretanja.*)

vatrena osnovica (fire base) – **1.** Područje koje se rabi tijekom djelovanja zračnog desanta iz kojeg se postrojba kreće helikopterom i podupire glavni napor zračnog desanta izravnim i neizravnim vatrama. **2.** Područje na neprijateljskom ili pobunjeničkom teritoriju koje pruža kružnu obranu i koje podupire borbene ophodnje ili veća djelovanja sa snagama i sredstvima za borbenu potporu i logističku potporu. (*Vidi potpora vatrom.*)

vatrena naredba (fire command) – Poseban redoslijed informacija koji ovlaštena osoba (na primjer, zapovjednik vozila ili središte za upravljanje vatrom) daje posadi za početak provedbe redoslijeda akcija i pruža izravne upute za odabir vrste streljiva, ciljanje i gađanje cilja. Svaki dio naredbe traži odgovor člana posade kako bi se osiguralo ispravno ciljanje i gađanje. Nakon početne vatrene naredbe mogu se rabiti sljedeće vatrene naredbe istim redoslijedom za prilagođavanje točke gađanja i osiguranje šeljenih učinaka na cilju.

središte za upravljanje vatrom (fire direction center – FDC) – Onaj dio zapovjednog mjesta koji se sastoji od topničkog osoblja i osoblja i opreme veze pomoću koga zapovjednik provodi upravljanje vatrom i/ili nadzor vatre. Središte za upravljanje vatrom prima obavještajne podatke o ciljevima i zahtjeve za vatrom te ih pretvara u odgovarajuće upravljanje vatrom. Pruža pravodoban i djelotvoran taktički i tehnički vatrene nadzor u potpori tekućih operacija/djelovanja.

vatra za učinak (fire for effect) – **1.** Vatra koja se otvara nakon što je glavna točka udara ili eksplozije unutar željene udaljenosti od cilja ili od točke prilagođavanja vatre. **2.** Pojam u pozivu za vatrom koji ukazuje da smo zadovoljni s prilagođavanjem vatre te se sada želi vatra za ostavljanje učinaka na cilju. **3.** Ona količina vatre po cilju za postizanje željenog učinka. (*Vidi gušenje, krajnja zaštitna vatra, neutralizirati, uništiti i vatrena zadaća.*)

vatrena zadaća (fire mission) – **1.** Određena zadaća dana postrojbi za vatrene postrojbu kao konačan plan. **2.** Naredba koja se rabi za uzbuđivanje područja oružja (bitnice) i koja ukazuje da poruka koja slijedi je poziv za vatrom. (*Vidi element za vatrene potporu, poziv za vatrom i prekid punjenja.*)

plan vatre (fire plan) – Taktički plan za usklađenu uporabu oružja u postrojbi.

vatrena moć (firepower) – Potencijalna sposobnost (produkt) svih oružja i napadajnih sustava dostupnih zapovjedniku snage. (*Vidi borbena moć i plan vatre.*)

vatre (fires) – Ispaljenje svih vrsta streljiva sredstvima za izravnu i neizravnu vatru čime se pridonosi uništenju, neutraliziranju ili gušenju neprijatelja, olakšava se taktičko kretanje i postiže odlučujući utjecaj na ciljeve.

vatrena potpora (fire support) – Skupna i usklađena integracija i sinkronizacija vatri i učinaka naoružanih zrakoplova, kopnenih i pomorskih sustava za neizravnu vatru i sustava za elektroničko ratovanje koji izravno podupiru borbene snage protiv kopnenih ciljeva radi zadržavanja, uništenja, skretanja, oštećivanja i ograničavanja djelovanja neprijateljskih snaga, borbenih postroja i objekata kako bi se postigli operativni i taktički ciljevi. (*Vidi plan vatrene potpore i združeni rodovi.*)

mornaričko područje vatrene potpore (fire support area) – Morsko područje u kojem se može zaustaviti ili krstariti brod prilikom otvaranja vatre u potpori kopnenih snaga. (*Vidi mornarička topnička potpora i mornarički položaj za vatrenu potporu.*)

mjera usklađivanja vatrene potpore (fire support coordinating measure) – Mjera koju određuju zapovjednici kopnenih ili pomorsko-desantnih snaga za olakšavanje brzog djelovanja po ciljevima uz istodobnu zaštitu vlastitih snaga. Određuje se u uskoj koordinaciji sa zrakoplovnim zapovjednikom. (*Vidi usklađivanje vatrene potpore.*)

usklađivanje vatrene potpore (fire support coordination) – Planiranje i provedba vatri tako da su svi ciljevi odgovarajuće pokriveni s odgovarajućim oružjem ili skupinom oružja. (*Vidi mjera usklađivanja vatrene potpore.*)

crta usklađivanja vatrene potpore (fire support coordination line - FSCL) - Crta koju određuje odgovarajući zapovjednik kopnenih ili pomorsko-desantnih snaga za osiguranje usklađivanja vatre koja nije pod njegovim nadzorom, a može utjecati na tekuća taktička djelovanja. Crta se rabi za usklađivanje vatri zračnih, kopnenih ili pomorskih oružnih sustava uporabom bilo koje vrste streljiva protiv površinskih ciljeva. Ona treba slijediti dobro određene zemljišne oblike. Određivanje crte treba biti usklađeno s odgovarajućim zapovjednikom taktičkih zračnih snaga i s drugim elementima potpore. Elementi potpore mogu napasti ciljeve ispred crte bez prethodnog usklađivanja sa zapovjednikom kopnenih ili pomorsko-desantnih snaga, uz uvjet da napad neće stvoriti štetne učinke na crti ili iza nje. Napadaji na površinske ciljeve iza crte moraju se usklađivati s odgovarajućim zapovjednikom kopnenih snaga. Ta crta nije granica; sinkronizacija djelovanja/operacija s obje strane crte u odgovornosti je zapovjednika koji je crtu uspostavio. Snage koje napadaju ciljeve ispred crte moraju upoznati sve zapovjednike na koje te vatre utječu kako bi se moglo provesti potrebno usklađivanje i spriječilo bratoubojstvo. (*Vidi crta vatrene usklađivanja, granica i mjera usklađivanja vatrene potpore.*)

element za vatrenu potporu (fire support element - FSE) - Funkcionalni dio taktičkog operativnog središta koji pruža centralizirano određivanje ciljeva, usklađivanje i integraciju vatri ostvarenih na površinske ciljeve sredstvima vatrene potpore koja su pod nadzorom snage ili joj pružaju potporu. Ovaj se element popunjava osobljem iz zapovjedništva topničke postrojbe ili iz dijela stožera za poljsko topništvo te predstavnika drugih sredstava vatrene potpore. (*Vidi mjera usklađivanja vatrene potpore i plan vatrene potpore.*)

plan vatrene potpore (fire support plan) - Plan kako će se neizravne vatre i otkrivanje i praćenja ciljeva rabiti u potpori djelovanja/operacije. Treba uključivati dio za svako uključeno sredstvo vatrene potpore. (*Vidi liste ciljeva, operativna zapovijed, popis ciljeva, protuvatra, usklađivanje vatrene potpore i vatrena potpora.*)

mornarički položaj za vatrenu potporu (fire support station – FSS) – Određeni položaj na moru s kojega brod mora otvarati vatru u potpori kopnenih snaga. To je vrlo restriktivna mjera i stavlja brod u veliku opasnost. (*Vidi mornarička topnička potpora i mornaričko područje vatrene potpore.*)

tim za vatrenu potporu (fire support team - FIST) - U djelovanjima/operacijama vatrene potpore tim koji se sastoji od voditelja tima (poručnik zemaljskog topništva) i potrebnog dodatnog osoblja i opreme za planiranje, traženje, usklađivanje i upravljanje naporima vatrene potpore za postrojbe veličine satnije. (*Vidi element za vatrenu potporu.*)

točka izvješćivanja o prvom odredištu (first destination reporting point - FDRP) – Točka na kojoj se nalazi tim za uređivanje prometa ili vojna policija koji skreću vozača i teret prema pomoćnom primatelju tereta ili prema novom odredištu.

vezati (fix) – **1.** Taktička zadaća kojom se sprječava neprijatelj u pokretanju bilo kojeg dijela svojih snaga s određenog položaja i/ili za određeno vremensko razdoblje držeći ih ili opkoljavajući kako bi spriječili njihovo povlačenje za uporabu na nekom drugom mjestu. **2.** Učinak taktičkih zapreka koji integrira planiranje vatri i zapreke za usporavanje napadača u određenom području – obično u području boja. (*Vidi blokirati, narušiti, pružiti potporu vatrom, skrenuti i zaustaviti.*)

bočno osiguranje (flank guard) – Sigurnosni element koji djeluje na boku postrojbe koja se kreće ili stoji kako bi je zaštitio od neprijateljskog motrenja, izravne vatre ili iznenadnog napadaja. (*Vidi sigurnosne operacije/djelovanja.*)

zaslijepljenost uslijed bljeska (flash blindness) – Slabljenje vida zbog intenzivnog bljeska svjetla. Uključuje privremeni ili trajni gubitak vidnih funkcija i može biti povezana s opekotinama mrežnice. Zasljepljenost od nuklearne eksplozije tijekom dana traje dvije minute za osoblje koje je okrenuto izravno prema eksploziji ili refleksnoj površini. Noću zasljepljenost zahvaća gotovo sve osobe koje se nalaze u tom području. Jakim osvjetljavanjem može se izazvati sličan učinak kod nekih optičkih sredstava. (*Vidi ratovanje usmjerenom energijom i zasljepljenost.*)

letni koridor (flight corridor) – Ograničeni zračni smjer određen za let vlastitih zrakoplova, a uspostavlja se kako vlastite snage ne bi otvarale vatru po vlastitim zrakoplovima. Rabi se za rješavanje nesporazuma između topničkih vatrenih položaja i zračnog prometa. (*Vidi nadzorna komunikacijska točka, zračna nadzorna točka i zračni koridor.*)

operativno središte letenja (flight operations center - FOC) – Element taktičkog sustava uređivanja zračnog prometa u kopnenoj vojsci koji provodi zadaće održavanja veze sa zrakoplovima, razdvajanje zrakolova u uvjetima letenja pomoću instrumenata i identifikacije vlastitih zrakoplova za potrebe vlastitih protuzračnih postrojbi.

slijediti (follow) – Pojam koji se koristi za široko definiranje redosljeda kretanja uporabljenih ili neuporabljenih borbenih snaga, snaga za borbenu i logističku potporu u danoj borbenoj operaciji/djelovanju. Pojam označava taktičku zadaću za koju se moraju rabiti mjere nadzora manevra.

slijediti i preuzeti (follow and assume) – Zadaća u kojoj uporabljena snaga slijedi snagu koja vodi navalnu operaciju/djelovanje i spremna je nastaviti zadaću snage koju

slijedi kada ta snaga postane vezana, istrošena ili na drugi način nesposobna nastaviti dalje. Takva snaga nije pričuva, već je uporabljena za provedbu određenih zadaća. (*Vidi napadaj i navalne operacije/djelovanja.*)

slijediti i poduprijeti (follow and support) – Zadaća u kojoj uporabljena snaga slijedi i podupire provedbu zadaće snage koja provodi navalnu operaciju/djelovanje. Takva snaga nije pričuva, već je uporabljena za provedbu nekih ili svih navedenih zadaća: uništiti običene neprijateljske postrojbe; zamijeniti svaku snagu za izravni pritisak ili snagu za okruženje koja je zastala da bi uništila neprijatelja; blokirati kretanje neprijateljskih pojačanja; osigurati komunikacijske linije; čuvati zarobljenike, ključna područja i objekte; osigurati ključno zemljište te nadzirati izbjeglice. (*Vidi gonidba, iskorištavanje, snaga za izravni pritisak i snaga za okruženje.*)

prateći postroj (follow-up echelon) - Snage koje se kreću ka području cilja zrakom ili kopnom nakon nasrtajnog postroja padobransko-desantne, helikoptersko-desantne ili pomorsko-desantne operacije/djelovanja kako bi održale obranu i kako bi provele navalne operacije/djelovanja kao dio većih snaga nakon povezivanja. Obično, uključuje prateće dijelove postrojbe za održavanje, dijelove zapovjedništva i dijelove postrojbe za opskrbu. (*Vidi nasrtajni postroj, pozadinski postroj i zračni desant.*)

projekcija snaga (force projection) – Kretanje vojnih snaga s prostora matične države ili zemljopisnog područja/ratišta kao odgovor na zahtjeve rata ili operacija stabilnosti i potpore u nekoj drugoj državi. Operacije/djelovanja projekcije snaga protežu se od mobilizacije i razvoja snaga do ponovnog povratka snaga u matičnu državu ili zemljopisno područje/ratište i do demobilizacije. Projekcija snaga obuhvaća sljedećih osam faza: mobilizacija, predrazvojne aktivnosti, razvoj, operacije ulaza u određenu državu, borbene operacije/djelovanja, svršetak rata i operacije/djelovanja nakon sukoba, povratak i rekonstitucija snaga te demobilizacija.

zaštita snaga (force protection) – **1.** Sigurnosni program oblikovan za zaštitu vojnika, civilnih djelatnika, članova obitelji, objekata i opreme na svim mjestima i u svim stanjima, koji se provodi planiranom i integriranom primjenom borbe protiv terorizma, fizičke sigurnosti, sigurnosti operacija/djelovanja, usluga osobne zaštite uz potporu obavještajnih, protuobavještajnih i drugih sigurnosnih programa. **2.** Jedan od četiri temeljna elementa koji se kombiniraju za stvaranje borbene moći. Zaštitom snaga čuva se borbeni potencijal snage. Četiri sastavnice zaštite snaga su: operativna sigurnost i operacije/djelovanja zavaravanja; zdravlje i moral vojnika; sigurnost te izbjegavanje bratoubojstva. (*Vidi mirovne operacije.*)

gaz (ford) - Plitki dio vode koji se može prijeći bez izradbe mostova, uporabe čamaca ili splavi. To je položaj na vodenoj zapreci gdje fizičke značajke struje, dna i prilaza omogućavaju prijelaz osoblja, vozila te druge opreme tako da su kotači ili gusjenice neprekidno u dodiru s dnom zapreke. (*Vidi izviđanje, međuprostor i prijelaz rijeke.*)

strana unutarnja obrana (foreign internal defense – FID) – Sudjelovanje civilnih i vojnih ustanova jedne vlade u bilo kojem akcijskom programu druge vlade za oslobađanje i zaštitu društva od subverzije, bezakonja i pobune. (*Vidi unutarnja obrana i razvoj.*)

poredak (formation) – 1. Uređeni raspored ljudi i/ili vozila za određenu svrhu. **2.** Uređeni raspored dvaju ili više brodova, postrojbi ili zrakoplova koji se zajedno kreću pod jednim zapovjednikom. Vrste poredaka su četvrtasti, klinasti, kolonski, linijski, postrojni, (lijevi ili desni), romboidni i V-poredak. (*Vidi klinasti poredak, kolonski poredak, linijski poredak, postrojni poredak, romboidni poredak, tehnika kretanja i V-poredak.*)

oblik taktičkih operacija/djelovanja (form of tactical operations) – Posebna taktička aktivnost s jedinstvenim skupom doktrinarnih značajki, kao što je kretanje za uspostavljanje dodira ili obrana područja. (*Vidi izbori manevra, taktička zadaća i vrsta operacije/djelovanja.*)

prednje područje (forward area) – Mjesto blizu neprijatelja ili neprijateljske snage ili osobe.

prednja točka za naoružavanje i popunu gorivom (forward arming and refueling point - FARP) - Privremeni objekt kojeg organizira, oprema i razmješta zapovjednik helikopterske postrojbe, a normalno se nalazi u području glavne bitke bliže području operacija/djelovanja nego području logističke potpore zrakoplovne postrojbe. Daje gorivo i streljivo potrebno za djelovanje helikopterskih manevarskih postrojbi u borbi. Omogućuje borbenim helikopterima brzu istodobnu opskrbu gorivom i streljivom.

prednje očekujuće područje/područje prikupljanja (forward assembly area – FAA) – Privremeno područje gdje se helikopterske postrojbe iz zrakoplovstva kopnene vojske prikupljanju i pripremaju za zadaće. To je područje koje je ispred područja prikupljanja helikopterske brigade i uzletišta, ali ne toliko naprijed kao napadajni položaj. Helikopteri mogu u prednjem očekujućem području/području prikupljanja ostati dulje ili kraće vrijeme, ovisno o elementima zadaće, neprijatelja, zemljišta, vlastitih snaga i vremena.

prednja granica (forward boundary) – Krajnja granica u smjeru neprijatelja do koje određena postrojba ima odgovornost. Ona je do te granice odgovorna za duboke operacije/djelovanja. Sljedeće je više zapovjedništvo odgovorno za usklađivanje dubokih operacija/djelovanja iza te granice. U navalnim operacijama/djelovanjima može se premješati s jedne fazne crte na drugu, ovisno o stanju na bojištu.

prednja obrana (forward defense) – Izbor obrambenog manevra u kojem je glavnina borbene moći postrojbe uporabljena linearno uzduž ili u blizini prednje granice područja bitke. Sigurnosne, izvidničke i protuizvidničke snage raspoređene su i djeluju ispred prednje granice područja bitke. Cilj ovoga izbora manevra je uništiti neprijatelja u blizini prednje granice područja bitke. Protunapadaji ispred obrambenih snaga kritični su za ovaj izbor manevra. Kružna obrana vrsta je prednje obrane. (*Vidi izbori manevra i obrambene operacije/djelovanja.*)

prednji kraj područja bitke (forward edge of the battle area - FEBA) - Najistaknutija granica niza područja u kojima djeluju kopnene borbene postrojbe, isključujući područja u kojima djeluju snage za pokrivanje i snage za prikrivanje. Određuje se za usklađivanje vatrene potpore, raspoređivanje snaga i za manevar postrojbi. (*Vidi i područje glavne bitke.*)

prednja crta naših snaga (forward line of own troops - FLOT) - Crta koja naznačuje najistaknutije položaje naših snaga u bilo kojem vojnom djelovanju/operaciji u

određenom vremenu. Obično pokazuje prednje položaje snaga za pokrivanje i snaga za prikriivanje. Prednja crta naših snaga može biti na prednjem kraju bojišta, ispred ili iza njega, zorno prikazujući nepravocrtost bojišta. Neprijateljska prednja crta pokazuje naistaknutije položaje neprijateljskih snaga. (*Vidi crta dodira.*)

prednja logistička baza (forward logistics base – FLB) – Područje koje se zaposjeli prednji logistički elementi bojne za potporu, skupine za potporu ili određenoga zapovjedništva kada ono dijeli svoje logitische snage i sredstva kako bi pružilo kritičnu potporu borbenim snagama. Ta baza može biti prvi korak u razvoju područja logističke potpore.

prednji logistički element (forward logistics element – FLE) – Višefunkcionalni prednji logistički element je namjenski organiziran logistički element za potporu brzopokretnih navalnih operacija/djelovanja, za potporu ranih faza operacija/djelovanja u izvanrednom stanju i za potporu postrojbi koje su zemljopisno odvojene od normalnih kanala potpore. Prednji logistički element djeluje izvan prednje logističke baze.

prednji motritelj (forward observer - FO) - Motritelj s prednjim postrojbama obučen za traženje i ispravku zemaljskih i brodskih topničkih vatri i slanje informacija s bojišta. Ako nema prednjeg zračnog kontrolora, prednji motritelj može nadzirati udare u bliskoj zračnoj potpori.

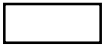
prednja operativna baza (forward operations base – FOB) – U specijalnim operacijama/djelovanjima, baza koja se obično nalazi na našem teritoriju ili na brodu, a uspostavlja se za proširenje zapovijedanja i nadzora ili komunikacija, ili za pružanje potpore u obuci i provedbi taktičkih djelovanja. Objekti mogu biti uspostavljeni za privremeno ili trajnije djelovanje, a mogu uključivati uzletišta, sidrište ili pristanište. Prednja operativna baza može biti mjesto zapovjedništva specijalnih snaga ili mjesto male postrojbe koju nadzire i/ili podupire glavna operativna baza. (*Vidi glavna operativna baza i istaknuta operativna baza.*)

prednje nazočne postrojbe (forward-presence units) – One snage djelatne i pričuvne sastavnice koje su određene ili se već nalaze raspoređene preko mora u određenim zemljopisnim područjima/ratištima.

prednji nagib (forward slope) – Bilo koji nagib koji se pruža prema neprijatelju.

dopunska zapovijed (fragmentary order - FRAGO) - Skraćeni oblik operativne zapovijedi koji se upućuje postrojbama zbog promjena u zadaćama i zbog obavješćivanja o promjenama taktičke situacije. Ona sadrži informacije koje su od trenutne važnosti za podređene. To je usmena ili pisana poruka koja daje kratke, određene i pravodobne upute bez gubitka jasnoće sadržaja. Izdaje se nakon operativne zapovijedi za njezinu promjenu ili prilagodbu, kao i za provedbu ogranka ili nastavka te operativne zapovijedi.

bratoubojstvo (fratricide) – Uporaba vlastitih oružja i streljiva s namjerom ubijanja neprijatelja ili uništavanja njegove opreme i objekata, koja dovodi do nepredviđene ili nenamjerne smrti, povrede ili oštećenja vlastitog osoblja, opreme ili objekata.

područje slobodnog otvaranja vatre (free fire area - FFA) - Određeno označeno područje po kojem bilo koji oružni sustav može gađati bez dodatnog usklađivanja sa zapovjedništvom koje ga je odredilo. Normalno ga određuje zapovjedništvo divizije ili više zapovjedništvo na prepoznatljivom zemljištu. (*Vidi pravila djelovanja i usklađivanje vatrene potpore.*)

prijateljski (friendly) – Može biti dio istih snaga, bez obzira jesu li savezničke, združene, koalicijske, partizanske ili višenacionalne.

vlastita vatra (friendly fire) – Kod izvješćivanja o žrtvama navod primjenjiv na osobe ubijene ili ranjene u akciji greškom ili slučajnim djelovanjem vlastitih snaga koje se aktivno bore s neprijateljem, a otvaraju vatru na neprijateljsku snagu ili na ono za što misle da je neprijateljska snaga. (*Vidi bratoubojstvo i žrtva.*)

zahtjevi za informacijama o vlastitim snagama (friendly force information requirement – FFIR) – Informacije koje zapovjednik i stožer trebaju o snagama raspoloživim za operaciju/djelovanje. Uključuju stanje osoblja, održavanja, opskrbe, streljiva i goriva, te iskustvo i sposobnosti vođenja zapovjednika. (*Vidi vizualizacija bojišta i zapovjednikovi zahtjevi za kritičnim informacijama.*)

fronta (front) - **1.** Postrani prostor kojeg posjeda određeni dio snage, a mjeri se od kraja jednog boka do kraja drugog boka. **2.** Smjer neprijatelja. **3.** Crta dodira dvije suprotstavljene snage. **4.** Kada nema borbenog stanja ili se ono ne predviđa, smjer prema kojem je okrenuta postrojba. (*Vidi prednja crta vlastitih snaga i prednji kraj područja bitke.*)

širina fronte (frontage) - Fronta plus razdaljina izvan bokova pokrivena motrenjem i vatrom postrojbe u borbi. (*Vidi fronta.*)

čelni napadaj (frontal attack) – Navalni manevar u kojem su glavne snage usmjerene prema čelnom dijelu neprijateljskih snaga koristeći se najizravnijim smjerovima prilaza. Normalno se koristi kada zapovjednik posjeduje nadmoćnu borbenu moć, a neprijateljski položaj pokazuje jasne nedostatke. (*Vidi navalne operacije/djelovanja i nasrtaj.*)

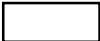
potpuno sposoban za zadaću (full mission capable – FMC) – Stanje borbenog sredstva ili pomagala za obuku koje pokazuje da ono može provoditi sve svoje zadaće.

potpuna mobilizacija (full mobilization) – *Vidi mobilizacija.*

zapovjedništvo i snage funkcionalne sastavnice (functional component command) – Zapovjedništvo i snage koje se obično sastoje od pripadnika dvaju ili više grana koje mogu biti uspostavljene u cjelokupnom nizu vojnih operacija za provedbu određenih operativnih zadaća koje mogu biti kratkotrajne ili se protegnuti na dugo razdoblje. (*Vidi zapovjedni odnosi.*)

G

GA (GA) – Znak za nervni otrov tabun.

meduprostor (gap) - 1. Svaki prekid ili pukotina u slijedu taktičkog rasporeda ili poretka širi od uspješnog domašaja pješačkog streljačkog oružja. 2. Dio minskog polja određene širine u kojem nema mina kako bi se našim snagama omogućio prolaz kroz minsko polje u taktičkom poretku. (*Vidi i traka.*)

GB (GB) – Znak za nervni otrov sarin.

GD (GD) – Znak za nervni otrov soman.

opća potpora (general support - GS) - Potpora koja se pruža postrojbi kao cjelini a ne samo nekom njezinom dijelu. (*Vidi izravna potpora i pojačavanje opće potpore.*)

topništvo za opću potporu (general support (GS) artillery) – 1. Topništvo koje ostvaruje vatru pod zapovijedanjem zapovjednika postrojbe kojoj ustrojbeno pripada ili je pridodano. Djeluje u potpori cjelokupnog djelovanja/operacije, a ne kao potpora određene postrojbe. 2. Taktička zadaća topništva. (*Vidi topništvo za izravnu potporu, pojačavanje i pojačavanje opće potpore.*)

pojačavanje opće potpore (general support-reinforcing - GSR) - Taktička zadaća topništva. Topništvo za pojačavanje opće potpore dobiva zadaću potpore cjelokupne snage i pruža vatre pojačavanja za drugu topničku postrojbu. (*Vidi izravna potpora, opća potpora i pojačavanje.*)

opći rat (general war) – Oružani sukob između glavnih sila u kojem se rabe svi izvori sukobljenih strana, a nacionalni opstanak je u opasnosti. (*Vidi operacije stabilnosti i potpore, neratne vojne operacije/djelovanja i sukob.*)

klica (germ) – Mikroorganizam, mikrob ili patogena bakterija koja uzrokuje bolest. Pojam uključuje bakterije, viruse i gljivice. (*Vidi dekontaminacija.*)

globalno informacijsko okruženje (global information environment – GIE) – Pojedinci, organizacije ili sustavi izvan sfere vojnoga nadzora koji prikupljaju, obrađuju i raspodjeljuju informacije nacionalnim ili međunarodnim publikama/korisnicima.

globalni sustav pozicioniranja (global positioning system – GPS) – Satelitski sustav rabljen za točno pozicioniranje i navigaciju.

grafički prikaz (graphic) – Rukom ili računalom stvorena slika ili znak koja predstavlja postrojbe, sredstva, vjerojatne ili stvarne neprijateljske postrojbe i mjesta, objekte, nadzorne mjere, itd. Pojam se odnosi na oblikovanje, izradbu i pripremu dvodimenzionalnih ili trodimenzionalnih vizualnih proizvoda.

obilježavanje grobova (graves registration) – Potprogram pogrebničkih poslova za pretraživanje bojišta, identifikaciju i privremeno ukapanje preminulih na privremena groblja, održavanje i skrb o mjestima ukapanja te čuvanje osobnog vlasništva preminulih.

sive liste (gray lists) – Liste koje identificiraju i lociraju osobe čija su naklonost i stavovi prema političkim i vojnim ciljevima države (u izvorniku SAD-a) nejasni. Pojedinci se mogu staviti na sive liste ako se zna da posjeduju informacije ili posebne vještine potrebne za oružane snage.

siva voda (gray water) – Svaka nepročišćena voda koja je nepitka jer se rabila na aneki način (na primjer, voda iz slivnika, kada, tuševa ili voda u kojoj se pralo rublje.)

položena vatra (grazing fire) - Vatra koja je otprilike usporedna s razinom zemlje gdje se središte vatrenog stošca ne diže na visinu veću od 1 metra iznad razine zemlje. (*Vidi izravna vatra, krajnja zaštitna crta i mrtvi prostor.*)

srednje vrijeme po Greenwichu (Greenwich Mean Time – GMT (ZULU)) – Srednje vrijeme mjereno na početnom meridijanu koji prolazi kroz Greenwich, Engleska. Rabi se kao temelj za računanje vremena u većini svijeta. (*Vidi univerzalno vrijeme i ZULU vrijeme.*)

siva propaganda (grey propaganda) – Propaganda koja ne otkriva identitet izvora.

mrežni azimut (grid azimuth) – Kut smjera u odnosu na mrežni sjever. Razlikuje se od pravog azimuta po veličini mrežnog približavanja/konvergencije. (*Vidi azimut.*)

mrežno približavanje (konvergencija) (grid convergence) – Vodoravni kut mjesta između pravog sjevera i mrežnog sjevera. Ono je proporcionalno razlici zemljopisne dužine između mjesta i srednjeg meridijana. (*Vidi magnetski azimut i mrežni azimut.*)

mrežne koordinate (grid coordinates) - Istočne i sjeverne vrijednosti (mreže) koje određuju mjesto točke u odnosu na mrežu. Koordinate se obično izražavaju prema najbližem stotom, desetom i jednom metru, gdje se istočne i sjeverne vrijednosti kombiniraju u jedan izraz. Primjeri: NK 329378 (najbližih 100 m); NK 32943785 (najbližih 10 m); ili NK 3294837853 (najbliži 1 m).

kopneni borbeni element (ground combat element – GCE) – Element marinske zračno-kopnene namjenski organizirane snage koji je namjenski organiziran za provedbu operacija/djelovanja na kopnu. Stvara se oko pješačke postrojbe i razlikuje se po veličini od pojačane pješačke bojne do jedne ili nekoliko pojačanih marinskih divizija. U sebe uključuje i odgovarajuće postrojbe za borbenu potporu i logističku potporu. Normalno se u sastavu marinske zračno-kopnene namjenski organizirane snage nalazi jedan kopneni borbeni element. (*Vidi marinska zračno-kopnena namjenski organizirana snaga.*)

taktički plan djelovanja desanta na kopnu (ground tactical plan) - Operativni plan djelovanja padobranskog ili helikopterskog desanta koji pokriva djelovanja u području cilja. (*Vidi plan slijetanja, plan prikupljanja postrojbi za desant i postrojavanje.*)

nulta točka (ground zero - GZ) - Točka na površini zemlje u središtu, okomito ispod ili iznad njega, planirane ili stvarne nuklearne eksplozije. (*Vidi željena nulta točka.*)

skupina (grupa) – 1. Elastična administrativna ili taktička postrojba koja se sastoji od dvije ili više bojni. Pojam se odnosi i na postrojbe za borbenu potporu i logističku potporu. **2.** Određeni broj brodova i/ili zrakoplova koji se dodjeljuje za određenu svrhu.

skupina ciljeva (group of targets) - Dva ili više ciljeva na koje se želi istodobno djelovati vatrom. Skupina ciljeva se označava kombinacijom slovo/broj ili kodnim imenom. (*Vidi plan vatre.*)

nervni otrovi G-niza (G-series nerve agents) – Skup organofosfatnih nervnih otrova koji sadrže fluorove i cijanidne spojeve (organofosfatni derivati fosforne kiseline). U nepromijenjenom stanju oni su bezbojne, hlapeće tekućine. (*Vidi GA, GB i GD.*)

zaštita naših položaja (guard) – **1.** Sigurnosni element čija je temeljna zadaća zaštititi glavninu tako što se bori da glavni da vremena za određene pripreme, istodobno motreći i izvješćujući glavninu o stanju. **2.** Oblik sigurnosnih operacija/djelovanja u kojem postrojbe koje ga provode imaju temeljnu zadaću zaštititi glavninu tako što se bore da glavni daju vremena za određene pripreme, istodobno motreći i izvješćujući glavninu o stanju, te sprječavajući neprijatelja da motri i otvara izravnu vatru na glavninu izviđanjem, napadajem, obranom i zadržavanjem. Zaštitna snaga normalno djeluje unutar domašaja oružja za izravnu vatru glavnine.

gerilsko ratovanje (guerrilla warfare) - Vojna i paravojna djelovanja/operacije koja se provode na neprijateljskom području koje pod nadzorom drže neredovite, pretežito domaće snage. (*Vidi nekonvencionalno ratovanje.*)

crta top-cilj (gun-target line) - Zamišljena ravna crta od topa do cilja. (*Vidi crta motritelj – cilj.*)

H

H (H) – Znak za Levinsteinov iperit, bojni otrov plikavac.

uobičajeno združivanje (habitual association) - Blizak i neprekidan odnos između elemenata potpore i borbenih postrojbi kojima pružaju potporu ili između borbenih postrojbi koje se često međusobno pridodaju kako bi se osiguralo međusobno razumijevanje operativnih postupaka i tehnika, te za povećanje cjelokupne sposobnosti brzog odgovora na stanje.

crta prijenosa odgovornosti (handover line) - Nadzorna mjera koja poželjno prati lako prepoznatljive zemljišne oblike, na kojoj se odgovornost za provedbu borbenih djelovanja/operacija prenosi s jedne snage na drugu. Crta prijenosa odgovornosti primjenjuje se ne samo kod borbenih, već i kod drugih funkcija, kao što su prijenos obavještajne odgovornosti, kod elektroničkoga ratovanja i informacijskoga ratovanja. Prijenos odgovornosti završen je kada zapovjednik koji prima odgovornost potvrdi primitak. (*Vidi fazna crta.*)

zastoj vatre (hang fire) – **1.** Neželjeno odgađanje funkcioniranja vatrenog sustava. **2.** Neželjeno odgađanje funkcioniranja upaljača kod streljiva.

vatra za uznemiravanje (harassing fire) – Vatra kojoj je svrha uznemiravati neprijateljske postrojbe kako bi se ograničilo njihovo kretanje i, prijetnjom gubitcima, smanjio njihov moral. (*Vidi vatra i vatrena potpora.*)

brzi napadaj (hasty attack) – **1.** U operacijama/djelovanjima na kopnu, napadaj čije se vrijeme pripreme zamjenjuje brzinom kako bi se iskoristila pružena prigoda. **2.** Navalno djelovanje za koje postrojba nije provela opsežne pripreme. Provodi se s izvorima s kojim se smjesta može raspolagati u cilju održavanja zamaha ili za iskorištavanje nepovoljnosti stanja u kome se nalazi neprijatelj. **3.** Ishod sraznoga boja - provodi se s raspoloživim snagama i s najmanjim potrebnim pripremama

kako bi se neprijatelj uništio prije nego što postane sposoban koncentrirati se ili uspostaviti obranu. (*Vidi kretanje za uspostavljanje dodira, napadaj, nasrtaj i pripremljeni napadaj.*)

brzi prijelaz (hasty crossing) – Prijelaz vodene zapreke u kojem se rabe priručna sredstva za prijelaz ili ona koja su odmah na raspolaganju, a provodi se bez zaustavljanja za pomnije pripreme. (*Vidi mostobran i pripremljeni prijelaz.*)

brza obrana (hasty defense) - Obrana koja se obično organizira kad smo u dodiru s neprijateljem ili kada je dodir neizbježan, a vrijeme za pripremu obrane je ograničeno. Znakovit je po poboljšanju prirodnih obrambenih položaja izradbom streljačkih zaklona, utvrđenih vatrenih položaja i zapreka. (*Vidi obrana, pripremljena obrana, utvrđeni vatreni položaj i zapreka.*)

brzo zadimljavanje (hasty smoke) – Uporaba dima znakovita po minimalnom planiranju i kratkotrajnosti za izravno suprotstavljanje neprijateljskoj akciji.

opasnost (hazard) – Svaki stvarni ili mogući uvjet koji može dovesti do povrede, bolesti ili smrti osoblja, oštećenja ili gubitka opreme ili vlasništva.

opasna tvar (hazardous material) – Svaka supstanca s kojom je povezana opasnost po ljudsko zdravlje. Kako bi se spriječio slučajno izlaganje ljudi opasnim tvarima, treba slijediti sigurnosne postupke u skladištenju, uporabi i prijevozu tih tvari. Opasne tvari su određene saveznim zakonom.

opasni otpad (hazardous waste) – Kruti otpad koji se nalazi na popisu saveznoga zakona ili pokazuje bilo koju od četiri opasne značajke – zapaljivost, korozivnost, sposobnost reakcije i toksičnost.

mjesto skupljanja opasnoga otpada (hazardous waste accumulation site) – Posebno određeno mjesto za privremeno skupljanje opasnoga otpada, gdje niti jedan kontejner ne smije ostati dulje od 90 dana. Mjesto i kontejneri moraju biti pravilno označeni, a primjenjuju se određeni sigurnosni postupci. Nema ograničenja o količini opasnoga otpada koja se može držati na mjestu.

sumaglica (dim) (haze (smoke)) – Mala koncentracija dima iznad vlastitih područja za ograničavanje neprijateljskog preciznog motrenja i otvaranja vatre. Dimna sumaglica nije dovoljno gusta da bi se narušile operacije/djelovanja vlastitih snaga.

HD (HD) - Znak za Levinsteinov destilirani iperit, bojni otrov plikavac.

visina eksplozije (height of burst - HOB) - Okomita razdaljina od površine zemlje ili cilja do točke eksplozije. (*Vidi nulta točka i željena nulta točka.*)

herbicid (herbicide) – Kemijski spoj koji uništava ili oštećuje biljke. Pojam uključuje defolijante, desikante (sredstva za sušenje), regulatore rasta biljaka i sterilizatore tla.)

riblja kost (herringbone) - Raspored vozila pod kutom ulijevo i udesno od smjera kretanja za uspostavljanje sigurnosti prigodom neplaniranog zaustavljanja.

sat-S (H-hour) - Određeni sat dana-D kada počinje određeno djelovanje/operacija. Može biti: početak neprijateljstava; sat kada počinje ili će početi provedba operativne zapovijedi (kao razlika u odnosu na sat kada je izdana zapovijed); ili sat kada se provodi određena faza djelovanja/operacije. Najviše zapovjedništvo koje usklađuje planiranje odredit će točno značenje sata-S unutar naprijed navedenog objašnjenja. Kada se provodi nekoliko djelovanja/operacija ili faza djelovanja/operacije u istom području na D-dan, te može doći do zabune glede uporabe istog sata početka, mogu se rabiti slova F, L, S, W i Y. Kada je to napravljeno, slova i njihovo značenje trebaju biti navedeni u planu ili zapovijedi. Sati koji prethode ili slijede sat-S označavaju se uporabom znaka + i – i arapskog broja iza slova S. Na primjer, S-3 je tri sata prije sata-S; S+7 je sedam sati nakon sata-S. Ako se navode drugi elementi osim sata, oni se moraju napisati riječima (kao što je H+30 minuta). (*Vidi dan-D.*)

skrovište (hide) - Smještaj vozila, pojedinca ili postrojbe tako da niti jedan njihov dio nije izložen motrenju ili izravnoj vatri. (*Vidi od kupole niže, od tijela niže, prirodni zaklon i zaklon.*)

vatra pod velikim kutom (high-angle fire) - **1.** Vatra ispaljena pod kutovima elevacije većim od elevacije koja odgovara najvećem dometu oružja i ispaljenom streljivu. **2.** Vatra čiji se domet smanjuje s povećanjem kuta elevacije. **3.** Vatra za čišćenje zapreke (kao što je brdo) što se ne može napraviti vatrom pod malim kutom, ili vatra za napadaj ciljeva na zadnjem nagibu zapreke koji se ne mogu napasti vatrom pod malim kutom ili izravnom vatrom.

nadzorna zona zračnoga prostora visoke gustoće (high density airspace control zone - HIDACZ) – Zračni prostor određen u planu nadzora zračnoga prostora ili zapovijedi za zračni nadzor u kojemu postoji koncentrirana uporaba velikog broja različitih oružja i korisnika zračnoga prostora. Ona ima definirane dimenzije koje se obično poklapaju s zemljišnim objektima ili navigacijskim pomagalima. Pristup zoni normalno nadzire zapovjednik manevarske postrojbe. (*Vidi usklađeni zračni prostor i zona ograničenih operacija/djelovanja.*)

visokoisplativi cilj (high payoff target - HPT) – Neprijateljski cilj čiji će gubitak pridonijeti uspjehu naše inačice djelovanja. (*Vidi visokovrijedni cilj.*)

visokovrijedni cilj (high value target - HVT) – Snage i sredstva koje neprijateljskom zapovjedniku trebaju za uspješan dovršetak određene inačice djelovanja. (*Vidi visokoisplativi cilj.*)

uređivanje cestovnog prometa (highway regulation) – Planiranje, izradba rasporeda i rješavanje problema u uporabi glavnih putova opskrbe i drugih putova kako bi se osigurao red, spriječilo zakršenje putova, proveli prioriteta u uporabi putova i olakšao nadzor kretanja. (*Vidi glavni put opskrbe, nadzor kretanja i pomoćni put opskrbe.*)

HL (HL) – Znak za bojni otrov plikavac koji se sastoji od mješavine iperita i luizita.

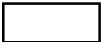
HN (HN) – Znak za nitrogenski (dušični) iperit, bojni otrov plikavac.

držati (hold) – **1.** Taktička zadaća za držanje položaja ili područja vojnim snagama. **2.** U napadaju, primijeniti dovoljan pritisak na neprijatelja da bi se spriječilo kretanje ili premještanje njegovih snaga. **3.** Kada se primjenjuje na zračni promet, držati

zrakoplov unutar određenog prostora ili mjesta koje je određene vizualnim ili drugim sredstvima sukladno uputama za nadzor zračnoga prometa. (*Vidi blokirati, vezati i zadržati.*)

zadržati vatru (hold fire) – U protuzračnoj obrani izvanredna naredba za prekid vatre. Rakete koje su već u letu treba, ako je tehnički moguće, skrenuti s cilja.

očekujuće područje (holding area) - **1.** Mjesto smješteno između područja prikupljanja ili između prednje točke za naoružavanje i popunu gorivom helikoptera i borbenih položaja koje borbeni helikopteri mogu posjesti za kratko vrijeme dok se provodi usklađivanje za kretanje prema borbenim položajima. Treba pružati dobar zaklon i prikrivanje te područje za lebdjenje ili spuštanje helikoptera. **2.** Najbliži zaklonjeni i prikriveni položaj zoni ukrcaja ili mjestu prijelaza rijeke gdje se nalaze postrojbe do vremena kretanja naprijed. **3.** Područja koja snage rabe tijekom prekida prometa ili razvoja od zrakoplovne ili pomorske ukrcajne luke.

crta obrane područja prijelaza (holding line) - Kod prijelaza rijeke pri povlačenju, vanjska granica područja između neprijatelja i vodene zapreke koja onemogućuje izravne i promatrane neizravne vatre u područje prijelaza. (*Vidi crta mostobrana.*)

bolnica (hospital) – Medicinski objekt sposoban pružiti pomoć pacijentu. Odgovarajuće je popunjen osobljem i opremljen tako da pruža dijagnostičke i terapijske usluge, kao i druge usluge potrebne za provedbu dodijeljenih zadaća i funkcija.

talac (hostage) – Osoba koja se drži kao zalog da će se strana odakle talac potječe držati određenih dogovora ili sporazuma. (Prema Ženevskoj konvenciji zabranjeno je držanje talaca.)

država domaćin (host country) – Država u kojoj je nalaze predstavnici ili organizacije druge zemlje zbog toga što ih je pozvala vlada ili se tamo nalaze sukladno međunarodnom sporazumu. (*Vidi civilno-vojne operacije/djelovanja i nacija domaćin.*)

neprijateljski raspoložen (hostile) – Pojedinac, skupina pojedinaca ili država koja antagonistička ili se suprotstavlja politici i djelovanjima druge države i njezinih saveznika. Akcije neprijateljski raspoložena mogu biti političke, diplomatske ili akcije na bilo kojoj razini rata.

neprijateljski čini (hostile acts) – Temeljna pravila za određivanje i prepoznavanje neprijateljskih čina zrakoplovima, podmornicama, površinskim sredstvima i kopnenim snagama.

žrtva neprijateljskoga djelovanja (hostile casualty) – Osoba koja je žrtva terorističke aktivnosti ili koja postaje žrtva “u akciji”. “U akciji” označuje žrtvu koja je to postala kao izravan ishod neprijateljske akcije, u borbi ili povezano s njom, ili tijekom vraćanja s borbene zadaće ako je njezin nastanak izravno povezan s neprijateljskom akcijom. Uključene su osobe ubijene ili ranjene greškom ili slučajem kada vlastite snage otvaraju vatru na neprijateljske snage ili na ono za što misle da su neprijateljske snage. Međutim, žrtvom neprijateljskoga djelovanja ne smatra se osoba koja je poginula ili ranjena zbog elementarnih nepogoda, samoranjanja, borbene iscrpljenosti, i, osim u izuzetnim slučajevima, osoba koju

su ubile ili ranile vlastite snage dok je osoba napustila položaj bez odobrenja ili dezertirala. (*Vidi neborbena žrtva i žrtva.*)

kriterij određivanja neprijateljskih namjera (hostile criteria) - Opis uvjeta pod kojima se kod zrakoplova ili vozila mogu utvrditi neprijateljske namjere u svrhu djelovanja protiv njih. (*Vidi neprijateljski čini i pravila djelovanja.*)

nacija domaćin (host nation) – Nacija koja prima snage i/ili opskrba sredstva savezničkih ili koalicijskih nacija da bi smjestile, djelovale ili prolazile kroz njezin teritorij. (*Vidi civilno-vojne operacije/djelovanja i država domaćin.*)

potpora nacije domaćina (host-nation support) – Civilna i/ili vojna pomoć koju nacija pruža stranim snagama na svojem teritoriju u miru, krizi ili ratu na temelju sporazuma zaključenih između nacija. (*Vidi civilno-vojne operacije/djelovanja.*)

bojni otrovi H-niza (H-series agents) – Niz postojanih bojnih otrova plikavaca koji uključuju destilirani iperit i nitrogenski iperit.

HT (HT) – Znak za iperit sa smješom T, bojni otrov plikavac.

od tijela niže (hull-down) - Razmještanje oklopnih vozila na način da je cijev topa ili lanser najniži dio vozila koji je izložen prema fronti. Ovakav položaj daje najveću zaštitu za vozila koja gađaju ciljeve izravnom vatrom. (*Vidi od kupole niže i skrovište.*)

obavještajno znanje iz ljudskih izvora (human intelligence – HUMINT) – Kategorija obavještajnih podataka koja proizlazi iz informacija prikupljenih ljudskim izvorima.

humanitarna pomoć (humanitarian assistance - HA) – Programi koji se provode za olakšanje ili smanjivanje posljedica prirodnih ili ljudskim radom nastalih katastrofa ili drugih endemskih uvjeta kao što su bol, bolest, glad ili oskudica koji mogu predstavljati ozbiljnu prijetnju životima ili mogu dovesti do velikih šteta ili gubitka vlasništva.

središte za usklađivanje humanitarne pomoći (humanitarian assistance coordination center - HACC) – Normalno podređeni element središta za civilno-vojne operacije/ djelovanja koji izravno radi s organizacijama koje su uključene u napore humanitarne pomoći. Ponekad se može oformiti kao samostalna organizacija.

humanitarna i civilna pomoć (humanitarian and civil assistance - HCA) – Pomoć lokalnom pučanstvu koju uglavnom pružaju oružane snage u svezi s vojnim vježbama i operacijama/djelovanjima. Ova je pomoć ograničena na (1) medicinsku, stomatološku i veterinarsku skrb u ruralnim područjima države; (2) izgradnju osnovnog sustava kopnenog transporta; (3) bušenje bunara i izgradnju osnovnih zdravstvenih objekata; (4) početnu izgradnju i popravak javnih objekata. Pomoć mora ispuniti potrebe obuke postrojbi koja uzgredno stvara humanitarnu dobrobit za lokalno pučanstvo.

hidroliza (hydrolysis) – Interakcija kemijskog bojnog otrova s vodom da bi se napravio manje toksičan proizvod ili proizvodi.

I

- prepoznavanje, prijatelj ili neprijatelj (identification, friend or foe - IFF)** – 1. Sustav koji rabi elektromagnetsko širenje valova na koje automatski odgovara oprema koju nose naše snage, npr., emitiranjem impulsa koji ih razlikuju od impulsa koje koriste neprijateljske snage. 2. Naprava koja odašilje signal koji se pozitivno prepoznaje kao prijateljski. (*Vidi protuzračna obrana.*)
- obavještajno znanje iz vizualnih izvora (imagery intelligence - IMINT)** - Obavještajni podatci nastali korištenjem prikupljenih fotografija, te uporabom infracrvenih senzora, lasera, optičkoelektroničkih i radarskih senzora gdje su slike objekata optički ili elektronički prikazuju na filmu, zaslonima i drugim medijima.
- oponašajuće elektromagnetsko zavaravanje (imitative electromagnetic deception - IED)**
- Oponašanje neprijateljskog elektromagnetskog zračenja (poglavito komunikacija) nakon upada u njegove elektromagnetske kanale kako bi ga zavarali ili narušili njegova djelovanja/operacije. (*Vidi elektromagnetsko zavaravanje, elektroničko ratovanje, manipulirajuće elektromagnetsko zavaravanje, ratovanje u području zapovijedanja i nadzora, simulirajuće elektromagnetsko zavaravanje i zavaravanje.*)
- trenutna zračna potpora (immediate air support)** – Zračna potpora koja se provodi za zadovoljavanje posebnih zahtjeva koji se pojavljuju tijekom bitke, a koji se zbog svoje naravi ne mogu unaprijed planirati. (*Vidi zračna potpora.*)
- trenutna dekontaminacija (immediate decontamination)** – Dekontaminacija koju provode pojedinci odmah nakon što budu kontaminirani kako bi se spasili životi i smanjili gubitci. To može uključiti dekontaminaciju dijela osobne odjeće i/ili opreme. (*Vidi dekontaminacija.*)
- trenutni zahtjev za zračnim djelovanjem (immediate mission request)** - Zahtjev za zračnim udarom ili izviđanjem koji se po svojoj naravi ne može dostatno unaprijed odrediti da bi se moglo provesti detaljno usklađivanje i planiranje zadaće. (NATO: zahtjev za trenutnom zračnom potporom (a request for immediate air support).)
- trenutno nastupajuća trajna nesposobnost 8,000 cGy (immediate permanent ineffectiveness 8,000 cGy)** – Fiziološka reakcija na zračenje na razinama 3,000 cGy za fizički zahtjevne zadaće ili 3,800 cGy za fizički nezahtjevne zadaće. Osoblje postaje nesposobno unutar 3 minute od izlaganja zračenju i ostaje nesposobno za bilo koju zadaću sve do smrti. Smrt nastupa unutar jednoga dana.
- trenutno nastupajuća privremena nesposobnost (nuklearna) (immediate transient ineffectiveness (nuclear))** - Fiziološka reakcija na zračenje na razinama 2,000 cGy za fizički zahtjevne zadaće ili 2,800 cGy za fizički nezahtjevne zadaće. Ozračeno osoblje postaje nesposobno za bilo koju zadaću unutar 3 minute od izlaganja i ostaje tako otprilike 7 minuta, neovisno o fizičkim zahtjevima zadaće. Osoblje se oporavlja do razine više od 75% njihove izvedbe prije izlaganja oko 10 minuta nakon izlaganja i ostaje na toj razini oko 30 minuta. Otprilike 40 minuta nakon izlaganja, osoblje postaje smanjeno sposobno za rad i ostaje tako oko 5 sati za nezahtjevne zadaće (2 sata za zahtjevne zadaće), u kom se vremenu očekuje da će simptomi radijacijske bolesti postati dostatno ozbiljni da učine osoblje

nesposobnim. Osoblje će ostati nesposobno sve dok ne nastupi smrt unutar 5-6 dana.

provedbena snaga (implementation force – IFOR) – Namjenski organizirana vojna snaga koja provodi međunarodni dogovor ili sporazum. Provodi zadaće koje su definirane u dogovoru ili sporazumu. Te zadaće mogu uključiti mirovne operacije, pomoć u izgradnji države, nametanje mira i humanitarnu pomoć. (*Vidi mirovne operacije i operacije stabilnosti i potpore.*)

bojni otrov za onesposobljavanje (incapacitating agent) – Bojni otrov koji proizvodi privremene fiziološke ili mentalne učinke, ili oboje, koji će pojedince dovesti u stanje nesposobnosti da zajedničkim naporima provode svoje dodijeljene dužnosti.

zapaljiva tvar (incendiary) – Supstanca koja stvara dovoljno topline da bi se cilj zapalio ili dovodi do taljenja ili gorenja opreme i sredstava.

obrana po dubini (in-depth defense) – Izbor obrambenog manevra koji prisiljava neprijatelja da napada kroz niz međusobno podupirućih položaja, dovodeći neprijatelja u stanje da troši svoju glavninu, a njegove snage potpore u stanje nemogućnosti usredotočenja. Taj izbor manevra smanjuje rizik neprijateljskog probijanja naše obrane i dopušta neprijatelju da osvoji zemljište kako bi istrošio i prenapregnuo svoju sposobnost održavanja napadaja. Obrana po dubini obično doživljava vrhunac u protunapadaju naših snaga za dovršenje uništenja neprijatelja i ponovno zauzimanje izgubljenog zemljišta. (*Vidi izbori manevra i obrambene operacije/ djelovanja.*)

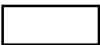
neizravni prilaz (indirect approach) – Napasti neprijateljsku slabost čime njegova jakost postaje neučinkovita dovodeći u konačnici do njegova poražavanja.

neizravna vatra (indirect fire) - Vatra ostvarena po cilju znakovita po relativno visokoj putanji zrna i kod koje ciljač nema vizualni kontakt s ciljem.

neizravno osvjetljavanje (indirect illumination) – Osvjetljavanje bojišta pomoću reflektora ili pirotehničkih osvjetljavajućih smjesa rabeći razlijevanje (difuziju) ili odbijanje (refleksiju). **a. Osvjetljavanje razlijevanjem:** Osvjetljavanje područja ispod i na bokovima lagano nakošenog reflektora ili pirotehničkih osvjetljavajućih smjesa pomoću svjetla raspršenog iz atmosferskih čestica. **b. Osvjetljavanje odbijanjem:** osvjetljavanje područja pomoću odbijanja svjetla od niskih oblaka. Svaki ili oba ova učinka postoje kada se reflektor koristi iza prirodnog zaklona (brda, grebena) ili kada se reflektorski svjetlosni snop raširi do svoje najveće širine.

pojedinačna zaštita (individual protection) – **1.** Djelovanja koja poduzimaju pojedini vojnici kako bi preživjeli na bojištu i nastavili svoju zadaću u uvjetima uporabe NKB oružja. **2.** Djelovanja koje poduzimaju pojedini vojnici kako bi se zaštitili od učinaka izravne i neizravne vatre.

inducirano zračenje (induced radiation) - Zračenje stvoreno izloženošću radioaktivnim tvarima, posebno izloženošću neutronima.

ubacivanje (infiltration) - **1.** Izbor manevra koji traži kretanje kroz područje ili u područje ili teritorij kojeg su zauzele naše ili neprijateljske postrojbe ili organizacije u malim skupinama ili pojedinačno, u povećanim ili nepravilnim vremenskim razmacima izbjegavajući dodir s neprijateljem. **2.** Kada je povezano s taktičkim kretanjem

vozila, vozila se upućuju pojedinačno ili u malim skupinama u nepravilnim vremenskim razmacima kako bi se smanjila gustoća i spriječilo nepotrebno gomilanje vozila. **3.** U obavještajnom kontekstu, ubacivanje agenta ili druge osobe u određeno područje na neprijateljskom teritoriju. Obično uključuje prijelaz granice ili druge čuvane crte. Metode ubacivanja su: crno (tajno); sivo (kroz legalna mjesta prijalaza ali s lažnim dokumentima); bijelo (legalno). (*Vidi izbori manevra i izvlačenje.*)

izvješće tijekom leta (inflight report) – Prijemlje informacije od zrakoplova nakon dosizanja cilja ili na putu ka cilju.

informator (informant) – **1.** Osoba koja, svjesno ili nesvjesno, daje informacije agentu, tajnoj službi ili policiji. **2.** U izvješćivanju, osoba koja je dala određenu informaciju i navodi se kao izvor.

informacija (information) – **1.** Činjenice, podatci ili upute preko bilo kojeg medija i u bilo kojem formatu. **2.** Značenje koje čovjek dodjeljuje podatku pomoću poznatih konvencija koje se koriste u predočavanju podataka.

informacijska nadmoć (information dominance) – Stupanj informacijske nadmoći koji imatelju dopušta uporabu informacijskih sustava i sposobnosti za postizanje operativne prednosti u sukobu ili za nadzor nad stanjem u operacijama stabilnosti i potpore, dok se istodobno neprijatelju onemogućuje uporaba tih sposobnosti.

informacijske operacije (information operations – IO) – Nепrekidne vojne operacije u vojnom informacijskom okruženju koje omogućuju, jačaju i štite sposobnost vlastitih snaga za prikupljanje, obradu i uporabu informacija čime se postiže prednost u cjelokupnom nizu vojnih operacija/djelovanja. Informacijske operacije uključuju međudjelovanje s globalnim informacijskim okruženjem i iskorištavanje ili sprječavanje djelovanja protivnikovih sposobnosti u području informacija i odlučivanja.

zahtjevi za informacijama (information requirements - IR) - Oni dijelovi informacija o neprijatelju i njegovom okruženju koji trebaju biti prikupljeni i obrađeni kako bi se ispunili obavještajni zahtjevi zapovjednika. (*Vidi prioritetni zahtjevi za informacijama i zapovjednikovi zahtjevi za kritičnim informacijama.*)

informacijski sustavi (information systems) – Ukupna infrastruktura, organizacija, osoblje i sastavnice koje prikupljaju, obrađuju, pohranjuju, prenose, prikazuju i dijele informacije te djeluju u skladu snjima.

sigurnost informacijskih sustava (information systems security – ISS) – Zaštita informacijskih sustava od neovlaštenog pristupa ili promjene informacije, bilo tijekom pohranjivanja, obrade ili prijenosa. Zaštita se odnosi na sprječavanje stanja u kojima ovlašteni korisnici ne mogu koristiti informacijske usluge ili u kojima neovlašteni korisnici dobivaju pristup informaciji, uključujući sve mjere potrebne za otkrivanje, dokumentiranje i djelovanje protiv takvih ugroza.

informacijsko ratovanje (information warfare - IW) – Djelovanja koja se poduzimaju za postizanje informacijske nadmoći utječući na neprijateljske informacije, na procese koji se temelje na infomacijama i na informacijske sustave, istodobno braneći vlastite informacije, procese koji se temelje na infomacijama i informacijske sustave.

infosfera (infosphere) – Brzo rastuća svjetska mreža vojnih i komercijalnih sustava za zapovijedanje i nadzor, komunikacijskih i računalnih sustava i mreža koje povezuju informacijske baze podataka pristupačne korisnicima bilo gdje, bilo kada i tijekom provedbe bilo koje zadaće. Infosfera daje svjetsku kralježnicu automatske razmjene informacija koja pruža potporu snagama i omogućuje provedbu operacija/djelovanja bilo gdje u svijetu. Mreža baza podataka je sigurna, a njezina je složenost transparentna svakome korisniku. Ta je rastuća sposobnost visoko elastična i može poduprijeti prilagodljivu zapovjednu i nadzornu strukturu dvadeset i prvoga stoljeća.

infrastruktura (infrastructure) – Pojam koji se općenito odnosi na sve nepokretne i trajne objekte i postrojenja za potporu i nadzor vojnih snaga. **1.** Temeljni okvir ili oblička stvari. **2.** U gospodarstvu, temeljni izvori, komunikacije, industrije itd., o kojima sve drugo ovisi. **3.** U pobuni, organizacija (obično skrivena) pobunjeničkog vodstva.

početni nuklearni učinci (initial nuclear effects) - Učinci koji nastaju u prvoj minuti, a uključuju početno nuklearno zračenje, eksploziju, toplinsko zračenje i elektromagnetski impuls/udar.

početna točka (initial point – IP) – **1.** Prva točka na crtačoj ploči u kojoj je uočen pokretni cilj. **2.** Dobro definirana točka, lako prepoznatljiva vizualno ili elektronički, koja se rabi kao polazna točka za let bombe k cilju. **3.** Kod zrakoplovstva (desanta) – točka blizu područja slijetanja gdje zračne snage koje nose postrojbe rade završnu promjenu smjera kako bi prošle iznad zona padobranskog iskakanja ili slijetne zone. **4.** Kod helikoptera (desanta) – zračna nadzorna točka u blizini slijetne zone, s koje se usmjeravaju pojedinačni helikopterski letovi u njihove propisane slijetne zone. **5.** Bilo koje određeno mjesto na kojem se formira hodna kolona ili njezini dijelovi uzastopnim pristizanjem njezinih različitih poddijelova, te gdje ta kolona dolazi pod nadzor zapovjednika koji zapovijeda njezinim kretanjem.

snaga početnog odgovora (initial response force) – Prva postrojba, obično vojna policija, na mjestu terorističke akcije.

inicijativa (initiative) – Sposobnost postrojbe da postavlja ili mijenja uvjete bitke; podrazumijeva navalni duh. (*Vidi načela rata.*)

povreda (injury) – Pojam koji obuhvaća stanja kao što su prijelomi, rane, iščašenja, uganuća, potresi mozga i nagnječenja. Nadalje, uključuje stanja nastala visokim temperaturama ili predugoj izloženosti. Akutna trovanja, osim onih nastalih jedenjem kontaminirane hrane, nastala izlaganjem toksičnim ili otrovnim supstancama isto se razvrstavaju kao povrede.

uvlačenje (insertion) - **1.** Raspoređivanje postrojbi i opreme u operativno područje u zračno-desantnim djelovanjima/operacijama. **2.** Raspoređivanje motrilačkih postaja, ophodnji ili prepadnih skupina bilo helikopterom bilo padobranom. (*Vidi zračni desant.*)

prodor iz pokreta (in-stride breach) – Vrsta prodora koju rabe manevarske postrojbe kako bi brzo svladale neočekivane ili slabo branjene taktičke zapreke. Manevarske bojne i satnije namjenski se organiziraju sa snagama i sredstvima potrebnim za provedbu neovisnih djelovanja na izradbi prolaza. To uključuje tankove čistače,

inženjeriju, prioritet topničke, minobacačke i bliske zračne potpore, protuzračnu obranu i sredstva za zadimljavanje. (*Vidi pripremljeni prodor i prodor.*)

pobuna (insurgency) – Organizirani pokret usmjeren ka svrgavanju izabrane vlade sabotazama i oružanim sukobom. (*Vidi protupobuna.*)

integrirano ratovanje (integrated warfare) – Provedba vojnih operacija/dejlovanja u svakom borbenom okruženju u kojem se suprotstavljene strane koriste nekonvencionalnim oružjem u kombinaciji s konvencionalnim oružjem.

obavještajno znanje (intelligence) – **1.** Proizvod nastao prikupljanjem, obradom, integracijom, analizom, ocjenjivanjem i tumačenjem svih raspoloživih informacija o stranim državama ili područjima. **2.** Informacija i znanje o neprijatelju stečena motrenjem, istraživanjem, raščlambom ili razumijevanjem. (*Vidi borbeno obavještajno znanje.*)

plan obavještajnog prikupljanja (intelligence collection plan) – Plan za prikupljanje informacija iz raspoloživih izvora za zadovoljavanje obavještajnih potreba. Posebno, logički plan za pretvaranje važnih dijelova informacija u zapovijedi ili zahtjeve prema izvorima u traženom vremenskom roku. (*Vidi obavještajni krug, plan izviđanja i motrenja te zapovjednikovi zahtjevi za kritičnim informacijama.*)

obavještajni krug (intelligence cycle) – Koraci kojima se informacija pretvara u obavještajno znanje i čini dostupna korisnicima. Postoji pet koraka: **a. planiranje i usmjeravanje** - Određivanje obavještajnih zahtjeva, priprema plana obavještajnog prikupljanja, izdavanje zapovijedi i zahtjeva obavještajnim snagama i ustanovama te neprekidna provjera proizvodnosti obavještajnih snaga i ustanova. **b. prikupljanje** – Dobivanje informacija i opskrbljivanje informacijama dijelova za obradu i/ili proizvodnju obavještajnog znanja. **c. obrada** – Pretvaranje prikupljenih informacija u oblik pogodan za proizvodnju obavještajnog znanja. **d. proizvodnja** – Pretvaranje informacija u obavještajno znanje njihovom integracijom, analizom, ocjenjivanjem i tumačenjem, te priprema obavještajnih proizvoda u potpori poznatih i predviđenih zahtjeva korisnika. **e. raspodjela/prosljeđivanje** – Prijenos obavještajnog znanja u pogodnom obliku korisnicima. (*Vidi obavještajni podatak i plan obavještajnog prikupljanja.*)

obavještajna priprema bojišta (intelligence preparation of the battlefield - IPB) – Sustavni pristup raščlambi neprijatelja, vremena i zemljišta u određenom zemljopisnom području. Integrira neprijateljsku doktrinu s vremenom i zemljištem i određuje kako se oni odnose prema zadaći i određenom bojišnom okruženju. Provodi se radi određivanja i ocjenjivanja neprijateljskih sposobnosti, ranjivosti i vjerojatnih inačica djelovanja.

obavještajna priprema borbenog prostora (intelligence preparation of the battlespace) – Analitička metodologija koja se koristi za smanjivanje neizvjesnosti o neprijatelju, okruženju i zemljištu u svim vrstama operacija/djelovanja. Obavještajna priprema borbenog prostora stvara temeljitu bazu podataka za svako područje u kojem bi postrojba mogla djelovati. Baza podataka se tada detaljno raščlanjuje kako bi se utvrdio utjecaj neprijatelja, okruženja i zemljišta na operacije/djelovanja i radi se u grafičkom obliku. Obavještajna priprema borbenog prostora je neprekidan proces.

matrica obavještajne sinkronizacije (intelligence synchronization matrix) – Grafički prikaz koji povezuje plan obavještajnog prikupljanja s operacijom/djelovanjem i zapovjednikovim obavještajnim potrebama.

međuagencijski (interagency) – Aktivnosti ili operacije/djelovanja koje provode dvije ili više agencija ili jedna agencija i jedna ili više grana iste države.

međuagencijske operacije/djelovanja (interagency operations) – Akcija koja kombinira ljudske i tvarne izvore dvije ili više neovisnih organizacija, bilo da su vladine, međunarodne ili privatne, u nastojanju da ostvare zajednički cilj.

isključiti (interdict) – Koristiti se vatrenom potporom ili manevarskim snagama kako bi: **1.** Odijelili ili potpuno zatvorili područje bilo kojim načinom; onemogućili uporabu putova ili prilaza. **2.** Taktička zadaća kojom se nastoji neprijatelju spriječiti, ometati ili odgoditi uporabu područja ili smjera.

isključivanje (interdiction) – Akcija za skretanje, narušavanje, zadržavanje ili uništavanje neprijateljskog kopnenog potencijala prije nego što se on može učinkovito uporabiti protiv naših snaga.

isključujuća vatra (interdiction fire) - Vatra usmjerena na područje ili točku radi sprječavanja neprijatelja da se koristi tim područjem ili točkom. (*Vidi isključiti i isključivanje.*)

unutarnja obrana i razvoj (internal defense and development - IDAD) – Ukupni niz mjera koje provodi određena nacija/država za promicanje svoga rasta i za zaštitu od subverzija, bezakonja i pobune. Usredotočuje se na izgradnju održivih institucija (političkih, gospodarskih, socijalnih i vojnih) koje odgovaraju na potrebe društva. (*Vidi strana unutarnja obrana.*)

unutarnja sigurnost (internal security) – Stanje zakona i reda koje prevladava u naciji/državi. (*Vidi strana unutarnja obrana i razvoj te unutarnja obrana.*)

interniran (interned) – **1.** Žrtva za koju se definitivno poznato da ju je pritvorila nezaraćena strana sila kao ishod oružanoga sukoba ili zbog razloga nastanka oružanoga sukoba u kojem sudjeluju oružane snage države iz koje je internirana osoba. **2.** Svaka osoba uzeta i držana kao ratni zarobljenik.

interoperabilnost (interoperability) – **1.** Sposobnost sustava, postrojbi ili snaga za pružanje i primanje usluga od drugih sustava, postrojbi ili snaga, te uporaba tih razmijenjenih usluga što im omogućuje djelotvorno međusobno djelovanje. **2.** Uvjet postignut između komunikacijskih-elektroničkih sustava ili dijelova komunikacijskih-elektroničkih sredstava kada se informacije ili usluge mogu izravno i zadovoljavajuće razmijeniti između njih i/ili između njihovih korisnika. Stupanj interoperabilnosti treba se definirati kada se odnosi na posebne slučajeve.

međuidljivost (intervisibility - IV) - Stanje u kojem smo sposobni vidjeti jednu točku s druge točke. To se stanje može izmijeniti ili prekinuti vremenom, dimom, vegetacijom, prašinom ili ruševinama/naplavinama. (*Vidi prikrivanje i zaklon.*)

crta međuidljivosti (intervisibility line) – Razvođe ili obzor iza kojega se oprema ili osoblje mogu sakriti od motrenja.

preglednost u tranzitu (in-transit visibility) – Sposobnost identifikacije gdje se nalaze određeni izvori u bilo kojem trenutku u sustavu raspodjele.

elektromagnetski upad (intrusion) – Namjerno ubacivanje elektromagnetske energije u putove prijenosa na bilo koji način, s ciljem zavaravanja operatora ili za stvaranje pometnje. (*Vidi izvješće o lažnom emitiranju, upadu, elektroničkom ometanju i smetnjama, elektroničko ometanje i elektroničko ratovanje.*)

inverzija (inversion) – Povećanje temperature zraka s povećanjem visine (tlo je hladnije od okolnog zraka). Kada postoji inverzija nema konvekcijskih strujanja, a brzina vjetra ne prelazi 5 čvorova. Atmosfera je stabilna i normalno se smatra najpogodnijim stanjem za uporabu kemijskih otrova. (*Vidi konvekcija, neutralan i sumaglica.*)

neredovite snage (irregular forces) – Naoružani pojedinci ili skupine koji nisu članovi redovitih oružanih snaga, policije ili drugih unutarnjih sigurnosnih snaga.

nepravilni vanjski rub (irregular outer edge) – Kod uporabe mina na kopnu, kratki redovi ili pojasevi mina postavljeni na nepravilan način ispred minskog polja prema neprijatelju kako bi se neprijatelj zavarao o vrsti ili veličini minskog polja. Općenito, nepravilni vanjski rub rabiće se jedino u minskim poljima s ukopanim minama.

odijeliti (isolate) – Taktička zadaća dana postrojbi za odvajanje (i fizičko i psihološko) neprijatelja od svojih izvora potpore, uskraćivanje slobode manevra te za sprječavanje neprijateljske postrojbe u uspostavi dodira s drugim neprijateljskim snagama. Neprijatelju se ne smije dopustiti predah na trenutnom položaju.

J

elektroničko ometanje (jamming) - Planirano zračenje ili odbijanje elektromagnetske energije kako bi primatelju spriječili ili smanjili mogućnost prijama informacija. Uključuje ometanje komunikacija i druge vrste ometanja. (*Vidi elektromagnetski upad, elektromagnetsko ometanje, elektronički napadaj, elektroničko ratovanje, imitirajuće elektroničko zavaravanje, lažno emitiranje, ratovanje u području zapovijedanja i nadzora te širokopojasno/zaprečno elektroničko ometanje.*)

združeni zrakoplovni napadajni tim (joint air attack team - JAAT) - Kombinacija borbenih i izvidničkih helikoptera kopnene vojske i zrakoplova ratnog zrakoplovstva u bliskoj zračnoj potpori koji djeluju zajedno radi određivanja mjesta i napadaja na visoko prioritetne, unosne ciljeve kao što su tankovi i drugi pogodni ciljevi. Djelovanje tima je redovito usklađeno s vatrenom potporom, protuzračnim topništvom i kopnenim manevarskim snagama protiv neprijateljskih oklopnih poredaka, zapovjednih vozila i neprijateljskih protuzračnih oružnih sustava.

združena snaga (joint force) – Opći pojam koji se odnosi na snagu sastavljenu od važnih dijelova, stalno dodijeljenih ili pridodanih, dviju ili više grana, koja djeluje pod jednim zapovjednikom združene snage.

zapovjednik zrakoplovne sastavnice združene snage (joint force air component commander – JFACC) – Zapovjednik zrakoplovne sastavnice združene snage

crpi svoje ovlasti od zapovjednika združene snage koji ima ovlast provedbe operativnoga nadzora, dodjeljivanja zadaća, usmjeravanja usklađivanja između podređenih zapovjednika, preusmjeravanja i organiziranja snaga za osiguranje jedinstva napora u provedbi ukupne zadaće. Zapovjednik će združene snage normalno odrediti zapovjednika zrakoplovne sastavnice združene snage te mu odrediti i odgovornosti (one bi normalno uključivale planiranje, usklađivanje, dodjelu izvora i davanje zadaća, ali nebi bile ograničene samo na te funkcije, na temelju odluke zapovjednika združene snage o raspodjeli zračnih izvora). Rabeći naputak i ovlasti zapovjednika združene snage i u koordinaciji s granskim i drugim određenim zapovjednicima, zapovjednik zrakoplovne sastavnice združene snage predlagat će zapovjedniku združene snage raspodjelu zrakoplovnih naleta za različite zadaće ili za različita zemljopisna područja. (*Vidi zapovjednik združene snage.*)

zapovjednik združene snage (join force commander – JFC) – Opći pojam koji se odnosi na zapovjednika borbenog zapovjedništva ili zapovjednika združenih namjenski organiziranih snaga ovlaštenog za borbeno zapovijedanje (zapovjedna ovlast) ili operativni nadzor nad združenom snagom.

zapovjednik kopnene sastavnice združene snage (joint force land component commander – JFLCC) – Zapovjednik u združenim namjenski organiziranim snagama odgovoran zapovjedniku koji ga je postavio za davanje prijedloga o pravilnoj uporabi kopnenih snaga, planiranje i usklađivanje kopnenih operacija ili provedbu svih dodijeljenih operativnih zadaća. Zapovjednik kopnene sastavnice združene snage dobiva ovlasti potrebne za provedbu zadaća od zapovjednika združene snage. Za zapovjednika kopnene sastavnice združene snage normalno se određuje zapovjednik koji pod sobom ima većinu kopnenih snaga i s potrebnim zapovjednim i nadzornim sposobnostima. (*Vidi zapovjednik kopnene sastavnice.*)

zapovjednik pomorske sastavnice združene snage (joint force maritime component commander – JFMCC) – Zapovjednik u združenim namjenski organiziranim snagama odgovoran zapovjedniku koji ga je postavio za davanje prijedloga o pravilnoj uporabi pomorskih snaga i sredstava, planiranje i usklađivanje pomorskih operacija ili provedbu svih dodijeljenih operativnih zadaća. Zapovjednik pomorske sastavnice združene snage dobiva ovlasti potrebne za provedbu zadaća od zapovjednika združene snage. Za zapovjednika pomorske sastavnice združene snage normalno se određuje zapovjednik koji pod sobom ima većinu pomorskih snaga i s potrebnim zapovjednim i nadzornim sposobnostima.

zapovjednik sastavnice snaga za specijalne operacije združene snage (joint force special operations component commander – JFSOCC) – Zapovjednik u združenim namjenski organiziranim snagama odgovoran zapovjedniku koji ga je postavio za davanje prijedloga o pravilnoj uporabi specijalnih snaga i sredstava, planiranje i usklađivanje specijalnih operacija ili provedbu svih dodijeljenih operativnih zadaća. Zapovjednik sastavnice snaga za specijalne operacije združene snage dobiva ovlasti potrebne za provedbu zadaća od zapovjednika združene snage. Za zapovjednika sastavnice snaga za specijalne operacije združene snage normalno se određuje zapovjednik koji pod sobom ima većinu specijalnih snaga i s potrebnim zapovjednim i nadzornim sposobnostima.

sustav planiranja i provedbe združenih operacija (Joint Operation Planning and Execution System – JOPES) – Neprekidni razvojni sustav koji je razvijen kroz integraciju i poboljšanje ranijih sustava planiranja i provedbe: sustav planiranja

združenih operacija (Joint Operation Planning System) i sustav združenog razvoja (Joint Deployment System). On daje temelj za konvencionalno zapovijedanje i nadzor zapovjednika i njihovih stožera na nacionalnoj razini i na razini zemljopisnog područja. Oblikovan je za zadovoljavanje njihovih informacijskih potreba u provedbi združenog planiranja i operacija. Uključuje politike, postupke i sklopove izvješćivanja podržane komunikacijskim sustavima i sustavima za automatsku obradu podataka. Rabi se za praćenje, planiranje i provedbu aktivnosti mobilizacije, razvoja, djelovanja i održavanja povezanih sa združenim operacijama. (*Vidi združene operacije.*)

združene operacije (joint operations) – 1. Opći pojam kojim se opisuju vojna djelovanja koja provode združene snage, ili granske snage u odnosima (npr. potpora, ovlast usklađivanja) koji sami po sebi ne čine združene snage. 2. Operacije koje provode dvije ili više grana jedne vojske.

združena namjenski organizirana snaga za psihološke operacije (joint psychological operations task force – JPOTF) – Združena namjenski organizirana snaga koja se sastoji od postrojbi za psihološke operacije iz više grana, koja je stvorena za provedbu osebujnih psiholoških operacija ili za provedbu psiholoških operacija u potpori pohoda ili drugih glavnih operacija na zemljopisnom području. Ta združena namjenski organizirana snaga može pod svojim operativnim nadzorom imati konvencionalne postrojbe koje nisu za psihološke operacije, ili joj te postrojbe mogu biti stalno dodijeljene ili pridodane za provedbu posebnih zadaća. Njezin je zapovjednik podređen zapovjedniku združene namjenski organizirane snage i ima jednak status kao i zapovjednik združene namjenski organizirane snage za specijalne operacije, te kao zapovjednici kopnenih, marinskih, mornaričkih i zrakoplovnih snaga.

združena namjenski organizirana snaga za specijalne operacije (joint special operations task force – JSOTF) – Združena namjenski organizirana snaga koja se sastoji od postrojbi za specijalne operacije iz više grana, koja je stvorena za provedbu osebujnih specijalnih operacija ili za provedbu specijalnih operacija u potpori pohoda ili drugih glavnih operacija u zemljopisnom području/ratištu. Združena namjenski organizirana snaga može pod svojim operativnim nadzorom imati konvencionalne postrojbe koje nisu za specijalne operacije, ili joj te postrojbe mogu biti stalno dodijeljene ili pridodane za provedbu posebnih zadaća.

združeno gušenje neprijateljske protuzračne obrane (joint suppression of enemy air defenses – JSEAD) – Široki pojam koji uključuje sve gušenje neprijateljskih protuzračnih aktivnosti koje jedna sastavnica združene snage provodi u potpori druge sastavnice. (*Vidi gušenje protuzračne obrane i gušenje neprijateljske protuzračne obrane.*)

združena namjenski organizirana snaga (joint task force - JTF) – Združena snaga koju ustrojava i tako imenuje ministar obrane, ili zapovjednik sjedinjenog zapovjedništva, posebnog zapovjedništva ili postojeće združene namjenski organizirane snage.

združena namjenski organizirana snaga za nekonvencionalno ratovanje (joint unconventional warfare task force (JUWTF) – Snaga sastavljena od postrojbi za nekonvencionalno ratovanje iz dvije ili više grana, koju ustrojava ministar obrane, ili zapovjednik sjedinjenog zapovjedništva, posebnog zapovjedništva ili postojeće združene namjenski organizirane snage. (*Vidi združena namjenski*

organizirana snaga za psihološke operacije i združena namjenski organizirana snaga za specijalne operacije.)

K

ključno zemljište (key terrain) - Bilo koje mjesto ili područje čijim se osvajanjem ili zadržavanjem ostvaruje opipljiva prednost pred protivnikom. *(Vidi obavještajna priprema bojišta.)*

ubijen u akciji (killed in action – KIA) – Kategorija žrtve koja se odnosi na osobu koja je žrtva neprijateljske akcije, osim žrtve terorističke aktivnosti, koja je odmah ubijena ili je umrla od rana ili drugih povreda prije dolaska u medicinsku ustanovu/objekt. *(Vidi obilježavanje grobova, umro od rana, žrtva, žrtva čiji uzrok nije neprijateljsko djelovanje i žrtva neprijateljskog djelovanja.)*

L

zapovjednik kopnene sastavnice (land component commander – LCC) – Viši zapovjednik združene ili višenacionalne vojne snage odgovoran za sva gledišta operacija kopnenih manevarskih snaga i snaga za potporu. *(Vidi zapovjednik kopnene sastavnice združene snage.)*

područje iskrcavanja (landing area) – **1.** Dio područja cilja u kojem se provodi iskrcavanje pomorsko-desantne snage. Uključuje plažu, prilaze plaži, područja prijevoznih sredstava, područja vatrene potpore, zračni prostor u kojem djeluju zrakoplovi za blisku potporu i kopno za napredovanje prema početnom cilju. **2.** Opće područje koje se rabi za iskrcavanje postrojbi i sredstava bilo iskakanjem iz zrakolova bilo slijetanjem. To područje uključuje jednu ili više zona iskakanja ili uzletišta. **3.** Bilo koja posebno pripremljena ili odabrana morska, zračna i kopnena područja potrebna za provedbu i potporu iskrcavanja, te za uspostavljanje obalnog mostobrana kojeg je za iskrcavanje izabrao zapovjednik iskrcajnih snaga. *(Vidi cilj, zračni mostobran, zona iskakanja/izbacivanja i slijetna zona.)*

iskrcajna obala/plaža (landing beach) – Onaj dio morske obale obično potreban za nasrtajno iskrcavanje iskrcajnog tima bojne. Međutim, to može biti onaj dio morske obale koji čini taktički lokalitet (kao što je plaža ili zaljev) preko kojega se može iskrcati postrojba veća ili manja od iskrcajnog tima bojne. *(Vidi pomorsko-desantna operacija/djelovanje.)*

plan slijetanja/spuštanja/iskrcavanja (landing plan) – **1.** Plan padobranskog desanta, helikopterskog desanta ili plan prebacivanja zrakom koji propisuje redosljed, mjesto dolaska i metodu ulaska u područje cilja. Svrha plana je dovesti ispravne postrojbe na ispravno mjesto ispravnim redosljedom kako bi se pravilno proveo taktički plan djelovanja na kopnu. **2.** U pomorsko-desantnim operacijama/djelovanjima, opći pojam koji se odnosi na dokumente koje su odvojeno pripremile mornaričke snage i iskrcajne snage, koji kada se spoje zajedno daju sve potrebne detaljne upute za provedbu pokreta od brod do obale. *(Vidi plan prikupljanja postrojbi za desant i taktički plan djelovanja desanta na kopnu.)*

slijetna točka (landing point) – Točka unutar slijetnog/iskrcajnog mjesta u kojoj jedan helikopter ili zrakoplov s okomitim uzlijetanjem i slijetanjem može sletjeti.

slijetno/iskrcajno mjesto (landing site) – **1.** Mjesto unutar slijetne zone koje sadrži jednu ili više slijetnih točaka. **2.** U pomorsko-desantnim operacijama/djelovanjima neprekinuti dio morske obale na koji se površinskim sredstvima mogu iskrcati postrojbe, oprema i zalihe. **3.** Mjesto gdje zrakoplovi polijeću i slijeću.

slijetna zona (landing zone – LZ) – Bilo koja zona određena za slijetanje zrakoplova. (*Vidi* *zračni mostobran i zračni nasrtaj.*)

skupina za nadzor slijetne zone (landing zone control party) - Osoblje posebno obučeno i opremljeno za uspostavljanje i rukovanje komunikacijama i sredstvima veze na zemlji za nadzor prometa zrakoplova/helikoptera u određenoj slijetnoj zoni. (*Vidi zračni desant.*)

prolaz/staza (lane) - Put kroz neprijateljsku ili vlastitu zapreku koji omogućuje siguran prolaz snaga. Prolaz za kopnene snage je najmanje 1 metar širok i može se dalje proširivati. Označava se trakom za obilježavanje uzduž svoje središnje crte. Jednostruki prolaz za vozila širok je najmanje 8 metara; dvostruki je širok najmanje 15 metara. (*Vidi i međuprostor .*)

konvekcija (lapse) – Značajno smanjenje zračne temperature s povećanjem visine jer je tlo toplije od zraka. To se stanje obično događa između 11,00 i 16,00 sati po lokalnom vremenu kada je nebo čisto. Tijekom toga stanja postoje snažni konveksijski vjetrovi. Za uporabu kemijskih otrova ovo se stanje smatra nestabilnim i najlošijim. (*Vidi inverzija i neutralan.*)

prikrivena (nuklearna) neučinkovitost (latent (nuclear) ineffectiveness) - **1.** Najmanje izlaganje koje će prosječnog vojnika učiniti smanjeno sposobnim za rad unutar 3 sata od izlaganja zračenju, te takvim ostaje do smrti. **2.** Najmanje izlaganje koje će prosječnog vojnika učiniti borbeno neučinkovitim u bilo koje vrijeme tijekom 6 tjedana od izlaganja zračenju.

bočne/postrane granice (lateral boundaries) – Nadzorne mjere koje definiraju lijevo i desno ograničenje zone ili sektora djelovanja postrojbe. Zajedno s prednjom i zadnjom granicom te visinom usklađivanja definiraju područje operacije/djelovanja zapovjednika.

bočni/postrani smjer (lateral route) - Smjer koji je općenito usporedan s prednjim krajem područja bitke, koji prelazi ili ulazi u glavne okomite smjerove.

bočno/postrano širenje (lateral spread) – Tehnika koja se rabi za stavljanje glavne točke udara dvije ili više postrojbi na okomitu crtu koja je 100 metara udaljena od crte top-cilj.

najkasnije vrijeme do koga informacija ima vrijednost (latest time information is of value) – Vrijeme do koga obavještajna organizacija ili osoblje mora dati informaciju tražitelju kako bi donositeljima odluka dali pravodobno obavještajno znanje. To mora uključiti prevedeno vrijeme za obradu i prosljeđivanje informacija kao i vrijeme za donošenje odluke.

operacije/djelovanja provedbe zakona i reda (law and order operations) - Zadaća vojne policije koja uključuje nametanje i provedbu zakona, kriminalne istrage i zatočenje

vlastitih vojnih zatvorenika. Ove se operacije/djelovanja provode jedino kada borbeni zapovjednik traži njihovu provedbu i kada intenzitet borbe to dopušta.

ratno pravo (law of war) – Onaj dio međunarodnog prava koji uređuje provedbu oružanih sukoba. (*Vidi pravila djelovanja i pravila interakcije.*)

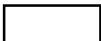
najmanja razdvajajuća udaljenost (least separation distance - LSD) - Najmanja udaljenost u metrima na kojoj se mora nalaziti određena nulta točka od objekta kako bi se isključilo oštećenje ne veće od 10% s 99% sigurnošću.

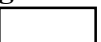
veza (liaison) – Onaj kontakt ili međukomunikacija koja se održava između dijelova vojnih snaga za osiguranje međusobnog razumijevanja jedinstva svrhe i djelovanja.

oslobođeni teritorij (liberated territory) – Područje, domaće, neutralno ili prijateljsko, koga su, nakon što ga je neprijatelj zauzeo, ponovno zaposjele naše snage.

helikopterski prijevoz (lift) - Svi helikopteri dodijeljeni za određenu zadaću prijevoza postrojbi, opskrbnih sredstava i opreme.

podići vatru (lift fire) – Kod izravne vatre, naredba za podizanje vatrenog stošca tako da se još uvijek gađa cilj, ali je prostor između cilja i vatrenog stošca veći i time sigurniji za manevar naših snaga.

crta zamračivanja (light line - LL) - Određena crta ispred koje su vozila noću dužna rabiti zatamljena svjetla.

granica napredovanja (limit of advance - LOA) - Lako prepoznatljivi zemljišni oblik preko kojeg napadajni dijelovi neće napredovati. (*Vidi krajnja crta usklađivanja i vjerojatna crta razvoja.*)

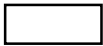
ograničenje (limitation) – **1.** Nadzorna mjera, uputa ili zapovijed kojom se ograničava sloboda djelovanja. **2.** Akcija, aktivnost ili zadaća koju postrojba nije sposobna provesti. To stanje može nastati zbog prirodnih razloga, kao što su zemljišni i vremenski uvjeti ili iz drugih razloga kao što je nedostatna obučenosn ili nedostatak opreme.

put s ograničenim pristupom (limited access route) – Jednosmjerni put s jednim ili više ograničenja koji onemogućuju njegovu uporabu za sav vojni promet. (*Vidi glavni put opskrbe i pomoćni put opskrbe.*)

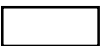
operacije/djelovanja u uvjetima ograničene vidljivosti (limited visibility operations) – Operacije/djelovanja koje se provode noću i tijekom drugih razdoblja smanjene vidljivosti. (*Vidi krajnja crta usklađivanja i vjerojatna crta razvoja.*)

ograničenje vatre (limit of fire) – **1.** Granica koja obilježava područje do kojeg se može otvarati topnička vatra. **2.** Sigurna kutna ograničenja za otvaranje vatre na zračne ciljeve.

crta (line) – Kod vatrene potpore zemaljskim i brodskim topništvom poruka kojom motritelj ukazuje da su projektili pali na osmatranu crtu. Odnosi se i na minobacačku vatru.

crta dodira (line of contact - LC) – Opća crta koja označava mjesto gdje djeluju dvije suprotstavljene snage. (*Vidi polazna crta, polazna crta je crta dodira, prednja crta naših snaga i prednji kraj područja bitke.*)

crta razgraničenja (demarcation line – LOD) – Crta koja obilježava granicu tampon-zone ili ograničenog područja. Ta se crta može rabiti i za definiranje prednje granice sukobljenih ili neprijateljskih strana nakon svake dovršene faze razdvajanja ili povlačenja. (*Vidi ograničeno područje ili tampon-zona.*)

polazna crta (line of departure - LD) – **1.** Kod ratovanja na kopnu, crta određena za usklađivanje polaska napadajnih elemenata. **2.** Kod pomorsko-desantnih operacija/djelovanja, pogodno obilježena crta usklađivanja na obali kao pomoć u pristajanju desantnih plovila na dodijeljene plaže u raspoređeno vrijeme. (*Vidi crta dodira i polazna crta je crta dodira.*)

polazna crta je crta dodira (line of departure is line of contact - LD/LC) - Određivanje prednjih položaja naših snaga kao polazne crte kada su sukobljene snage u dodiru. (*Vidi crta dodira i polazna crta.*)

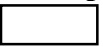
linijski poredak (line formation) – Raspored vozila ili osoblja u kojem se dijelovi nalaze poredani jedan pored drugoga. Taj poredak dozvoljava najveću vatru prema fronti ili pozadini, a minimum vatre prema bokovima, težak je za nadzor, ne pruža toliku dubinu kao kolona, omogućava zatvaranje cilja za najkraće vrijeme i rabi se prigodom izlaska iz potoka, dima, šumskih područja, te za nasrtaj na ciljeve.

linijski prijevoz (line haul) – U putnom prijevozu, vrsta prijevoza koja uključuje duga putovanja u kojima je vrijeme vožnje vrlo veliko u odnosu na vrijeme utovara i istovara. Obično se odnosi na jedno putovanje za jednu smjenu od deset sati ili dva putovanja dnevno. (*Vidi lokalni prijevoz.*)

komunikacijske linije (lines of communication - LOC) - Svi kopneni, vodeni i zračni putovi koji povezuju djelujuću vojnu snagu s jednom ili više operativnih baza i uzduž kojih se kreću opskrba sredstva i vojne snage. (*Vidi komunikacijska zona.*)

vidna crta (line of sight – LOS) – Nesmetan put od vojnika, oružja, ciljnika na oružju, odašiljačkih i prijamnih antena od jedne točke do druge. (*Vidi međusobna vidljivost.*)

povezivanje (linkup) - Susret naših kopnenih snaga (kao kada snaga u napredovanju dolazi do cilja koji je prethodno zauzela padobransko-desantna ili helikoptersko-desantna snaga, ili kada se snaga u okruženju probije kako bi se spojila s našim snagama izvan okruženja, ili kada se susretnu manevarske snage koje se međusobno približavaju.) (*Vidi točka povezivanja.*)

točka povezivanja (linkup point) - Lako prepoznatljiva točka na zemljištu gdje se susreću dvije snage koje se povezuju. Kada je jedna snaga nepokretna, točke povezivanja se obično određuju tamo gdje se smjerovi napredovanja pokretne snage sijeku sa sigurnosnim dijelovima nepokretne snage. Točke povezivanja za dvije pokretne snage određuju se na granicama gdje se očekuje međusobno približavanje dviju pokretnih snaga. (*Vidi povezivanje, probijanje iz okruženja, zračno-desantna operacija/djelovanje i zračni desant.*)

liste ciljeva (list of targets) – Tablica potvrđenih ili naslućenih ciljeva koju radi svaka razina za potrebe informiranja ili planiranja vatrene potpore. (*Vidi plan vatre i popis ciljeva.*)

plan ukrcavanja/utovara (load plan) – Dokument koji detaljno daje sve upute za ukrcavanje osoblja i utovar opreme u određeni tip zrakoplova ili vozila.

lokalni prijevoz (local haul) – U putnom prijevozu, vrsta prijevoza znakovita po kratkom vremenu vožnje u odnosu na vrijeme utovara i istovara, a normalno uključuje četiri ili više putovanja dnevno.

lokalno osiguranje (local security) - Oni sigurnosni elementi uspostavljeni u blizini postrojbe kako bi se spriječilo da nas neprijatelj iznenadi.

prijelaz na automatsko praćenje cilja (lock on) – Pokazuje da sustav za praćenje ili traženje cilja neprekidno i automatski prati cilj u jednoj ili više koordinata (primjer daljina, smjer kut).

desantna osnovica (lodgement area) – **1.** *Vidi* zračni mostobran; obalni mostobran. **2.** Određeno područje, neprijateljski ili potencijalni neprijateljski teritorij koji, kada je jednom osvojen i držan, osigurava neprekidno iskrcavanje (jačanje) snaga i sredstava i pruža dovoljan manevarski prostor za jačanje borbene moći za brzo i odlučno rješavanje kriza. (*Vidi obalni mostobran, suprotstavljeni ulazak i zračni mostobran.*)

posteljica od vodoravno učvršćenih balvana (log crib) – Vrsta točkaste zapreke namijenjena za blokiranje puta na mjestima gdje se takva zapreka ne može odmah obići. Balvani mogu biti postavljeni tako da čine četverokut ili trokut. Ako nije čvrsto građena, ova vrsta zapreke nije učinkovita protiv teških gusjeničnih vozila. Posteljice se pojačavaju tako da se pune zemljom, a teži se da se zemlja dobije kopanjem plitkog kanala ispred zapreke. (*Vidi punjenje za izradbu kratera, putna blokada, točkasta zapreka i zasjeka.*)

ograda od učvršćenih balvana (log hurdle) – Vrsta točkaste zapreke namijenjena za usporavanje gusjeničnih vozila čime ih se čini ranjivijim na protutenkovsku vatru. Balvani koji se koriste moraju biti promjera većeg od 25 cm. Veličina balvana diktirat će hoće li ograde biti napravljene od jednog balvana ili će se više balvana povezati zajedno. Na ravnom zemljištu ograde neće zaustaviti tankove već će ih samo usporiti, ali ako se postavljaju na nagibu tada ih mogu i zaustaviti. Ograde bi se trebale postavljati na najstrmijem dijelu i što je moguće bliže vrhu nagiba. (*Vidi punjenje za izradbu kratera, putna blokada, točkasta zapreka i zasjeka.*)

logistika (logistics) – Znanost planiranja i provedbe kretanja i održavanja snaga. U svom najopsežnijem smislu, ona gleda vojnih operacija/djelovanja koja se bave s **a.** oblikovanjem i razvojem, nabavom, pohranjivanjem, kretanjem, raspodjelom, održavanjem, izvlačenjem/evakuacijom i razmještajem tvornih sredstava; **b.** kretanjem, izvlačenjem/evakuacijom i hospitalizacijom osoblja; **c.** nabavom ili izgradnjom, održavanjem, rukovanjem i razmještajem objekata; i **d.** nabavom ili davanjem usluga. (*Vidi osiguranje bojnih djelovanja.*)

logistička nasrtajna baza (logistics assault base – LAB) – Privremeno područje logističke potpore preveženo preko neprijateljskih crta pomoću helikoptera ta potporu intenzivnih dubokih zračno-desantnih operacija/djelovanja i upada. Ako logistička

nasrtajna baza postane stalni objekt, postrojba je mora razviti u prednju operativnu bazu.

logistička baza (logistics base) – Temeljna ili dopunska baza za potporu; mjesto na kojem se nalaze objekti i instalacije koje pružaju logističku potporu.

logistički paket (logistics package – LOGPAC) – Grupiranje više klasa opskrbnih sredstava i vozila za opskrbu pod nadzorom jednog zapovjednika konvoja. Dnevni logistički paketi sadrže standardizirane količine opskrbnih sredstava za postrojbu. Specijalni logistički paketi mogu se po potrebi isto brzo otpremiti do korisnika.

logistička priprema bojišta (logistics preparation of the battlefield) – Sve akcije koje poduzimaju postrojbe za osiguranje bojnih djelovanja za najveće korištenje sredstava za logističku potporu zapovjednikovih planova.

logistika preko obale (logistics over the shore – LOTS) – Ukrcaj/utovar i iskrcaj/istovar brodova bez korištenja lučkih objekata na prijetaljskom ili nebranjenoj teritoriji i, u ratno vrijeme, tijekom faza razvoja ratišta u kojem nema neprijateljskog suprotstavljanja.

logistička oslobađajuća točka (logistics release point – LRP) – **1.** Točka na putu opskrbe gdje prvi narednik postrojbe ili vodič preuzima nadzor nad satnijskim logističkim paketom. **2.** Točka na putu opskrbe gdje se sastaju postrojba koja prima potporu i postrojba koja pruža potporu da bi se predala opskrbna sredstva.

zapreka od okomito ukopanih balvana (log post) - Vrsta točkaste zapreke s ukopanim balvanima postavljenim u pojaseve i kombiniranim s bodljikavom žicom namijenjena za blokiranje puta ili za skretanje neprijateljskih vozila. Svladavanje pojasa ukopanih balvana traži velike napore i nema brzog načina svladavanja. Obično će napadač nastojati obići zapreku pa se ta zapreka treba postaviti na mjestu gdje obilažanje traži puno vremena i dodatnih napora. Balvani bi trebali biti najmanjeg promjera od 40 cm, ukopani 1,5 m u zemlju okomito ili pod malim kutom prema neprijatelju, te virizi od 75 do 120 cm iznad zemlje. Najmanja prihvatljiva gustoća je 200 balvana na 100 m širine fronte, a razmaci između balvana trebaju biti različiti od najmanje jednog do najviše dva metra. (*Vidi punjenje za izradbu kratera, putna blokada, točkasta zapreka i zasjeka.*)

motrenje na velikim daljinama (long range surveillance – LRS) – Motrenje neprijatelja ili određenog područja na velikim daljinama uporabom postrojbi za motrenje na velikim daljinama, specijalnih snaga, divizijskim, korpusnim, armijskih ili nacionalnih sredstava za motrenje ili kombinacijom tih sredstava za pružanje informacija zapovjedniku.

izgubljeno (lost) – Kod potpore zemaljskim i brodskim topništvom, izvješće kojedaje motritelj kako bi ukazao da topnički i minobacački projektili nisu osmotreni.

sustav izbacivanja tereta padobranima s male visine (low-altitude parachute extraction system – LAPES) – Niskovisinski, samostojeći sustav izbacivanja tereta sposoban za dostavu teške opreme ili opskrbnih sredstava zrakoplovima u određenu zonu izbacivanja s visine 1,5 do 3 metra kada slijetanje nije izvedivo.

tranzitni smjer na maloj visini (low-level transit route - LLTR) - Privremeni koridor definiranih dimenzija uspostavljen u prednjem području za smanjenje rizika leta

naših zrakoplova na maloj visini kroz našu protuzračnu obranu ili površinske snage. (*Vidi letni koridor i put najmanjeg rizika.*)

M

magnetski azimut (magnetic azimuth) – Kut određenog smjera mjereno u smjeru sata od magnetskog sjevera. (*Vidi azimuz, mrežni azimut i pravi azimut.*)

glavni napadaj (main attack) – **1.** Vodeći napadaj ili napor u kojem zapovjednik stavlja glavninu navalnih mogućnosti sebi na raspolaganje. Napadaj usmjeren protiv glavnog cilja pohoda ili bitke. **2.** Temeljna zadaća u potpori glavnog napora nadređenog zapovjednika. Važe se u odnosu na broj i kakvoću borbenih postrojbi, postrojbi za borbenu potporu i logističku potporu. Nadređeni zapovjednik normalno podupire glavni napadaj s pomoćnim napadajima i drugim djelovanjima kao što su duboki napadaji, elektroničko ratovanje, zavaravanje i ekonomska uporaba snaga. (*Vidi glavni napor, napadaj, operacije/djelovanja zavaravanja i pomoćni napadaj.*)

područje glavne bitke (main battle area - MBA) - Onaj dio bojišta u kojem se vodi odlučna bitka za poražavanje neprijatelja koji napada. Za svaku određenu postrojbu, područje glavne bitke proteže se unatrag od prednjeg kraja područja bitke prema pozadinskim granicama njezinih podređenih postrojbi. (*Vidi crta prijenosa odgovornosti i prednji kraj područja bitke.*)

glavnina snaga (main body) - **1.** Glavni dio taktičke postrojbe ili postroja. Ne uključuje izdvojene elemente postrojbe kao što su prethodnice, bočna osiguranja, snage za pokrivanje itd. **2.** U motornoj koloni sva vozila, osim vozila na čelu i začelju kolone, te vozila za nadzor, koja se uglavnom sastoje od vozila koja nose većinu tereta ili osoblja u koloni.

temeljno zapovjedno mjesto (main command post - CP) – Onaj dio koji uključuje stožerne aktivnosti uključene u nadzor i održavanje tekućih operacija/djelovanja, te u planiranje budućih operacija/djelovanja. Temeljno zapovjedno mjesto obično djeluje pod nadzorom načelnika stožera. Osim načelnika stožera na temeljnom se zapovjednom mjestu nalaze elementi odjela G1, G2, G3 i G4; elementi vatrene potpore i kemijske obrane, taktička skupina za zrakoplovni nadzor, te element za zapovijedanje i nadzor kopnene vojske nad zračnim prostorom koji se sastoji od protuzračnog topništva i stožernih elemenata zrakoplovstva kopnene vojske. Temeljno zapovjedno mjesto provodi zapovijedanje i nadzor nad tekućim operacijama/djelovanjima u slučajevima kada ne djeluje taktičko zapovjedno mjesto. (*Vidi pozadinsko zapovjedno mjesto, taktičko zapovjedno mjesto i zapovjedno mjesto.*)

glavni napor (main effort) – Postrojba, borbeni položaj, sektor, zona, prilaz, područje operacija/djelovanja, zemljopisno područje/ratište itd., za koje je viši zapovjednik utvrdio da ima najvažniju zadaću i svrhu u danoj vremenskoj točki čiji će uspjeh napraviti najveću razliku u provedbi ukupne zadaće ili ostvarenju cilja višega zapovjednika. Zapovjednici na svim razinama trebaju odrediti točku glavnog napora zajedno s pomoćnim naporima. To pomaže njima i njihovim stožerima da dodijele izvore za svaki napor, daju usredotočenje operacije/djelovanja dok određuju prioritete i rizike, promiču jedinstvo napora i olakšavaju razumijevanje zapovjednikove namjere. U jednom vremenu operacije/djelovanja postoji samo

jedan glavni napor, premda se on može mijenjati kako se mijenja stanje kako bi se iskoristila ukazana prigoda ili spriječio neuspjeh. U navali, zapovjednik će provesti glavni napadaj tamo gdje je određen glavni napor. Postrojba/e koja izvodi glavni napadaj normalno će se mijenjati tijekom operacije/djelovanja. U obrani, glavni napor je ono područje uzduž neprijateljskog prilaza o kojem ovisi uspjeh obrane. Viši će zapovjednik utjecati na glavni napor djelovanjem pomoćnih napora. (*Vidi glavni napadaj i pomoćni napor.*)

glavna crta otpora (main line of resistance) – Crta na prednjem kraju borbenog položaja određena u svrhu usklađivanja vatre svih postrojbi i oružja potpore, uključujući i zračnu i brodsku topovsku vatru. Ona definira prednje limite niza međusobno podupirućih obrambenih područja, ali ne uključuje područja koja su zaposjele ili ih koriste snage za prikrivanje ili pokrivanje.

glavna operativna baza (main operations base – MOB) – U specijalnim operacijama/djelovanjima, baza koju je uspostavio zapovjednik združenih snaga za specijalne operacije/djelovanja ili podređeni zapovjednik specijalnih snaga na našem/prijateljskom teritoriju za održivo zapovijedanje i nadzor, administrativna pitanja i logističku potporu specijalnih operacija/djelovanja u određenim područjima. (*Vidi istaknuta operativna baza i prednja logistička baza.*)

glavni put opskrbe (main supply route - MSR) – Put ili putovi određeni unutar područja operacije/djelovanja po kojima teče glavina prometa u potpori vojnih operacija/djelovanja.

održavanje (sredstvo) (maintenance (materiel)) – **1.** Sve akcije koje se poduzimaju da bi sredstvo ostalo u uporabnom stanju ili za obnavljanje njegove uporabivosti. Akcije uključuju inspekciju, testiranje, popravljavanje i razvrstavanje sredstva kao uporabivog, za popravak, ponovnu izradbu i za otpis. **2.** Sve akcije opskrbe i popravke koje se poduzimaju da bi postrojbu održali u stanju za provedbu svoje zadaće. **3.** Rutinski radovi potrebni za održavanje objekta (pogon, zgrada, postrojenje ili druge nekretnine) u takvom stanju da se može neprekidno koristiti u skladu sa svojom izvornom ili posebno određenom sposobnošću i učinkovitošću za svoju određenu svrhu.

točka prikupljanja sredstava za održavanje (maintenance collection point – MCP) – Točka za prikupljanje opreme i sredstava koja trebaju popravak, nadziranu zamjenu, raskompletiranje ili izvlačenje/evakuaciju. Može je voditi korisnik ili postrojba za održavanje u izravnoj potpori. (*Vidi točka prikupljanja sredstava za održavanje postrojbe.*)

stanje održavanja (maintenance status) – Stanje tvarne spremnosti kojim se izvješćuje razina operativne spremnosti za dio opreme ili sredstvo.

tim za potporu održavanja (maintenance support team – MST) – Organizirani tim za izravnu potporu koji je smješten zajedno s dijelom za održavanje određene postrojbe za određeno razdoblje.

glavna operacija (major operation) – Usklađene akcije velikih snaga u jednoj fazi pohoda. Glavna operacija može se sastojati od niza bitaka ili to može biti jedna kritična bitka.

mandat (mandate) – Rezolucija koju je odobrilo Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda ili vlada određene države koja opisuje cilj, izvore, ulogu i zadaće snage koja je određena za provedbu rezolucije. Ona uključuje i objašnjenje pratećih uvjeta, kao što su pravila djelovanja, zaštita snaga, zemljopisna ograničenja, ograničenja u trajanju operacije, odnosi sa sukobljenim stranama odnosi s organizacijama za humanitarnu pomoć, ljudski izvori i financiranje operacije. (*Vidi borba protiv droge, humanitarna pomoć, mirovne operacije, operacije stabilnosti i potpore te protupobuna.*)

vremenske smjernice za održavanje (maintenance time guidelines) - Vremenska ograničenja koja zapovjednik određuje na temelju taktičke situacije, alata, vještina, te raspoloživih pričuvnih dijelova za davanje smjernica o odlučivanju o popravku, obnavljanju ili izvlačenju/evakuaciji sredstva.

manevar (maneuver) – **1.** Kretanje kojim se brodovi ili zrakoplovi dovode na mjesta koja im pružaju prednost nad neprijateljem. **2.** Taktička vježba koja se provodi na moru, u zraku i na kopnu ili na zemljovidima kako bi se imitirao rat. **3.** Uporaba snaga na bojištu kroz kretanje borbenih snaga uz potporu vatre ili vatrenog potencijala iz svih izvora s ciljem postizanja potencijalne prednosti iz koje se neprijatelj uništava ili prijeti njegovim uništenjem da bi se provela zadaća.

manipulirajuće elektromagnetsko zavaravanje (manipulative electromagnetic deception - MED) – **1.** Akcije koje se poduzimaju za otkrivanje ili navođenje na pogrešne zaključke elektromagnetskih indikatora koje bi mogle rabiti neprijateljske snage. **2.** Manipulacija našim elektromagnetskim zračenjem, mjerama kao što su smanjivanje elektroničkog prometa, stvaranje lažnog elektroničkog prometa, te punjenje elektroničkog prometa kako bi se neprijatelj zavarao glede namjera naših postrojbi. (*Vidi elektromagnetsko zavaravanje, oponašajuće elektromagnetsko zavaravanje i simulirajuće elektromagnetsko zavaravanje.*)

zemljovid (map) - Grafički prikaz, obično na ravnoj površini i u određenom mjerilu, s prirodnim i ljudskim radom stvorenim oblicima na površini dijela ili cijelog svijeta. Ti su oblici smješteni relativno u odnosu na koordinatni sustav. **a. zemljovid velikog razmjera.** Zemljovid u razmjeru 1: 75,000 ili većem koji se koristi za taktičko planiranje. **b. zemljovid srednjeg razmjera.** Zemljovid u razmjeru od 1: 1.000,000 do 1: 75,000 koji se koristi za operativno planiranje. **c. zemljovid malog razmjera.** Zemljovid u razmjeru manjem od 1: 1.000,000 koji se koristi za opće planiranje i strateške studije.

hodna kolona (march column) – Svukina dva ili više hodnih postroja koji rabe isti smjer kod jednog kretanja pod nadzorom jednog zapovjednika koji planira, upravlja i nadzire hodnju. (*Vidi hodna postrojba, hodna skupina i zapovijed za kretanje.*)

hodna skupina (march serial) – Poddio hodne kolone koji se sastoji od dvije do pet hodnih postrojbi koje rabe isti smjer kod jednog kretanja pod nadzorom jednog zapovjednika koji planira, upravlja i nadzire hodnju. (*Vidi hodna kolona, hodna postrojba i zapovijed za kretanje.*)

hodna postrojba (march unit) – Najmanji poddio hodne kolone; normalno skupina od ne više od 25 vozila koja rabe isti smjer kod jednog kretanja pod nadzorom jednog zapovjednika koji planira, upravlja i nadzire hodnju. (*Vidi hodna kolona, hodna skupina i zapovijed za kretanje.*)

marinska zračno-kopnena namjenski organizirana snaga (Marine air-ground task force – MAGTF) – Borbena organizacija marinskih snaga (divizija, zrakoplovna eskadrila i skupine za osiguranje bojnih djelovanja) pod jednim zapovjednikom strukturirana za provedbu određene zadaće. Sastavnice su normalno zapovjedni element, te elementi zračnih borbenih snaga, kopnenih borbenih snaga i snaga za osiguranje bojnih djelovanja. Tri vrste marinskih zračno-kopnenih namjenski organiziranih snaga su marinska ekspedicijska postrojba, marinska ekspedicijska brigada i marinska ekspedicijska snaga. Četiri elementa ove snage su zapovjedni element, zrakoplovni borbeni element, kopneni borbeni element i element za osiguranje bojnih djelovanja. (*Vidi borbeni kopneni element, borbeni zrakoplovni element, element za osiguranje bojnih djelovanja, marinska ekspedicijska brigada, marinska ekspedicijska postrojba, marinska ekspedicijska snaga, marinska ekspedicijska snaga (prednja), namjenski organizirana snaga i zapovjedni element.*)

marinska ekspedicijska snaga (marine expeditionary force – MEF) – Marinska ekspedicijska snaga, najveća od marinskih zračno-kopnenih namjenski organiziranih snaga, normalno se gradi oko divizije/zrakoplovne pukovnije, ali može uključiti nekoliko divizija i zrakoplovnih pukovnija zajedno s odgovarajućom organizacijom za osiguranje bojnih djelovanja. Marinska ekspedicijska snaga sposobna je provoditi širok niz pomorsko-desantnih operacija i održivih operacija na kopnu. Može se oblikovati za različite borbene zadaće u bilo kojem zemljopisnom okruženju. (*Vidi marinska ekspedicijska postrojba, marinska ekspedicijska snaga (prednja) i marinska zračno-kopnena namjenski organizirana snaga.*)

marinska ekspedicijska snaga (prednja) (marine expeditionary force (forward) – MEF (FWD)) – Namjenska organizacija koja se normalno gradi oko pukovnijskog desantnog tima, privremene marinske zrakoplovne skupine i skupine za logističku potporu; postrojba veličine brigade koja je određena kao prednji postroj marinske ekspedicijske snage. Može se uporabiti kao zračna snaga djelovanje u izvanrednom stanju, kao pomorska snaga ili snaga koja je premještena u određeno zemljopisno područje ili kao snaga za iskrcavanje u pomorsko-desantnoj operaciji. Normalno može provoditi djelovanja do 30 dana dok se ne raviju prateće snage marinske ekspedicijske snage. (*Vidi marinska ekspedicijska postrojba, marinska ekspedicijska snaga i marinska zračno-kopnena namjenski organizirana snaga.*)

marinska ekspedicijska postrojba (marine expeditionary unit – MEU) – Namjenska organizacija koja se normalno gradi oko desantnog tima bojne, pojačane helikopterske eskadrile i postrojbe za logističku potporu. Ona ispunjava rutinske zahtjeve prednjeg razvoja marinskih snaga (postrojba je smještena na brodovima) sa sposobnošću trenutne reakcije na krizna stanja i provedbe relativno ograničenih bojnih djelovanja. (*Vidi marinska ekspedicijska snaga, marinska ekspedicijska snaga (prednja) i marinska zračno-kopnena namjenski organizirana snaga.*)

dim za obilježavanje (marking smoke) – Dim koje se koristi za postavljanje ranije određenih komunikacija na bojištu. Često se rabi za identificiranje ciljeva, točaka izvlačenja/evakuacije, prednjih krajeva kružne obrane naših snaga itd.

prikupljanje za desant (marshaling) - **1.** Proces kojim se postrojbe koje sudjeluju u pomorskim, padobranskim ili helikopterskim desantima okupljaju ili kreću prema privremenim taborištima u blizini točaka ukrcavanja kako bi se dovršile pripreme za borbu ili pripreme za ukrcaj. **2.** Proces okupljanja, držanja i organiziranja

opskrbnih sredstava i/ili opreme, posebno transportnih vozila za kretanje prema unutrašnjosti. (*Vidi područje koncentracije.*)

područje prikupljanja za desant (marshaling area) - 1. Opće područje u kojem mogu biti smještena uzletišta i područja pripreme postrojbi, te s kojih počinju zračna kretanja. **2.** Područje smješteno pored strateških zračnih i morskih luka ukrcaja i iskrcaja, koje nadzire zapovjednik kopnene sastavnice snaga, u kojem se slažu postrojbe i tvorna sredstva za kretanje u unutrašnjost prema područjima koncentracije ili taktičkim područjima prikupljanja. **3.** U pomorsko-desantnim operacijama/djelovanjima određeno područje u kojem se, kao dio procesa priprema ukrcaja, postrojbe reorganiziraju za ukrcavanje; vozila i oprema se pripremaju za izravno kretanje ka područjima ukrcaja; a druge postrojbe osiguravaju objekte za smještaj pomorsko-desantnih postrojbi.

plan prikupljanja postrojbi za desant (marshaling plan) - Operativni plan zračnog desanta po kojem postrojbe završavaju pripreme za borbu, kreću prema uzletištima te se ukrcavaju za uzlet. Počinje se provoditi kada su dijelovi snage doslovno "zatvoreni" u području prikupljanja za desant, a završava pri ukrcaju. (*Vidi plan slijetanja i taktički plan djelovanja desanta na kopnu.*)

samo zaštitna maska (mask only) – 1. Zaštitna mjera koja pruža određeno olakšanje od nošenja potpune zaštitne opreme za osoblje koje mora raditi u okruženju kontaminiranom parama ili aerosolima. Osoblje mora raditi unutar zaštitnih skloništa (određene vrste kamiona, tankovi ili zgrade) gdje je opasnost prijenosa opasnih tvari najmanja. Ovaj se zaštitni stav rabi samo onda kada opasnost prijeti jedino od para bojnih otrova, ali se ne može koristiti kada neprijatelj rabi bojne otrove plikavce. **2.** Zaštitna mjera koja se rabi kada zapovjednik predviđa da jedina opasnost prijeti od kemijskih sredstava za nadzor pobuna i demonstracija. (*Vidi zaštitni stav od kemijskog oružja ovisan o zadaći.*)

koncentracija (mass) - 1. Koncentracija borbene moći u odlučujućem vremenu i na odlučujućem mjestu. **2.** Vojni postroj u kojoj su postrojbe poredane na manjim razmacima i udaljenostima od normalnih. **3.** Koncentrirati ili združiti vatre više oružja ili postrojbi. (*Vidi načela rata.*)

masovne žrtve (mass casualty) – Bilo koje veći broj žrtava nastao u relativno kratkom vremenu, obično kao ishod jednog incidenta, kao što je pad zrakoplova, vulkanska erupcija, poplava, potres ili oružani napadaj koji premašuje sposobnosti lokalne logističke potpore (poglavito medicinske). (*Vidi žrtva.*)

masovna vatra (massed fire) –1. Vatra većeg broja oružja usmjerena na jednu točku ili malo područje. **2.** Vatra bitnica s dva ili više brodova usmjerena protiv jednog cilja. (*Vidi koncentrirana vatra.*)

najveći uspješni domašaj (maximum effective range) – Najveća udaljenost do koje možemo očekivati da će oružje biti precizno i postići željeni ishod. Obično se radi o udaljenosti na kojoj se očekuje 50% vjerojatnosti pogađanja cilja.

najveći domašaj (maximum range) – 1. Najveća udaljenost do koje oružje može gađati bez obzira na raspršenje pogodaka. **2.** Najveća udaljenost do koje projektil ili raketa mogu ići pod najpovoljnijim kutom gađanja.

najveća brzina vatre (maximum rate of fire) – Najveća količina metaka koje je fizički i mehanički moguće ispaliti iz oružja ili oružnog sustava u određenom vremenu bez obzira na oštećenja koja su mogla nastati na oružju ili oružnom sustavu ako se ta količina metaka ispaljivala u duljem razdoblju. (*Vidi održiva brzina paljbe.*)

dan-M (M-day) – Pojam koji se rabi za određivanje imenovanog dana koga počinje ili treba početi potpuna mobilizacija.

lažno emitiranje (meaconing) – Sustav prijama radio signala za vođenje zrakoplova i brodova i njihovo reemitiranje na istoj frekvenciji kako bi se zbunili navigacijski sustavi. Stanice za lažno emitiranje uzrokuju prijam netočnih navigacijskih podataka na zrakoplovima i kopnenim stanicama. Neprijateljski prijenos lažnih navigacijskih signala dovodi do zbunjivanja ili ometanja navigacije zrakoplova i brodova i za zbunjivanje zemaljskih komunikacijskih stanica.

izvješće o lažnom emitiranju, upadu, elektroničkom ometanju i smetnjama (meaconing, intrusion, jamming, and interference (MIJI) report) - Izvješće koje bilježi i izvješćuje o smetnjama na komunikacijama za koje se nije utvrdilo da je uzrokovano lokalno proizvedenim patvorenim signalima ili tehničkim teškoćama. Izvješće se priprema na temelju izvješća o smetnjama kojeg upućuje postrojba ili element koja je prva iskusila smetnje. Izvješće s razine postrojbe prenosi se najbržim i najsigurnijim dostupnim sredstvima.

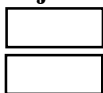
postroj medicinske skrbi (medical care echelon) – Opisuje pet razina skrbi unutar vojnog sustava. Svaki postroj ima iste sposobnosti kao i postroj prije njega, ali dodaje nove sposobnosti skrbi koji ga razlikuju od prethodnog postroja. Pet postroja su: I. postroj – na razini postrojbe ili mjere trenutnog spašavanja života; II. postroj – medicinska postrojba koja dodaje zubarske usluge, laboratorij, rendgen i sposobnost zadržavanja pacijenata na liječenju; III. postroj – pokretne kirurške bolnice kopnene vojske i bolnice borbene potpore koje dodaju sposobnost kirurških operacija; IV. postroj – opće bolnice i poljske bolnice koje dodaju osoblje i opremu za opću i specijaliziranu medicinsku i kiruršku skrb; V. postroj – bolnice na teritoriju SAD-a koje pružaju najveću moguću specijaliziranu i dugotrajnu skrb o pacijentima.

medicinska evakuacija (medical evacuation – MEDEVAC) – Pravodobno i djelotvorno kretanje pacijenata prema objektima medicinske skrbi i između njih dok im se istodobno pruža skrb tijekom kretanja.

pacijenti (medical evacuees) – Osobe koje su ranjene, povrijeđene ili bolesne i moraju biti premješteni u medicinski objekt ili iz jednog medicinskog objekta u drugi.

medicinska ugroza (medical threat) – Tekuće ili moguće neprijateljske akcije i uvjeti okruženja koje smanjuju učinkovitost djelovanja vojnika. Vojnikova smanjena učinkovitost proizlazi iz zadobivenih rana, povreda ili bolesti.

objekt medicinske skrbi (medical treatment facility - MTF) – Objekt uspostavljen u svrhu pružanja medicinske ili zubarske skrbi odabranim pojedincima.

medicinski otpad (medical waste) – Bilo koji otpad nastao tijekom dijagnosticanja, obrade ili imunizacije ljudi ili životinja.

- srazni boj (meeting engagement)** - Borbena akcija koje se događa kada se snaga u pokretu, koja nije u potpunosti raspoređena za borbu, stupa u dodir i djeluje na neprijatelja u neočekivano vrijeme i na neočekivanom mjestu. Neprijateljska snaga može biti nepokretna ili u pokretu. (*Vidi kretanje za uspostavljanje dodira.*)
- vojna vještina (military art)** – Promišljena primjena vojne znanosti na trenutne uvjete. Takvo promišljanje ovisi o dubokom znanju koje ide iza poznavanja mehaničkih čimbenika i odnosa snaga. Ovisi o inspiriranoj i vještoj primjeni razumnih znanstvenih pristupa i traži primjenu razumnih prosudbi u određivanju važnosti i težina nemjerljivih čimbenika.
- vojni kemijski spoj (military chemical compound)** – Kemijska tvar koja postaje općeprihvaćena u javnosti za uporabu u konvencionalnom ratu. Uključena su kemijska sredstva za nadzor pobuna i demonstracija, tvari za izazivanje požara i dima i vojni herbicidi. Isključeni su kemijski i biološki bojni otrovi.
- vojni vrh (military crest)** - Područje na prednjem ili zadnjem nagibu brda ili grebena s kojeg se može ostvariti najveća preglednost i izravna vatra po nagibu sve do podnožja brda. (*Vidi i topografski vrh.*)
- vojni mrežni referentni sustav (military grid reference system)** – Sustav koji rabi standardne mrežne kvadrate određenog razmjera, na temelju na točki projekcije zemljine površine na zemljovidu na precizan i konzistentan način čime se omogućuje točno određivanje položaja te točke u odnosu na mrežu ili izračunavanje smjera i udaljenosti između mrežnih točaka.
- vojno informacijsko okruženje (military information environment - MIE)** – Oni pojedinci, organizacije i sustavi unutar globalnog informacijskog okruženja, i prijateljski i neprijateljski, vojni i nevojni, koji podupiru, omogućavaju ili znatno utječu na određenu vojnu operaciju/djelovanje.
- vojno razvrstavanje tereta (military load classification – MLC)** – Standardni sustav kojim se putu, mostu ili splavi dodjeljuje broj koji pokazuje koji teret mogu nositi. Vozila isto dobivaju broj/eve koji pokazuju najmanju klasu putu, mosta ili splavi koje mogu koristiti. (*Vidi razvrstavanje putova.*)
- vojne operacije/djelovanja u izgrađenom području (military operations in the built-up area – MOBA)** - Sva vojna djelovanja planirana i provedena na topografski složenom području i njegovom susjednom prirodnom terenu gdje prevladavaju ljudske građevine. Uključuje borbu u gradovima, što je onaj dio vojnih operacija/djelovanja na urbanom zemljištu koji uključuje borbu od kuće do kuće i borbu od ulice do ulice u naseljima i gradovima. (*Vidi izgrađeno područje.*)
- vojne operacije/djelovanja na urbanom zemljištu (military operations on urbanized terrain - MOUT)** - Sva vojna djelovanja planirana i provedena na topografski složenom području i njegovom susjednom prirodnom terenu gdje prevladavaju ljudske građevine. Uključuje borbu u gradovima, što je onaj dio vojnih operacija/djelovanja na naseljenom zemljištu koji uključuje borbu od kuće do kuće i borbu od ulice do ulice u naseljima i gradovima.
- neratne vojne operacije/djelovanja (military operations other than war – MOOTW)** – Operacije/djelovanja koje obuhvaćaju uporabu vojnih sposobnosti u cjelokupnom nizu vojnih operacija/djelovanja koje ne prelaze u rat. Te vojne akcije mogu se

primijeniti da dopunu bilo koje kombinacije drugih instrumenata nacionalne moći i dogoditi se prije, tijekom i nakon rata. (*Vidi borba protiv droge, domaća izvanredna stanja, humanitarna pomoć i mirovne operacije.*)

snage vojne policije za odgovor (military police response forces) – One snage kojima zapovjednik daje zadaću odgovora i provedbe djelovanja s ciljem približavanja i uništenja napadajnih neprijateljskih snaga koje su iznad sposobnosti temeljne obrane logističkih baza (II. razina).

vojna znanost (military science) – Sustavno poznavanje načela rata, sustavan razvoj, istraživanje i raspodjela odgovarajućih metoda te sustavan razvoj, istraživanje i razumijevanje vojnih sposobnosti.

vojna strategija (military strategy) – Vještina i znanost uporabe oružanih snaga nacije za osiguranje ciljeva nacionalne politike uporabom oružanih snaga ili prijetnjom uporabe oruženih snaga.

minsko polje (minefield) – U ratovanju na kopnu, dio kopna na kojem se nalaze položene mine po određenom uzorku ili bez njega.

svladavanje minskog polja (minefield breaching) – Kod uporabe mina na kopnu, proces čišćenja prolaza kroz minsko polje u taktičkim uvjetima.

najmanji domašaj (minimum range) - **1.** Najmanja udaljenost na kojoj će projektil ukloniti zapreku. **2.** Najkraća udaljenost do koje oružje može djelovati s danog položaja. **3.** Udaljenost do koje će projektil ili upaljač biti operativno spreman.

put najmanjeg rizika (minimum-risk route – MRR) – Privremeni koridor definiranih dimenzija preporučen za uporabu vrlo brzih zrakoplova koji predstavlja najmanje poznate opasnosti za zrakoplove koji prolaze kroz borbenu zonu na malim visinama. Mora ga odobriti ovlašteno zapovjedništvo/osoba za nadzor zračnog prometa, a izbjegava mjesta rasporeda topništva, oružja za protuzračnu obranu, slijetne zone, prednje točke za naoružavanje i popunu gorivom te uzletišta kopnene vojske.

najmanja sigurna udaljenost (minimum safe distance - MSD) - Najmanja udaljenost u metrima od željene nulte točke na kojoj neće biti premašen određeni stupanj rizika i ranjivosti s 99 % sigurnosti. Najmanja sigurna udaljenost je zbroj polumjera sigurnosti i tampon udaljenosti. (*Vidi najmanja razdvajajuća udaljenost, sigurnost snaga (nuklearna) i željena nulta točka.*)

zatajenje (misfire) – **1.** Neuspjeh pravilnog opaljenja ili eksploziranja. **2.** Potpuno ili djelomično nefunkcioniranje upaljača ili potisnog punjenja metka ili granate/rakete.

nestao (missing) – Status žrtve za koje Zakonik SAD-a daje zakonski napatuk za nestale osobe u službi oružanih snaga. Isključene su osobe koje su se udaljile bez odobrenja, dezerteri i osobe koje su skinute iz vojne evidencije. Osoba koja je proglašena nestalom kategorizira se kao: **a. opkoljen** – Žrtva je član organiziranog dijela kojega je okružila neprijateljska snaga kako bi spriječila bijeg članova okruženog dijela ili kako bi je natjerala na predaju. **b. zarobljen** – Žrtva koja je uhvaćena kao ishod akcije neprijateljske vojne ili paravojne snage u stranoj državi.

c. zatočen – Žrtva koja se nalazi u pritvoru zbog navodnog kršenja međunarodnih zakona ili drugih razloga kako to tvrdi vlada ili skupina koja je zatočila osobu. **d. interniran** – Žrtva za koju se definitivno poznato da ju je pritvorila nezaraćena strana sila kao ishod oružanoga sukoba ili zbog razloga nastanka oružanoga sukoba u kojem sudjeluju oružane snage države iz koje je internirana osoba. **e. nestao u akciji** – Žrtva je žrtva neprijateljskog djelovanja, osim žrtve terorističke akcije, koja nije nazočna na svom mjestu zbog očitih nehotičnih razloga i čije je mjesto nepoznato. (*Vidi žrtva.*)

nestao u akciji (missing in action – MIA) – *Vidi nestao.*

zadaca (mission) - **1.** Zadaća, zajedno sa svrhom, koja jasno određuje akciju koja će provesti i razlog zbog čega će se provesti. **2.** U općoj uporabi, posebno kada se primjenjuje na niže vojne postrojbe, dužnost koja se dodjeljuje pojedincu ili postrojbi. **3.** Zapovjednikov izraz što postrojba mora napraviti i s kojom svrhom. **4.** Slanje jednog ili više zrakoplova na provedbu jedne određene zadace.

zadaca, neprijatelj, zemljište, naše snage i raspoloživo vrijeme (mission, enemy, terrain, troops, and time available (METT-T)) - Pojam koji se rabi za opis čimbenika koji se moraju razmotriti tijekom planiranja ili provedbe taktičkih djelovanja. Primjeri razmatranja jesu:

zadaca – Tko, što, kada, gdje i zašto za ono što se treba ostvariti.

neprijatelj – Trenutne informacije koje se odnose na jačinu, položaj, raspored, aktivnosti, opremu, sposobnosti i određenje vjerojatne inačice djelovanja neprijatelja.

zemljište (uključuje vrijeme kao atmosfersku pojavu) – Raščlamba vegetacije, vrste tla, hidrologije, klimatskih uvjeta, te podataka o duljini dana i noći kako bi se utvrdilo kakav utjecaj okruženje može imati na trenutne i buduće i naše i neprijateljske operacije/djelovanja.

naše snage – Količina, razina obučenosti i psihološko stanje naših snaga, uključujući raspoloživost oružnih sustava i kritične opreme.

raspoloživo vrijeme – Vrijeme raspoloživo za planiranje, pripremu i provedbu operacija/djelovanja naših i neprijateljskih snaga.

taktička radnja ili postupak važni za zadaću (mission essential task) – Skupna zadaca koju postrojba mora moći uspješno provesti (biti potpuno obučena) za provedbu odgovarajućeg dijela svoje ratne zadace ili zadaca.

popis taktičkih radnji i postupaka važnih za zadaću (mission essential task list – METL) – Složaj skupnih važnih zadaca koji se mora uspješno provesti ako organizacija/postrojba želi provesti svoju ratnu zadaću ili zadace.

zaštitni stav od kemijskog oružja ovisan o zadaci (mission-oriented protective posture - MOPP) - Elastični sustav zaštite od kemijskog ili biološkog napadaja namijenjen najvećem povećanju sposobnosti postrojbe za provedbu zadace u toksičnom okruženju. Ti zaštitni stavovi omogućavaju najveću zaštitu od kemijskog ili biološkog napadaja bez neprihvatljivog smanjenja djelotvornosti pojedinca ili postrojbe. Pet razina zaštitnog stava jesu:

Zaštitna oprema	Stav spreman	Samo maska	Stav 0	Stav 1	Stav 2	Stav 3	Stav 4
Zaštitna maska	Imati uz sebe	Nositi na sebi	Imati uz sebe	Imati uz sebe	Imati uz sebe	Nositi na sebi ¹	Nositi na sebi
Zaštitno odijelo	Spremno ³	Napomena	Raspoloživo ⁴	Nositi na sebi ¹	Nositi na sebi ¹	Nositi na sebi ¹	Nositi na sebi
Zaštitne čizme	Spremne ³	Napomena	Raspoložive ⁴	Raspoložive ⁴	Nositi na sebi	Nositi na sebi	Nositi na sebi
Zaštitne rukavice	Spremne ³	Napomena	Raspoložive ⁴	Raspoložive ⁴	Raspoložive ⁴	Raspoložive ⁴	Nositi na sebi
Zaštitno pokrivalo za kacigu	Spremno ³	Napomena	Raspoloživo ⁴	Raspoloživo ⁴	Nositi na sebi	Nositi na sebi	Nositi na sebi
Kemijsko zaštitno rublje ²	Spremno ³	Napomena	Raspoloživo ⁴	Nositi na sebi ¹	Nositi na sebi ¹	Nositi na sebi ¹	Nositi na sebi ¹

¹ Po vrućem vremenu, kaput ili ogrtač mogu biti otkopčani za ventilaciju.
² kemijsko zaštitno rublje nosi se ispod borbene odore (posebno se odnosi na specijalne snage).
³ Mora biti na raspolaganju vojniku unutar dva sata. Drugi komplet na raspolaganju za šest sati.
⁴ Mora biti vojniku na dohvatu ruke
 Napomena: Sredstva mogu biti spremna ili raspoloživa po zapovjednikovoj odluci.

navod zadaće (mission statement) – Kratki odlomak ili rečenica koji opisuje zadaću i svrhu čime se jasno određuje akcija koja će se poduzeti i razlog zbog koga se poduzima. Obično sadrži elemente tko, što, kada i gdje te razlog zašto, ali vrlo rijetko navodi element kako. (*Vidi operativna zapovijed, operativni plan i zapovjednikova namjera.*)

pokretna obrana (mobile defense) – **1.** Obrana područja ili položaja u kojoj se rabi manevar s organizacijom vatre i korištenjem terena za preuzimanje inicijative od neprijatelja. **2.** Obrana koja je usmjerena na uništavanje ili poražavanje neprijatelja odlučujućim napadajem udarne snage. Minimalne se snage koriste za oblikovanje proboja neprijatelja dok je maksimum borbene moći dostupan zapovjedniku za stvaranje udarne snage (s pokretljivošću koja je veća od neprijateljske) koja napada neprijatelja dok on pokušava nadvladati onaj dio snaga određen za obranu. (*Vidi obrambene operacije/djelovanja i protunapadaj.*)

pokretni tim za obuku (mobile training team – MTT) – Tim koji se sastoji od jedne ili više vojnih ili civilnih osoba koje su poslone na priveremenu dužnost, često u druge države, kako bi dale upute za obuku. Zadaća tima je obučavati domaće osoblje u održavanju i uporabi oružja i sustava potpore ili razvijati sposobnosti samoobuke u određenim vještinama. Na temelju zahtjeva nacije domaćina, pokretni tim za obuku može obučavati vojno ili civilno osoblje ako to odobre nacionalne zapovjedne vlasti.

pokretljivost (mobility) – **1.** Kakvoća ili sposobnost vojnih snaga koja im omogućuje kretanje od mjesta do mjesta dok istodobno zadržavaju sposobnost ispunjavanja njihove temeljne zadaće. **2.** One aktivnosti koje omogućuju snazi da pokreće osoblje i sredstva na bojištu bez zadržavanja i odgađanja zbog značajki zemljišta ili zbog zapreka.

kretni koridori (mobility corridors) – Područja u kojima će snaga biti usmjerena/kanalizirana zbog značajki zemljišta. Kretni su koridori relativno slobodni od zapreka i dopuštaju postrojbama da izbiju korist iz načela koncentracije i brzine.

operacije/djelovanja pokretljivosti (mobility operations) – Svladavanje zapreka manevrom inženjerijskih postrojbi za smanjivanje ili poništavanje učinaka postojećih prirodnih ili izrađenih umjetnih zapreka. Ciljevi su održati slobodu kretanja za manevarske postrojbe, oružne sustave i kritična opskrba sredstva. (*Vidi operacije/djelovanja preživljavanja, operacije/djelovanja protupokretljivosti, pojačanje zemljišta i prodor/prodrijeti.*)

pokretljivost i preživljavanje (mobility and survivability) – Borbeni operativni sustav koji čuva slobodu manevra naših snaga (uključuje svladavanje neprijateljskih zapreka, povećanje prometa na bojištu i poboljšanje postojećih putova) i štiti ih od učinaka neprijateljskih oružnih sustava i od prirodnih nepodgoda (uključuje pojačavanje objekata i utvrđivanje borbenih položaja).
do

mobilizacija (mobilization) – **1.** Čin prikupljanja i organiziranja nacionalnih izvora u potpori nacionalnih ciljeva u vrijeme rata i drugih izvanrednih stanja. **2.** Proces kojim se oružane snage ili njihov dio dovode u stanje spremnosti za rat ili za druga izvanredna nacionalna stanja. To uključuje aktiviranje cjelokupne pričuvne sastavnice ili njezinog dijela kao i prikupljanje i organiziranje osoblja, opskrbnih sredstava i tvari. Mobilizacija oružanih snaga uključuje, ali nije ograničena, sljedeće kategorije: **a. selektivna mobilizacija** – Širenje djelatnih oružanih snaga mobilizacijom pričuvnih postrojbi pojedinačnih pričuvnika i izvora potrebnih za potporu zahtjeva domaćih izvanrednih stanja koja nisu ishod neprijateljskog napadaja. **b. djelomična mobilizacija** – Širenje djelatnih oružanih snaga mobilizacijom spremnih pričuvnih postrojbi, pojedinačnih pričuvnika i izvora (u SAD ne više od 1.000,000 ljudi i ne dulje od 24 uzastopna mjeseca) potrebnih za potporu zahtjeva rata ili drugih nacionalnih izvanrednih stanja koja uključuju vanjsku prijetnju nacionalnoj sigurnosti. **c. potpuna mobilizacija** – Širenje djelatnih oružanih snaga mobilizacijom svih pričuvnih postrojbi u postojećem odobrenom ustroju snaga, svih pojedinačnih pričuvnika, umirovljenih vojnih osoba izvora (u SAD za vrijeme trajanja rata ili izvanrednog stanja plus šest mjeseci) potrebnih za potporu zahtjeva rata ili drugih nacionalnih izvanrednih stanja koja uključuju vanjsku prijetnju nacionalnoj sigurnosti. **d. totalna mobilizacija** – Širenje djelatnih oružanih snaga organiziranjem i/ili stvaranjem dodatnih postrojbi i osoblja izvan postojećeg odobrenog ustroja snaga i izvora potrebnih za potporu totalnih zahtjeva rata ili drugih nacionalnih izvanrednih stanja koja uključuju vanjsku prijetnju nacionalnoj sigurnosti.

umjereni rizik (nuklearni) (moderate risk (nuclear)) – Stupanj rizika za koji su predviđeni učinci snošljivi ili su u najgorem samo manja smetnja. Vezan je za maksimum od 2.5% slučajeva žrtava ili 5% učinaka onečišćenja. Umjereni rizik ne smije biti premašen ako se od postrojbi očekuje djelovanje s punom učinkovitosti nakon nuklearne eksplozije naše nuklearne bombe. Iskazuje se u odnosu na rizik kao: neupozoreno, izloženo osoblje; upozoreno, izloženo osoblje; upozoreno, zaštićeno osoblje. (*Vidi neznatan rizik, opasan rizik, sigurnost postrojbe i stupanj rizika.*)

modularnost (modularity) – Koncept koji daje elemente snaga koji su međusobno zamjenjivi, imaju sposobnost širenja i povećanja, te se mogu skrojiti prema raznim zadaćama i potrebama. Modularne će postrojbe kombinirati potrebne snage i sredstva za pružanje funkcije potpore ili skupine povezanih funkcija. Modul se može poslati u potporu razvijenoj snazi bez većeg utjecaja na sposobnost matične postrojbe da djeluje na smanjenoj razini.

pogrebnički poslovi (mortuary affairs) – Široko utemeljeni vojni program koji skrbi o preminulom osoblju. Sastoji se od tri podprograma: program skrbi o trenutno preminulima, program obilježavanja grobova i program vraćanja ostataka obiteljima. (*Vidi obilježavanje grobova.*)

mozaik (mosaic) - Skup preklapajućih fotografija koje su sastavljene tako da stvaraju neprekinuti fotografski prikaz dijela površine zemlje.

snage ukrcane na bojna vozila (mounted forces) – Snage koje projektiraju, donose i održavaju borbenu moć na brz, visoko smrtonosan i preživljavajući način s dostatnom borbenom moći za zaposjedanje i nadzor nad zemljištem čime se dominira nad neprijateljem u neprijateljskim okruženjima tijekom rata i tijekom operacija stabilnosti i potpore. One su sposobne za izviđanje, bilo iz vozila ili izvan vozila, za sigurnosne operacije/djelovanja te su sposobne približiti se neprijatelju i poraziti ga.

operacije/djelovanja snaga ukrcanih na bojna vozila (mounted operations) – Primjena borbene moći s pokretnih oružnih platformi koje se oslanjaju na mehanizaciju i tehnologiju u maksimalnom korištenju brzine, vatrene moći, zaštite i preživljavanja u provedbi operacija/djelovanja.

priprema ukrcaja desanta (mounting) – Sve pripreme učinjene u područjima pripreme u očekivanju operacije/djelovanja. Uključuje prikupljanje u području pripreme, pripremu i održavanje sredstava, kretanje prema točkama ukrcavanja i na kraju ukrcavanje na brodove, splavi ili zrakoplove.

faza pripreme ukrcaja desanta (mounting phase) - Razdoblje nakon primitka pripreme zapovijedi ili planskih smjernica do polijetanja zrakoplova ili odlaska brodova na zadaću. Tijekom tog razdoblja provodi se združeno taktičko planiranje i planiranje potpore; postrojbe, oprema i opskrbna sredstva prikupljene su i spremne; provode se brifinzi. Prikupljanje se odvija na kraju faze pripreme ukrcaja desanta, te uključuje kretanje sudjelujućeg osoblja, opskrbnih sredstava i sve opreme prema odlaznim područjima i njihovo ukrcavanje na zrakoplove ili brodove. (*Vidi nasrtajna faza, prebacivanje zrakom i naredna operativna faza.*)

poziv za slobodnim kretanjem (movement bid) – Zahtjev za odobrenjem kretanja na glavnom putu opskrbe ili po drugim nadziranim putovima za koje je takvo odobrenje potrebno prije početka kretanja.

kretanje za stupanje u dodir (movement to contact) – Oblik navalnoga djelovanja za uspostavljanje početnog kopnenog dodira s neprijateljem ili za ponovno ostvarivanje izgubljenog dodira. (U NATO-u se rabi pojam **napredovanje za stupanje u dodir (advance to contact).**) (*Vidi nasilno izviđanje, navalne operacije/djelovanja i srazno djelovanje.*)

nadzor kretanja (movement control) – Planiranje, određivanje putova, raspoređivanje uporabe putova i nadzor kretanja ljudi i tereta po komunikacijskim linijama. Odnosi se i na organizaciju odgovornu za te funkcije, a to mogu biti timovi za nadzor kretanja i središta za nadzor kretanja.

poredak za kretanje (movement formation) – **1.** Uređeni raspored postrojbi i/ili vozila za određenu svrhu. **2.** Uređeni raspored dvije ili više postrojbi, zrakoplova ili brodova koji se kreću zajedno pod jednim zapovjednikom. Vrste poredaka uključuju

četverokutni poredak, klinasti poredak, kolonski poredak, linijski poredak, postrojni poredak (ulijevo ili udesno), romboidni poredak i V-poredak. (*Vidi četverokutni poredak, klinasti poredak, kolonski poredak, linijski poredak, postrojni poredak, romboidni poredak, tehnike kretanja i V-poredak.*)

zapovijed za kretanje (movement order) – Zapovijed koju izdaje zapovjednik, a koja pokriva detalje kretanja postrojbe.

raspored kretanja (movement schedule) – Raspored napravljen za praćenje odvojenog entiteta bilo da je to potreba za snagom, povećanje tereta ili osoblja ili prijevozno sredstvo. Raspored odražava dodjelu posebnih prijevoznih sredstava (kao što je zrakoplov ili brod) koja će se rabiti za kretanje osoblja i tereta. Vremena dolaska i odlaska u zračne i pomorske luke te na druga mjesta detaljno se navode kako bi se prikazao tijek i opterećenje na svakom mjestu. Rasporedi kretanja dovoljno su detaljni da bi poduprijeli provedbu plana.

tablica kretanja (movement table) – Tablica koja daje detaljne upute ili podatke o kretanju,. Kada je potrebno ona će biti označena riječima put, željeznica, more, zrak, itd., kako bi se označila vrsta kretanja. Normalno se izdaje kao dodatak zapovijedi za kretanje ili kao uputa. (*Vidi zapovijed za kretanje.*)

tehnika kretanja (movement technique) - Način na koji postrojba prelazi zemljište (kao što je neprekinuta hodna kolona, hodna kolona s izdvojenim osiguranjem i kretanje u skokovima) što je određeno vjerojatnošću susreta s neprijateljem.

višeagencijski (multiagency) – Odnosi se na aktivnosti ili djelovanja koje provode ili usklađuju nevladine agencije, međunarodne agencije i agencije strane vlade.

višenacionalni (multinational) – Odnosi se na aktivnosti ili djelovanja koje provode ili usklađuju vojne snage dvaju ili više nacija.

višenacionalne operacije (multinational operations) – Skupni pojam koji opisuje vojne akcije koje provode snage dviju ili više nacija, tipično organiziranih unutar strukture koalicijske ili saveza.

višenacionalno ratovanje (multinational warfare) – *Vidi* kombinirano ratovanje.

višestrano (multiparty) – Odnosi se na aktivnosti ili djelovanja koje provode ili usklađuju dvije ili više skupina, od kojih barem jedna nije nacionalno ili međunarodno priznata skupina ili predstavnik.

višespektralni dim (multispectral smoke) – Posebno napravljena vrsta dima koja motritelju ne dopušta da vidi kroz njega. Učinkovit je za blokiranje motrenja prostim okom, pomoću termalnih naprava, radara itd.

međusobna potpora (mutual support) - Potpora koju postrojbe pružaju jedna drugoj u djelovanju protiv neprijatelja zbog njihovih dodijeljenih zadataka, relativnih položaja u odnosu jedna na drugu i na neprijatelja, te njihovih svojstvenih sposobnosti. **1.** Obično je vezana za potporu ostvarenu vatrom i kretanjem. **2.** Uvjet koji postoji kada položaji omogućavaju međusobnu potporu izravnom vatrom, spriječavajući time neprijatelja da napada na jedan položaj, a da nije izložen izravnoj vatri s jednog ili više susjednih položaja. (*Vidi potpora.*)

N

imenovana područja interesa (named areas of interest - NAI) - Točka ili područje uzduž određenog prilaza, kroz koju se očekuje odvijanje neprijateljske aktivnosti. Aktivnost ili nepostojanje aktivnosti unutar imenovanog područja interesa pomoći će potvrditi ili poreći određenu inačicu djelovanja neprijatelja. (*Vidi model događaja.*)

let prilijeganjem uz zemlju (nap-of-the-earth flight) - *Vidi* let praćenjem reljefa zemljišta.

nacionalno zapovjedništvo (national command) - Zapovjedništvo koje je ustrojeno i koje djeluje pod zapovijedanjem određene nacije. Može ili ne mora biti pod NATO zapovjednikom.

nacionalni obavještajni tim za potporu (national intelligence support team – NIST) – Tim na nacionalnoj razini koji se sastoji od obavještajnih stručnjaka i stručnjaka za vezu iz vojne obavještajne službe (DIA), središnje obavještajne službe (CIA), nacionalne sigurnosne agencije (NSA) ili bilo koje kombinacije tih agencija.

pomoć naciji (nation assistance) – Civilna i/ili vojna pomoć koju naciji pružaju strane snage na njezinom teritoriju u miru, tijekom krize ili izvanrednog stanja ili tijekom rata na temelju sporazuma zaključenih između nacija. Programi pomoći naciji uključuju , ali nisu ograničeni, sigurnosnu pomoć, stranu unutarnju obranu i druge aktivnosti.

prirodna katastrofa (natural disaster) – *Vidi* domaća izvanredna stanja.

prirodno okruženje (natural environment) – Ljudski ekosustav koji uključuje i fizičke i biološke sustave koji daju izvore (čist zrak, čista voda, zdravo okruženje, dovoljno hrane) potrebno za održavanje produktivnog ljudskog života. U prirodno okruženje su uključene i tvorevine koje je napravio čovjek, ako što su objekti za pročišćavanje vode i prirodni kulturni izvori.

prirodni izvori (natural resources) – Prirodno bogatstvo države ili područja, uključujući zemlju, divlje životinje, biljke, zrak, vodu, rudno bogatstvo itd.

mornarička topnička potpora (naval gunfire support – NGFS) – Vatra koju pružaju mornarički površinski topnički sustavi u potpori postrojbe ili postrojbi koje su dobile zadaću za ostvare zapovjednikove ciljeve. Podskup mornaričke površinske vatrene potpore. (*Vidi pomorsko-desantna operacija/djelovanje.*)

NKB obrana (NBC defense) – Skupna nuklearna, kemijska i biološka obrana. (Pojam se možda neće rabiti u kontekstu američkih navalnih operacija.)

do

NKB praćenje (NBC monitoring) – Zaštitna mjera koju provode postrojbe kako bi osigurale ranu upozorbu o opasnostima kontaminacije nastalih uporabom oružja za masovno uništavanje. Prvenstveno uključuje upozorbu pomoću senzora o nazočnosti poglavito nuklearne i kemijske kontaminacije. Praćenje može biti periodično ili neprekidno.

NKB izviđanje (NBC reconnaissance) – Zadaća koja se poduzima za skupljanje informacije (od vojnog značaja) o nepoznatoj NKB kontaminaciji na putovima, u područjima i zonama. Ta informacija potvrđuje ili poništava postojanje ili nepostojanje NKB napadaja ili NKB opasnosti uporabom opreme za otkrivanje i identifikaciju ili vizualnim motrenjem, ili skupljanjem uzoraka s određenog mjesta ili područja uporabom NKB opreme za otkrivanje, identifikaciju i uzimanje uzoraka.

NKB motrenje (NBC surveillance) – Sustavno motrenje zračnog prostora, površinskih i podzemnih/podvodnih područja, osoba ili stvari vizualnim, elektroničkim, mehaničkim i drugim sredstvima za otkrivanje NKB napadaja ili opasnosti.

NKB istraživanje (NBC survey) – Skupljanje detaljnih informacija (od vojnog značaja) koje se odnose na određena kontaminirana područja kako bi se utvrdila vrsta kontaminacije i stupanj (intenzitet) NKB opasnosti. To istraživanje tipično određuje vanjske granice opasnog područja. (*Vidi izviđanje.*)

skoro stvarno vrijeme (near real time) – Odnosi se na vrijeme podatka ili informacije koje je odgođeno vremenom potrebnim za elektroničku komunikaciju i automatsku obradu podatka ili informacije. Ovaj pojam znači da nema većih odgađanja i kašnjenja. (*Vidi stvarno vrijeme.*)

neznatan rizik (nuklearni) (negligible risk (nuclear)) – Stupanj rizika u kojem je osoblje razumno sigurno, s izuzetkom zasljepljivanja i privremenog gubitka noćnoga vida. Većan je za maksimum od 1% slučajeva žrtava ili 2.5% učinaka onečišćenja. Iskazuje se u odnosu na rizik kao: neupozoreno, izloženo osoblje; upozoreno, izloženo osoblje; upozoreno, zaštićeno osoblje. (*Vidi opasan rizik, stupanj rizika i umjereni rizik.*)

razine neznatnog rizika (negligible risk levels) – razina kontaminacije koja će dovesti do blagog smanjenja sposobnosti kod ne više od 5% nezaštićenih vojnika koji rade 12 sati neprekidno udaljeni 1 metar od kontaminiranih površina.

nervni bojni otrovi (nerve agents) – Potencijalni smrtnosni kemijski bojni otrov koji utječe na prijenos podražaja.

koncept ugniježdenja (nested concept) – načini za postizanje jedinstva svrhe tako što se zamisao djelovanja prethodne razine ugniježđuje u zamisao djelovanja sljedeće razine.

nadzorna mrežna stanica (net control station - NCS) – Komunikacijska stanica namijenjena za nadzor prometa i nametanje stege prijenosa u danoj mreži.

neutralan (neutral) – **1.** Kada je temperatura zemlje otprilike jednaka temperaturi zraka do četiri metra visine iznad površine. U tom stanju ima slabih i umjerenih vjetrova i malih turbulencija, te se smatra prosječnim za uporabu kemijskih otrova. (*Vidi inverzija i konvekcija.*) **2.** Pojedinaac, skupina, organizacija ili država koja nije neprijateljska ili na bilo koji način podupire jednu od sukobljenih strana u neprijateljskom okruženju.

neutralnost (neutrality) – U međunarodnom pravu, nepristran odnos tijekom rata koji zauzimaju treće države prema sukobljenim državama i koje sukobljene države prihvaćaju te se time stvaraju prava i dužnosti između nepristranih država i sukobljenih država. U akcijama nametanja mira koje provode Ujedinjeni narodi

pravila neutralnosti primjenjuju se na nepristrane članice UN-a, sve dok su one isključene obvezom takvih članova prema Povelji UN-a.

neutralizacija (neutralization) – U minskom ratovanju, za minu se kaže da je neutralizirana kada je vanjskim srdstvima postala nesposobna djelovati na cilj, premda može ostati opasna za rukovanje.

neutralizirajuća vatra (neutralization fire) – **1.** Vatra koja se otvara kako bi se cilj učinio neučinkovitim ili neuporablјivim. **2.** Vatra koja se ostvaruje radi priječenja ili prekida kretanja i/ili djelovanja oružja. **3.** Vatre koje su namijenjene za privremeno izbacivanje cilja iz bitke nanoseći mu najmanje 10% žrtava.

neutralizirati (neutralize) - **1.** Učiniti neučinkovitim ili neuporablјivim. **2.** Učiniti neprijateljsko osoblje ili tvorivo nesposobnim za uplitanje u određeno djelovanje. **3.** Učiniti sigurnim mine, bombe, projekte i mine iznenađenja/zamke. **4.** Učiniti neopasnim bilo što zagađeno/kontaminirano kemijskim otrovima.

sat-N (N-hour) – Neodređeno vrijeme u koje počinje upoznavanje postrojbe i utovar sredstava za brzi, nenajavljeni razvoj za izvanrednu operaciju/djelovanje. Sat-N pokreće unaprijed određen redoslјed događaja koji omogućuju postrojbi da pozove osoblje, dovrši krizno planiranje, provede završne postupke za spremnost osoblja, uzme i pripremi opremu i krene na točku ukrcaja za trenutani razvoj snaga u određeno krizno područje.

područje zabrane vatre (no-fire area - NFA) - Područje u kojem nije dopuštena vatra ili učinci vatre. Dvije iznimke jesu (1) kada zapovjedništvo koje je odredilo područje zabrane vatre privremeno dopušta vatru unutar područja na temelju zadaće i (2) kada neprijateljska snaga unutar područja zabrane vatre djeluje po našim snagama, zapovjednik može djelovati po neprijatelju kako bi zaštitio svoje snage.

crta zabrane vatre (no-fire line – NFL) – Crta iza koje topništvo ne otvara vatu osim po zahtjevu i odobrenju zapovjednika kome se pruža vatrena potpora, a ispred koje se može otvarati vatra bilo kada bez opasnosti po vlastite snage.

nesvrstana država (nonaligned state) – Država koja provodi politiku nesvrstavanja.

nesvrstavanje (nonalignment) – Politički stav države koja se ne povezuje ili ne poistovjećuje s političkom ideologijom ili ciljevima za koje se zalažu druge države ili skupine država ili sa stranim politikama. Nesvrstavanje ne priječi uključivanje u određene procese, ali izražava stav da se nesvrstana država unaprijed ne veže niti s jednom državom (ili blokom) ili politikom dok se ne pojavi neko novo stanje.

neborbena povreda (nonbattle injury) – Osoba koja postaje žrtva zbog okolnosti koje nisu izravno povezane s neprijateljskim ili terorističkim djelovanjem. Žrtve koje su to postale zbog elementarnih nepogoda, samoranjavanja ili borbene iscrpljenosti su žrtva čiji uzrok nije neprijateljsko djelovanje.

neborac (noncombatant) – **1.** Pojedinaac u području borbenih operacija/djelovanja koji nije naoružan ili ne sudjeluje u bilo kojoj aktivnosti kojom se pruža potpora niti jednoj strani uključenoj u borbu. **2.** Pojedinaac, kao što je svećenik ili doktor, čije dužnosti ne uključuju vođenje borbe.

operacije/djelovanja izvlačenja/evakuacije neboraca (noncombatant evacuation operations – NEO) – Operacije/djelovanja koje se provode radi premještanja ugroženih neboraca iz strane države. Te operacije/djelovanja normalno uključuju građane države koja provodi operaciju/djelovanje, čiji su životi ugroženi, a mogu uključiti i odabrane strane državljane.

nevladina organizacija (nongovernmental organization – NGO) – Transnacionalna organizacija privatnih građana koja održava savjetodavni status u Gospodarskom i socijalnom vijeću UN-a. nevladine organizacije mogu biti profesionalne udruge, fondacije, višenacionalne poslovne organizacije ili jednostavno skupine ljudi sa zajedničkim interesom u aktivnostima humanitarne pomoći (razvoj i pružanje pomoći). Ovaj se pojam normalno rabi u neameričkim organizacijama, dok mu je u SAD-u istoznačnica privatna dragovoljačka organizacija. (*Vidi neratne vojne operacije/djelovanja i operacije potpore i stabilnosti.*)

žrtva čiji uzrok nije neprijateljsko djelovanje (nonhostile casualty) - Osoba koja postaje žrtva zbog okolnosti koje nisu izravno povezane s neprijateljskim ili terorističkim djelovanjem. Žrtve koje su to postale zbog elementarnih nepogoda, samoranjanja ili borbene iscrpljenosti su žrtva čiji uzrok nije neprijateljsko djelovanje.

nesmrtonosne vatre (nonlethal fires) – Bilo koje vatre kojima se ne traži izravno uništavanje određenog cilja, a koje su namijenjene za slabljenje, narušavanje ili zadržavanje djelovanja neprijateljskih operativnih snaga, funkcija i objekata. Psihološke operacije/djelovanja, operacije/djelovanja specijalnih snaga, elektroničko ratovanje (elektroničko ometanje) i druge zapovjedne i nadzorne protumjere mogućnosti su nesmrtonosnih vatri.

nepostojani bojni otrov (nonpersistent agent) – Kemijski bojni otrov koji se nakon nekoliko minuta do nekoliko sati rasplinjuje ili gubi svoju sposobnost nanošenja gubitaka.

sprječavanje širenja oružja za masovno uništavanje (nonproliferation) – Napori usredotočeni na sprječavanje širenja raketnih sustava i oružja za masovno uništavanje pomoću mehanizama kao što su nadzor naoružanja, tehnologija i izvoza.

Sjeveroatlantski savez (North Atlantic Treaty Organization – NATO) – Organizacija država u Sjevernoj Americi i Europi koja ima zajedničke političke ciljeve.

nesposoban za zadaću, održavanje (not mission capable, maintenance – NMCM) – Tvarno stanje koje ukazuje da sustav ili sredstvo nije sposobno za provedbu bilo koje dodijeljene zadaće zbog potreba održavanja.

nesposoban za zadaću, opskrba (not mission capable, supply – NMCS) – Tvarno stanje koje ukazuje da sustav ili sredstvo nije sposobno za provedbu bilo koje dodijeljene zadaće zbog zastoja u održavanju sredstva koji je nastao zbog nedostatka opskrbnih sredstava za održavanje.

sustav nuklearne, biološke i kemijske upozorbe i izvješćivanja (nuclear, biological, and chemical warning and reporting system – NBCWRS) – Temeljni načini upozorbe postrojbi o stvarnoj i predviđenoj NKB opasnosti. Izgledi izvješća su

standardizirani dokumentom ATP 45/STANAG 2103, 4. poglavlje (siječanj '89.), a ima ih šest:

NKB 1 – Početno izvješće.

NKB 2 – Procijenjeni podatci.

NKB 3 – Predviđena kontaminirana/opasna područja.

NKB 4 – Učinci motrenja/istraživanja.

NKB 5 – Stvarna kontaminirana područja.

NKB 6 – Detaljne informacije.

nuklearna popratna šteta (nuclear collateral damage) – Neželjena šteta ili žrtve nastale učincima našeg nuklearnog oružja.

prosudba nuklearnih šteta (nuclear damage assessment) - Utvrđivanje šteta kod pučanstva, snaga i izvora nastalih učincima stvarnog nuklearnog napadaja. Provođi se tijekom i nakon napadaja. Ne uključuje funkciju ocjenjivanja operativne važnosti nuklearne štete.

upozorba o nuklearnom udaru (nuclear strike warning) – Upozorba o predstojećem našem ili mogućem neprijateljskom nuklearnom napadaju.

snaga nuklearne eksplozije (nuclear yields) - Energija oslobođena eksplozijom nuklearnog oružja mjerena u kilotonama ili megatonama TNT-a potrebnog za oslobađanje iste količine energije. Snaga se dijeli kao:

Vrlo mala (very low) - manje od 1 kilotone.

Mala (low) - 1 do 10 kilotona.

Srednja (medium) - preko 10 do 50 kilotona.

Velika (high) - preko 50 do 500 kilotona.

Vrlo velika (very high) - preko 500 kilotona.

O

cilj (objective) - **1.** Fizički objekt poduzetog djelovanja (na primjer, određeni zemljišni objekt čije je osvajanje i/ili zadržavanje prijeko potrebno za zapovjednikov plan ili uništenje neprijateljske snage bez obzira na zemljišne objekte). **2.** Jasno određeni, odlučujući i ostvarivi/dostižni ciljevi prema kojima treba biti usmjerena svaka vojna operacija/djelovanje. **3.** Najvažnije odlučujuće točke. (*Vidi odlučujuća točka.*)

područje cilja (objective area) - **1.** Definirano zemljopisno područje u kojem se nalazi cilje koga trebaju osvojiti ili doseći vojne snage. To područje određuje nadležni zapovjednik rabi zapovijedanja i nadzora. **2.** Grad ili drugo zemljopisno područje u kojem je došlo ili se predviđaju civilni nemiri te gdje su uporabljene ili mogu biti uporabljene oružane snage.

sredstvo za smanjenje preglednosti (obscurant) – Plin, tekućina ili kruta tvar, ili njihova kombinacija, bilo umjetna (kao što je dim) ili prirodna (kao što je prašina) koja se zadržava u atmosferi te može smanjiti ili blokirati bilo koji dio elektromagnetskog

spektra. Ono može utjecati na vizualno motrenje, lasere (za mjerenje daljine i za označavanje), radare i toplinske kamere.

smanjenje preglednosti (obscuration) - Učinci vremena, prašine i ruševina na bojištu ili uporaba dimnog streljiva za ometanje motrenja i sposobnosti otkrivanja i praćenja ciljeva ili za skrivanje aktivnosti ili kretanja.

dim za smanjenje preglednosti (obscuration smoke) - Dim uporabljen između neprijateljskih i naših snaga ili izravno na neprijateljske položajima za zbunjivanje i dezorijentiranje neprijateljskih oružja za izravno gađanje i topničkih prednjih motritelja.

motrilačka stanica (observation post) - Položaj s kojeg se provodi vojno motrenje, usmjerava ili prilagođava vatra, a na kojem se nalaze odgovarajuća sredstva veze; može biti i zračna.

motrena vatra (observed fire) - Vatra čije točke udara ili eksplozije motritelj može vidjeti. Na temelju učinaka motrenja, vatra se može nadzirati i prilagođavati.

crta motritelj-cilj (observer-target line) - Zamišljena ravna crta od motritelja do cilja.

zapreka (obstacle) - Bilo koja smetnja namijenjan ili uporabljena za usmjeravanje, usporavanje, vezanje, skretanje ili blokiranje kretanja suprotne snage, te za nanošenje dodatnih gubitaka osoblja, vremena i sredstava suprotnoj strani. Zapreke mogu biti prirodne ili ljudskim radom napravljene, ili njihova kombinacija. Zapreke mogu zaštititi naše snage od bliskih nasrtaja. (*Vidi zapreke za pojačavanje.*)

pojas zapreka (obstacle belt) – Mjera zapovijedanja i nadzora na razini brigade, obično dana zemljopisno, koja pokazuje gdje unutar zone zapreka taktički zapovjednik planira ograničiti postavljanje zapreka i usredotočiti obranu. Ta mjera daje namjeru plana zapreka i daje potrebne upute o ukupnom učinku zapreka u pojasu. Ona podupire i namjeru zone zapreka nadređenog zapovjednika.

skupina zapreka (obstacle group) – Normalno, nadzorna mjera na razini namjenski organiziranih snaga bojne koja određuje mjesto jedne ili više zapreka skupljenih zajedno za stvaranje određenog učinka zapreke. Skupine zapreka pokazuju se uporabom grafičkog prikaza učinaka zapreka.

crta zapreka (obstacle line) – Konceptualna nadzorna mjera na razini bojne i brigade koja pokazuje namjeru postavljanja zapreka bez određivanja određene vrste linearne zapreke.

plan zapreka (obstacle plan) - Onaj dio operativnog plana (ili zapovijedi) koji se odnosi na uporabu zapreka za povećanje učinaka naših vatri ili za utjecanje na kretanje neprijatelja. Planovi zapreka rade se na razini korpusa (zbornog područja) i niže. (*Vidi operacije/djelovanja protupokretljivosti i zapreka.*)

ograničena područja izradbe zapreka (obstacle restricted areas) – zapovjedna i nadzorna mjera koja se rabi za ograničavanje vrste ili broja u određenom području. Zapovjednik može rabiti ograničena područja kako bi spriječio podređena da postavljaju zapreke u određena područja. Ograničeno područje je označeno “NEMA ZAPREKA” (“NO OBSTACLES”). (*Vidi zapreka.*)

zona zapreka (obstacle zone) – Zapovjedna i nadzorna mjera na razini divizije i korpusa (zbornog područja), normalno prikazana grafički, kojom se ukazuje na određena kopnena područja gdje niže razine zapovijedanja mogu postavljati taktičke zapreke. (*Vidi operacije/djelovanja protupokretljivosti i zapreka.*)

zaposjesti (occupy) – **1.** Taktička zadaća u kojoj snaga ulazi u cilj, ključno zemljište ili druge umjetna ili prirodna područja bez otpora neprijatelja te nadzire cijelo područje. **2.** Ostati u području i zadržati nadzor nad njim.

navala (offensive) – Načelo rata kojim vojna snaga postiže odlučujuće ishode djelujući s inicijativom, koristeći se vatrom i manevrom i održavajući slobodu manevra i djelovanja dovodeći neprijatelja u stanje da samo odgovara na naša djelovanja, a ne da ih pokreće.

navalne protuzračne operacije/djelovanja (offensive counterair (OCA)) – Borbene operacije/djelovanja kojima se teži uništiti neprijateljska sposobnost djelovanja u zraku napadajući na sustave (ili njihove sustave potpore) namijenjene za djelovanje u zraku (na primjer: sustav usmjerene energije koji djeluje u svemiru namijenjen za uništavanje ili oštećivanje neprijateljskih uzletišta.)

navalne protusvemirske operacije/djelovanja (offensive counterspace (OCS)) – Borbene operacije/djelovanja protiv neprijateljskih sustava (ili njihovih sustava potpore) namijenjenih za djelovanje u svemiru (na primjer: sustav usmjerene energije koji djeluje na zrakoplovu ili na zemlji namijenjen za uništavanje neprijateljskih satelita.)

navalne operacije/djelovanja (offensive operations) – Borbena operacija/djelovanje namijenjena poglavito za uništenje neprijatelja. Navalne operacije/djelovanja mogu se poduzimati za osiguravanje ključnog ili odlučujućeg zemljišta, za uskraćivanje neprijatelju izvora ili odlučujućeg zemljišta, za zavaravanje ili skretanje neprijatelja, za razvoj obavještajnog znanja te za vezanje neprijatelja za položaj. Oblici navalnih operacija/djelovanja su kretanje za stupanje u dodir, napadaj, iskorištavanje uspjeha napadaja i gonidba. Navalna operacija/djelovanje se provodi za osvajanje, zadržavanje i iskorištavanje inicijative. (*Vidi kretanje za stupanje u dodir, napadaj i nasilno izviđanje.*)

po pozivu (on-call) – **1.** Pojam koji se rabi da bi označio mogućnost poziva za unaprijed određenu koncentraciju vatre, zračni udar i krajnje zaštitne vatre. **2.** Unaprijed planirani i utvrđeni zahtjevi za snagama i sredstvima bez određenog vremena ili mjesta izdavanja zahtjeva. Takvi će zahtjevi biti proslijeđeni nakon zapovijedi ovlaštene osobe. (*Vidi poziv za vatrom.*)

doopskrba po pozivu (on-call resupply) – Zadaća doopskrbe planirana prije ubacivanja tima za specijalne operacije/djelovanja u područje operacija/djelovanja, ali koja se ne provodi do zahtjeva tima.

cilj po pozivu (on-call target) – U potpori zemaljskim i brodskim topništvom, planirani cilj koji nije raspoređen po kojem će se vatra otvarati po zahtjevu. (*Vidi raspoređeni cilj.*)

na-zapovijed zadaća (on-order mission) – Zadaća koja se može provesti bilo kada u budućnosti. Postrojba koja dobiva na-zapovijed zadaću je uporabljena snaga. Zapovjednik predviđa provedbu zadaće u svojoj zamisli, međutim, on možda neće

znati točno vrijeme ili mjesto provedbe. Podređeni zapovjednici razvijaju planove ili zapovijedi i dodjeljuju izvore, namjenski organiziraju snage i raspoređuju ih za provedbu te zadaće. (*Vidi biti-spreman zadaća.*)

opkrbna sredstva za jedan dan (one day's supply) – Jedinica ili količina opkrbnih sredstava usvojena kao standardna mjera koja se rabi za procjenjivanje prosječne dnevne potrošnje u navedenim uvjetima. Može biti izražena i u odnosu na čimbenik, na primjer broj metaka po oružju dnevno.

operativna razina opskrbe (operating level of supply) – Količine opkrbnih sredstava potrebne za održavanje provedbe operacija/djelovanja između zahtjeva za sredstvima ili između dopreme novih pošiljki sredstava. Te količine trebaju biti temeljene na uspostavljenom razdoblju popune zalihama opkrbnih sredstava (mjesečno, tromjesečno, itd.)

operacija/djelovanje (operation) - Vojna akcija ili provedba strateške, operativne, taktičke, granske, obučne ili administrativne vojne zadaće; proces provedbe borbe, uključujući kretanje, opskrbu, napadaj, obranu i manevre potrebne za ostvarenje cilja bilo koje bitke ili vojnog pohoda. Široka kategorija povezanih taktičkih aktivnosti, tj., navala, obrana, uzmak.

operativno umijeće (operational art) – Uporaba vojnih snaga za postizanje strateških i/ili operativnih ciljeva oblikovanjem, organiziranjem, integracijom i provedbom strategija, pohoda, glavnih operacija i bitaka. Operativno umijeće prevodi strategiju zapovjednika združene snage u operativni dizajn i, u konačnici, u taktičku akciju integriranjem ključnih aktivnosti na svim razinama rata.

operativno zapovijedanje (operational command - OPCOM) – **1.** Pojam je istoznačan s operativnim nadzorom i isključivo se primjenjuje na operativni nadzor kojeg provode zapovjednici sjedinjenih i posebnih zapovjedništava nad dodijeljenim snagama. **2.** Ovlast dodijeljena zapovjedniku za dodjelu zadaća podređenim zapovjednicima, za razvoj postrojbi, za preraspodjelu snaga i za zadržavanje ili davanje ovlasti operativnog ili taktičkog nadzora ako se čini potrebnim. Ne uključuje odgovornost za administrativne poslove ili logistiku. Operativno zapovijedanje može se rabiti da bi označilo snage dodijeljene zapovjedniku (*Vidi operativni nadzor.*)

operativni nadzor (operational control - OPCON) – Prenosiva zapovjedna ovlast koju može provoditi zapovjednik na bilo kojoj razini zapovjednika borbenog zapovjedništva ili nižoj razini. Operativni nadzor je ugrađen u borbeno zapovijedanje (zapovjedna ovlast). Operativni nadzor može biti prenešen i daje ovlast za provedbu onih funkcija zapovijedanja podređenim snagama koje uključuju organiziranje i uporabu snaga, dodjelu zadaća, određivanje ciljeva i davanje usmjerenja potrebnog za provedbu zadaće. Operativni nadzor uključuje usmjeravanje svih gledišta vojnih operacija i združene obuke potrebnih za provedbu zadaća dodijeljenih postrojbi. Operativni nadzor treba se provoditi preko podređenih zapovjednika. Sam po sebi ne uključuje ovlast rješavanja logističkih i administrativnih pitanja, stege, unutarnje organizacije ili obuke postrojbe. (*Vidi izdvojena postrojba, operativno zapovijedanje, pridodati i stalno dodijeliti.*)

operativna dekontaminacija (operational decontamination) – Dekontaminacija koju provodi pojedinac i/ili postrojba, ograničena na određene dijelove operativno važne opreme, sredstava i/ili radnih područja kako bi se potpuno smanjio dodir i

prenošenje opasnih tvari i nastavila djelovanja. Može uključiti dekontaminaciju pojedinca koja premašuje svrhu trenutne dekontaminacije, kao i dekontaminaciju za zadaću važnih pričuvnih dijelova te dekontaminaciju ograničenog terena. (*Vidi dekontaminacija i trenutna dekontaminacija.*)

djelovanja u operativnoj dekontaminaciji (operational decontamination operations) – Dekontaminacijska djelovanja koja se sastoje od dvije tehnike - zamjena zaštitnog stava od kemijskog oružja ovisnog o zadaći i pranje vozila. (*Vidi zaštitni stav od kemijskog oružja ovisana o zadaći.*)

operativno okruženje (operational environment) – Složaj uvjeta, okolnosti i utjecaja koji utječe na uporabu vojnih snaga i na odluke zapovjednika postrojbe. Neki primjeri su: **a. slobodno/dopušteno okruženje** – operativno okruženje nad kojim vojne snage i snage za provedbu zakona države domaćina imaju nadzor te u kojem te snage imaju namjeru i sposobnost pružanja pomoći provedbi operacija/djelovanja koje postrojba namjerava provesti. **b. neizvjesno okruženje** – operativno okruženje u kojem snage države domaćina, bez obzira suprostavljale se ili podržavale operacije/djelovanja koje postrojba namjerava provesti, nemaju potpun učinkovit nadzor teritorija i pučanstva u planiranim područjima operacija/djelovanja. **c. neprijateljsko okruženje** – operativno okruženje u kojem neprijateljske snage imaju nadzor te namjeru i sposobnost uspješnog suprotstavljanja ili reagiranja na operacije/djelovanja koje postrojba namjerava provesti.

operativno obavještajno znanje (operational intelligence) – Obavještajno znanje potrebno za planiranje i provedbu pohoda i glavnih operacija za postizanje strateških ciljeva u zemljopisnom području/ratištu ili u području operacija. (*Vidi obavještajno znanje, strateško obavještajno znanje i taktičko obavještajno znanje.*)

operativna razina rata (operational level of war) – Razina rata na kojoj se planiraju i provode pohodi i glavne operacije za postizanje strateških ciljeva u zemljopisnim područjima/ratištima i u područjima operacija. Aktivnosti na ovoj razini povezuju taktiku i strategiju određivanjem operativnih ciljeva potrebnih za postizanje strateških ciljeva, određivanjem redosljeda događaja za postizanje operativnih ciljeva, pokretanjem akcija i primjenom izvora za provedbu i potporu tih događaja. Te aktivnosti nameću širu vremensku i prostornu dimenziju od taktike; one osiguravaju logističku i administrativnu potporu taktičkih snaga i daju sredstva kojima se iskorištavaju taktički uspjesi za postizanje strateških ciljeva.

operativno spreman (operationally ready) – **1.** Kada se odnosi na postrojbu, brod ili oružni sustav – sposoban provesti zadaće ili funkcije za koje je organiziran ili napravljen. Uključuje i spremnost sredstava i spremnost osoblja. **2.** Kada se odnosi na osoblje – dostupan i osposobljen za provedbu dodijeljenih zadaća i funkcija.

operativni sustavi operativne razine (operational operating systems) – Glavne funkcije koje provode združene i kombinirane operativne snage za uspješnu provedbu pohoda i glavnih operacija u zemljopisnom području/ratištu ili području operacija. To su operativno kretanje i manevar, operativne vatre, operativna zaštita, operativno zapovijedanje i veza, operativno obavještajno djelovanje i operativna potpora.

operativna pričuva (operational reserve) - Pričuva ljudi i sredstava za potporu određene operacije.

- operativni tempo (operational tempo – OPTEMPO)** – 1. Brzina operacije ili operacija. Operativni tempo uključuje sve aktivnosti koje postrojba provodi. To može biti jedna aktivnost ili niz operacija. 2. Broj kilometara koji vozilo ili zrakoplov smije prijeći proračunske godišnje na temelju odobrenog proračuna.
- operativni privitci (operation annexes)** - One proširene upute koje su takve prirode, ili su preopsežne ili previše tehničke da bi bile uključene u sam plan ili zapovijed.
- vodič za operativno izlaganje zračenju (operational exposure guide - OEG)** - Maksimalna količina nuklearnog zračenja za koju zapovjednik smatra da bi njegova postrojba smjela primiti tijekom provedbe određene zadaće. (*Vidi stanje ozračenosti.*)
- operativni zemljovid (operation map)** - Zemljovid koji pokazuje mjesto i jačinu naših snaga uključenih u operaciju/djelovanje. Može pokazivati predviđeno kretanje i mjesto neprijateljskih snaga. (*Vidi zemljovid.*)
- operativna zapovijed (operation order - OPORD)** - Zapovijed koju zapovjednik izdaje podređenim zapovjednicima za usklađenu provedbu operacije/djelovanja. Zvana i zapovijed od pet točaka, a sadrži minimalan opis borbene organizacije, situaciju, zadaću, provedbu, administrativnu i logističku potporu te zapovijedanje i vezu za određenu operaciju/djelovanje. (*Vidi operativni plan.*)
- operativni grafički prikaz (operation overlay)** - Grafički prikaz koji pokazuje mjesto, veličinu i shemu manevra i vatri naših snaga uključenih u operaciju/djelovanje. Iznimno može naznačivati predviđena kretanja i mjesto neprijateljskih snaga.
- operativni plan (operation plan - OPLAN)** – Svaki plan za provedbu vojne operacije. Planove pripremaju zapovjednici borbenih (zemljopisnih) zapovjedništava kao odgovor na zahtjeve predsjedavajućeg Združenog stožera. Operativni planovi se pripremaju kao potpuni (complete format - OPLAN) ili kao konceptualni (concept - CONPLAN). **a. OPLAN.** Operativni plan za provedbu združenih operacija koji se može rabiti kao temelj za razvoj operativne zapovijedi. Operativni plan identificira snage i sredstva potrebne za provedbu strateške zamisli zapovjednika zemljopisnog područja/ratišta te daje raspored dolaska tih izvora u zemljopisno područje/ratište. Snage i sredstva identificiraju se u podacima za razvoj snaga po vremenskim fazama. Operativni planovi će uključiti sve faze operacije. Plan se priprema s odgovarajućim privitcima, dodatcima i podacima za razvoj snaga po vremenskim fazama kako je to opisano u priručnicima za sustav planiranja i provedbe združenih operacija koji sadrže politike, postupke i formate planiranja. **b. konceptualni plan** – Operativni plan skraćenog formata koji traži znatno proširenje ili preinake da bi se pretvorio u operativni plan ili operativnu zapovijed. Konceptualni plan sadrži stratešku zamisao zapovjednika zemljopisnog područja/ratišta i one privitke i dodatke koji se smatraju nužnim za kompletiranje planiranja. Općenito, u konceptualnom planu nisu izračunate detaljne potrebe potpore i nisu uključeni podaci za razvoj snaga po vremenskim fazama. (*Vidi podaci za razvoj snaga po vremenskim fazama, operativna zapovijed i sustav planiranja i provedbe združenih operacija.*)
- sigurnost operacija/djelovanja (operations security - OPSEC)** – 1. Proces određivanja kritičnih informacija i analiziranja naših akcija koji prati vojne operacije/djelovanja i druge aktivnosti da bi: **a.** Identificirao one akcije koje mogu biti praćene neprijateljskim obavještajnim sustavima. **b.** Odredio pokazatelje koje

ti neprijateljski obavještajni sustavi mogu prikupiti koji bi se mogli protumačiti ili složiti zajedno tako da stvore kritičnu informaciju koja može biti korisna neprijatelju. **c.** Odabrao i proveo mjere koje uklanjaju ili smanjuju prihvatljivu razinu slabosti i ranjivosti djelovanja naših snaga koje bi neprijatelj mogao iskoristiti. **2.** Sve mjere poduzete za održavanje sigurnosti i postizanje taktičkog iznenađenja. Uključuje protumotrenje, fizičku sigurnost, sigurnost veza i sigurnost informacija. Uključuje i identifikaciju i uklanjanje ili nadzor pokazatelja koje neprijateljske obavještajne organizacije mogu iskoristiti protiv nas. (*Vidi ratovanje u području zapovijedanja i nadzora.*)

suprotstavljeni ulazak (opposed entry) – Vojna operacija/djelovanje ulaska u područje kome se suprotstavlja protivnik. (*Vidi nasrtajni postroj, pomorsko-desantna operacija/djelovanje i zračni desant.*)

zapovijed (order) – Komunikacija, pisana, usmena ili preko sredstava veze, koja prenosi upute od nadređenog k podređenom. U širem smislu pojmovi “zapovijed” i “naredba” su istoznačnice. Međutim, zapovijed podrazumijeva promišljanje o detaljima provedbe dok naredba ne. (*Vidi dopunska zapovijed, grafička zapovijed, naredba, operativna zapovijed, pripremna zapovijed i zapovijed za kretanje.*)

borbeni raspored (order of battle) – Identifikacija, jačina, zapovjedni sklop te raspored osoblja, postrojbi i sredstava bilo koje vojne snage.

skupina za zapovijedi (orders group) - Stalna skupina ključnih ljudi koja mora biti nazočna kada zapovjednik na bilo kojoj razini iznosi svoju zamisao operacije/djelovanja i svoju zapovijed.

ustrojben (organic) - Stalno dodijeljen dio koji čini važan dio vojne organizacije/postrojbe. Ustrojbeni dijelovi postrojbe su oni koji se nalaze u ustrojbenim dokumentima postrojbe bez obzira u kojoj se grani nalazila. (*Vidi operativni nadzor, pridodati i stalno dodijeliti.*)

organizacija (organization) - **1.** Svaka vojna postrojba ili veće zapovjedništvo sastavljeno od dvije ili više manjih postrojbi. U tom je značenju, na primjer, bojna organizacija u odnosu na svoje sastavnice, te postrojba u odnosu na brigadu u kojoj se nalazi (u odnosu na više zapovjedništvo). **2.** Konačna struktura vojnog elementa, kao što je ustrojbeni knjiga koju propisuje odgovarajuća osoba. (*Vidi i postrojba.*)

organizacija zemljišta (organization of the ground) – Razvoj obrambenog položaja pojačavanjem prirodnih obrambenih položaja na zemljištu i dodjeljivanjem određenih mjesta za sve snage koje posjedaju obrambeni položaj. (*Vidi obrana.*)

prijeko (over) – Kod topničke potpore, izvješće motritelja koje govori da je granata prešla preko cilja i eksplodirala iza njega.

kraj (over) – Poruka koja znači “završio sam s razgovorom, imaš li još što reći”.

grafička prekrivka (overlay) – **1.** Pisanje ili crtanje na prozirnoj ili poluprozirnoj prekrivci istoga razmjera kao što je prekriveni zemljovid ili karta da bi se pokazali detalji kojih nema na zemljovidu ili traže posebno naglašavanje. **2.** Kod digitalnih prikaza, skup grafičkih podataka koji može biti stavljen ili maknut s drugog skupa grafičkih podataka bez iskrivljavanja ili oštećivanja bilo kojeg skupa grafičkih podataka.

grafička zapovijed (overlay order) – Tehnika koja se rabi za izdavanje zapovijedi (obično dopunske zapovijedi) koja sadrži skraćene upute napisane na samoj grafičkoj prekrivci. Na digitalnim sustavima, to može biti hipertekst dodan na digitalnom grafičkom prikazu koji omogućuje podređenima da pritiskom miša na ključnu riječ ili znak dobiju određene informacije u prozoru koji će se pojaviti na zaslonu, te se može pomicati ili zatvoriti da se može vidjeti cijeli grafički prikaz. (*Vidi dopunska zapovijed, grafička prekrivka i operativna zapovijed.*)

otvorena operacija/djelovanje (overt operation) – Operacija/djelovanje koja se provodi otvoreno, bez skrivanja.

skokovito praćenje i potpora dijela hodne kolone (overwatch) - Taktička tehnika u kojoj je jedan element postavljen tako da trenutnom izravnom vatrom podržava kretanje drugog elementa motreći poznata ili očekivana neprijateljska mjesta i djelujući na njega ako se vidi ili pokušava otvarati vatru na naš element koji se kreće. Elementu koji prati i podupire mora se reći mora li uništiti, gušiti ili vezati neprijatelja. (*Vidi potpora vatrom i tehnika kretanja.*)

P

pakirani naftni proizvod (packaged petroleum product) – Naftni proizvod (općenito sredstvo za podmazivanje, benzin, mast ili neko specijalno sredstvo) koga normalno pakira proizvođač i koje se nabavlja, pohranjuje, prevozi i izdaje u kontejnerima/kanistrima zapremnine 205 litara (55 galona) ili manje.

paletizirani teret (paletized unit load) – Količina bilo kojeg sredstva, pakiranog ili nepakiranog, koja je složena na paletu na poseban način i sigurno povezana ili učvršćena tako da se čini jedan samostalni teret.

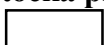
paravojne snage (paramilitary forces) – Snage ili skupine koje se bitno razlikuju od redovitih snaga bilo koje zemlje, ali im slične po organizaciji, opremi, obuci ili zadaći.

djelomična mobilizacija (partial mobilization) – *Vidi mobilizacija.*

prijenos zapovijedanja (passage of command) - Razmjena odgovornosti za sektor ili zonu između zapovjednika dviju postrojbi. Vrijeme prijena određeno je međusobnim dogovorom između zapovjednika dvije postrojbe, osim ako ga nije odredilo više zapovjedništvo. (*Vidi preuzimanje borbe, prolaz kroz crte i smjena na mjestu/položaju.*)

prolaz kroz crte (passage of lines) – **1.** Djelovanje u kojem se jedna snaga kreće naprijed ili nazad kroz borbene položaje druge snage s namjerom uspostavljanja dodira s neprijateljem ili izlaskom iz dodira. **2.** Prolaz jedne postrojbe kroz položaje druge postrojbe, kao kada se dijelovi snage za pokrivanje povlače kroz prednji kraj područja glavne bitke ili kada snaga za iskorištavanje uspjeha napadaja prolazi kroz elemente snaga koje su provele početni napadaj. Prolaz može biti određen kao prolaz preko crta naprijed i nazad. (*Vidi točka prolaza.*)

točka prolaza (passage point) – Posebno određeno mjesto gdje će postrojbe proći jedna kroz drugu, bilo u napredovanju ili u povlačenju. Nalazi se tamo gdje zapovjednik želi da podređene postrojbe fizički provedu prolaz kroz crte. (*Vidi prolaz kroz crte.*)

pasivna protuzračna obrana (passive air defense) - Sve mjere, osim aktivne protuzračne obrane, poduzete za umanjivanje učinaka neprijateljskih zračnih djelovanja. Te mjere uključuju zaklanjanje, prikriivanje, maskiranje, zavaravanje, raspršivanje i uporabu zaštitnih objekata. (*Vidi aktivna protuzračna obrana i protuzračna obrana.*)

pasivna obrana (passive defense) – Odnosi se na mjere za smanjivanje ranjivosti i za najveće smanjivanje šteta nastalih napadajima krstarećih raketa u zemljopisnom području/ratištu. Uključuju mjere borbe protiv širenja krstarećih raketa i odvracanje; ranu upozorbu i NKB zaštitu; zavaravanje; maskiranje i prikriivanje; elektroničko ratovanje; pokretljivost; raspršenje; oporavak i rekonstrukciju.

mjere pasivne obrane (passive defense measures) – Mjere koje se poduzimaju za smanjenje mogućnosti ili učinaka NKB napadaja.

vrijeme prolaza (pass time) – U putnom prijevozu vrijeme koje prođe od trenutka kada vodeće vozilo kolone prođe određenu točku do trenutka kada posljednje vozilo prođe istu točku.

odziv (password) – Tajna riječ ili osobiti zvuk koji se rabi kao odgovor na lozinku. (*Vidi lozinka.*)

timovi za navođenje (pathfinders) - **1.** Iskusne posade zrakoplova koje vode zrakoplove do zone iskakanja/izbacivanja, točke otpuštanja ili cilja. **2.** Timovi izbačeni ili spuštteni na cilj radi uspostavljanja i uporabe navigacijske pomoći za navođenje zrakoplova do zone iskakanja/izbacivanja ili zone slijetanja. **3.** Timovi spuštteni iz zraka na neprijateljski teritorij za određivanje najboljeg prilaza i putova povlačenja, zona slijetanja i mjesta za helikoptersko-desantne snage. – **4.** Radar koji služi za navigaciju zrakoplova kada vidljivost sprječava preciznu vizualnu navigaciju.

pacijent (patient) – Bolesna, povrijeđena, ranjena ili neka druga osoba kojoj je potrebna medicinska/zubarska skrb ili liječenje.

dekontaminacija pacijenata (patient decontamination) – Proces dekontaminacije kontaminiranih pacijenata koji provodi nemedicinsko osoblje u ulozi timova za dekontaminaciju pacijenta koji rade pod nadzorom medicinskog osoblja. Proces deontaminacije pacijenta provodi se na mjestu koje je u izravnoj blizini ili povezano s medicinskom ustanovom/objektom. (*Vidi tim za dekontaminaciju pacijenta.*)

tim za dekontaminaciju pacijenta (patient decontamination team) – Tim koji se sastoji od nemedicinskog osoblja koje određuje zapovjednik postroja koji provodi dekontaminaciju pacijenta pod nadzorom medicinskog osoblja.

ophodnja (patrol) – Izdvojeni dio kopnenih, pomorskih ili zračnih snaga upućen s ciljem prikupljanja informacija ili za provedbu zadaće uništavanja, uznemiravanja, čišćenja ili osiguranja.

ophodna baza (patrol base) – Mjesto na kojem ophodnja ostavlja svu opremu koja joj nije potrebna. Na tom se mjestu nalaze sva potrebna opskrbna sredstva za doopskrbu ophodnje, kao i dodatna medicinska sredstva.

koristan teret/nosivost (payload) – **1.** Zbroj težina putnika i tereta kojeg može ponijeti zrakoplov. **2.** Bojna glava, njezin kontejner i naprava za aktiviranje u vojnoj raketi. **3.** Satelit ili istraživačko vozilo svemirske sonde ili istraživačke rakete. **4.** Teret (izražen tonama opreme, litrama tekućine ili brojem putnika) koje vozilo može prevoziti u određenim uvjetima rada, pored njegove težine bez tereta.

izgradnja mira (peace building) – Akcije nakon svršetka sukoba, poglavito diplomatske i gospodarske, koje jačaju i ponovno izgrađuju civilnu infrastrukturu i institucije kako bi se izbjegao povratak u sukob.

nametanje mira (peace enforcement) – Primjena vojne snage, ili prijetnja njezinom uporabom, obično na temelju međunarodnih ovlasti, kako bi se sukobljene strane prisililo da udovolji rezolucijama ili sankcijama donijetih za održavanje ili obnovu mira i reda.

održavanje mira (peacekeeping) – Vojne operacije koje se provode uz pristanak svih glavnih sukobljenih strana, namijenjene za praćenje i olakšavanje primjene sporazuma (prekid vatre, primirje ili drugi sličan sporazum) te za potporu diplomatskih napora u postizanju dugotrajnog političkog rješenja.

uspostava mira (peacemaking) – Proces diplomatskog rada, posredovanja, pregovaranja ili drugih oblika mirnog rješavanja sporova, a koji rješava i pitanja koja su dovela do spora.

mirovne operacije (peace operations) – Širok pojam koji obuhvaća operacije održavanja mira i operacije nametanja mira koje se provode u potpori diplomatskih napora za uspostavljanje i održavanje mira.

probijanje (penetration) – U operacijama/djelovanjima na kopnu, oblik navalnog manevra kojim se teži probiti kroz neprijateljske obrambene položaje, proširiti stvoreni prolaz, te razoriti neprekidnost njegovih položaja. (*Vidi izbori manevra.*)

kružna obrana (perimeter defense) - Obrana bez izloženog boka snagama raspoređenim uzduž kružnog opsega branjenog područja. (*Vidi obrambene operacije/djelovanja i uporišna točka.*)

periodični obavještajni sažetak (periodic intelligence summary – PERINTSUM) – Izvješće o obavještajnom stanju u taktičkom djelovanju koje se normalno radi na razini korpusa (zbornog područja) ili višoj razini, obično u razmacima od 24 sata, ili u razmacima koje zapovijedi zapovjednik. (*Vidi dnevno obavještajno izvješće.*)

periodično praćenje (periodic monitoring) – Periodična provjera područja postrojbe da bi se utvrdila nazočnost beta ili gama zračenja. Provodi se kada obavještajni djelatnici ukažu na neprijateljsku uporabu nuklearnog oružja, kada veličina doze padne ispod jednog centigraya po satu ili kada to zapovijedi zapovjednik postrojbe.

slobodno/dopušteno okruženje (permissive environment) – *Vidi* operativno okruženje.

postojanost (persistency) – U biološkom i kemijskom ratovanju značajka bojnog otrova koja se odnosi na trajanje njegovog učinka pod određenim uvjetima nakon njegove uporabe.

postojani kemijski bojni otrov (persistent chemical agent) – Kemijski spoj koji ostaje opasan satima, danima ili, u izuzetnim slučajevima, tjednima i dulje. Može se nalaziti na površini zemlje, objekta ili osobe ili se nalaziti u zraku, možda se neće moći ukoloniti dekontaminacijom i može se prenijeti/raširiti u nekontaminirana područja zadržavajući svoju izvornu smrtnost.

nafta, ulja i sredstva za podmazivanje (petroleum, oils, and lubricants – POL) – Širok pojam koji uključuje naftne i s njom povezane proizvode koji se rabe u oružanim snagama. Poznata i kao sredstva klase III.

faza (phase) - Posebni dio operacije/djelovanja koji se razlikuje od dijela koji prethodi ili slijedi. Promjena faze obično uključuje promjenu zadaće. Određivanje faza pomaže u planiranju i nadzoru, te se može označiti vremenom (faza pripreme vatre), udaljenošću (međucilj ili crta izvješćivanja), zemljištem (prolaz kroz zapreku) ili događajem (uvođenje pričuve u borbu). Ne smije se miješati s faznom crtom. Obično je povezana u planiranju pohoda s operacijama/djelovanjima većih postrojbi te s posebnim operacijama/djelovanjima (kao što su prijelaz rijeke i padobransko-desantna operacija/djelovanje). Svaka se faza može definirati promjenom borbene organizacije ili s jasnim krajnjim stanjem.

fazna crta (phase line - PL) - Crta koja se rabi za nadzor i usklađivanje vojnih operacija/djelovanja, obično prepoznatljiv zemljišni oblik koji se širi preko zone djelovanja. Postrojbe obično izvješćuju o prelasku faznih crta ali se na njima ne zaustavljaju ako to nije posebno zapovijedeno.

fizička sigurnost (physical security) – Onaj dio sigurnosti koji se odnosi na fizičke mjere za zaštitu osoblja; sprječavanje neodobrenog pristupa opremi, objektima, tvarima i dokumentima; te za njihovu zaštitu od špijunaže, sabotaze, oštećenja i krađe. (*Vidi sigurnost komunikacija i sigurnost operacija/djelovanja.*)

zona ukrcavanja nakon završetka zadaće (pickup zone - PZ) - Zemljopisno područje koje se rabi za ukrcavanje postrojbi i/ili opreme u helikopter.

časnik za nadzor zone ukrcavanja nakon završetka zadaće (pickup zone control officer – PZCO) – Časnik koga je odredio zapovjednik s odgovornošću uspostavljanja, organiziranja, rada i nadzora zone ukrcavanja nakon završetka zadaće tijekom zračno-desantnih operacija/djelovanja. (*Vidi zona ukrcavanja nakon završetka zadaće.*)

skupina za nadzor zone ukrcavanja nakon završetka zadaće (pickup zone control party) – Osoblje određeno za pomoć časniku za nadzor zone ukrcavanja nakon završetka zadaće u uspostavljanju, radu i nadzoru zone ukrcavanja nakon završetka zadaće.

izvješće pilota (pilot report – PIREP) – Izvješće koje podnosi pilot tijekom zadaće koje sadrži određene informacije. Izvješće se može odnositi na izviđanje, susret s neprijateljem, vrijeme, prosudbu borbene štete ili bilo koje druge zahtjeve.

planirani cilj (planned target) – **1.** U potpori zemaljskim i brodskim topništvim cilj za kojeg se unaprijed planira vatra. **2.** Cilj koji je planiran u nekom području ili točki za kojeg je predviđena potreba gađanja. Planirani cilj može biti raspoređen ili po pozivu. Podatci za gađanje planiranog cilja obično su unaprijed izračunati. Kod

gađanja planiranog cilja obvezatno je usklađivanje između vlastitih snaga na kopnu i zrakoplova. (*Vidi cilj po pozivu, prioritetni cilj i raspoređeni cilj.*)

čimbenik planiranja (planning factor) - Množitelj rabljen u planiranju za prosudbu količine i vrste napora uključenih u razmatranu operaciju/djelovanje. Čimbenici planiranja često se izražavaju u stupnjevima/stopama/brojka, odnosima snaga ili vremenskom trajanju.

obrana točke (point defense) – Obrana ili zaštita posebnog važnog elementa ili postrojenja, na primjer objekt za zapovijedanje i nadzor ili zračna baza.

točka prijelaza polazne crte (point of departure) - U noćnim napadajima ili u napadajima u uvjetima ograničene vidljivosti određeno mjesto na polaznoj crti gdje će postrojba prijeći u napadaj.

točkasta zapreka (point obstacle) – Bilo koja smetnja koja otežava kretanje po putu ili preko mosta koja je obično dio ili upotpunjuje veću umjetnu ili prirodnu zaprekukoja ima svoj određeni učinak na neprijateljsku snagu. (*Vidi ograda od učvršćenih balvana, posteljica od vodoravno učvršćenih balvana, putna blokada, punjenje za izradbu kratera, zapreka od okomito ukopanih balvana i zasjeka.*)

točkasti cilj (point target) – Cilj tako malih dimenzija da traži precizan pad projektila na njega da bi se neutralizirao ili uništio.

uzlazna točka (pop-up point - PUP) - Mjesto na kojem zrakoplov brzo dosiže visinu za otkrivanje i praćenje cilja i djelovanje po njemu.

luka (port) – Mjesto na kojem brodovi mogu istovariti ili utovariti svoje terete. Uključuje bilo koju luku do koje mogu prići brodovi na morskim obalama, plovnim rijekama ili unutarnjim vodama.

iskrcajna luka (port of debarkation – POD) – Zemljopisna točka na kojoj se iskrcava teret ili osoblje. Može biti pomorska ili zračna luka s koje osoblje i oprema odlaze do iskrcajne luke. Može se ali ne mora poklopiti s krajnjim odredištem postrojbe koja se iskrcava. (*Vidi ukrcajna luka.*)

ukrcajna luka (port of embarkation – POE) - Zemljopisna točka s koje teret ili osoblje odlazi. Može biti pomorska ili zračna iskrcajna luka. Može se ali ne mora poklopiti s polazištem postrojbe koja se ukrcava. (*Vidi iskrcajna luka.*)

položaj (position) - **1.** Mjesto ili područje koje je zaposjela vojna postrojba. **2.** Mjesto oružja, postrojbe ili pojedinca s kojeg se može otvarati vatra na cilj. Položaji mogu biti razvrstani kao temeljni, pomoćni, naredni i dopunski. (*Vidi borbeni položaj, dopunski položaj, naredni položaj, pomoćni položaj i temeljni položaj.*)

topničko područje (position area for artillery) – Područje dodijeljeno vodu Paladin M109A6 i drugim topničkim postrojbama radi upravljanja zemljištem u kojem mogu manevrirati topništvo.

aktivnost nakon sukoba (postconflict activity) – One operacije stabilnosti i potpore koje se provode nakon svršetka sukoba.

projekcija moći (power projection) – Sposobnost nacije da primijeni sve ili neke instrumente nacionalne moći (diplomatske, gospodarske, informacijske ili vojne) za odgovor na krizu, doprinos odvratanju i za jačanje regionalne stabilnosti.

prvenstvo (precedence) – **1. veze** – Oznaka dana poruci koja pokazuje osoblju veze relativni redosljed u radu s porukom, a prmatelju poruke red po kojem se poruka mora pohraniti. Primjeri prvenstva veze po razinama su munjevito (flash), trenutno (immediate), prioritetno (priority) i rutinsko (routine). **2. izviđanje** – Slova oznaka koju dodjeljuje postrojba koja traži provedbu nekoliko izvidničkih zadaća, kako bi ukazala na relativni redosljed važnosti zadaća prema uspostavljenim prioritetima.

isključenje nastanka štete (preclusion of damage) - Ograničenje u nuklearnom planiranju koje se rabi zajedno s najmanjom razdvajajućom udaljenošću da bi se izbjegla oštećenja na značajnim tvorevinama. Ako je prikladno, uključeno je u zapovjednikov naputak. (*Vidi isključenje nastanka zapreke i najmanja razdvajajuća udaljenost.*)

isključenje nastanka zapreke (preclusion of obstacles) - Ograničenje u nuklearnom planiranju koje se rabi zajedno s najmanjom razdvajajućom udaljenošću, a ako je prikladno uključeno je u zapovjednikov naputak. Može uključivati izbjegavanje pada ili komadanja drveća. (*Vidi isključenje nastanka štete i najmanja razdvajajuća udaljenost.*)

metoda raščlambe usmjerene na isključenje šteta (preclusion-oriented method analysis) – Metoda raščlambe nuklearnih ciljeva koja se rabi kada nisu dostupne detaljne informacije o veličini, sastavu, rasporedu, mjestu i kretanju ciljeva.

preventivni napadaj (preemptive attack) – Napadaj pokrenut na temelju neospornih dokaza da je neprijateljski napadaj neizbježan.

pripremna vatra (preparation fire) - Vatra koja se otvara na ciljeve u pripremi nasrtaja. Pripremne vatre obično uključuju (ako su raspoložive) topničke vatre, minobacačke vatre, mornaričke vatre i blisku zračnu potporu za uništavanje, neutraliziranje ili gušenje neprijateljske obrane, za narušavanje komunikacija i neprijateljske obrane. (*Vidi topnička priprema.*)

unaprijed planirana zračna potpora (preplanned air support) – Zračna potpora sukladna programu zračne potpore, planirana prije operacije/djelovanja.

prijevremeni raspored (preposition) – Staviti vojne postrojbe, opremu ili opskrbna sredstva na točke ili blizu točaka planirane uporabe ili na određeno mjesto kako bi smanjilo vrijeme reakcije i osigurala pravodobna potpora određene snage tijekom početnih faza operacije/djelovanja.

unaprijed razmještena opskrbna sredstva (prepositioned supplies) - Opskrbna sredstva smještena na točku ili blizu točke planirane uporabe ili na nekim drugim određenim mjestima kako bi se smanjilo vrijeme odgovora te da bi se osigurala doopskrba.

propisani borbeni komplet (prescribed load) - Količina prijeko potrebnih borbenih opskrbnih sredstava i pričuvnih dijelova (osim streljiva) koju odobravaju glavni zapovjednici. Mora se nalaziti u postrojbama, a nose je pojedinci ili se nalazi na

vozilima postrojbe. Propisani se borbeni komplet neprekidno obnavlja kako se troši.

preventivno održavanje (preventive maintenance – PM) – Skrb i servisiranje koje provodi osoblje provedbom sustavnih provjera, otkrivanjem i otklanjanjem početnih kvarova u svrhu održavanja sredstava i objekata kako bi bila u zadovoljavajućem radnom stanju bilo prije nego što se kvarovi uopće dogode ili prije nego što prerastu u velike kvarove. (*Vidi preventivno održavanje, provjere i servisi.*)

preventivno održavanje, provjere i servisi (preventive maintenance, checks, and services – PMCS) – Održavanje na razini korisnika koje se provodi prije, tijekom i nakon rada sredstva da bi se utvrdili stvarni i mogući problemi te da bi se pravodobno napravili popravci i na taj način maksimalno smanjilo vrijeme u kojem je sredstvo nesposobno/neispravno za uporabu.

preventivna medicina (preventive medicine - PVNTMED) – Mjere za suprotstavljanje medicinskim ugrozama i sprječavanje bolesti i povreda.

temeljni položaj (primary position) - Mjesto za oružje, postrojbu ili pojedinca za borbu koje pruža najbolje uvjete za provedbu dodijeljene zadaće. (*Vidi borbeni položaj, dopunski položaj, naredni položaj, položaj, pomoćni položaj i temeljni položaj.*)

temeljni smjer vatre (principal direction of fire - PDF) - Smjer vatre dodijeljen ili određen kao glavni smjer u kojem će oružje biti usmjereno. Bira se sukladno neprijatelju, zadaći, zemljištu i mogućnostima oružja.

načela rata (principles of war) – Načela koja vode vođenje rata na strateškoj, operativnoj i taktičkoj razini. To su trajni temelji vojne doktrine.

prioritetni zahtjevi za informacijama (priority information requirements - PIR) - Oni obavještajni zahtjevi za koje zapovjednik ima predviđen i iskazan prioritet u svojoj zadaći planiranja i odlučivanja. (*Vidi zahtjevi za informacijama i zapovjednikovi zahtjevi za kritičnim informacijama.*)

prioritetna poruka (priority message) – Kategorija prvenstva sačuvana za poruku koja od primatelja traži brzo djelovanje i/ili koja daje važne informacije za provedbu operacije/djelovanja u tijeku kada rutinsko prvenstvo nije dostatno.

prioritet napora (priority of effort) – Element kojeg određuje zapovjednik, koji će primiti veću koncentraciju sredstava potpore za vrijeme dok ostaje biti prioritet napora.

prioritet vatri (priority of fires) – Organizacija i uporaba sredstva vatrene potpore sukladno važnosti zadaća postrojbe kojoj se pruža potpora.

prioritet potpore (priority of support) - Prioriteti koje postavlja zapovjednik u svojoj zamisli operacije/djelovanja i tijekom njezine provedbe kako bi se osiguralo da se borbena potpora i logistička potpora pružaju podređenim postrojbama sukladno njihovoj relativnoj važnosti u ostvarenju ciljeva zadaće.

prioritetni cilj (priority target) - Cilj koji ima prvenstvo pred svim drugim vatrama koje ostvaruje određena vatrena postrojba ili element. Vatrena će se postrojba ili element pripremiti, koliko je god moguće, za djelovanje na takve ciljeve. Vatrenej

postrojbi ili elementu može se dodijeliti samo jedan prioritetni cilj. Dodjela može biti temeljena ili na vremenu ili na važnosti cilja.

ratni zarobljenik (prisoner of war – POW) – Zatočena osoba kako je definirano člancima 4. i 5. Ženevske konvencije (od 12. kolovoza 1949.) koji govore o postupanju s ratnim zarobljenicima. Posebice, osoba koju su, dok se borila pod zapovijedima svoje vlade, zarobile neprijateljske oružane snage. Kao takva, ima pravo na imunitet od zakona države koja ju je zarobila za ratne čine koji ne izlaze iz okvira međunarodnog ratnog prava. Na primjer, ratni zarobljenik može biti bilo koja osoba koja pripada nekoj od sljedećih kategorija osoba koje su pale u neprijateljsko zarobljeništvo: član oružanih snaga ili dragovoljac; osoba koja se nalazi uz oružane snage a da nije njihov pripadnik; pripadnik trgovačke mornarice ili član posade civilnoga zrakoplova koji se nije izborio za bolji tretman; ili osobe koje prilikom nastupanja neprijatelja spontano uzimaju oružje da bi mu se suprotstavile.

privatne dragovoljačke organizacije (private voluntary organizations – PVO) – Privatne, neprofitne organizacije za humanitarnu pomoć uključene u aktivnosti pružanja pomoći. Ove su organizacije obično smještene u SAD-u. Ovaj se pojam često rabi kao istoznačnica za “nevladine organizacije”. (*Vidi nevladine organizacije.*)

vjerojatnost (probability) – Izgledi da će se neki događaj stvarno dogoditi.

vjerojatna crta razvoja (probable line of deployment) – Crta odabrana na zemljištu, obično zadnji pokriveni i prikriiveni položaj prije cilja i ispred polazne crte gdje se napadajne postrojbe razvijaju prije početka nasrtaja; obično se rabi u uvjetima ograničene vidljivosti.

program ciljeva (program of targets) - Broj planiranih ciljeva slične prirode. Program ciljeva identificiran prema kodiranom imenu može biti pokrenut po pozivu, u određeno vrijeme ili ako dođe do određenog događaja. Na ciljeve se djeluje unaprijed određenim redoslijedom.

širenje oružja za masovno uništavanje (nuklearno oružje) (proliferation (nuclear wepons)) – Proces kojim jedna država za drugom dolaze u posjed ili do prava da odluče o uporabi nuklearnog oružja, svaka potencijalno sposobna pokrenuti nuklearni napadaj na drugu državu.

propaganda (propaganda) – Bilo koji oblik komunikacije u potpori nacionalnih ciljeva oblikovan za utjecanje na mišljenja, osjećaje, stavove ili ponašanje bilo koje skupine u korist pokretača propagande, izravno ili neizravno.

zaštititi (protect) – **1.** Taktička zadaća za sprječavanje motrenja određene snage ili položaja, djelovanja protiv njih ili njihova ometanja. **2.** Sve akcije poduzete za zaštitu od špijunaže ili hvatanja osjetljive opreme ili informacija. (*Vidi zaštita.*)

zaštitni dim (protecting smoke) – Dim stvoren za onemogućavanje ili smanjivanje sposobnosti otkrivanja i praćenja ciljeva, sustava navođenja ili oružja s usmjerenom energijom. Uključuje dimne pokrivače i dimne zavjese.

zaštitne zapreke (protective obstacles) – Zapreke postavljene kao pomoć postrojbi u lokalnoj, bliskoj zaštiti.

psihološke operacije/djelovanja (psychological operations - PSYOP) - Planirane operacije/djelovanja za prijenos odabranih informacija na strano slušateljstvo da bi se utjecalo njihove osjećaje, motive, objektivno prosuđivanje i u konačnici na ponašanje stranih vlada, organizacija, skupina i pojedinaca. Svrha psiholoških operacija/djelovanja je potaknuti ili pojačati strane stavove i ponašanje pogodno za postizanje političkih i vojnih ciljeva pokretača psiholoških operacija/djelovanja.

psihološko ratovanje (psychological warfare) – Planirana uporaba propagande i drugih psiholoških akcija s temeljnom svrhom utjecaja na mišljenja, osjećaje, stavove i ponašanje stranih neprijateljskih skupina na način koji podupire postizanje nacionalnih ciljeva.

odnosi s javnošću (public affairs) – Aktivnosti informiranja i razvoja odnosa s javnošću koje provode razni dijelovi Ministarstva obrane.

vući (pull) – Potreba korisnika informacije ili opskrbnih sredstava da pojedinačno traži svaku informaciju ili sredstvo i da čeka da nadređeno zapovjedništvo dostavi sredstvo ili ispuni zahtjev.

svrha (purpose) – Željeni ili namjeravani rezultat operacije/djelovanja izražen u odnosu na neprijatelja ili u odnosu na željenu situaciju (na primjer, dopustiti prolazak pratećih snaga ili uspostaviti uvjete za protunapadaj). To je “zašto” u navodu zadaće izraženo radnim glagolom (na primjer, uzrokovati, utjecati, spriječiti, zaštititi). (*Vidi borbena zapovijedanje, vizualizacija bojišta i zamisao operacije/djelovanja.*)

gonidba (pursuit) - Navalna operacija/djelovanje namijenjena za hvatanje ili odsijecanje neprijateljske snage koja pokušava pobjeći, s krajnjim ciljem njezinog uništavanja. (*Vidi navalne operacije/djelovanja, snaga izravnog pritiska i snaga za okruženje.*)

gurati (push) – Dostava unaprijed određene količine opskrbnih sredstava korisniku po redovitom rasporedu bez da ih korisnik posebno traži.

Q

prethodnica (quartering party) - Skupina predstavnika postrojbe poslana prema vjerojatnom novom mjestu budućih operacija/djelovanja ispred glavnine da bi osigurala, izvidjela i organizirala područje prije dolaska glavnine snaga i posjedanja područja.

R

radarska signalna stanica (radar beacon) – Kombinacija prijarnik-odašiljač koja šalje kodirani signal kada primi odgovarajući impuls, omogućavajući prijarnoj stanici ili zrakoplovu određivanje njegove udaljenosti i smjera.

doza zračenja (radiation dose) - Ukupna količina ionizirajućeg zračenja koju je primila određena tvar ili tkivo, izražena u centigrayima. Pojam doza zračenja često se rabi u smislu doze izlaganja izražene u rendgenima, što je mjera za ukupnu količinu

ionizacije koju količina zračenja može stvoriti u zraku. (*Vidi absorbirana doza, doza izlaganja i doza primljenog zračenja.*)

doza primljenog zračenja (radiation dose rate) - Doza zračenja primljena u jedinici vremena. Može se postaviti u nekoj određenoj jedinici vremena (to jest, sat S+1 zvao bi se S+1 doze primljenog zračenja). (*Vidi doza zračenja.*)

stanje izlaganja zračenju (radiation exposure state – RES) – Stanje postrojbe ili izuzetno stanje pojedinca izvedeno iz svih primljenih kumulativnih doza zračenja. Izražava se kao znak koji pokazuje mogućnost provedbe budućih operacija/djelovanja i stupanj rizika ako postrojba bude izložena dodatnom nuklearnom zračenju.

stanje ozračenosti (radiation status - RS) - Kriterij koji pomaže zapovjednicima u mjerenju izloženosti postrojbe zračenju na temelju ukupne prošle nagomilane doze u centigrayima. Kategorije su: **a. stanje ozračenosti-0 (SO-0)** – Nije bilo prethodnog izlaganja. **b. stanje ozračenosti-1 (SO-1)** – Zanimariva prethodna izloženost (više od 0 ali manje od 70 centigraya). **c. stanje ozračenosti-2 (SO-2)** – Značajna, ali ne i opasna doza zračenja (više od 70 ali manje od 150 centigraya). **d. stanje ozračenosti-3 (SO-3)** – Postrojba je već primila dozu zračenja koja čini daljnje izlaganje opasnim (više od 150 centigraya). (*Vidi doza zračenja, veličina doze i vodič za operativno izlaganje zračenju.*)

radio lociranje (radio fix) – **1.** Određivanje mjesta radio odašiljača pomoću podataka o smjerovima dobivenih od dva i više radio goniometara tako da se mjesto odašiljača nalazi u točki presjeka dobivenih smjerova. **2.** Mjesto broda ili zrakoplova određivanjem smjera radio signala koji se upućuju brodu ili zrakoplovu s dvije ili više odašiljačkih stanica čija su mjesta poznata.

radio šutnja sa slušanjem (radio listening silence) – Situacija u kojoj su radio uređaji uključeni i neprekidno praćeni sa strogim kriterijem kada je radio stanici u radio mreži dopušteno prekinuti šutnju. Na primjer “održavati radio šutnju sa slušanjem dok se ne uspostavi fizički dodir s neprijateljem”. (*Vidi radio šutnja.*)

radiološko istraživanje (radiological survey) – Usmjereni napor na utvrđivanju raspodjele doza zračenja u određenom području. (*Vidi NKB istraživanje.*)

radio šutnja (radio silence) – Stanje u kojem su svi ili određeni radio uređaji sposobni za odašiljanje isključeni. Kod kombiniranih, združenih ili međugranskih komunikacija bit će precizno određene frekvencije i/ili vrste opreme na koje se odnosi radio šutnja.

polumjer djelovanja (radius of action) - Najveća udaljenost koju brod, zrakoplov ili vozilo može prijeći od svoje baze uzduž danog smjera s uobičajenim borbenim teretom i vratiti se bez popune gorivom poštujući sve sigurnosne i operativne čimbenike.

polumjer oštećenja (radius of damage - RD) - Udaljenost od nulte točke na kojoj jedan cilj ima 50 % vjerojatnosti primanja željenog stupnja oštećenja. (*Vidi popratna šteta.*)

polumjer ranjivosti (nuklearni) (radius of vulnerability – RV (nuclear)) - Polumjer kruga od nulte točke unutar kojeg će naše snage biti izložene riziku jednakom ili većem od kriterija izvanrednog rizika ili unutar kojeg će tvorna sredstva biti podvrgnuta nastanku određenog stupnja oštećenja s 5% vjerojatnosti. (*Vidi izvanredni rizik (nuklearni) i sigurnost postrojbe (nuklearna).*)

prepad/upad (raid) - Djelovanje, obično manjeg opsega, koje uključuje brzo probijanje u neprijateljsko područje za prikupljanje informacija, zbunjivanje neprijatelja ili uništenje njegovih objekata. Završava s planiranim povlačenjem nakon svršetka dodijeljene zadaće.

željeznička opskrbna stanica (railhead) – Točka na željezničkoj pruzi gdje se tereti pretovaruju s jednog vlaka na drugi ili na druga prijevozna sredstva. (*Vidi zračna luka i pomorska luka.*)

točka okupljanja (rally point) - Lako prepoznatljiva točka na zemljištu gdje se postrojbe mogu ponovno okupiti/reorganizirati ako budu raspršene, ili gdje se posade zrakoplova i putnici mogu prikupiti i reorganizirati nakon incidenta koji traži prisilno slijetanje.

domašaj (range) - **1.** Udaljenost između bilo koje dane točke i objekta ili cilja. **2.** Udaljenost koja ograničava operaciju ili djelovanje nečega, kao što je domašaj zrakoplova, broda ili topa. **3.** Udaljenost koju vozilo može prijeći na čvrstom zemljištu s korisnim teretom, rabeći gorivo u svojim tankovima i kanisterima koji su dio opreme kopnenih vozila.

streljiste (range) – Područje opremljeno za vježbanje gađanja ciljeva/meta.

opseg vojnih operacija/djelovanja (range of military operations) – Oružane snage provode operacije/djelovanja u tri okruženja: mir, sukob i rat. Operacije stabilnosti i potpore normalno se provode tijekom mira i sukoba. (*Vidi mirovne operacije, neratne vojne operacije/djelovanja, operacije stabilnosti i potpore i sukob.*)

vjerojatna pogreška u domašaju (range probable error) – Pogreška u domašaju nastala raspršenjem neizmjernog broja pogodaka granata ispaljenih pod istim kutom. Njena je veličina jedna osmina duljine slike raspršenih pogodaka na svojoj najvećoj duljini. Vrijednost pogreške nalazi se u tablicama gađanja.

domašajno širenje (range spread) – Tehnika koja se rabi za za stavljanje glavne točke udara dvije ili više postrojbi 100 metara od crte top-cilj. (*Vidi bočno/postrano širenje.*)

vatrena brzina (rate of fire) – Broj ispaljenih metaka/granata/raketa po oružju u minuti.

hodna brzina (rate of march) - Prosječan broj milja ili kilometara koji se prelazi u danom vremenskom razdoblju, uključujući sve zapovijedene zaustavke. Izražava se brojem milja ili kilometara na sat.

spreman (ready) – Pojam koji govori da je oružje napunjeno, naciljano i spremno za otvaranje vatre.

realno vrijeme (real time) – Odnosi se na pravodobnost podatka ili informacije koji je vremenski odgođen samo vremenom potrebnim za prijenos podatka ili informacije elektroničkim sredstvima. To znači da nema zamjetljivijeg odgađanja/kašnjenja.

pozadina/pozadinsko područje (rear area) - Za svako pojedino zapovjedništvo, to je područje koje se širi naprijed od njegove pozadinske granice do pozadine područja dodijeljenog sljedećem nižem zapovjedništvu. To je područje u kojem se poglavito

provode funkcije potpore. (*Vidi područje logističke potpore brigade i područje logističke potpore divizije.*)

operativno središte pozadine/pozadinskog područja/taktičko operativno središte pozadine/pozadinskog područja (rear area operations center – RAOC/rear tactical operations center) – Objekt za zapovijedanje i nadzor koji služi područnom zapovjedniku za planiranje, usklađivanje, praćenje, savjetovanje i zapovijedanje operacijama/djelovanjima sigurnosti u pozadini/pozadinskom području.

snage za odgovor u našoj pozadini (rear area response forces) – Snage odgovorne za borbu protiv neprijateljskih snaga čije razine ugroze premašuju sposobnosti obrane baza. (*Vidi obrana baze, razine ugroze naše pozadine i sigurnosne operacije/djelovanja.*)

razine ugroze naše pozadine (rear area threat levels) – Razine odgovora na aktivnosti ugroze. **a. I. razina** – Ugroze koje se mogu poraziti mjerama samoobrane baze ili skupina baza. To su obično aktivnosti agenata pod neprijateljskim nadzorom, sabotaze koje čine neprijateljski simpatizeri i aktivnosti terorističkih organizacija. **b. II. razina** – Ugroze koje premašuju sposobnosti samoobrane baze ili skupine baza ali ih mogu poraziti snage za odgovor, obično vojna policija uz vatrenu potporu. To su obično diverzantska djelovanja, sabotaze i izvidničke zadaće koje provode taktičke postrojbe manje od bojne. **c. III. razina** – Ugroze koje od zapovjednika traže odluku o uporabi višerodne taktičke borbene snage za njihovo poražavanje. Obično su to padobransko-desantne, helikoptersko-desantne i pomorsko-desantne operacije/djelovanja ili ubacivanje postrojbi razine bojne i više. (*Vidi snage za odgovor u našoj pozadini i taktička borbena snaga.*)

pozadinsko područje prikupljanja (rear assembly area – RAA) – Područje prikupljanja koje zaposjeda postrojba koja je najdublje u pozadini više postrojbe, obično unutar 10 do 15 kilometara od divizijskog prednjeg područja prikupljanja i koje nadzire pozadinsko zapovjedno mjesto. Vatrenu potporu pozadinskom području prikupljanja može pružiti divizijsko topništvo ili divizijska zrakoplovna brigada. Postrojbe koje se nalaze u pozadinskom području prikupljanja osiguravaju sve putove kroz njihova dodijeljena područja.

pozadinska granica (rear boundary) – Crta koja definira pozadinu zone ili sektora djelovanja dodijeljene određenoj postrojbi. Područje iza pozadinske granice pripada sljedećem višem zapovjedniku te raspoređivanje dijelova postrojbe iza pozadinske granice mora biti usklađeno s tim višim zapovjednikom. (*Vidi granica.*)

pozadinsko zapovjedno mjesto (rear command post - CP) - Pozadinsko zapovjedno mjesto sastoji se od onih stožernih aktivnosti koje se prvenstveno odnose na logističku potporu snaga, administrativnu potporu zapovjedništva, te na druge aktivnosti koje nisu izravno vezane uz tekuće operacije/djelovanja. Tipični predstavnici unutar pozadinskog postroja jesu elementi G1 i G4 odjela, G5, pobočnik, pravnik, glavni inspektor, liječnik kirurg, načelnik vojne policije, dijelovi obavještajne službe koji pružaju potporu u poslovima protuobavještajnog rada i ispitivanju ratnih zarobljenika, te predstavnik taktičkog zračnog prijevoza iz taktičke skupine za zrakoplovni nadzor. Obično su pozadinska zapovjedna mjesta smještena zajedno s logističkim postrojbama ili blizu njih (na primjer, sa zapovjedništvom korpusne

logistike/logistike zbornog područja.) (*Vidi taktičko zapovjedno mjesto, temeljno zapovjedno mjesto i zapovjedno mjesto.*)

pozadinski postroj (rear echelon) - 1. Opći pojam koji se rabi za opisivanje svih elemenata obično smještenih u vlastitoj pozadini. **2.** Dijelovi snage koji nisu potrebni u području cilja već obično ostaju u polaznom području.

zaštitnica (rear guard) – 1. Najzadnji dio snage koja napreduje ili se povlači. On ima sljedeće funkcije: zaštititi pozadinu kolone od neprijateljskih snaga; tijekom povlačenja zadržati neprijatelja; tijekom napredovanja držati opskrbne putove otvorenima. **2.** Sigurnosni element kojeg snaga koja se kreće ostavlja iza sebe kako bi je pokrивao i pružao informacije. (*Vidi sigurnosne operacije/djelovanja i zaštita.*)

donaoružavanje (rearming) – Aktivnost kojom se ponovno dopunjuju propisane količine streljiva, bombi i drugog oružja za zrakoplove, brodove ili oklopna vozila, uključujući zamjenu neispravnog streljiva, bombi i oružja kako bi bili spremni za borbeno djelovanje.

točka doopskrbe streljivom, gorivom i drugim sredstvima (rearm, refuel, and resupply point – R³P) – Određena točka kroz koju prolazi postrojba i gdje dobiva gorivo, streljivo i druga potrebna opskrbna sredstva na nastavak borbenih operacija/djelovanja.

operacije/djelovanja u našoj pozadini (rear operations) - Ona djelovanja, uključujući nadzor nad štetama u području, koja provode sve postrojbe (borbene, borbene potpore, logističke potpore, zemlje domaćina) samostalno ili kombiniranim naporima kako bi se osigurale naše snage, neutralizirale ili uništile neprijateljske snage koje djeluju u našoj pozadini, te osigurala sloboda djelovanja u dubokim i bliskim operacijama/djelovanjima. Operacije/djelovanja u našoj pozadini dio su operacija u dubini. (*Vidi nadzor nad štetama u području.*)

dograditi (rebuilt) – Obnavljanje sredstva i njegovo vraćanje u gotovo izvorno stanje po izgledu, radu i životnom vijeku.

prijam (reception) – 1. Sve pripreme i radovi na kopnu povezane s dolaskom i rasporedom zračnih ili pomorskih izbacivanja tereta. Uključuje odabir i pripremu mjesta, signale za upozorbu i prilaz, brzo prikupljanje pristiglih sredstava i njihovo brzo sklanjanje u skladišta s najvećom mogućom sigurnošću. **2.** Pripreme i radovi na dobrodošlici i sigurnom smještaju ili prijevozu za prebjegce, izbjeglice ili agente.

izviđanje (reconnaissance (recon)) – 1. Zadaća koja se provodi za dobivanje informacija, vizualnim motrenjem ili drugim metodama otkrivanja, o aktivnostima i izvorima neprijatelja ili potencijalnog neprijatelja, ili o meteorološkim, hidrografskim ili zemljopisnim osobinama određenog područja. Ona prethodi svim operacijama/djelovanjima te se može provoditi pasivnim motrenjem, tehničkim sredstvima i ljudskim djelovanjem (špijuni i obavještajno znanje iz ljudskih izvora) ili borbom za informacijama. Vrste izviđanja uključuju izviđanje puta/smjera, izviđanje zone, izviđanje područja i nasilno izviđanje. **2.** NKB izviđanje može se provoditi zajedno s drugim izvidničkim snagama. Ono rabi posebnu opremu za određivanje postojanja ili nepostojanja nuklearne, kemijske i biološke kontaminacije te njihovu razinu. **3.** Inženjerijsko izviđanje može se provoditi s drugim izvidničkim snagama. Ono se usredotočuje na zahtjeve čišćenja zapreka i popravaka putova,

gazova, mostova i drugih objekata, kako bi se glavnini snaga omogućila neprekidnost kretanja. (*Vidi izviđanje područja, izviđanje puta/smjera, izviđanje zone i nasilno izviđanje.*)

izviđanje vatrom (reconnaissance by fire) - Metoda izviđanja u kojoj se vatra usmjerava na sumnjiv neprijateljski položaj radi otkrivanja neprijateljske nazočnosti na temelju njegovog odgovora vatrom ili manevrom.

nasilno izviđanje (reconnaissance in force) – Vrsta izvidničkog djelovanja namijenjena za otkrivanje ili provjeru neprijateljske jakosti ili za dobivanje drugih informacija. Iako se nasilno izviđanje poglavito provodi za prikupljanje informacija, snage koje provode izviđanje trebaju iskoristiti svaku prigodu za iskorištavanje taktičkog uspjeha. Ako neprijateljsko stanje treba provjeriti uzduž široke fronte, nasilno se izviđanje može sastojati od snažnih probnih djelovanja kako bi se utvrdila neprijateljsko stanje na odabranim točkama.

izvidničko vučenje (reconnaissance-pull) – Izviđanjem se određuje koji su smjerovi pogodni za manevar, gdje je neprijatelj jak, a gdje slab te gdje postoje međuprostori. Tako izviđanje treba vući glavninu snaga prema i uzduž smjerova najmanjeg otpora. To olakšava inicijativu i okretnost postrojbe. Izvidničko vučenje vrijedi i u obrani. Njime se određuje koje smjerove neprijatelj rabi, gdje je neprijatelj jak, a gdje slab te gdje postoje međuprostori. Tako izviđanje povećava okretnost određujući prigode i vukući postrojbu uzduž smjera najmanjeg otpora za koncentraciju borbene moći na kritičnom mjestu u kritično vrijeme.

plan izviđanja i motrenja (reconnaissance and surveillance plan) – Plan kojeg priprema G2 ili S2 u uskoj suradnji s G3 ili S3, kojim se dodjeljuju zadaće podređenima za prikupljanje informacija koje zadovoljavaju obavještajne zahtjeve koje je odredio zapovjednik. Planom će se usredotočiti snage i sredstva u ciljana područja interesa i imenovana područja interesa. (*Vidi ciljana područja interesa i imenovana područja interesa.*)

rekonstitucija (reconstitution) – Akcije koje zapovjednik planira i provodi za obnavljanje postrojbi do željene razine borbene djelotvornosti sukladno zahtjevima zadaće i raspoloživim izvorima. Aktivnosti rekonstitucije obuhvaćaju oporavak i reorganizaciju. (*Vidi oporavak i reorganizacija.*)

mjesto rekonstitucije (reconstitution site) – Mjesto kojeg je odobrila preživjela osoba sa zapovjednim ovlastima na kojem se oštećeno ili uništeno zapovjedništvo može obnoviti od osoba koje su preživjele napadaj i/ili od osoba koje su određene kao zamjene poginulih i ranjenih članova zapovjedništva.

izvlačenje neuporabljive opreme (recovery operations) - Izvlačenje oštećene ili neispravne opreme i njezino prebacivanje na mjesta gdje se može popraviti. Izvlačenje je primarna odgovornost postrojbe korisnika opreme.

premještanje (redeployment) – Odlazak postrojbe, pojedinca ili opskrbnih sredstava raspoređenih u jednom području u drugo područje ili na drugo mjesto unutar područja radi daljnje uporabe.

smanjiti (reduce) – **1.** Taktička zadaća za sticanje nadzora nad neprijateljskim položajem ili ciljem. **2.** Zadaća izradbe prolaza kroz zapreku ili preko nje dostatno širokih da omoguće napadajnoj snazi provedbu svoje zadaće.

doopskrba gorivom u kretanju (refuel on move – ROM) – Aktivnost kojom se osigurava da su spremnici za gorivo na borbenim vozilima i na cisternama s gorivom puni prije nego što stignu u taktičko područje prikupljanja postrojbe.

izbjeglica (refugee) – Civil koji je zbog stvarne ili zamišljene opasnosti napustio svoj dom da bi potražio sigurnost negdje drugdje.

oporavak (regeneration) – Ponovno stvaranje postrojbe zamjenom velikog broja osoba, opreme i opskrbnih sredstava, uključujući ponovno uspostavljanje zapovijedanja i nadzora te provedbu obuke u važnim zadaćama za novostvorenu postrojbu. (*Vidi rekonstitucija i reorganizacija.*)

pukovnijski iskrcajni tim (regimental landing tim) – Borbena organizacija za iskrcavanje koja se sastoji od pješačke pukovnije pojačane s onim elementima koji su potrebni za početak provedbe njezinih borbenih funkcija na obali/kopnu.

probna vatra (registration fire) - Vatra koja se provodi da bi se dobili točni podatci za kasnije uspješno djelovanje po ciljevima.

probna točka (registration point) - Zemljišni oblik ili druga određena točka na kojoj se prilagođava vatra u svrhu dobivanja ispravki vatrenih podataka.

upravljano opskrbno sredstvo (regulated item) – Svako sredstvo čije je izdavanje korisniku pod nadzorom odgovarajuće ovlaštene osobe zbog njegove cijene, oskudnosti, tehničke naravi, opasnosti rukovanja ili operativne važnosti. Ako je sredstvo upravljano, zapovjednik koji ga je takvim odredio mora odobriti njegovo stavljanje u uporabu prije izdavanja.

proba (rehearsal) – Proces vježbanja plana prije njegove stvarne provedbe. Probe pomažu postrojbama u razjašnjavanju sheme manevra, sinkronizaciji operativnih sustava na bojištu, usmjeravanju podređenih na položaje i djelovanja drugih postrojbi i vježbanju svih mogućih ograna i nastavaka plana s matrice odlučivanja. Ne bi se trebalo dopustiti da proba skrene u ratnu igru. Ako zapovjednik uoči probleme sa sinkronizacijom on treba zapovijediti provedbu probe nakon što su sva pitanja riješena kako bi osigurao da svi sudionici jasno razumiju tražene akcije. (*Vidi briefing potvrđivanja, povratni briefing i ratna igra.*)

pojačati (reinforce (R) (+)) – Zadaća u kojoj jedna postrojba pojačava sposobnost druge postrojbe slične vrste. (*Vidi izravna potpora, opća potpora i pojačavanje opće potpore.*)

pojačavanje (reinforcing (R) (+)) - U uporabi topništva, taktička zadaća u kojoj jedna topnička postrojba pojačava vatru druge topničke postrojbe. (*Vidi izravna potpora, opća potpora i pojačavanje opće potpore.*)

zapreke za pojačavanje (reinforcing obstacles) – Zapreke posebno izgrađene, postavljene ili detonirane vojnim naporima za povezivanje, pojačanje i proširenje postojećih prirodnih zapreka da bi se narušilo, vezalo, skrenulo ili blokiralo neprijateljsko kretanje.

oslobađajuća crta (release line) – Fazna crta koja se rabi kog nasilnog prijelaza rijeke koja označava mjesto promjene zapovjedništva koje nadzire kretanje.

oslobadajuća točka (na putu) (release point (road)) – Jasno određena točka na putu na kojoj se određeni dijelovi kolone vraćaju pod zapovijedanje svojih zapovjednika, a svaki od tih dijelova nastavlja s kretanjem prema svojem odgovarajućem odredištu. (*Vidi hodna kolona, hodna postrojba, hodna skupina i polazna točka.*)

smjena na mjestu/položaju (relief in place - RIP) - Djelovanje kojim se, po zapovijedi nadređenog zapovjednika, cijela postrojba ili njezin dio u određenom području zamjenjuje dolazećom postrojbom. Odgovornost za borbenu zadaću i za određeni sektor ili zonu djelovanja od zamijenjene postrojbe preuzima postrojba koja dolazi i koja nastavlja provoditi zadaću prema zapovijedi.

vjerska potpora (religious ministry support) – Cijeli spektar profesionalnih dužnosti koje uključuju osiguranje potrebnih religijskih potreba, dušebrižništvo, programe pomoći obiteljima, vjersku izobrazbu, dragovoljačke aktivnosti u zajednici, programe za jačanje moralnih i etičkih vrijednosti te programe osobne dobrobiti.

reorganizacija (reorganization) – Akcija koja se poduzima za premještanje unutarnjih izvora smanjeno sposobne postrojbe da bi se povećala razina njezine borbene učinkovitosti. (*Vidi oporavak i rekonstitucija.*)

daljinski uporabljeni senzori (remotely employed sensors - REMs) - Daljinski nadzirane naprave postavljene u područje radi praćenja aktivnosti osoblja i/ili vozila. Senzorski se sustav sastoji od daljinski uporabljenih senzora, senzorskih releja i senzorske opreme za praćenje.

daljinski upravljana letjelica (remotely piloted vehicle - RPV) - Daljinski upravljana zrakoplovna naprava za zračno izviđanje, motrenje, otkrivanje i praćenje cilja. Pruža pravodobne i točne obavještajne podatke te određuje mjesta ciljeva iza neprijateljskih crta.

potrebiti stupanj opskrbe (required supply rate - RSR) – U kopnenoj vojsci, količina streljiva iskazana brojem naboja po oružju u jednom danu po vrstama streljiva ispaljenog iz oružja, te ukupnom količinom streljiva po danu ili po zadaći za koju je ocijenjeno da je potrebna za provedbu operacije/djelovanja bilo koje snage bez ograničenja u određenom razdoblju. Taktički se zapovjednici koriste ovim stupnjem da bi izrazili svoje potrebe za streljivom za potporu planiranih taktičkih djelovanja u određenim vremenskim razdobljima. Potrebiti stupanj opskrbe šalje se se kroz zapovjedne kanale. On se konsolidira na svakoj razini i zapovjednici ga razmatraju prigodom određivanja nadziranog stupnja opskrbe za svoju postrojbu. (*Vidi nadzirani stupanj opskrbe.*)

pričuva (reserve) – **1.** Onaj dio snaga koji se drži u pozadini ili je zadržan izvan akcije na samom početku djelovanja tako da može biti na raspolaganju za uporabu u odlučnom trenutku. Njegova temeljna svrha je zadržavanje elastičnosti navalne akcije. **2.** Osobe koje nisu u djelatnoj službi ali su podložne pozivu u djelatnu službu. (*Vidi neuporabljena snaga i uporabljena snaga.*)

pričuvni cilj za rušenje (reserved demolition target) – Cilj za rušenje čije uništavanje mora biti nadzirano na određenoj razini zapovjedanja jer igra važnu ulogu u taktičkom ili strateškom planu, zbog važnosti samog cilja ilizbog toga što će se rušenje morati provesti u izravnoj blizini neprijatelja. (*Vidi pričuvne zapreke.*)

pričuvne zapreke (reserved obstacles) – One zapreke nastale rušenjem koje se čine važnim za plan i za koje ovlast za rušenje zadržava zapovjednik koji ih je odredio.

pričuvni put (reserved road) – U putnom prometu određeni put dodijeljen isključivo jednom postroju.

preostala radioaktivnost (residual radioactivity) – Nuklearno zračenje koje nastaje iz radioaktivnih izvora i koje traje dulje od jedne minute. Izvori preostale radioaktivnosti stvoreni nuklearnim eksplozijama nastaju aktiviranjem neutrona ali i gama i drugog zračenja u fizijskim fragmentima i radioaktivnim tvarima. Drugi mogući izvori preostale radioaktivnosti uključuju radioaktivne tvari koje nisu stvorene i raspršene nuklearnom eksplozijom. (*Vidi inducirano zračenje, kontaminacija i početni nuklearni učinci.*)

preostali rizik (residual risk) – Razina rizika koja ostaje nakon što su utvrđene i odabrane nadzorne mjere za opasnosti koje mogu dovesti do gubitka borbene moći. Nadzorne mjere se utvrđuju i odabiru sve dok se preostali rizik ne svede na prihvatljivu razinu ili dok se praktično dalje ne može smanjiti. (*Vidi nadzorne mjere i upravljanje rizikom.*)

snaga za odgovor (response force) – Pokretna snaga s dodijeljenom odgovarajućom vatrenom potporom koja se suprotstavlja II. razini ugroze u našoj pozadini. Obično je to funkcija vojne policije. (*Vidi razine ugroze naše pozadine i snage za odgovor u našoj pozadini.*)

obnavljanje (restoration) – Sustavno uklanjanje zagađenja iz okruženja, posebice iz tla ili površinskih voda fizičkim, kemijskim ili biološkim sredstvima. Obnavljanje je još poznato kao čišćenje okruženja (environmental cleanup).

zona ograničenih operacija/djelovanja (restricted operations zone – ROZ) – Volumen zračnoga prostora definiranih dimenzija određen za posebne operativne zadaće. Ulazak u zonu odobrava jedino zapovjedništvo koje ju je odredilo. (*Vidi nadzirani zračni prostor, područje operacija/ djelovanja, zapovijedanje i nadzor Kopnene vojske nad zračnim prostorom i zona ograničenih operacija/djelovanja.*)

ograničeno vatreno područje (restrictive fire area - RFA) - Područje u kojem su nametnuta određena ograničenja i u kojem se ne može djelovati vatrama koje nadmašuju ta ograničenja bez prethodnog usklađivanja sa zapovjedništvom koje ga je odredilo.

ograničavajuća vatrena crta (restrictive fire line - RFL) - Crta ustrojena između dvije naše snage koje se približavaju (jedna ili obje mogu se kretati) koja zabranjuje vatre ili učinke vatre preko crte bez prethodnog usklađivanja s postrojbom koje se to dotiče. Ustrojava je prvi zajednički nadređeni zapovjednik približavajućih snaga.

doopskrba (resupply) – Čin ponovnog punjenja zaliha kako bi se održale potrebite razine opskrbe.

zadržati (retain) – Taktička zadaća za zauzimanje i držanje zemljišnog oblika/objekta kako bi bio slobodan od neprijateljskog zaposjedanja i uporabe.

izvlačenje (retirement) – Operacija/djelovanje u kojoj se postrojba izvan dodira kreće od neprijatelja. To je oblik operacija/djelovanja uzmaca; kao zapovijedeno kretanje

unazad snage koja nije u dodiru s neprijateljem i ne predviđa veći dodir s neprijateljem. (*Vidi povlačenje, uzmak i zadržavanje.*)

uzmak (retrograde) – Vrsta operacije/djelovanja u kojoj postrojba provodi zapovijedeno, organizirano kretanje unazad ili od neprijatelja. Oblici uzmaka uključuju zadržavanje, povlačenje i izvlačenje. (*Vidi izvlačenje, povlačenje i zadržavanje.*)

uzmačno kretanje (retrograde movement) – Svako kretanje postrojbe prema pozadini ili od neprijatelja. Postrojba može na uzmak biti prisiljena neprijateljskim pritiskom ili može dragovoljno, planski uzmaknuti. Takva kretanja mogu se svrstati kao povlačenje, izvlačenje i zadržavanje. (*Vidi izvlačenje, povlačenje i zadržavanje.*)

suprotna kosina (reverse slope) - Položaj na zemljištu koji nije izložen izravnoj vatri ili motrenju. To može biti kosina koja se spušta od neprijatelja.

revolucionar (revolutionary) – Pojedinaac koji pokušava utjecati na socijalne ili političke promjene uporabom ekstremnih mjera.

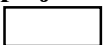
kemijska sredstva za nadzor pobuna i demonstracija (riot control agents – RCA) – Tvar koji stvara privremene fizičke učinke nadraživanja ili onesposobljavanja koji nestaju nakon nekoliko minuta odlaska iz područja izloženosti. Nema većeg rizika trajne ozljede, a medicinska pomoć rijetko je potrebna. Obično se radi o kemijskim sredstvima koja izazivaju suženje, kihanje i povraćanje.

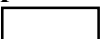
rizik (risk) – Šansa izlaganju opasnosti ili lošem ishodu; izlaganje mogućnostima ozljede ili gubitka. Razina rizika izražava se u odnosu na vjerojatnost ili oštrinu opasnosti.

prosudba rizika (risk assessment) – Određivanje i prosudba opasnosti (prva dva koraka u procesu upravljanja rizikom). (*Vidi upravljanje rizikom.*)

odluka o riziku (risk decision) – Odluka o prihvaćanju ili neprihvatanju rizika povezanog s određenom akcijom; donosi je zapovjednik, vođa ili pojedinac odgovoran za provedbu akcije. (*Vidi upravljanje rizikom.*)

upravljanje rizikom (risk management) – Proces određivanja, prosudbe i nadzora rizika koji proizlazi iz operativnih čimbenika i donošenja odluka koje uravnotežuju cijene rizika s koristima u provedbi zadaće. Pet koraka u upravljanju rizikom su odrediti opasnost, prosuditi opasnost, razviti mjere nadzora rizika i donijeti odluku o riziku, primijeniti mjere nadzora rizika i nadzirati i ocijeniti ishode. (*Vidi izlaganje, nadzorne mjere, odluka o riziku, opasnost, žestina opasnosti, preostali rizik, prosudba rizika, rizik i vjerojatnost.*)

prijelaz rijeke (river crossing) - Operacija/djelovanje koju treba provesti prije nego što se kopnena borbena moć može projektirati i održati preko vodene zapreke. To je centralizirano planirana i nadzirana navalna operacija/djelovanje koja traži dodjelu dodjelu sredstva za prijelaz rijeke i snagu koja ima zadaću osiguranja mostobrana. (*Vidi brzi prijelaz rijeke i pripremljeni prijelaz rijeke.*)

putna blokada (road block) – Zapreka (obično pokrivena vatrom) namijenjena za blokiranje ili ograničavanje kretanja neprijateljskih vozila po putu.

rendgen (roentgen) – Jedinica gama (ili X) zračenja. Pojam koji se više ne koristi za jedinicu doze zračenja jednakoj količini ionizirajućeg zračenja koja će proizvesti jednu

elektrostatičnu jedinicu elektriciteta u jednom prostornom centimetru suhoga zraka na 0° celzijusa pod standardnim atmosferskim pritiskom. (*Vidi centigray i doza zračenja.*)

granate ispaljene (rounds complete) – Kod potpore zemeljakoim i brodskim topništvom, pojama koji se rabi za izvješćivanje da je broj granata određen za vatru za učinak ispaljen. (*Vidi ispaljeno.*)

smjer/put (route) - Propisani smjer kojim se treba kretati od određene polazne točke do određenog odredišta.

kapacitet smjera/puta (route capacity) – **1.** Najveći prometni tok vozila u jednom smjeru na najograničenijoj točki smjera/puta. **2.** Najveći broj metričkih tona koji se može prevesti u jednom smjeru na određenom smjeru/putu u jednom satu. To je umnožak najvećeg prometnog toka vozila i prosječne nosivosti vozila koja se kreću po smjeru/putu.

razvrstavanje putova (route classification) - Razvrstavanje dodijeljeno putu rabeći čimbenike minimalne širine i najgore vrste puta; najmanje nosivosti mosta, splavi, ili propusta; i smetnje prometnog toka. (*Vojno razvrstavanje tereta.*)

izvidanje smjera/puta (route reconnaissance) – Vrsta izviđanja koja se usredotočuje uzduž određene komunikacijske linije, kao što je put, pruga ili vodeni put da bi se prikupile nove ili obnovljene informacije o uvjetima smjera/puta i aktivnostima uzduž njega. (*Vidi izviđanje područja i izviđanje zone.*)

pravila djelovanja (rules of engagement) - Smjernice koje izdaje ovlašteni vojni autoritet, a koje određuju okolnosti i ograničenja pod kojima će snage započeti i/ili nastaviti borbena djelovanje protiv suprotstavljenih snaga, posebice u mirovnim operacijama. Pravo samoobrane uvijek je sačuvano (nije ograničeno pravilima djelovanja).

pravila interakcije (rules of interaction – ROI) – Pravila koja vode one ljudske vještine potrebne za uspješno suočavanje s velikim brojem igrača koji su često nazočni u operacijama stabilnosti i potpore. Te smjernice vode vještine međupersonalne komunikacije, obujam i oblik tehnika vojničkog uvjeravanja, pregovaranja i komunikacije. Njihova je svrha smanjiti komunikacijski sukob koji bi mogao izgledati neprijateljski. Pravila interakcije proizlaze iz čvrstih pravila djelovanja. Oba skupa pravila zajedno daju vojniku sredstvo kojim će se suočavati i raditi s netradicionalnim ugrozama, kao što su politička trvenja, ideologije, kulturne jedinstvenosti i vjerska vjerovanja i obredi.

lomiti (rupture) – Zadaća brzog stvaranja pukotine u neprijateljskim obrambenim položajima. (*Vidi prodrijeti i smanjiti.*)

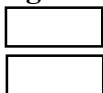
varka (ruse) – Tehnika zavaravanja znakovita po namjernom iznošenju lažnih informacija koje neprijatelj prikuplja svojim sredstvima, stičući time prednost nad njim. To se može napraviti različitim sredstvima, uključujući elektroničke signale, lažne položaje, lažna vozila i objekte, ili lažne pokrete snaga. (*Vidi operacije/djelovanja zavaravanja.*)

S

sabotaža (sabotage) – Čin ili činovi čija je svrha povrijediti, uplitati se ili narušavati nacionalnu obranu države namjernim povređivanjem ili uništenjem, ili pokušajem povređivanja i uništenja nacionalne obrane i ratnih nekretnina ili postrojenja, uključujući ljudske i prirodne izvore.

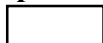
sigurno područje (safe area) – Određeno područje na neprijateljskom teritoriju koje bjeguncima daje razumnu šansu izbjegavanja hvatanja i preživljavanja dok ne budu mogli biti spašeni.

sigurna kuća (safe house) – Kuća koja izgleda sasvim obično koju je pripremila određena organizacija za provedbu tajnih ili prikrivenih aktivnosti u relativnoj sigurnosti.

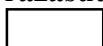

izbočina (salient) – Dio zemljišta koji strši na prednjoj crti naših snaga prema neprijatelju ili u njegovo područje operacija/djelovanja ili na vanjskoj obali rijeke.

spašena roba (salvage) – **1.** Vlasništvo koje ima neku vrijednost u odnosu na svoj temeljni sadržaj ali koje je u u takvom stanju da nema realnog izgleda za uporabu u bilo koju svrhu jer je popravak potpuno nepraktičan. **2.** Čuvanje ili spašavanje odbačenog, ostavljenog ili izgubljenog vlasništva za novu uporabu, prepravak ili iskorištavanje dijelova za kompletiranje drugih sredstava.

razasuta mina (scatterable mine) – Kod ratovanja na kopnu, mina postavljena izvan klasičnog rasporeda postavljanja, a napravljena tako da se može postavljati pomoću zrakoplova, topništva, raketa, zemaljskih sprava za izbacivanje ili ručno. Kada se jednom postavi, obično ima ograničeno vrijeme trajanja (najčešće do samouništenja).

raspoređena vatra (scheduled supplies) – Vrsta unaprijed određene vatre koja se ostvaruje u unaprijed određeno vrijeme.

raspoređena opskrbna sredstva (scheduled supplies) - Potrebe koje se razumno mogu predvidjeti. Za raspoređena opskrbna sredstva korisnik obično neće podnositi zahtjev za zamjenu. Potrebe se temelje na jačini postrojbe, gustoći opreme, predviđanjima i čimbenicima dnevnog utroška. Klase opskrbnih sredstava I, III (cisterne), V i VI obično se smatraju raspoređenim opskrbnim sredstvima.

raspoređeni cilj (scheduled target) - U topničkoj potpori zemaljskim i brodskim topništvom, planirani cilj na koji će se vatra ostvariti u određeno vrijeme. (*Vidi cilj po pozivu.*)

raspored vatre (schedule of fire) – Skupine ili nizovi vatri koje se otvaraju prema točno određenom redosljedu sukladno točno određenom programu. Vrijeme početka ostvarivanja rasporeda vatre može biti PO POZIVU. U svrhu identifikacije, rasporedi mogu dobiti kodno ime ili neku drugu oznaku.

raspored ciljeva (schedules of targets) - U topničkoj potpori zemaljskim i brodskim topništvom, pojedinačni ciljevi, skupine ili nizovi ciljeva na koje će se otvarati vatra točno određenim redosljedom sukladno točno određenom programu. (*Vidi program ciljeva.*)

shema manevra (scheme of maneuver) - Taktički plan kojeg snaga treba provesti kako bi osvojila dodijeljene ciljeve.

znanstveno i tehničko obavještajno znanje (scientific and technical intelligence) – Proizvod koji proizlazi iz prikupljanja, raščlambe i tumačenja stranih znanstvenih i tehničkih informacija koje pokrivaju: **a.** strane razvoje u temeljnim i primjenjenim istraživanjima i u primjenjenim tehnikama inženjeringa, i **b.** znanstvene i tehničke značajke, sposobnosti i ograničenja svih stranih vojnih sustava, oružja, oružnih sustava i tvari, istraživanje i razvoj koje je s time povezano, te proizvodne metode.

prikrivanje naših položaja (screen) – **1.** Zadaća snazi za prikrivanje da motri, daje ranu upozorbu glavnini snaga, ili usporava, uništava i uznemiruje neprijateljske izvidničke dijelove unutar svojih sposobnosti bez da postane odlučujuće uporabljena. **2.** Raspored brodova, zrakolova i/ili podmornica za zaštitu glavnine ili konvoja. (*Vidi sigurnosne operacije/djelovanja i snaga za prikrivanje naših položaja.*)

snaga za prikrivanje naših položaja (screening force) – Sigurnosni element čija je glavna zadaća motriti, dati informacije i boriti se samo u samoobrani. (*Vidi prikrivanje naših položaja i sigurnosne operacije/djelovanja.*)

crta za prikrivanje naših položaja (screen line) – Nadzorna mjera, obično imenovana kao fazna crta, koja se uspostavlja ispred glavnine snaga tijekom obrambenih operacija/djelovanja. Kada se jednom zaposjedne, ona postaje prednja crta naših snaga i granica napredovanja na sve naše snage, premda se dopuštenje za njezin prijelaz može dobiti od zapovjedništva koje ju je odredilo. (*Vidi granica napredovanja, prednja crta naših snaga, prikrivanje naših položaja i sigurnosne operacije/djelovanja.*)

pomorska luka (seaport) – Mjesto na kome brodovi mogu istovatiri ili utovariti svoje terete. (*Vidi zračna luka.*)

pomorska iskrajna luka (seaport of debarcation – SPOD) – Pomorski terminal za neprekidna lučka djelovanja na kojem se osoblje i tvari iskrcavaju/istovaruju iz brodova. Normalno služe kao ukrcajne luke za povratne putnike i terete.

pomorska ukrcajna luka (seaport of embarkation – SPOE) – Pomorski terminal za neprekidna lučka djelovanja na kojem se osoblje i tvari ukrcavaju/utovaruju u brodove. Normalno služe kao iskrcajne luke za povratne putnike i terete.

pretraživanje i napadaj (search and attack) – Varijanta kretanja za uspostavljanje dodira koju provode male, lake manevarske postrojbe i zračna konjica ili zračne desantne snage u velikim područjima kako bi uništile neprijateljske snage, spriječile neprijatelja da se koristi područjem ili prikupile informacije. Djelovanja pretraživanja i napadaja mogu se provoditi protiv raspršenog neprijatelja na zemljištu koje je nepogodno za oklopne postrojbe, u pozadinskim područjima protiv neprijateljskih specijalnih snaga ili ubačenih skupna i pojedinaca, ili se mogu provoditi kao zadaća osiguranja područja za čišćenje dodijeljenih zona. (*Vidi kretanje za uspostavljanje dodira.*)

sektor (sector) – Područje određeno granicama unutar kojeg postrojba djeluje i za koje je odgovorna. Obično se sektori rabe u obrambenim operacijama/djelovanjima i

imaju prednji kraj područja bitke kojeg određuje nadređeni zapovjednik. (*Vidi područje utjecaja i zona djelovanja.*)

vatreni sektor (sector of fire) – Definirano područje kojega je potrebno pokriti vatrom iz pojedinačnog oružja ili vatrom postrojbe.

osigurati (secure) – U operativnom kontekstu, taktička zadaća kojom se dolazi u posjed položaja ili zemljišnog oblika, sa ili bez snage, koja se raspoređuje na način koji sprječava njegovo uništenje ili gubitak uslijed neprijateljskog djelovanja što je to dulje moguće. Napdajna snaga može ali ne mora fizički zaposjesti područje.

sigurnost/zaštita (security) - **1.** Mjere koje poduzima vojna postrojbe, postrojenja ili objekti za samozaštitu od svih djelovanja oblikovanih za umanjenje ili moguće umanjenje njihove djelotvornosti. **2.** Uvjet koji proizlazi iz uspostavljanja i održavanja zaštitnih mjera koje osiguravaju stanje nepovredivosti od neprijateljskih djelovanja ili utjecaja. **3.** U odnosu na tajnost, stanje koje sprječava neovlaštenom osoblju pristup službenim informacijama koje se čuvaju u interesu nacionalne sigurnosti. **4.** Stanje koji proizlazi iz organizacije mjera koje štite određene informacije, stvari, osoblje, sustave, sastavnice i opremu od neprijateljskih osoba, djelovanja ili utjecaja.

sigurnosno područje/zona (security area (zone)) – Područje koje počinje na prednjem području bojišta i širi se onoliko daleko prema fronti i bokovima koliko su raspoređene sigurnosne snage. Snage u sigurnosnom području prikupljaju i dostavljaju informacije o neprijatelju, zadržavaju, zavaravaju i narušavaju neprijateljski poredak te provode protuizviđanje.

sigurnosna pomoć (security assistance) – Skupina programa prema kojima SAD daju obrambene proizvode, vojnu obuku i druge s obranom povezane usluge darovanjem, posudbom, kreditiranjem ili izravnim novčanim naplaćivanjem radi promicanja nacionalne politike i ciljeva.

sigurnosne operacije/djelovanja (security operations) – Operacije/djelovanja koje se provode kako bi se glavnini dalo vrijeme za odgovor, manevarski prostor i zaštita. Značajka sigurnosnih operacija/djelovanja jest agresivno izviđanje da bi se smanjile nepoznanice o zemljištu i neprijatelju, ostvario i održao dodir s neprijateljem za osiguranje neprekidnosti informacija, te štićenim snagama pružilo rano i točno izvješćivanje. Oblici sigurnosnih operacija/djelovanja uključuju prikrivanje, zaštitu, pokrivanje i sigurnost područja. Operacije/djelovanja sigurnosti područja obično su vezane uz operacije/djelovanja u našoj pozadini. Sigurnosne snage usmjerene su na glavninu snaga, a mogu biti usmjerene u bilo kojem smjeru od nepokretne do pokretne snage. (*Vidi pokrivanje naših položaja, prikrivanje naših položaja, snage za odgovor u našoj pozadini i zaštita naših položaja.*)

osvojiti/zaузeti (seize) – Taktička zadaća za čišćenje određenog područja i stjecanje nadzora nad njim. (*Vidi zaustaviti.*)

selektivna mobilizacija (selective mobilization) – *Vidi mobilizacija.*

senzor (sensor) - Naprava koja otkriva i ukazuje na oblik/konfiguraciju zemljišta, nazočnost vojnih ciljeva, te drugih prirodnih i umjetnih objekata i aktivnosti, pomoću

energije koju odbijaju ili odašilju takvi ciljevi ili objekti. Energija može biti nuklearna, elektromagnetska (uključujući vidljive i nevidljive dijelove spektra), kemijska, biološka, toplinska ili mehanička (uključujući vibracije zvuka, eksplozije i podrhtavanje zemlje).

razdvajajuća zona (separation zone) – Područje između dva susjedna vodoravna ili okomita područja u koju postrojbe ne smiju ući dok se ne ispune odgovarajuće sigurnosne mjere.

nastavak (sequel) – Glavne operacije/djelovanja koje slijede tekuću glavnu operaciju/djelovanje. Planovi za njih temelje se na mogućim ishodima tekuće operacije/djelovanja (pobjeda, zastoj ili poraz).

niz ciljeva (series of targets) - U vatrenoj potpori, broj ciljeva i/ili skupina ciljeva planiranih u unaprijed određenom vremenskom radoslijedu kao potpora fazi manevra. Niz se ciljeva označuje kodnim imenom ili nadimkom.

zapovjedništvo i snage granske sastavnice (service component command) – Zapovjedništvo i snage koje se sastoje od granskog zapovjednika i onih granskih snaga, kao što su pojedinci, postrojbe, izdvojeni dijelovi, organizacije i postrojenja, uključujući i snage potpore koje su dodijeljene zapovjedniku borbenog zapovjedništva, ili dalje dodijeljene zapovjedniku podređenog sjedinjenog zapovjedništva ili združenoj namjenski organiziranoj snazi. (*Vidi zapovjedništvo i snage funkcionalne sastavnice.*)

žestina opasnosti (severity) – Očekivana posljedica događaja u odnosu na stupanj ozljede, štete na vlasništvu ili druge čimbenike koji škode zadaći (gubitak borbene moći, negativan publicitet i drugo), a mogli bi se dogoditi.

plitak gaz (shallow fording) – Sposobnost samovoznog topa ili vozila da prijeđe vodenu zapreku tako da su kotači ili gusjenice vozila u dodiru s dnom bez uporabe specijalne opreme za zaštitu od vode. (*Vidi gaz.*)

oblikovano eksplozivno punjenje (shaped charge) – Eksplozivno punjenje oblikovano tako da koncentrira svoju eksplozivnu snagu u određenom smjeru.

snop (sheaf) - U topničkoj potpori zemaljskim i brodskim topništvom, planirane ravni (crte) vatre koje stvaraju željeni uzorak eksplozija s granatama ispaljenih iz dva ili više oružja.

izvješće o granatiranju (shelling report – SHELREP) – Avako izvješće o neprijateljskom granatiranju koje sadrži informacije o kalibru, smjeru, vremenu, gustoći i granatiranom području.

premjestiti vatru (shift fire) – Naredba za premještanje vatre od smjera kretanja naših manevarskih snaga tako da neprijatelj i dalje bude gađan istodobno dok se naša postrojba kreće.

obalna skupina (shore party) – Borbena organizacija snaga za iskrcavanje (desantnih snaga) ustrojena u svrhu olakšavanja iskrcavanja i kretanja snaga, opreme i opskrbenih sredstava na plažama i s njih; za izvlačenje žrtava i ratnih zarobljenika s plaža; i za olakšavanje pristajanja, otiskivanja i spašavanja desantnih brodova i splavi. Sastoji

se i od dijelova iskrcajnih snaga i pomorskih snaga. Još se naziva i plažna skupina (beach group).

kratko (short) – U potpori zemaljskim i brodskim topništvom, izvješće kojeg daje motritelj kako bi ukazao da su granate pale prije cilja u odnosu na promatranu crtu. Kod izravne vatre pogodak granate ispod cilja ili između cilja i vatrenog sustava.

zona djelovanja protuzračne obrane malog dometa (short-range air defense engagement zone – SHORADEZ) – U protuzračnoj obrani, onaj zračni prostor definiranih dimenzija u kojem odgovornost djelovanja protiv neprijateljske ugroze iz zraka počiva na sustavima protuzračne obrane malog dometa. Ona može biti uspostavljena unutar zone djelovanja raketa na malim ili na velikim visinama.

pokazivanje snage/moći (show of force) – Djelovanje kojim se pokazivanje odlučnost, a koje uključuje povećanu vidljivost snaga u nastojanju da smire određeno stanje koje bi, ako bi se nastavilo, moglo biti štetno po interese ili nacionalne ciljeve. (*Vidi zavaravanje.*)

operativna uputa za vezu (signal operating instruction – SOI) – Niz naredbi koje se izdaju za tehnički nadzor i usklađivanje aktivnosti potpore veze u određenoj postrojb.

sigurnost veza (signal security – SIGSEC) – Mjere namijenjene za sprječavanje ili suprotstavljanje neprijateljskih pokušaja iskorištavanja emitiranja našeg elektroničkog spektra. Sigurnost veza uključuje i sigurnost komunikacija i sigurnost elektroničkih sredstava. (*Vidi sigurnost/zaštita.*)

obavještajno znanje iz izvora veza (signal intelligence – SIGINT) – Kategorija obavještajnog znanja koja sadrži ili pojedinačno obavještajno znanje iz komunikacijskih izvora, obavještajno znanje iz elektroničkih izvora i obavještajno znanje iz stranih izvora veza ili njihovu kombinaciju. (*Vidi obavještajno znanje iz elektroničkih izvora i obavještajno znanje iz komunikacijskih izvora.*)

karakteristični znak (signature) - Vidljivi ili zvučni učinci stvoreni nakon opaljenja oružja ili djelovanja neke opreme, kao što su buka, dim, vatra, toplina ili krhotine/ruševine; isto tako, elektroničko emitiranje koje se može otkriti i pratiti do sredstva koje ga stvara. (*Vidi karakteristični trag oružja.*)

jednostavnost (simplicity) – Jedno od devet načela rata. Priprema i provedba jasnih, jednostavnih planova i kratkih zapovijedi i planova za olakšavanje provedbe zadaća u stresnim situacijama, kod velikog zamora i drugih čimbenika (slučajnost, sreća, neizvjesnost...).

simulirajuće elektromagnetsko zavaravanje (simulative electromagnetic deception) – Aktivnosti kojima se simuliraju naše zamišljene ili stvarne sposobnosti za navođenje neprijatelja na krive zaključke. (*Vidi elektromagnetsko zavaravanje, manipulirajuće elektromagnetsko zavaravanje i oponašajuće elektromagnetsko zavaravanje.*)

istodobni napadaj u dubini (simultaneous attack in depth) – Istodobno vatreno djelovanje ili napadaj na neprijateljske pričuve, logistiku, zapovjedništva, očekujuća područja i područja prikupljanja, uzletišta i bliske snage (napadajne ili obrambene) manevarskim snagama, snagama za vatrenu potporu i drugim snagama za borbenu potporu u bliskoj borbi i borbi u dubini topništvom, raketama, napadajnim

helikopterima, zračno-desantnim snagama i drugim manevarskim snagama i snagama za borbenu potpuru, specijalnim snagama te lovačkim i bombarderskim zrakoplovima za stvaranje sinergičnog i paralizirajućeg učinka na neprijatelja.

situacijska zapreka (situational obstacle) – Zapreka koju postrojba planira i moguće priprema prije početka operacije/djelovanja, ali je ne aktivira sve dok se ne zadovolje specifični kriteriji/uvjeti. Ona daje zapovjedniku elastičnost u postavljanju taktičkih zapreka na temelju razvoja situacije na bojištu.

situacijski model (situational model) - Niz slika/projeksija koje, na temelju neprijateljske doktrine, pokazuju najvjerojatniji raspored i mjesto neprijateljskih snaga unutar ograničenja nametnutih vremenom i zemljištem.

situacijski zemljovid (situational map - SITMAP) - Zemljovid koji pokazuje taktičku ili administrativnu situaciju u određenom vremenu. (*Vidi grafički prikaz i zemljovid.*)

situacijsko izvješće (situational report – SITREP) – Izvješće koje postrojbi kojoj se upućuje daje sliku/pregled situacije u određenom području. Format situacijskog izvješća obično se određuje u standardnim operativnim postupcima postrojbe.

dekontaminacije kože (skin decontamination technique) – Proces uklanjanja ili neutraliziranja kontaminacije s kože unutar jedne minute od izlaganja za sprječavanje ulaska kontaminirajućih tvari u kožu.

modul (slice) – Normalna dodjela elemenata borbene potpore i logističke potpore koje se daju u potporu manevarskoj postrojbi.

zemljovid malog razmjera (small-scale map) – *Vidi zemljovid.*

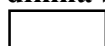
dim (smoke) - Umjetno stvorena aerosolna kruta, tekuća ili hlapeća masa u atmosferi koja smanjuje prolazak vidnog svjetla ili drugih oblika elektromagnetskog zračenja. Dim se dijeli u tri opće kategorije: dim za prepoznavanje, dim za smanjenje preglednosti i dim za prikrivanje.

dimni pokrivač (smoke blanket) – Gusta vodoravna koncentracija dima koja pokriva dio zemljišta s vidljivošću unutar koncentracije manje od 50 metara. Pokrivač se radi iznad ili oko naših područja kako bi ih zaštitili od vizualnog motrenja ili djelovanja iz zraka ili se radi iznad neprijateljskih područja kako bi zaštitili naše zrakoplove od neprijateljske protuzračne obrane.

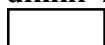
dimna zavjesa (smoke curtain) – Okomiti dimni zaslon. (*Vidi dimni zaslon.*)

dimna sumaglica (smoke haze) – Mala koncentracija koja ograničava precizno neprijateljsko motrenje i vatru, ali koja nije dovoljno gusta da bi priječila operacije/djelovanja naših snaga (vidljivost 50 do 150 metara).

dimni zaslon (smoke screen) – Dimni oblak koji se koristi za prikrivanje ili naših ili neprijateljskih objekata i instalacija. Dim zaslon se koristi za prikrivanje kretanja na kopnu, izradbe prolaza u zaprekama, amfibijskih desantnih operacija/djelovanja, kao i ključnih područja prikupljanja, opskrbnih smjerova i logističkih objekata.

čvrsti otpad (solid waste) – Bilo koja tvar ili supstanca (čvrsta ili tekuća) koja ima svojstva otpada time što više nije pogodna za svoju izvorno namijenjenu svrhu.

borbeni let (sortie) – U zračnim operacijama/djelovanjima operativni let jednog zrakoplova.

obrana svemira (space defense) – Sve obrambene mjere namijenjene za uništavanje neprijateljskih napadajnih letjelica (uključujući rakete) dok su u svemiru, ili namijenjen za poništavanje ili smanjivanje učinkovitosti takva napadaja. (*Vidi obrana zračnog prostora i protuzračna obrana.*)

operacije/djelovanja u svemiru (space operations) – Uporaba svemirskih sustava koji imaju sposobnosti pružanja sredstava za poboljšanje zapovijedanja i nadzora, olakšavanje manevra snaga, smanjenje zapovjednikove neizvjesnosti i poboljšanje vatrene potpore, protuzračne obrane, prikupljanja obavještajnih informacija i logističke i druge potpore čime se daje potpora strateškim, operativnim i taktičkim zadaćama u operativnom kontinuitetu u kratkoročnom, srednjoročnom i dugoročnom razdoblju.

specijalne aktivnosti (special activities) – Aktivnosti koje se provode u potpori ciljeva nacionalne vanjske politike koje se planiraju i provode tako da uloga vlade u njima nije javno razvidna ili priznata. One su i funkcije u potpori takvih aktivnosti ali nisu namijenjene za utjecanje na političke procese, javna mišljenja ili medije unutar zemlje te ne uključuju diplomatske aktivnosti ili skupljanje i proizvodnju obavještajnoga znanja ili s time povezane funkcije potpore.

specijalna zračna operacija/djelovanje (special air operation) – Zračna operacija/djelovanje koja se provodi u potpori specijalnih operacija/djelovanja i drugih tajnih, prikriivenih ili psiholoških aktivnosti.

operativna baza specijalnih snaga (special forces operational base - SFOB) – Baza koju uspostavlja i vodi skupina specijalnih snaga od ustrojbenih i pridodanih izvora. To je središnja točka za operativne, administrativne i logističke funkcije, te za funkcije komunikacijske potpore.

specijalne operacije/djelovanja (special operations - SO) – Operacije/djelovanja koje provode posebno organizirane, obučene i opremljene vojne i paravojne snage za postizanje vojnih, političkih, gospodarskih ili psiholoških ciljeva nekonvencionalnim vojnim sredstvima u neprijateljskim, zabranjenim ili politički osjetljivim područjima. Te se operacije provode u miru, tijekom sukoba ili u ratu, neovisno ili u koordinaciji s operacijama/djelovanjima konvencionalnih snaga. Političko-vojna razmatranja često oblikuju specijalne operacije/djelovanja, tražeći tajne, prikrivene ili tehnike slabe preglednosti i nadzora na nacionalnoj razini. Specijalne operacije/djelovanja razlikuju se od konvencionalnih operacija/djelovanja po stupnju fizičkog i političkog rizika, operativnim tehnikama, načinu uporabe, neovisnosti o potpori i ovisnosti o detaljnom operativnom obavještajnom znanju i domorodačkim snagama i sredstvima.

snage za specijalne operacije/djelovanja (special operations forces – SOF) – One snage djelatne i pričuvne sastavnice oružanih snaga koje su posebno organizirane, obučene i opremljene za provedbu i potporu specijalnih operacija(djelovanja).

specijalno izviđanje (special reconnaissance) – Dopuna snaga, sredstava i sustava za prikupljanje obavještajnih informacija na nacionalnoj razini i razini zemljopisnog

područja/ratišta sticanjem specifičnih, dobro definiranih i vremenski osjetljivih informacija od strateške ili operativne važnosti. Ono može dopuniti druge metode prikupljanja tamo gdje postoje ograničenja zbog meteoroloških prilika, pokrivenosti zemljišta, neprijateljskih protumjera i /ili zbog nedostupnosti određenih sustava. Specijalno izviđanje je funkcija izviđanja uporabom ljudskih izvora kojom se stavljaju “oči na cilj” na neprijateljskom, zabranjenom ili politički osjetljivom teritoriju kada se to odobri. Snage za specijalne operacije/djelovanja mogu provoditi zadaće specijalnog izviđanja samostalno ili u potpori konvencionalnih operacija/ djelovanja.

specijalni stožer (special staff) – Stožerni časnici koji imaju dužnosti u zapovjedništvu ali nisu uključeni u opću /koordinirajuću) stožernu skupinu ili u osobnu stožernu skupinu. Specijalni stožer uključuje određene tehničke specijaliste.

posebno zapovjedništvo (specified command) - Zapovjedništvo koja ima opsežnu trajnu zadaću i kojeg je ustrojio i takvim odredio predsjednik SAD preko ministra obrane uz savjet i pomoć predsjedavajućeg Združenog stožera. Obično je sastavljeno od snaga samo jedne grane. Još se naziva i specijalno borbeno zapovjedništvo.

bazno podijeljene operacije/djelovanja (split-based operations) – Podjela logističkih, stožernih, upravljačkih i zapovjednih funkcija tako da se razvijaju samo one funkcije koje su apsolutno potrebne, omogućujući da se neke logističke, stožerne, upravljačke i zapovjedne funkcije provedu s teritorija matične države ili s područja drugog zemljopisnog područja/ratišta.

preventivni napadaj/ispad (spoiling attack) – Vrsta napadaja koji se provodi iz obrambenog rasporeda radi ozbiljnog narušavanja neprijateljskog napadaja udarajući na neprijatelja dok se on priprema za svoj vlastiti napadaj i dok je ranjiv u područjima prikupljanja i na napadajnim položajima. Obično ga provode oklopne postrojbe u obrani napadajući na neprijateljske položaje na kojima se on prikuplja i sprema za napadaj.

točkasto elektroničko ometanje (spot jamming) - Elektroničko ometanje određenog kanala ili frekvencije. (*Vidi elektroničko ometanje.*)

trenutno izvješće o stanju (spot report – SPOTREP) – Kratko, usmeno izvješće o važnim informacijama koje pokrivaju događaje ili okolnosti koji mogu imati trenutni i važan učinak na tekuće planiranje i operacije/djelovanja. To je izvješće koje se prenosi najbržim sredstvima sukladno traženoj sigurnosti prijenosa poruka. Format izvješća obično određuje postrojba u svojim standardnim operativnim postupcima.)

operacije stabilnosti i potpore (stability and support operations) – Uporaba vojnih sposobnosti za bilo koju svrhu koja nije ratna. (*Vidi borba protiv droge, domaća izvanredna stanja, humanitarna pomoć, mirovne operacije, neratne vojne operacije/djelovanja i protupobuna.*)

stožerne prosudbe (staff estimates) - Ocjena stožernog časnika o tome kako će čimbenici u njegovom određenom području interesa utjecati na inačice djelovanja koje zapovjednik razmatra kao moguće. (*Vidi zapovjednikova prosudba situacije.*)

očekujuće područje (staging area) - 1. Pomorsko-desantno ili zračno-desantno - Opće područje između područja pripreme ukrcanja desanta i cilja pomorsko-desantne ili

zračno-desantne operacije/djelovanja. To je područje kroz koje snage ili njihovi dijelovi prolaze nakon ukrcavanja radi punjenja goriva, pregrupiranja brodova i/ili radi vježbe, provjere i preraspodjelu postrojbi. **2.** Druga kretanja - Opće područje uspostavljeno za koncentraciju snaga i osoblja u prolazu preko komunikacijskih smjerova.

očekujuća baza (staging area) – **1.** Prednja mornarička baza za sidrenje, opskrbu gorivom i ponovno opremanje transportnih i teretnih brodova. **2.** Područje slijetanja i uzlijetanja zrakoplova s minimalnim kapacitetima pružanja usluga održavanja, opskrbe i smještaja namijenjeno za privremen prihvata vojnog zrakoplova tijekom kretanja s jednog mjesta na drugo.

očekujuće uzletišta (staging field) - Unaprijed određeno područje gdje se zrakoplovi prikupljaju prije provedbe zračno-desantne operacije/djelovanja.

standardni raspored (standard pattern) – Kod morskog ratovanja na kopnu, dogovoreni raspored po kojem se obično postavljaju mine.

standardna uporaba letnog smjera zrakoplova kopnene vojske (standard use Army aircraft flight route – SAAFR) – Smjerovi koji se uspostavljaju ispod visine usklađivanja za olakšavanje kretanja zrakoplovnih snaga kopnene vojske. Letni se smjerovi obično nalaze u pozadinskim područjima operacija/djelovanja korpusa do brigade i ne traže posebno odobrenje osobe ovlaštene za nadzor značnoga prostora. (*Vidi osoba ovlaštena za nadzor zračnoga prostora i visina usklađivanja.*)

standardni operativni postupci (standing operating procedures – SOP) – Skup uputa koje pokrivaju one elemente operacija/djelovanja koje se mogu provesti prema određenom ili standardnom postupku bez gubitka učinkovitosti. Postupak je primjenjiv ako se drugačije ne zapovijedi.

polazna točka (start point - SP) - Jasno definirana početna nadzorna točka na putu/smjeru s koje počinje kretanje vozila koja su pod nadzorom zapovjednika toga kretanja. To je kolona u kojoj se formira kolona tako da svi dijelovi koji čine kolonu prođu kroz polaznu točku u točno određeno vrijeme. Pored temeljne polazne točke mogu postojati i dopunske polazne točke za različite dijelove kolone kada oni ne kreću s istog mjesta ili užeg područja. (*Vidi oslobađajuća točka.*)

sporazum o statusu snaga (status-of-forces agreement – SOFA) – Sporazum koji definira pravni položaj strane vojne snage koja je raspoređena i djeluje na teritoriju prijateljske države. Ti sporazumi mogu biti bilateralni ili multilateralni. Odredbe koje se odnose na status stranih snaga mogu se unaprijed odrediti u posebnom sporazumu ili mogu biti dio sveobuhvatnijeg sporazuma. Te odredbe opisuju kako vlasti strane snage mogu provoditi nadzor nad članovima te snage i odgovornost snage ili njezinih članova prema lokalnim zakonima ili prema ovlastima lokalnih dužnosnika. S obzirom na stupanj u kojem ti sporazumi uređuju pitanja koja utječu na odnose između vojne snage i civilnih vlasti i pučanstva, oni se mogu smatrati kao sporazumi o civilnim poslovima. (*Vidi operacije stabilnosti i potpore.*)

ostavljena snaga (stay behind force) – Snaga koja ostaje na položaju za provedbu određene zadaće kada se ostatak snage povlači ili odlazi iz područja.

padobranska skupina (zračni transport) (stick (air transport)) – Broj padobranaca koji iskaču s jednih vrata zrakoplova tijekom jednog preleta iznad zone iskakanja.

plan slaganja tereta (stowage plan) – Kompletni diagram tereta koji pokazuje što je utovareno i mjesto svakog tereta na brodu, uključujući i palubu. Svaka luka na kojoj se teret iskrcava obilježena je različitom bojom ili drugim odgovarajućim načinom. Teret koji se nalazi na palubi prikazan je u tlocrtu (perspektivi), dok se teret koji se nalazi u potpalublju prikazuje u nacrtu (profilu), osim vozila koja se uvijek prikazuju u tlocrtu.

zaostali (straggler) – Svaki čovjek, vozilo, brod ili krakoplov koji je se bez vidljivog razloga ili dodijeljene zadaće odvojio od svoje postrojbe, kolone ili poretka.

nadzor zaostalih (straggler control) – Djelovanja koja se poduzimaju za upravljanje vlastitim snagama koje su se odvojile od svojih nadređenih zapovjedništava zbog događanja na bojištu.

operacije strateškog zračnog prijevoza (strategic air transport operations) – Prijevoz putnika i tereta između zemljopisnih područja/ratišta pomoću: **a.** planiranih i raspoređenih prijevoznih usluga; **b.** specijalnih letova; **c.** zračne logističke potpore; **d.** zračne medicinske evakuacije.

strateško obavještajno znanje (strategic intelligence) – Obavještajno znanje koje je potrebno za formuliranje strategije, politike te planova i operacija na nacionalnoj razini i na razini zemljopisnog područja/ratišta. (*Vidi obavještajno znanje.*)

strateška razina rata (strategic level of war) – Razina rata na kojoj nacija, česko kao član skupine nacija, određuje nacionalne i višenacionalne (savezničke ili koalicijske) strateške sigurnosne ciljeve i smjernice, te razvija i rabi nacionalne izvore za ostvarenje tih ciljeva. Aktivnosti na toj razini uspostavljaju nacionalne i višenacionalne vojne ciljeve; određuju redosljed inicijativa; definiraju ograničenja i prosuđuju rizike u uporabi vojnog i drugih instrumenata nacionalne moći; razvijaju globalne planove ili ratne planove za postizanje tih ciljeva; i osiguravaju vojne snage i druge sposobnosti sukladno strateškim planovima. (*Vidi operativna razina rata i taktička razina rata.*)

strateška pokretljivost (strategic mobility) – Sposobnost razvoja i održavanja vojnih snaga širom svijeta u potpori nacionalnih interesa.

strateški operativni sustavi (strategic operating systems) – Funkcije i podfunkcije koje opisuju aktivnosti koje provode sjedinjene, združene ili kombinirane snage u zemljopisnom području/ratištu. Osam operativnih sustava su zahtjevi i spremnost snage u zemljopisnom području/ratištu, odnosi sa saveznicima i regionalni odnosi, strateško obavještajno djelovanje u zemljopisnom području/ratištu, strateško usmjerenje i integracija u zemljopisnom području/ratištu, strateški razvoj i manevar unutar zemljopisnog područja/ratišta, strateške vatre u zemljopisnom području/ratištu, strateška zaštita u zemljopisnom području/ratištu i strateško održavanje snaga u zemljopisnom području/ratištu.

strateške psihološke aktivnosti (strategic psychological activities) – Planirane psihološke aktivnosti u miru i ratu koje normalno teže ciljevima ostvarenja potpore i suradnje s prijateljskim i neutralnim državama i za slabljenje volje i mogućnosti neprijateljskih ili potencijalnih neprijateljskih država za vođenje rata.

strategija (strategy) – Vještina i znanost razvoja i uporabe političkih, gospodarskih, psiholoških i vojnih snaga u miru i ratu za ostvarenje najveće potpore politici kako bi se povećale vjerojatnosti i povoljni uvjeti za pobjedu, a smanjile šanse za poraz.

udarna snaga (striking force) – Uporabljena snaga organizirana za provedbu odlučujućeg napadaja u pokretnoj obrani. Normalno čini maksimum raspoložive borbene moći koju zapovjednik ima u trenutku napadaja.

uporišna točka (strongpoint) - Ključna točka na obrambenom položaju, obično snažno utvrđena i teško naoružana automatskim oružjem, oko koje su grupirani drugi položaji radi svoje zaštite. To je položaj koji traži obimne inženjerijske napore u izradbi zapreka i položaja za preživljavanje postavljenih tako da nadziru ili blokiraju mogući prilaz. Obično će elementi za zapovijedanje i nadzor, sanitetske stanice za prvu pomoć i kritična opskrba sredstva biti smješteni u podzemna skloništa. Bit će napravljeni rovovi i druge zaštitne konstrukcije za zaštitu vojnika i oružja od napadaja neprijateljskih snaga. (*Vidi borbeni položaj i pokretna obrana.*)

naredna operativna faza (subsequent operations phase.) - Faza padobransko-desantne, helikoptersko-desantne ili pomorsko-desantne operacije/djelovanja koja se provodi nakon nasrtajne faze. Operacije/djelovanja u području cilja mogu se sastojati od napadaja, obrane, povezivanja sa snagama ili od povlačenja. (*Vidi faza pripreme ukrcaja desanta, nasrtajna faza i zračno kretanje.*)

naredni položaj (subsequent position) – Planirano i do određenog stupnja pripremljeno mjesto za obranu ili zadržavanje koji je iza (od neprijatelja) temeljnih položaja koji su početno zaposjednuti za obranu.

subverzija (subversion) – Akcija namijenjena za potkopavanje vojne, gospodarske, psihološke ili političke snage ili morala određenog režima. (*Vidi nekonvencionalno ratovanje.*)

uzastopni položaji (successive positions) - Obrambeni borbeni položaji smješteni jedan iza drugoga na bojištu. Postrojbe mogu s uzastopnih položaja provoditi zadržavajuće operacije/djelovanja ili obranu s uzastopnih položaja. (*Vidi obrana i operacija/djelovanje zadržavanja.*)

nadgledani put/smjer (supervised route) – U putnom prometu, put/smjer nad kojim se provodi ograničeni nadzor prometnim nadzornim postajama, prometnim patrolama ili njihovom kombinacijom. Odobrenje za kretanje po tom putu potrebno je za kretanje kolone vozila ili jednog vozila izuzetne veličine i dimenzija.

dopunski položaj (supplementary position) - Mjesto koje pruža najbolje sektore vatre i obrambene položaje uzduž prilaza na kojem se očekuje neprijateljev napadaj, a da nije temeljni neprijateljev prilaz, na primjer bočni prilaz. (*Vidi borbeni položaj, položaj, pomoćni položaj i uzastopni položaji.*)

nadzor opskrbe (supply control) – Proces kojim se nadzire sredstvo unutar sustava opskrbe, uključujući traženje, prijam, pohranjivanje, nadzor zaliha, prijevoz, raspolaganje, identifikaciju i odgovornost za sredstvo.

opskrnbna stega (supply discipline) – Zapovjedna odgovornost za utvrđivanje i preraspodjelu prekomjernih sredstava, praćenje prioriteta podređenih zapovjednika i osiguranje da podređeni djeluju unutar pravnih granica logističkog sustava.

opskrnbna točka (supply point) – Mjesto na kojem se nalaze i pružaju opskrnbna sredstva, usluge i tvari. To je privremeno i pokretno mjesto koje se normalno zaposjeda i radi na istom mjestu do 72 sata.

raspodjela opskrbnih sredstava na opskrnbnoj točki (supply point distribution) - Metoda raspodjele opskrbnih sredstava postrojbama na opskrnbnoj točki, krajnjoj točki željezničke ili kamionske dostave. Nakon toga postrojba premješta/prevozi opskrnbna sredstva u svoje područje svojim prijevoznim sredstvima.

opskrnbno mjesto (supply site) – Mjesto gdje se smještena ili uskladištena opskrnbna sredstva, usluge i tvari u trajnom ili polutrajnom objektu.

potpora (support) – **1.** Djelovanje snage koja pomaže, štiti, dopunjuje ili održava drugu postrojbu sukladno zapovijedi (smjernici) koja traži takvo djelovanje. **2.** Postrojba koja pomaže drugoj postrojbi u borbi. Zrakoplovstvo kopnene vojske, topništvo ili mornarička topnička vatra mogu se rabiti kao potpora pješaštvu. **3.** Dio bilo koje postrojbe koji je na početku napadaja zadržan u pozadini kao pričuva. **4.** Dio veće postrojbe koji pomaže, štiti ili opskrbljuje druge snage u borbi. (*Vidi izravna potpora, običajno pružanje usluga i opća potpora.*)

područje potpore (support area) - Određeno područje u kojem su smješteni elementi logistike, neki stožerni i drugi elementi za potporu postrojbe. (*Vidi područje potpore brigade i područje potpore divizije.*)

potpora vatrom (support by fire) – Taktička zadaća u kojoj se manevarski element kreće na položaj na bojištu s kojeg može djelovati po neprijatelju izravnom vatrom u potpori ostataka manevarske snage bilo potporom vatrom, bilo praćenjem s nadvišavajućih položaja, bilo uspostavljanjem vatrene osnovice. Manevarski element ne pokušava manevrirati kako bi zarobio neprijatelja ili osvojio zemljište. (*Vidi napadaj vatrom i vatrene osnovica.*)

snaga za potporu (support force) – One snage koje imaju zadaću pružati intenzivne izravne vatre s nadvišavajućih položaja za potrebe nasrtajnih snaga ili snaga za prodor. To može biti i snaga koja podupire nasilni prijelaz rijeke i druga borbena djelovanja. (*Vidi snaga za prodor.*)

pomoćni napadaj (supporting attack) – Navalna operacija/djelovanje koja se provodi povezano s glavnim napadajem i oblikovana postizanje jednog ili više sljedećih ciljeva: zavarati neprijatelja glede mjesta/smjera glavnog napadaja; uništiti ili vezati neprijateljske snage koje bi svojim djelovanjem mogle ometati glavni napadaj; nadzirati zemljište čijim bi zauzimanjem neprijatelj kočio glavni napadaj; i/ili prisiliti neprijatelja da prerano uporabi svoju pričuvu ili da je uporabi na nevažnom mjestu. (*Vidi glavni napadaj.*)

potporna udaljenost (supporting distance) - Udaljenost između dvije postrojbe koja se može prijeći u vremenu u kojem jedna može doći u pomoć drugoj. Za male postrojbe, to je udaljenost između dvije postrojbe koja može biti učinkovito pokrivena njihovim vatrama.

pomoćni napor (supporting effort) – Postrojba, borbeni položaj, sektor, zona, prilaz, područje operacija/djelovanja, zemljopisno područje/ratište, itd., čija svrha podupire uspjeh glavnog napora. Pomoćni napor, izravno ili neizravno, stvara potrebne uvjete za uspjeh glavnog napora. Viši će se zapovjednik koristiti drugim operacijama/djelovanjima, kao što su ekonomična uporaba snaga, duboke operacije/djelovanja, isključivanje, zavaravanje (lažni napadaji i demonstracije), protunapadaji i pomoćni napadaji kao dijelom pomoćnog napora. (*Vidi ekonomična uporaba snaga, glavni napadaj, glavni napor i pomoćni napadaj.*)

gušenje (suppression) – **1.** Taktička zadaća za uporabu izravnih i neizravnih vatri, elektroničkog napadaja ili dima na neprijateljsko osoblje, oružje ili opremu kako bi se spriječilo ili umanjilo otvaranje vatri i promatranje naših snaga. **2.** Privremena ili prolazna degradacija djelovanja oružnih sustava neprijatelja ispod razine potrebne za ostvarenje ciljeva svoje zadaće.

gušenje neprijateljske protuzračne obrane (suppression of enemy air defenses - SEAD) - Aktivnost koja neutralizira, uništava ili privremeno smanjuje sposobnost neprijateljskih protuzračnih sustava na kopnu u određenom području fizičkim napadajem i/ili elektroničkim ratovanjem. Kopnena je vojska poglavito odgovorna za gušenje neprijateljskih protuzračnih oružja na kopnu do granica osmotrene vatre, a kao sekundarno do granica domašaja svojih oružnih sustava, čak i ako ne vidi cilj. Zrakoplovstvo može djelovati na ciljeve koje kopnena vojska ne vidi ali su u domašaju njezinih oružja, a potpuno je odgovorno za djelovanje protiv neprijateljske protuzračne obrane koja je izvan domašaja oružja kopnene vojske. ima odgovornost djelovanja na protuzračnu obranu koja je izvan područja osmotrene vatre do granice domašaja oružnih sustava kopnene vojske; to je sekundarna odgovornost kopnene vojske. Čak i ako (*Vidi gušenje.*)

iznenađenje (surprise) – Jedno od devet načela rata. Neprijatelj se napada u vremenu i/ili mjestu i/ili na način za koji on nije spreman i koji nije očekivao.

motrenje (surveillance) - Sustavno praćenje zračnih, površinskih ili podzemnih/podvodnih područja, mjesta, osoba ili stvari vizualnim, slušnim, elektroničkim, fotografskim ili drugim sredstvima. To uključuje i uporabu specijalne NKB i protuzračne opreme. (*Vidi senzor.*)

istraživanje (survey) – **1.** Čin određivanje točnog mjesta s različitim instrumentima. **2.** Usmjereni napor na određivanju mjesta i prirode kontaminacije u nekom području.

preživljavanje (survivability) – **1.** Uključuje sva gledišta zaštite osoblja, oružja i opskrbnih sredstava, istodobno zavaravajući neprijatelja. **2.** Obuhvaća planiranje i određivanje položaja, izgradnju odgovarajućih zaštitnih objekata, raščlambu zemljišnih uvjeta i građevinskih materijala, odabir načina iskopa i suprotstavljanje učincima neprijateljskih izravnih i neizravnih vatri.

operacije/djelovanja preživljavanja (survivability operations) – Razvoj i izgradnja zaštitnih položaja kao što su zemljani bedemi, ukopani položaji, skrovišta i drugi objekti te provedbu različitih mjera protiv motrenja čime se smanjuje učinkovitost neprijateljskih oružnih sustava.

održanje, izbjegavanje zarobljavanje, otpor i bijeg (survival, evasion, resistance, and escape – SERE) – Obuka i akcije koje poduzimaju vojni članovi kao pomoć u preživljavanju u neprijateljskom okruženju, pružanju otpora neprijateljskim

akcijama, bijegu od neprijateljskih snaga i izbjegavanju zarobljavanja od neprijatelja sve dok se pojedinac ili postrojba ne povežu s prijateljskim snagama. *(Vidi izbjegavanje zarobljavanja i bijeg.)*

održiva brzina vatre (sustained rate of fire) - Stvarna brzina vatre koju oružje može neprekidno ostvarivati u neodređenom vremenskom razdoblju bez ozbiljnijeg pregrijavanja ili nastanka mehaničkih oštećenja na oružju ili oružnom sustavu. *(Vidi najveća brzina vatre.)*

podržavanje (sustainment) – Pružanje personalne, logističke i druge potpore potrebne za održavanje i produljivanje operacija/djelovanja ili borbe do njezinog uspješnog kraja ili do revizije zadaće ili nacionalnog cilja.

brišuće elektroničko ometanje (sweep jamming) – Uski pojas elektoničkog ometanja koji se pruža naprijed i nazad preko relativno širokog operativnog pojasa frekvencija.

sinkronizacija (synchronization) – **1.** Svrstavanje vojnih akcija u vremenu, prostoru i po svrsi za stvaranje najveće relativne borbene moći na odlučujućem mjestu i u odlučujućem vremenu. **2.** U obavještajnom kontekstu primjena obavještajnih izvora i metoda sukladno operativnom planu.

matrica sinkronizacije (synchronization matrix) – Format za stožer za bilježenje rezultata ratne igre i za sinkronizaciju inačice djelovanja u vremenu, prostoru i po svrsi u odnosu na neprijateljsku najvjerojatniju inačicu djelovanja. Stožer može odmah prevesti matricu sinkronizacije u grafički proizvod za odlučivanje kao što je matrica odlučivanja. Svaki operativni sustav na bojištu može razviti svoju matricu sinkronizacije za detaljniji prikaz specifičnih zadaća pojedinog operativnog sustava.

T

taktička skupina za zrakoplovni nadzor (tactical air control party - TACP) – Podređena operativna sastavnica sustava taktičkog zračnog nadzora namijenjena za pružanje veze između zračnih i kopnenih snaga te za nadzor zrakoplova.

taktički zrakoplovni časnik za vezu (tactical air liaison officer – TALO) – Časnik ratnoga zrakoplovstva koji radi na pozadinskom mjestu divizije ili više postrojbe u odjelu G4 i koji olakšava usklađivanje transportnih zrakoplova. On ima informacije o dostupnosti uzletišta, mogućnostima transportnih zrakoplova, mogućnostima ukrcaja i iskrcaja tereta na određenim uzletištim, mjestima bolničkih i drugih medicinskih objekata za prijevoz ranjenika i bolesnika, kao i druge potrebne informacije.

taktički zračni prijevoz (tactical airlift) - Kretanje osoblja i stvari zrakoplovima ratnog zrakoplovstva koji prevoze i dovode borbene postrojbe i opskrbna sredstva izravno u područje cilja slijetanjem, izbacivanjem, iskakanjem i drugim tehnikama dovođenja; te uporaba zračnog prijevoza u izravnoj potpori padobranskog desanta, nošenju zračnoprijenosnih snaga, taktičkoj zračnoj opskrbi, izvlačenju/evakuaciji žrtava s prednjih uzletišta i specijalnim operacijama/djelovanjima.

taktička zračna operacija/djelovanje (tactical air operation) - Zračna operacija/djelovanje uključuje uporabu zračne moći u koordinaciji s kopnenim i pomorskim snagama

za: **a.** postizanje i održavanje zračne nadmoći; **b.** sprječavanje kretanja neprijateljskih snaga u područje cilja i unutar njega i nastojanje da se unište te snage i sve ono što im pruža potporu; **c.** pridruživanje kopnenim ili pomorskim snagama u operacijama/djelovanjima unura područja cilja kako bi im se izravno pomoglo u postizanju njihovog trenutnog cilja. (*Vidi bliska zračna potpora, protuzračne operacije/djelovanja i zračno isključivanje.*)

taktičko zračno izvidanje (tactical air reconnaissance) – *Vidi zračno izvidanje.*

predviđena točka udara taktičke balističke rakete na kopnu (tactical ballistic missile (TBM) predicted ground impact point (PGIP)) – Eliptičko područje koje ukazuje gdje će taktička balistička raketa najvjerojatnije pasti. To je područje različite veličine ovisno o poznatnoj ili predmnijevanom preciznosti taktičke balističke rakete ako ona normalno funkcionira.

taktička borbena snaga (tactical combat force - TCF) – Borbena postrojba s odgovarajućom borbenom i logističkom potporom kojoj je dodijeljena zadaća poražavanja III. razine ugroze naše pozadine. (*Vidi razine ugroze naše pozadine i snage za odgovor u našoj pozadini..*)

taktičko zapovjedno mjesto (tactical command post – TAC CP) – Prednji postroj zapovjedništva. Taktičko zapovjedno mjesto sastoji se od predstavnika iz G/S2, G/S3, vatrene potpore, taktičke skupine za zračni nadzor, protuzračnog topništva, inženjerije te dijelova za vezu administrativne i logističke potpore (G1, G4). Nalazi se blizu prednjeg kraja bojišta tako da je zapovjednik blizu podređenih zapovjednika i može izravno utjecati na operacije/djelovanja. Na razini divizije se taktičko zapovjedno mjesto nalazi unutar FM radio dometa djelujućih brigada. (*Vidi pozadinsko zapovjedno mjesto, temeljno zapovjedno mjesto i zapovjedno mjesto.*)

taktički nadzor (tactical control – TACON) – Zapovjedna ovlast nad stalno dodijeljenim ili pridodanim snagama koja je ograničena na detaljno i obično lokalno usmjeravanje i nadzor kretanja ili manevra potrebnog za provedbu dodijeljenih zadaća. Taktički je nadzor ugrađen u operativni nadzor i njegov je sastavni dio. Taktički nadzor može biti dan zapovjedniku borbenog zapovjedništva i nižim zapovjednicima. Taktički nadzor omogućuje zapovjednicima nižim od zapovjednika borbenog zapovjedništva da koriste snage i usmjeravaju taktičku uporabu logističkih snaga i sredstava ali im ne daje ovlasti za promjenu organizacijske strukture ili usmjeravaju administrativnu i logističku potporu.

taktičko obavještajno znanje (tactical intelligence) – Obavještajno znanje koje je potrebno za planiranje i provedbu taktičkih operacija/djelovanja. (*Vidi borbena obavještajno znanje i obavještajno znanje.*)

taktička razina rata (tactical level of war) – Razina rata na kojoj se planiraju i provode bitke i bojevi za postizanje vojnih ciljeva dodijeljenih taktičkim postrojbama ili namjenski organiziranim snagama. Aktivnosti na ovoj razini usredotočuju se na zapovijedene rasporede i manevar borbenih elemenata u odnosu jedni na druge i u odnosu na neprijatelja za postizanje borbenih ciljeva.

taktičko minsko polje (tactical minefield) – **1.** Minsko polje koji je dio plan zapreka i postavlja se za zadržavanje, usmjeravanje ili slamanje neprijateljskog

napredovanja. **2.** Minsko polje napravljeno za izravan napadaj na neprijateljski manevar i za davanje obrambenoj snazi pozicijsku prednost nad napadačem.

taktičko kretanje (tactical movement) – Kretanje ili manevar za uspostavljanje dodira s neprijateljem ili tijekom koga se predviđa uspostavljanje dodira s neprijateljem. U taktičkom kretanju dijelovi koji se kreću organizirani su tako da olakšavaju prijelaz u borbu u slučaju potrebe. (*Vidi administrativno kretanje.*)

taktičke zapreke (tactical obstacles) – One zapreke koje se koriste za narušavanje neprijateljskog poretka, njegovo skretanje u željeno područje, vezanje za položaj gdje je izložen izravnim i neizravnim vatrama i blokiranje neprijateljskog prodiranja.

taktičko operativno središte (tactical operations center - TOC) – Fizičko grupiranje onih elemenata općeg i specijalnog stožera koji se bave tekućim taktičkim operacijama /djelovanjima i s njima povezanom taktičkom potporom. (*Vidi zapovjedno mjesto.*)

taktička putna hodnja (tactical road march) – Brzo kretanje koje se korsi za promjenu mjesta postrojbi u borbenoj zoni kako bi se pripremile za borbene operacije/djelovanja. Premda se ne predviđa dodir s neprijateljskim kopnenim snagama, provode se sve mjere sigurnosti protiv napadaja iz zraka, neprijateljskih specijalnih snaga i simpatizera, a postrojba je spremna za poduzimanje trenutne akcije protiv neprijateljske ugroze. (*Vidi hodna kolona, hodna postrojba i hodna skupina.*)

taktička zadaća (tactical task) – Specifična aktivnost koju postrojba mora provesti tijekom provedbe oblika taktičke operacije/djelovanja ili izbora manevra. To su minimalni nužni naponi za ostvarenje svrhe djelovanja. (*Vidi izbor manevra, navod zadaće i operativna zapovijed.*)

taktika (tactics) – **1.** Uporaba postrojbi u borbi. **2.** Zapovijedeni i uređeni raspored i manevar postrojbi u odnosu jedna na drugu i/ili u odnosu na neprijatelja kako bi iskoristile svoje pune mogućnosti. **3.** U kopnenoj vojsci obično se objašnjava u pojmu taktika, tehnike i postupci (*tactics, techniques, and procedures*) gdje je **1. Taktika** – Vještina i znanost uporabe raspoloživih snaga i sredstava za pobjedu u bitkama i bojevima. **2. Tehnike** – Metode kojima se koriste postrojbe i/ili zapovjednici za provedbu dodijeljenih zadaća i funkcija, posebice metoda uporabe opreme i ljudi. **3. Postupci** – Standardne i detaljne inačice djelovanja koji opisuju kako provesti zadaću.

skrojiti (tailor) – Namjenski organizirati snage za provedbu specifične zadaće.

cilj/meta (target) - **1.** Zemljopisno područje, kompleks ili objekt planirani za osvajanje ili uništenje vojnim snagama. **2.** U obavještajnom smislu, država, područje, objekt, agencija ili osoba prema kojima su usmjerene obavještajne aktivnosti. **3.** Područje određeno i obročano za buduće vatreno djelovanje. **4.** U potpori zemaljskim i brodskim topništvom, udarna eksplozija koja pogađa cilj. **5.** Kod radara, svaki zaseban objekt koji odbija ili šalje energiju nazad do radara ili objekt radarskog izviđanja ili motrenja. **6.** Objekt, vozilo, pojedinac, itd., koji će ciljna točka bilo kojeg oružja ili oružnog sustava.

otkrivanje i praćenje cilja (target acquisition) - Otkrivanje, identifikacija i određivanje mjesta cilja s dostatnim detaljima koji omogućuju učinkovitu uporabu oružja. (*Vidi raščlamba cilja.*)

raščlamba ciljeva (target analysis) - Istraživanje mogućih ciljeva za utvrđivanje vojne važnosti, prioriteta napadaja i oružja potrebnih za postizanje željene razine oštećenja ili nanošenja žrtava. (*Vidi otkrivanje i praćenje cilja.*)

raspored ciljeva (target array) - Grafički prikaz neprijateljskih snaga, osoblja i objekata u određenoj situaciji, praćeno raščlambom ciljeva.

područje ciljeva (target box) - Područja određena na prepoznatljivom zemljištu u kojima se očekuje pojava neprijateljskih ciljeva protiv kojih će djelovati zračna potpora.

koncentracija ciljeva (target concentration) – Grupiranje zemljopisno bliskih ciljeva. (*Vidi cilj/meta i skupina ciljeva.*)

ciljano područje interesa (targeted area of interest - TAI) – Zemljopisno područje ili točka uzduž koridora kretanja, čije će uspješno isključivanje neprijatelja prisiliti da ili odustane od određene inačice djelovanja ili ga primorati na uporabu specijalizirane inženjerijske potpore za nastavak kretanja, a gdje ga naše snage mogu pronaći i napasti. Neće sva ciljana područja interesa postati dio naše inačice djelovanja. samo ona područja koja su povezana s visokoisplativim ciljevima od interesa su za stožer. Ona se utvrđuju tijekom stožernog planiranja i ratne igre. Ciljana područja interesa se u određenom stupnju razlikuju od područja boja. U područjima boja planira se uporaba svih raspoloživih oružja; po ciljanim područjima interesa može djelovati samo jedno oružje.

određivanje ciljeva (targeting) – **1.** Proces odabira ciljeva i slaganje odgovarajućeg odgovora za svaki od njih sukladno operativnim zahtjevima i mogućnostima. **2.** Raščlamba neprijateljske situacije u odnosu na zapovjednikovu zadaću, ciljeve i sposobnosti koje zapovjednik ima na raspolaganju kojom se određuju i imenuju specifične slabosti koje će, ako se iskoriste, dovesti do ispunjenja zapovjednikove namjere zadržavanjem, narušavanjem, onesposobljavanjem i uništenjem neprijateljskih snaga ili izvora kritičnih za neprijatelja. Određivanje ciljeva započinje zapovjednikovim napatkom za manevar, te se nastavlja kroz razvoj popisa prioriteta *koje* ciljeve treba napasti, *kada* ih treba napasti, *zašto* ih treba napasti i koji se uvjeti uspjeha i neuspjeha. Ovaj se proces završava zapovjednikovom odlukom što će biti uporabljeno za djelovanje po raznim ciljevima - manevar, vatrena potpora ili oboje. (*Vidi cilj/meta, područje ciljeva, popis ciljeva, raspored ciljeva i raščlamba ciljeva.*)

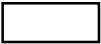
popis ciljeva (target list) – Ciljevi koji se vode i objavljuju na višoj razini; to su oni ciljevi po kojima će se djelovati, za razliku od “liste ciljeva” koja se može voditi na bilo kojoj razini kao potvrđeni, naslućeni ili mogući ciljevi potrebe informiranja ili planiranja vatrene potpore. (*Vidi popis ciljeva.*)

prigodni cilj (target of opportunity) – **1.** Cilj koji se pojavljuje tijekom borbe, a na kojeg se može djelovati izravnom i neizravnom vatrom kopnenog i mornaričkog topništva ili zrakoplovnom vatrom i protiv kojih nije prethodno planirana i raspoređena vatra. **2. Nuklearni** – Nuklearni cilj osmotren ili utvrđen nakon što je operacija počela, a koji se ranije nije razmatrao, razčlanjivao ili planirao za nuklearni udar.

Općenito po naravi prolazan, takav se cilj treba napasti što je prije moguće unutar ograničena nametnutih za usklađivanje upozorbe vlastitih snaga i zrakoplova.

raščlamba usmjerena na cilj (target oriented analysis) – Raščlamba početnih ciljnih točaka izabranih za određivanje sposobnosti raspoloživih oružnih sustava za napadaj na potvrđeni cilj s odgovarajućim oružnim sustavima koji će ispuniti zapovjednikove zahtjeve.

grafički prikaz ciljeva (target overlay) – Prozirnica koja kada se postavi na određeni zemljovid, crtež ili drugi prikaz pokazuje mjesta ciljeva i njihove oznake. Može sadržavati i granice između manevarskih dijelova, mjere za usklađivanje vatrene potpore i rasporede prednjih vlastitih postrojbi.

ciljna referentna točka (target reference point - TRP) - Lako prepoznatljiva točka na zemljištu (prirodna ili umjetna) koja se rabi za iniciranje, raspodjelu i nadzor vatre. Ciljne referentne točke obično određuju zapovjednici manevarskih vodova do bojni za određivanje sektore vatre i motrenja za bojnu, satniju, vod, poluvod, desetinu ili pojedinca, obično unutar područja boja. Ciljne referentne točke mogu određivati i središte područja u kojem zapovjednik planira ostvariti brzu vatru iz svih oružja. Određuju se uporabom standardnih znakova i brojeva ciljeva koje daju manevarski zapovjednici. Kad ih jednom odobri časnik za vatrenu potporu bojne, ciljne referentne točke mogu biti određene kao ciljevi neizravne vatre rabeći standardni znak cilja sa slovima i brojkama. (*Vidi područje boja, temeljni smjer vatre i vatreni sektor.*)

karakteristični trag cilja (target signature) – 1. Karakteristični uzorak cilja otkriven pomoću opreme za otkrivanje i identifikaciju.

namjenski organizirane snage (task force - TF) – 1. Privremeno grupiranje postrojbi pod jednim zapovjednikom za provedbu određene operacije/djelovanja ili zadaće. 2. Polutrajna organizacija postrojbi pod jednim zapovjednikom za ostvarivanje jedne neprekidne specifične zadaće. 3. Postrojba veličine bojne borbenih rodova koja se sastoji od zapovjedništva bojne s najmanje jednom od svojih temeljnih ustrojbenih podređenih elemenata (satnija), te s najmanje jednom pridodanom postrojbom veličine satnije drugog borbenog roda ili roda za borbenu potporu. Primjer je zapovjedništvo pješake bojne; jedna ili više ustrojbenih satnija; i pridodana jedna ili više od sljedećih: tankovska satnija, oklopno-izvidnička ili inženjerijska satnija. (*Vidi namjenski organizirane snage bojne i organizacija za zadaću.*)

organizacija za zadaću (task organization) - Privremeno grupiranje snaga s ciljem ostvarivanja određene zadaće. To je proces dodjele raspoloživih snaga i sredstava podređenim zapovjednicima i određivanja (uspostavljanja) njihovih zapovjednih odnosa i odnosa potpore.

tehnički nadzor (technical control – TECHCON) – Ovlast koju ima nadzorni element za nadzor svih tehničkih gledišta djelovanja druge postrojbe.

obavještajno znanje iz tehničkih izvora (technical intelligence – TECHINT) – obavještajno znanje nastalo iskorištavanjem stranih tvornih sredstava napravljenih za zapovjednike na strateškoj, operativnoj i taktičkoj razini. Obavještajno znanje iz tehničkih izvora nastaje kada pojedinac pronade nešto novo na bojištu i poduzme odgovarajuće korake za izvješćivanje o nađenom. To se tada ispituje na višim razinama dok se ne pronadu uspješne protumjere za neutraliziranje suparnikove

tehnološke prednosti. (*Vidi obavještajno znanje i znanstveno i tehničko obavještajno znanje.*)

tempo (tempo) – Brzina vojne akcije; nadzor i promjena te brzinenužno je sredstvo za inicijativu. Sve se vojne operacije/djelovanja izmjenjuju između akcija i njihova prekida dok sukobljene strane vode bitke i bore se protiv teškoća kako bi provele operacije/djelovanja u vremenu i na mjestu koje same odaberu.

raščlamba zemljišta (terrain analysis) – Prukupljanje, raščlamba, ocjenjivanje i tumačenje zemljopisnih informacija o prirodnim i umjetnim objektima, kombiniranih s drugim relevantnim čimbenicima kako bi se predvidjeli učinci zemljišta na vojne operacije/djelovanja.

let praćenjem reljefa zemljišta (terrain flight) – Let blizu površine zemlje tijekom kojeg su brzina i visina leta prilagođeni reljefu i pokrivenosti zemljišta kako bi se izbjeglo otkrivanje i otvaranje vatre. (*Vidi let praćenjem obrisa.*)

praćenje zemljišta (terrain following) – Let praćenjem reljefa zemljišta koji uključuje tehnike letenja na maloj visini, praćenjem obrisa zemljišta i prilijeganjem uz zemlju.

upravljanje zemljištem (terrain management) – **1.** Proces dodjele zemljišta uspostavljanjem područja operacija/djelovanja, određivanjem područja prikupljanja i određivanjem mjesta za postrojbe i aktivnosti kako bi se riješili problemi između aktivnosti koje bi se mogle međusobno smetati, na primjer, osiguranje da topničke postrojbe nisu raspoređene unutar letnih koridora. **2.** U operacijama/djelovanjima u našoj pozadini, proces uključuje grupiranje postrojbi kako bi se stvorile baze i po potrebi odredila skupina baza.

pojačavanje zemljišta (terrain reinforcement) - Razvoj zemljišta uporabom zapreka kako bi se smanjila neprijateljska pokretljivost ili povećalo preživljavanje naših snaga na bojištu izgradnjom borbenih položaja i zaklona. (*Vidi operacije/djelovanja preživljavanja i operacije/djelovanja protupokretljivosti.*)

terorizam (terrorism) – Proračunata uporaba nasilja ili prijetnja nasiljem za ulijevanje straha. Usmjeren ka kompromitiranju ili zastrašivanju vlada ili država u težnji da se ostvare ciljevi koji su općenito politički, vjerski ili ideološki. (*Vidi borba protiv terorizma i protuterorizam.*)

terorist (terrorist) – Pojedinaac koji upotrebljuje nasilje, teror i zastrašivanje za postizanje rezultata.

zemljopisno područje/ratište (theater) – Zemljopisno područje izvan kontinentalnog dijela SAD za koje je odgovornost dodijeljena zapovjedniku borbenog zapovjedništva.

raketa na razini zemljopisnog područja/ratišta (theater missile – TM) – Raketa, koja može biti balistička, krstareća ili zrak-zemlja (ne uključuje nenuklearne rakete i bombe malog domašaja i za izravnu vatru, ili rakete kao što su Maverick ili žicom vođene rakete) čiji se cilj nalazi unutar danog zemljopisnog područja/ratišta.

obrana od raketa u zemljopisnom području/ratištu (theater missile defense – TMD) – Odnosi se na identifikaciju, integraciju i uporabu snaga podržanih sa sposobnostima drugog zemljopisnog područja/ratišta ili nacionalnim

sposobnostima za detekciju, identifikaciju, određivanje mjesta, praćenje, maksimalno smanjivanje učinaka ili uništavanje neprijateljskih raketa na razini zemljopisnog područja/ratišta. To uključuje uništavanje raketa na zemlji i u letu, uništavanje zemaljskih platformi i infrastrukture koja podupire djelovanje raketa; uništavanje brodova i drugih plovila koji mogu nositi rakete dok se nalaze u lukama ili na moru; i uništavanje neprijateljskih zrakoplova naoružanih s raketama zrak-zemlja. Obrana od raketa u zemljopisnom području/ratištu sastoji se od četiri stupa potrebnih za potporunu obranu od raketa: pasivna obrana, aktivna obrana, napadajne operacije i C4I mjere.

toplinsko zračenje (thermal radiation) – **1.** Toplina i svjetlost stvoreni nuklearnom eksplozijom. **2.** Elektromagnetska zračenja iz toplinskog ili svjetlosnog izvora nastala kao posljedica njegove temperature; sastoji se od ultraljubičastog, vidnog i infracrvenog spektra zračenja.

temeljita dekontaminacija (thorough decontamination) – dekontaminacija koju provodi postrojba, s ili bez vanjske potpore, za smanjenje kontaminacije na osoblju, opremi, tvarima i/ili u radnim područjima na najnižih mogućih razina, čime se omogućava djelomično ili potpuno skidanje zaštitne opreme i održavanje djelovanja s najmanjim snižavanjem stupnja učinkovitosti. To može uključiti dekontaminaciju zemljišta koja je izvan dosega operativne dekontaminacije. (*Vidi dekontaminacija, operativna dekontaminacija i trenutna dekontaminacija.*)

protok (throughput) – Prosječna količina tereta ili putnika koja može dnevno proći kroz luku od dolaska u luku do ukrcaja na brod ili zrakoplov, ili od silaska s broda ili zrakoplova do izlaska iz lučkog kompleksa. Protok se obično izražava u tonama ili brojem putnika. Ograničenja u prijemu i skladištenju mogu utjecati na konačan protok.

protočna raspodjela (throughput distribution) – **1.** Obilazak jednog ili više srednjih postroja/razina opskrbe u opskrbnom sustavu kako bi se izbjeglo višestruko manipuliranje sa sredstvima na raznim razinama. **2.** Pojam koji se rabi za opisivanje otpreme opskrbnih sredstava iz polazišnih točaka što je moguće više prema naprijed zaobilazeći logističke razine koje se nalaze između polazišne točke i korisnika (primjerice iz opskrbne točke brigade izravno do opskrbne točke satnije preskačući bojnu).

vrijeme napadaja (time of attack) - Sat u kojem će započeti napadaj. Ako je polazna crta propisana onda je to sat u kojem će vodeći elementi u napadaju prijeći polaznu crtu. (*Vidi sat-S.*)

vrijeme leta (time of flight) – U potpori zemaljskim i brodskim topništvom, vrijeme u sekundama od trenutka opaljenja ili lansiranja projektila do trenutka njegova udara ili detonacije.

podatci za razvoj snaga po vremenskim fazama (time-phased force and deployment data – TPFDD) – Dio baze podataka operativnoga plana u sustavu planiranja i provedbe združenih operacija. Sadrži podatke o snagama po vremenskim fazama, podatke o teretima i osoblju i podatke o kretanjima za operativni plan, uključujući: **a.** Postrojbe koje se nalaze u području operacija. **b.** Postrojbe koje će se razviti u potpori operativnoga plana s prioritetima koji ukazuju na željeni redoslijed njihova dolaska u iskrcnu luku. **c.** Smjerove kretanja postrojbi koje će se razviti. **d.** Podatke o kretanjima povezanih sa snagama koje se razvijaju. **e.** Prosudbe kretanja

tereta i osoblja koja nisu povezana s postrojbama ali se provode istodobno s razbojem snaga. **f.** Ocjene transportnih potreba koje se moraju ispuniti uporabom transportnih sredstava postrojbi, kao i dodijeljenim i pridodanim transportnim izvorima.

lista za razvoj snaga po vremenskim fazama (time-phased force and deployment list – TPFDL) – Dodatak 1. privitku A. operativnoga plana. Određuje vrste i/ili stvarne postrojbe potrebne za potporu operativnoga plana i ukazuje na polazišta i iskrne luke.

vrijeme djelovanja na cilj (time on target - TOT) – **1.** Vrijeme kada zrakoplov po rasporedu napada/snima cilj. **2.** Stvarno vrijeme kada zrakoplov napada/snima cilj. **4.** Vrijeme kada se planira nuklearna eksplozija u određenoj željenoj nultoj točki.

vremenska zona (time zone) – Zemljopisno područje koje ima isto vrijeme (u smjeru kazaljke na satu). Ta su područja određena od istoka do zapada od ZULU vremena do srednjeg vremena po Greenwichu i obilježena su slovima.

dopuštena doza (tolerance dose) – Količina zračenja koju pojedinac može primiti u određenom razdoblju sa zanemarivim posljedicama.

topografski vrh (topographical crest) - Najviša točka brda, grebena ili planine. (*Vidi vojni vrh.*)

topografski zemljovid (topographic map) – Zemljovid koji prikazuje okomiti položaj zemljišnih oblika u mjerljivom obliku, kao i njihove vodoravne položaje.

potpuna razvidnost sredstva (total asset visibility – TAV) – Sposobnost određivanja mjesta opreme, opskrbnih sredstava i osoblja tijekom prijama, dok su u tranzitu s jednog mjesta na drugo ili u skladištima.

totalna mobilizacija (total mobilization) – *Vidi mobilizacija.*

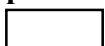
toksin (toxin agent) – Otrovi koji se stvaraju kao specifičan proizvod izlučivanja u metabolizmu biljnog ili životinjskog organizma za razliku od anorganskih otrova. Takvi se otrovi mogu proizvesti sintetičkim procesima.

pratiti (track) – **1.** Niz povezanih kontakata koji se prikazuje na crtačoj ploči. **2.** Pokazati ili bilježiti slijedne položaje pokretnog objekta. **3.** Vezati se na točku zračenja. **4.** Imati cijev topa ili ciljničku spravu neprekidno usmjerenu ka pokretnom objektu.

praćenje (tracking) – **1.** Precizno i neprekidno nalaženje položaja ciljeva radarima, optičkim ili drugim sredstvima. **2.** Kod zračnog presretanja šifra koja znači: "Po mojoj ocjeni cilj se kreće naznačenim smjerom."

prometnost (trafficability) - Sposobnost zemljišta da podnosi promet. Ukazuje na opseg do kojeg će zemljište popustiti neprekidno kretanje i bilo koje ili sve vrste prometa.

prometna nadzorna točka (traffic control point - TCP) - Mjesto na kojem se nadzire promet bilo vojnom policijom bilo mehaničkim sredstvima.

mjesto premještanja prikolica (trailer transfer point) – Mjesto na kojem se prikolice premještaju s jednog vozila na drugo vozilo koje nastavlja kretanje na istom smjeru. *(Vidi logistička oslobađajuća točka.)*

začelje (trail party) – Posljednja hodna postrojba u hodnoj skupini koja se obično sastoji od vozila za održavanje i izvlačenje. *(Vidi točka prikupljanja sredstava za održavanje postrojbe.)*

komora (train) – 1. Vozila i osoblje koje pružaju logističku potporu davanjem usluga iz područja opskrbe, evakuacije i održavanja kopnene postrojbe.

neprekinuta hodna kolona (traveling) – Tehnika kretanja koja se rabi kada je potrebna brzina, a dodir s neprijateljem nije vjerojatan. Svi dijelovi postrojbe kreću se istodobno sa zapovjednikom postrojbe koji se nalazi na mjestu s kojeg može najbolje nadzirati kretanje kolone. *(Vidi tehnika kretanja.)*

hodna kolona s izdvojenim osiguranjem (travelling overwatch) – Tehnika kretanja koja se rabi kada je moguć dodir s neprijateljem. Čelni i začelni element odvojeni su od glavnine kolone malom udaljenošću koja ovisi o značajkama zemljišta. Začelni se element kreće raznim brzinama i može se ponekad kratko zaustaviti kako bi pratio čelni element. On veže svoje kretanje sa zemljištem i čelnim elementom. Začelni element prati i nadzire kolonu na takvoj udaljenosti koja začelni element neće onemogućiti u otvaranju vatre i pružanju potpore čelnom elementu ako ga neprijatelj napadne. *(Vidi tehnika kretanja.)*

obarač (trigger) – 1. Događaj ili vremenski kriterij koji se koristi za pokretanje planiranih akcija usmjerenih prema postizanju iznenađenja i najvećeg uništenja neprijatelja. 2. Određena točka ili točke (odabrane uzduž prepoznatljivog zemljišta) u području boja za koncentraciju vatri unaprijed određenog domašaja.

sigurnost postrojbe (nuklearna) (troop safety (nuclear)) – Element koji određuje udaljenost od predloženog mjesta eksplozije iza koje će osoblje biti sigurno prema propisanom stupnju rizika. Izražava se kao kombinacija stupnja rizika i kategorije ranjivosti. *(Vidi izvanredni rizik (nuklearni), neupozoren izložen, neznatan rizik (nuklearni), upozoren izložen i upozoren zaštićen.)*

pravi azimut (true azimuth) – Smjer mjeren kao kut prema istoku od Sjevernjače. *(Vidi azimut.)*

pravi sjever (true north) – Smjer od položaja promatrača prema zemljopisnom sjevernom polu. Smjer sjevera bilo kojeg meridijana.

skrenuti (turn) – Učinak taktičke zapreke koji integrira planiranje vatre i djelovanje zapreke za skretanje neprijateljskog poretka s jednog prilaza na susjedni prilaz ili u područje boja.

obilazak (turning movement) - Varijanta obuhvata u kojoj napadajna postrojba prolazi oko ili preko neprijateljskih temeljnih obrambenih položaja kako bi se osigurali ciljevi koji se nalaze duboko u neprijateljskoj pozadini. Time se neprijatelj prisiljava da napusti svoje položaje ili okrene glavne snage da se suprotstave opasnosti i bori se istodobno na dvije strane. *(Vidi izbori manevra.)*

od kupole niže (turret-down) – Borbeni položaj u kojem se cijelo vozilo nalazi u zaklonu, no zapovjednik još uvijek s kupole može promatrati prema naprijed. (*Vidi od tijela niže i skrovište.*)

sumrak (twilight) – Razdoblje nepotpune tame nakon zalaska sunca ili prije svitanja. Sumrak može biti civilni, nautički ili astronomski, što se odnosi na stanja u kojem se Sunce nalazi 6, 12 ili 18° ispod nebeskog obzora. (*Vidi početak jutarnjeg nautičkog svitanja.*)

vrsta operacije/djelovanja (type of operation) – Široka kategorija taktičkih aktivnosti, svaka sa specifičnim doktrinarnim načelima. Izviđanje, sigurnost, operacije/djelovanja ulaska u područje, navalne operacije/djelovanja, obrambene operacije/djelovanja, uzmak, kretanje postrojbi i specijalne operacije/djelovanja specifične su vrste operacija/djelovanja. (*Vidi izbori manevra, oblik taktičkih operacija/djelovanja i taktička zadaća.*)

U

neizvjesno okruženje (uncertain environment) – *Vidi* operativno okruženje.

neuporabljena snaga (uncommitted force) - Snaga koja nije u dodiru s neprijateljem te još nije dobila određenu zadaću ili inačicu djelovanja što bi spriječilo njezinu uporabu negdje drugdje.

nekonvencionalno ratovanje (unconventional warfare - UW) - Širok spektar vojnih i paravojnih operacija/djelovanja koje se provode u području koje drži ili nadzire neprijatelj ili u politički osjetljivom području. Nekonvencionalno ratovanje uključuje gerilsko ratovanje, izbjegavanje zarobljavanja i bijeg, subverzije, sabotaze, izravne akcije i druga djelovanja slabo vidljive, prikrivene ili tajne naravi. Ta međupovezana gledišta nekonvencionalnog ratovanja mogu se provoditi samostalno ili zajedno s uporabom pretežno autohtonog stanovništva, obično uz različite stupnjeve usmjeravanja i potpore izvana tijekom svih uvjeta rata ili mira. (*Vidi neratne vojne operacije/djelovanja.*)

podzemlje (underground) – Prikrivena organizacija za nekonvencionalno ratovanje uspostavljena za djelovanje u područjima u kojima ne mogu djelovati gerilske snage ili za provedbu operacija/djelovanja koje nisu pogodne za gerilske snage.

neeksplozivno streljivo (unexploded explosive ordnance – UXO) – Eksplozivno streljivo koje je pripremljeno za djelovanje i koje je ispaljeno, bačeno, lansirano ili postavljeno tako da predstavlja opasnost za operaciju/djelovanje, instalaciju, osoblje ili tvorna sredstva te ostaje neeksplozivno bilo zbog neispravnosti, namjene ili bilo koga drugog razloga.

sjedinjeno zapovjedništvo (unified command) - Zapovjedništvo s opsežnom neprekidnom zadaćom pod jednim zapovjednikom i sastavljeno od važnih dodijeljenih sastavnica iz dvije ili više grana. Sjedinjeno zapovjedništvo ustrojava predsjednik, preko ministra obrane uz savjet i pomoć predsjedavajućeg Združenog stožera. Još se naziva i sjedinjeno borbeno zapovjedništvo.

postrojba/jedinica (unit) - **1.** Bilo koji vojni element čiji je ustroj propisala nadležna osoba, kao što je tablica organizacije i opreme; dio organizacije. **2.** Organizacijski naziv

za podjelu skupine u namjenski organiziranoj snazi. **3.** Standard ili temeljna količina prema kojoj se pojedina stavka opskrbnog sredstva dijeli, izdaje ili rabi. U tom se značenju naziva i “jedinica izdavanja”. **4.** Prva razina zapovjedništva (satnija ili bitnica) na kojoj se grade viši postroji i organizacije. (*Vidi organizacija.*)

raspodjela u postrojbi (unit distribution) - Metoda raspodjele opskrbnih sredstava kojom se postrojbi izdaju opskrba sredstva u njenom području s prijevozom koje daje opskrba postrojba/organizacija.

zaštitna snaga Ujedinjenih naroda (United Nations Protection Forces – UNPROFOR) – Namjenski skrojena, privremena snaga koja se sastoji od združenih i/ili višenacionalnih snaga ili agencija pod zapovijedanjem glavnog tajnika UN-a, koja prati ili provjerava poštovanje rezolucija UN-a od strane različitih strana ili osigurava humanitarnu pomoć civilima. Te su snage opremljene s lakim obrambenim oružjem i ovlaštene su koristiti ga samo u samoobrani. (*Vidi provedbena snaga.*)

točka prikupljanja sredstava za održavanje postrojbe (unit maintenance collection point – UMCP) – Mjesto ili niz mjesta na kojima radi vod za održavanje u bojni koja je najbliže mjesto do borbene postrojbe do koje se može izvući neispravna oprema, gdje postoji ograničeni broj pričuvnih dijelova i gdje se mogu napraviti neki popravci. (*Vidi točka prikupljanja sredstava za održavanje.*)

komore postrojbe (unit trains) - Logističko osoblje i oprema u ustroju ili pridodano postrojbi koja pruža usluge opskrbe, izvlačenja/evakuacije i održavanja. Komore postrojbe pod nadzorom su postrojbe i niti jedan njihov dio se ne otpušta pod nadzor višeg zapovjedništva. Komore su obično podijeljene u borbene i poljske komore. (*Vidi borbene komore i poljske komore.*)

jedinstvo zapovijedanja (unity of command) – Jedno od devet načela rata. Sve snage djeluju pod jednim zapovjednikom koji ima potrebne ovlasti za usmjeravanje i usklađivanje djelovanja svih snaga prema zajedničkom cilju. (*Vidi cilj, ekonomična uporaba snaga, iznenađenje, jednostavnost, koncentracija, manevar, navala i sigurnost.*)

jedinstvo napora (unity of effort) – Usklađivanje i suradnja između svih snaga, koje nisu nužno dio iste zapovjedne strukture, prema postizanju zajednički prepoznatog i usvojenog cilja.

nepoznato (unknown) – **1.** Kodni naziv koji znači da informacija nije dostupna. **2.** Neidentificirani cilj. **3.** Zrakoplov ili brod koji nije određen kao neprijateljski, prijateljski ili neutralan uporabom tehnike prepoznavanja prijatelj ili neprijatelj ili bilo kojom drugom tehnikom, ali koga moraju pratiti protuzračni ili mornarički sustavi za djelovanje.

neosmotrena vatra (unobserved fire) - Vatra čije točke udara ili rasprsnuća nisu osmotrene.

neupozoren, izložen (unwarned exposed) – Ranjivost vlastitih postrojvi na učinke nuklearnog oružja. U takvom se slučaju za osoblje pretpostavlja da stoji na otvorenom u vrijeme eksplozije ali se nalazi u ležećem položaju u trenutnu nailaska udarnoga vala. Očekuje se da će dijelovi kože biti izloženi izravnom

toplinskom zračenju, a neko će osoblje patiti od zasljepljenosti. (*Vidi upozoren izložen i upozoren zaštićen.*)

gore (up) – U potpori zemaljskim i mornaričkim topništvom: **1.** Pojam koji se rabi u pozivu za vatrom koji ukazuje da sae cilj nalazi na većoj visini od točke koja se rabila kao referentna točka za određivanje mjesta cilja. **2.** Ispravka koju rabi motritelj kako bi naznačio se želi povećanje visine eksplozije granate.

V

V-bojni otrovi (V-agents) – Postojani, visoko toksični nervni bojni otrovi koji se apsorbiraju uglavnom kroz kožu.

V-poredak (vee formation) – Poredak postrojbe s podređenim dijelovima raspoređenim u obliku slova V tako da se vrh slova nalazi od neprijatelja. To je poredak koji je težak za preusmjeravanje i promjenu u neki drugi poredak i težak za nadzor u šumovitim područjima, ali zato pruža dobru mogućnost otvaranja vatre prema naprijed i na bokovima. (*Vidi četverokutni poredak, klinasti poredak, kolonski poredak, linijski poredak, poredak, poredak za kretanje, postrojni poredak i romboidni poredak.*)

razmak vozila (vehicle distance) – Udaljenost između vozila u koloni koja se mjeri od zadnjeg dijela jednog vozila do prednjeg dijela vozila koje se nalazi iza njega. (*Vidi hodna kolona, hodna postrojba i hodna skupina.*)

svestranost (versatility) – Sposobnost postrojbi da zadovolje zahtjeve provedbe različitih zadaća i za zapovjednike da promijene usredotočenje, skroje snage i kreću se od jedne vrste operacije/djelovanja na drugu brzo i učinkovito. To je i sposobnost biti višefunkcionalan i djelovati u cjelokupnom nizu vojnih operacija/djelovanja.

okomiti obuhvat (vertical envelopment) - Taktički manevar u kojem postrojbe, bilo izbačene ili spuštene iz zraka, napadaju zaleđe ili bokove neprijatelja, odsijecajući ih ili okružujući. (*Vidi izbori manevra i zračni desant.*)

plikavac (vesicant) – kemijski bojni otrov koji djeluje na oči, pluća i kožu, sposban stvoriti mjehure na koži.

pravila vizualnog leta (visual flight rules – VFR) – Meteorološki uvjet koji dopušta pilotima za nadziru orijentaciju i visinu zrakoplova koristeći se vizualnim podacima (površina zemlje i prirodni obzor). Kada su meteorološki uvjeti dovoljno dobri da dopuste pilotima siguran let bez korištenja pravila leta uporabom instrumenata i dok su vremenski uvjeti iznad minimalnih zahtjeva potrebnih za let uporabom pravila vizualnog leta, piloti mogu letjeti sukladno pravilima vizualnoga leta.

raščlamba ranjivosti (vulnerability analisis) – Proces utvrđivanja koji su vlastiti elementi unutar polumjera ranjivosti za predloženo vlastito oružje za masovno uništavanje određenog cilja i hoće li biti izloženi zračenju većem od izvanrednog rizika. (*Vidi izvanredni rizik (neklearni), polumjer ranjivosti (nuklearni) i sigurnost postrojbe (nuklearna).*)

W

pokretni pacijent (walking patient) – Pacijent koji ne treba nosila dok se premješta u sanitetsku ustanovu. (*Vidi pacijent i žrtva.*)

ratna igra (war game) – Simulacija, bilo kojim sredstvima, vojne operacije/djelovanja koja uključuje dvije ili više suprotstavljenih snaga, uporabom pravila, podataka i postupaka oblikovanih za prikaz stvarne ili pretpostavljene realne životne situacije.

ratno igranje (war gaming) – Proces korak-po-korak akcije, reakcije i protuakcije za vizualiziranje provedbe svake vlastite inačice djelovanja u odnosu na neprijateljske inačice djelovanja i reakcije. Ono istražuje moguće ogranke i nastavke temeljnoga plana koji rezultira konačnim planom i točkama odlučivanja za kritične akcije. (*Vidi vizualizacija bojišta.*)

upozoren, izložen (warned exposed) – Ranjivost vlastitih postrojbi na učinke nuklearnoga oružja. U takvom se slučaju za osoblje pretpostavlja da je u ležećem položaju sa svom kožom pokrivenom i s toplinskom zaštitom od najmanje dva sloja ljetne odore. (*Vidi neupozoren izložen i upozoren zaštićen.*)

upozoren, zaštićen (warned, protected) - Ranjivost vlastitih postrojbi na učinke nuklearnoga oružja. U takvom se slučaju za osoblje pretpostavlja da ima neku zaštitu od topline, udara i zračenja kao što je ono u zatvorenim oklopnim vozilima ili šćućureno u zaklonima s improviziranom pokrivkom. (*Vidi neupozoren izložen i upozoren izložen.*)

pripremna zapovijed (warning order) – **1.** Uvodna obavijest o djelovanju ili zapovijedi koja slijedi. Obično se izdaje u obliku kratke usmene ili pisane poruke, a oblikovana je na način koji podređenima daje dovoljno vremena za izradbu potrebnih planova i provedbu priprema. **2.** Planska smjernica koja opisuje situaciju, dodjeljuje snage i izvore, uspostavlja zapovjedne odnose, daje druge početne planske napatke i pokreće proces planiranja zadaće podređene postrojbe.

val (wave) – Poredak snaga, desantnih brodova, splavi, amfibijskih vozila ili zrakoplova potreban za istodobno iskrcavanje.

putna točka (way point) – **1.** U zračnim operacijama/djelovanjima točka ili niz točaka u prostoru prema kojima zrakoplov može biti usmjeren. **2.** Određena točka ili niz točaka pohranjen u sustavu globalnog pozicioniranja ili drugim sustavima za elektroničku navigacijsku pomoć za olakšavanje kretanja.

stanje nadzora oružja (weapon control status) – Stupanj nadzora vatre nametnut postrojbama kopnene vojske koje imaju dodijeljena, pridodana ili ustrojbeno oružja za protuzračnu obranu. (*Vidi stanje nadzora oružja za protuzračnu obranu.*)

zona djelovanja oružja (weapon engagement zone – WEZ) – U protuzračnoj obrani zračni prostor određenih dimenzija u kojem odgovornost za djelovanje na zračnu ugrozu obično počiva na određenom oružnom sustavu. Postoje zona djelovanja lovaca, zona djelovanja raketa na velikim visinama, zona djelovanja raketa na malim visinama, zona djelovanja protuzračnog oružja kratkoga domašaja i združena zona djelovanja.

oružje slobodno (weapons free) – U protuzračnoj obrani, naredba za nadzor oružja koja nameće stanje u kojem oružni sustavi mogu otvarati na svaki zrakoplov za kojeg nije pozitivno utvrđeno da je prijateljski. (*Vidi oružje na čekanju, oružje vezano i stanje nadzora oružja za protuzračnu obranu.*)

zona slobodnog otvaranja vatre (weapons free zone) – Protuzračna zona uspostavljena za zaštitu ključnih snaga i sredstava ili objekata, osim zračnih baza, u kojoj oružni sustavi mogu slobodno djelovati na svaki cilj za kojeg nije pozitivno utvrđeno da je prijateljski. (*Vidi oružje slobodno i stanje nadzora oružja za protuzračnu obranu.*)

oružje na čekanju (weapons hold) - U protuzračnoj obrani, naredba za nadzor oružja koja nameće stanje u kojem oružni sustavi smiju otvarati vatru samo u samoobrani ili kao odgovor na formalnu zapovijed. (*Vidi oružje slobodno, oružje vezano i stanje nadzora oružja za protuzračnu obranu.*)

karakteristični trag oružja (weapon signature) - Bilo koji dim, trag pare, buka, toplina, bljesak, trag ili osobina leta koje označuju određeni oružni sustav. (*Vidi karakteristični znak.*)

oružja za masovno uništavanje (weapons of mass destruction) – Kod uporabe u nadzoru naoružanja, oružja koja su sposobna proizvesti ogromna razaranja i/ili se rabe na takav način da izazovu velike ljudske žrtve. Mogu biti nuklearna, kemijska, biološka ili radiološka, ali isključuju sredstva za prijenos ili pogon oružja kada su ta sredstva odvojeni dio oružja.

oružje vezano (weapons tight) - U protuzračnoj obrani, naredba za nadzor oružja koja nameće stanje u kojem oružni sustavi mogu vatru otvarati jedino na zrakoplov za kojeg je pozitivno utvrđeno da je neprijateljski. (*Vidi oružje na čekanju, oružje slobodno i stanje nadzora oružja za protuzračnu obranu.*)

klinasti poredak (wedge) – Poredak postrojbe s podređenim dijelovima u obliku slova V s vrhom slova V usmjerenim ka neprijatelju. Taj poredak olakšava nadzor i prijelaz u nasrtaj (linijski poredak). On daje maksimum vatrene moći prema naprijed i dobru vatru prema bokovima. (*Vidi četverokutni poredak, kolonski poredak, linijski poredak, poredak, poredak za kretanje, postrojni poredak, romboidni poredak i V-poredak.*)

bijele liste (white lists) – Popisi koji identificiraju pojedince koji su od obavještajnog ili protuobavještajnog interesa i za koje će očekuje da su sposobni pružiti informacije ili pomoć u postojećim ili novim područjima obavještajnog interesa. Ti pojedinci se obično ponašaju sukladno vladajućoj politici ili su joj skloni. Doprinosi se temelje na dobrovoljnoj ili kooperativnoj osnovi.

bijela propaganda (white propaganda) – Propaganda koju šiti i priznaje sponzor ili akreditirana agencija.

operacija/djelovanje povlačenja (withdrawal operation) – **1.** Planirana operacija/djelovanje u kojoj snaga u dodiru odvaja on neprijateljske snage. **2.** Vrsta uzmarka gdje snaga u dodiru planira odvojiti se od neprijatelja i kretati se od njega. (*Vidi uzmak.*)

ranjen u akciji (wounded in action – WIA) – Kategorija žrtve koja se odnosi na osobu koja je žrtva neprijateljske akcije, osim žrtve terorističke aktivnosti, koja je povrijeđena ili ranjena zbog vanjskih razloga. Pojam obuhvaća sve vrste rana i drugih povreda nastalih tijekom akcije. Uključuju lomove, opekline, modrice, učinke kemijskih i biloških otrova i učinke izlaganja ionizirajućem zračenju. Stanje žrtve može biti vrlo ozbiljno bolestan ili ozlijeđen, ozbiljno bolestan ili ozlijeđen, onesposobljavajuća bolest ili ozljeda ili lakše ozlijeđen.

pogrešno (wrong) – Izreka koja znači “Vaša posljednja poruka je neispravna, pravilna verzija je “_____.”

X

sat-X (X-hour) – Neodređeno vrijeme u koje označava upoznavanje postrojbe s početkom planiranja i priprema za razvoj u potpori mogućih izvanrednih operacija/djelovanja, uključujući i pripreme za razvoj.

redosljed sata-X (X-hour sequence) – Prošireni redosljed događaja pokrenut satom-X koji omogućuje postojbi da se usredotoči na planiranje za moguću izvanrednu operaciju/djelovanje, uključujući i pripreme za razvoj.

Z

zona djelovanja (zone of action) – **1.** Taktička podjela većeg područja za koje je odgovornost dodijeljena taktičkoj postrojbi; općenito se rabi u navalnim djelovanjima. **2.** Navalno operativno područje dodijeljeno postrojbi ili zapovjedniku koje je definirano prednjom granicom, pozadinskom granicom, bočnim hgranicama i visinom usklađivanja. (*Vidi sektor i visina usklađivanja.*)

vatrena zona (zone of fire) – Mjera nadzora manevra koja se obično određuje tijekom pomorskodesantnih operacija/djelovanja za djelovanje ili predviđeno djelovanje kopnenih postrojbi za vatrenu potporu i mornaričkoga topništva. Vatre mogu biti osmotrene i neosmotrene. Veličina i mjesto zone vatre temelji se na granicama kopnenih snaga; području u kojem brodovi i postrojbe koje pružaju potporu mogu pružiti djelotvornu vatru; vidljivosti; domašaju oružja i visini zemljišta.

izviđanje zone (zone reconnaissance) - Usmjereni napor za prikupljanje detaljnih informacija o svim smjerovima/putovima, zaprekama (uključujući kemijsku ili radiološku kontaminaciju), zemljištu i neprijateljskim snagama u zoni određenoj granicama. Izviđanje zone obično se provodi kada je neprijateljsko stanje nejasno ili kada su potrebne informacije o mogućnostima kretanja izvan putova. (*Vidi izviđanje.*)

zona razdvajanja (zone of separation - ZOS) – Prostor koga nadzire treća, neutralna strana koja nameće parametre određene međunarodnim sporazumom, sporazumom o prekidu vatre ili mandatom Ujedinjenih naroda.